

2019

ชินเจีย เอ็นโกลิกซ์แนวทางการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ปรัชญา ยศสมศักดิ์
คณะรัฐศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Recommended Citation

ยศสมศักดิ์, ปรัชญา, "ชินเจีย เอ็นโกลิกซ์แนวทางการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ" (2019). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 9449.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/9449>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

จีนเธิย เอ็นโลกัับแนวทางการศึษาเพศสภาพในควมสัมพันธ์ระหวางประเทศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐศาสตร์ ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึษา 2562

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Cynthia Enloe and the Study of Gender in International Relations

Mrs. Preechaya Yossomsak

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Political Science

Common Course

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2019

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	จีนเจีย เอ็นโลกับแนวทางการศึกษาเพศสภาพใน
	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
โดย	นางปรีชญา ยศสมศักดิ์
สาขาวิชา	รัฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์สรวิศ ชัยนาม

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

.....	คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ประธานกรรมการ
.....	
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์)	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
.....	
(รองศาสตราจารย์สรวิศ ชัยนาม)	กรรมการ
.....	
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีวินท์ สุพุทธิกุล)	กรรมการ
.....	
(ศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร)	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
.....	
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์)	

ปรัชญา ศสสมศักดิ์ : ซินเธีย เอ็นโลกับแนวทางการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศ. (Cynthia Enloe and the Study of Gender in International
Relations) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ.สรวิศ ชัยนาม

การศึกษาเพศสภาพก้าวเข้าสู่พื้นที่ของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภายใต้ข้อ
โต้แย้งที่ว่าองค์ความรู้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือองค์ความรู้ที่ถูกผลิตจาก
มุมมองและประสบการณ์ชีวิตของผู้ชายโดยเฉพาะชายผิวขาว นักสตรีนิยมไม่เห็นด้วยว่าทฤษฎี
อย่างเช่น สัจนิยม หรือ เสรีนิยมที่ผลิตจากมุมมองของผู้ชายเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ วิทยานิพนธ์
ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำเสนอแนวทางของการศึกษาเพศสภาพของซินเธีย เอ็นโลในพื้นที่ของวิชา
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความแตกต่างกันของมโนทัศน์และระเบียบวิธีวิจัยระหว่างแนวทาง
การศึกษากระแสหลักและแนวทางทางการศึกษาเอ็นโล และความพยายามในการทำทายองค์
ความรู้กระแสหลักทั้งในเชิงภาววิทยา ญาณวิทยา และระเบียบวิธีวิจัย โดยการให้ความสำคัญกับ
ประสบการณ์ ความสัมพันธ์ และบทบาทของผู้หญิงในทางการเมืองระหว่างประเทศ การให้
ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจังจะช่วยให้เราเห็นโครงสร้างทางเพศสภาพในการเมืองระหว่าง
ประเทศ ผ่านแว่นของสตรีนิยมในการตอบคำถามที่ว่าผู้หญิงอยู่ที่ไหนในโลกของความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศและอำนาจทำงานอย่างไรในการจัดที่ทางให้กับผู้หญิง

สาขาวิชา รัฐศาสตร์
ปีการศึกษา 2562

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5781352224 : MAJOR POLITICAL SCIENCE

KEYWORD: Women, Feminism, Gender, Politics, International Relations

Preechaya Yossomsak : Cynthia Enloe and the Study of Gender in International Relations. Advisor: Assoc. Prof. SORAVIS JAYANAMA

Gender study was introduced to International Relations (IR) study under the argument that knowledge production in IR is based on the perspectives and experiences of men, especially white men. IR feminists do not agree with mainstream IR scholars claiming that well-known theories from men's aspects and occurrences, such as Realism or Liberalism, are complete knowledge. This dissertation discusses the path of Cynthia Enloe's gender study in IR and differences in concepts and methodologies between mainstream IR and Enloe, as one of IR feminists, to reveal incompleteness of the mainstream body of knowledge. Therefore, Enloe has been challenging mainstream IR ontologically, epistemologically, and methodologically by taking experiences, relationships, and roles of women in global politics seriously. Moreover, taking women seriously allow us to answer that where the women are in international relations and what bring and keep them there will let us know how power operates. In that way we can understand that IR is gendered.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: Political Science

Student's Signature

Academic Year: 2019

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

เนื่องด้วยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งในการสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้หญิงที่อยู่ในโลกของระบอบปีตาธิปไตยและกระบวนการผลิตซ้ำ การดำรงบทบาทของการเป็นผู้หญิงทำงาน การเป็นแม่และภรรยา และการเป็นนิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิตในคราวเดียวกัน จึงไม่ใช่เรื่องง่ายเลยที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเสร็จสมบูรณ์ได้หากปราศจากความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านี้

บุคคลแรกที่ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคือ รองศาสตราจารย์ สรวิศ ชัยนาม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ในการให้คำแนะนำตั้งแต่การคิดหัวข้อวิทยานิพนธ์ การจัดทำโครงร่าง การเลือกใช้ทฤษฎี ตลอดจนการเรียบเรียงข้อมูล และการเขียน จนออกมาเป็นวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์ การเป็นนิสิตในที่ปรึกษาของอาจารย์ทำให้โลกในทางการศึกษารัฐศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของผู้วิจัยกว้างขึ้นมาก อาจารย์ได้สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้วิจัยในการกล้าที่จะท้าทาย ตั้งคำถาม ก่อทวน และรื้อถอนแนวคิดเดิม ๆ ที่ไม่ใช่เฉพาะประเด็นในทางวิชาการแต่หมายรวมถึงมุมมองต่อโลกและชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนไปด้วย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์ ประธานกรรมการ ศาสตราจารย์ไชยันต์ ไชยพร กรรมการ ดร.ธีวรินทร์ สุพุทธิกุล กรรมการ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ กรรมการภายนอก ที่ทุกท่านให้ความกรุณาชี้แนะแนวทาง คำแนะนำในประเด็นและแง่มุมต่างๆ ในการพัฒนาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตั้งแต่ในขั้นตอนการสอบโครงร่าง การสอบปกป้องหัวข้อ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณาจารย์ทุกท่านที่ช่วยประสิทธิประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่คอยอำนวยความสะดวกและทำให้การศึกษาในระดับปริญญาเอกของผู้วิจัยเป็นไปอย่างราบรื่น ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนปริญญาเอกทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพลิน กิตติเสรีชัย (พีนุ่น) ที่นอกจากจะคอยให้กำลังใจแล้วยังคอยช่วยเหลือในการหาข้อมูลและให้คำแนะนำในการตีพิมพ์บทความลงวารสารวิชาการ และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกคนในทุกช่วงชีวิตที่ผ่านมาของผู้วิจัย ที่คอยเป็นกำลังใจและเติมพลังให้กันอยู่เสมอ

ขอขอบคุณนาวาโหมณฑล ยศสมศักดิ์ผู้เป็นสามีที่มีความเข้าใจและอดทนในตัวภรรยาคนนี้ อีกทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระงานในพื้นที่ส่วนตัวเพื่อให้ภรรยาได้มีโอกาसออกมาท่องโลกทางการศึกษา ในฐานะลูกสาว ลูกขอขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่ที่ช่วยสนับสนุนและช่วยเหลือหลานในวันที่ลูกต้องไปทำงานหรือทำวิทยานิพนธ์ โดยเฉพาะคุณแม่ที่ทำให้ลูกเห็นว่าการเป็นแม่และภรรยาที่เป็นรากฐานคอยค้ำจุนชีวิตและความสำเร็จของสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ ต้องแลกมาด้วยหยาดเหงื่อ แรงกาย และแรงใจของผู้หญิงคนนี้นักขนาดไหน เป็นไปไม่ได้เลยที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเสร็จสมบูรณ์หากไม่มีสิ่งๆ ที่เรียกว่า “ครอบครัว”

ปรีชญา ยศสมศักดิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	10
1.3 คำถามการวิจัย.....	10
1.4 สมมติฐานงานวิจัย.....	10
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	11
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
1.7 การจัดแบ่งเนื้อหา.....	11
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและสำรวจทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1 สตรีนิยม.....	13
2.2 กระแสคลื่นและแนวคิดสตรีนิยม.....	15
2.2.1 สตรีนิยมคลื่นลูกที่ 1.....	16
2.2.2 สตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2.....	18
2.2.2.1 การผลิตซ้ำ (mode of reproduction).....	21
2.2.2.2 ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม (Social Reproduction Theory).....	25

2.2.3	สตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3.....	29
2.3	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	32
2.4	กระแสการถกเถียงทางระเบียบวิธีวิจัยในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	33
2.4.1	การถกเถียงระลอกที่ 1.....	33
2.4.2	การถกเถียงระลอกที่ 2.....	34
2.4.3	การถกเถียงระลอกที่ 3.....	35
2.5	จุดเริ่มต้นเส้นทางสตรีนิยมในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	37
2.6	บทสนทนาระหว่างสตรีนิยมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก.....	41
2.6.1	แนวทางในเชิงทฤษฎี.....	41
2.6.1.1	บทสนทนาและการวิพากษ์ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	41
2.6.1.2	บทสนทนาและการวิพากษ์ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ.....	48
2.6.1.3	บทสนทนาและการวิพากษ์ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาความมั่นคงระหว่างประเทศ.....	51
2.6.1.4	บทสนทนาและการวิพากษ์ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสตรีนิยมสำนักต่าง ๆ.....	54
2.6.2	แนวทางการวิจัยเชิงประจักษ์.....	57
2.6.2.1	การศึกษาปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ.....	57
2.6.2.2	การศึกษาปรากฏการณ์ด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ.....	62
2.7	เรื่องส่วนตัวคือเรื่องการเมือง (The personal is political).....	69
2.8	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย: ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม.....	71
2.9	กรอบแนวคิดในงานวิจัย.....	73
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย.....	76
3.1	การวิจัยเชิงเอกสาร.....	76
3.2	การสัมภาษณ์.....	76

บทที่ 4 จีนเรีย เอ็นโล	78
4.1 ทำความรู้จักกับจีนเรีย เอ็นโล	78
4.2 ภาววิทยา: อะไรคือภาวะหรือสิ่งที่มีอยู่จริงของเอ็นโล?	83
4.2.1 ความจริงเรื่องเพศสภาพ	84
4.2.2 ระบอบปิตาธิปไตย (patriarchy)	86
4.2.3 ความสัมพันธ์ส่วนตัว (the personal)	91
4.3 ญาณวิทยา: แหล่งที่มาของความรู้	94
4.3.1 ผู้หญิงทั่วไป (ordinary women)	95
4.3.2 สรรพสิ่งรอบตัว (the everything)	98
4.4 วิธีวิทยา	100
4.5 แนวคิดหรือทฤษฎีเพศสภาพในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเอ็นโล	105
บทที่ 5 เพศสภาพกับเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ	109
5.1 จีนเรีย เอ็นโลกับแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ	109
5.2 เรื่องส่วนตัวคือเรื่องเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ (The personal is international political economy)	111
5.3 เรื่องเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศคือเรื่องส่วนตัว (The international political economy is personal)	117
5.3.1 แรงงานหญิงที่รับค่าจ้างในพื้นที่สาธารณะ	118
5.3.2 แรงงานหญิงที่รับค่าจ้างในพื้นที่ส่วนตัว	123
5.3.3 แรงงานหญิงที่ไม่ได้รับค่าจ้างในพื้นที่สาธารณะ	127
5.3.4 แรงงานหญิงที่ไม่ได้รับค่าจ้างในพื้นที่ส่วนตัว	128
5.4 สรุป	129
บทที่ 6 การศึกษาเพศสภาพกับประเด็นทางความมั่นคงระหว่างประเทศ	133
6.1 จีนเรีย เอ็นโลกับแนวทางการศึกษาความมั่นคงระหว่างประเทศ	134

6.1.1	กระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิตคืออะไร	134
6.1.2	กระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิต: เมื่อโรงงานคือกองทัพและแรงงานคือทหาร ใครผลิตทหาร?	139
6.1.3	บทบาทของผู้หญิงในฐานะ “แรงงาน” ของกระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิต.....	145
6.2	เรื่องส่วนตัวคือเรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศ (The personal is international security)	147
6.3	เรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศคือเรื่องส่วนตัว (The international security is personal)	155
6.3.1	แรงงานหญิงในพื้นที่ส่วนตัวที่ไม่ได้รับค่าจ้าง.....	157
6.3.2	แรงงานหญิงในพื้นที่ส่วนตัวที่ได้รับค่าจ้าง.....	160
6.3.3	แรงงานหญิงในพื้นที่สาธารณะที่ไม่ได้รับค่าจ้าง.....	166
6.3.4	แรงงานหญิงในพื้นที่สาธารณะที่ได้รับค่าจ้าง	167
6.4	บทสรุป	175
บทที่ 7	ข้อวิพากษ์และคุณูปการของจีนเรีย เอ็นโลต่อวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กรณีศึกษา: แนวทางการศึกษาเพศสภาพในสาขาวิชาความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศไทย	178
7.1	ข้อวิพากษ์ต่อแนวคิดของจีนเรีย เอ็นโล.....	178
7.2	เส้นทางของการศึกษาเพศสภาพในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	187
7.3	คุณูปการของเอ็นโลต่อการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในประเทศไทย.....	190
7.4	ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย: ความจำเป็นของแนวทางการศึกษาเพศสภาพในวิชาความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ	199
บทที่ 8	บทสรุป.....	202
	บรรณานุกรม.....	212
	ประวัติผู้เขียน.....	223

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางแบ่งประเภทของแรงงาน.....	110
ตารางที่ 2 ตารางแบ่งประเภทของแรงงานในกระบวนการยุทธศาสตร์ 145	145
ตารางที่ 3 ผลการสำรวจบทความของซินเจีย เอ็นโกลที่ปรากฏในแผนการสอนวิชาความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศเบื้องต้น วิชาเพศสภาพหรือสตรีในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และวิชาอื่น ๆ ใน ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของมหาวิทยาลัยทั้ง 6 แห่ง.....	194

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย เพศหมุนโลก (Gender Makes the World Go Round)	74
ภาพที่ 2 ภาพโฆษณาชวนเชื่อในเวียดนามเหนือที่แสดงถึง บทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในช่วงสงคราม เวียดนาม.....	154
ภาพที่ 3 ร้านค้าสวัสดิการของกองทัพบกและกองทัพอากาศ (Army and Air Force Exchange Service: AAFES) ในฐานทัพของกองทัพอากาศสหรัฐในเมืองโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น	159
ภาพที่ 4 เจ้าหน้าที่หน่วยข่าวกรองที่มาพบปะกันในบาร์แห่งหนึ่งย่านพัฒนาพงษ์	165
ภาพที่ 5 อาคารพาณิชย์ในซอยพัฒนาพงษ์ที่ในอดีตเคยเป็นบาร์อะโกโกและเป็นฐานปฏิบัติการลับของ หน่วยข่าวกรองสหรัฐฯ ปัจจุบันกลายเป็นร้านพิซซ่าและโรงแรมขนาดเล็ก	165

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (IR) ในฐานะสาขาวิชา คือ วิชาที่ว่าด้วยการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและพฤติกรรมของตัวแสดงต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรัฐและไม่ใช่อรัฐที่มีลักษณะข้ามรัฐข้ามพรมแดน ศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเริ่มขยายตัวและเป็นที่ยอมรับหลายจนกลายมาเป็นสาขาหนึ่งในด้านสังคมศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเติบโตภายใต้บริบทดังกล่าวทำให้การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมโลกแบบอเมริกันกลายเป็นแนวทางที่มีอิทธิพลต่อวงการการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบอเมริกันนั้นมีลักษณะที่จะแสวงหาความรู้ที่มีความเที่ยงตรงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความเป็นพลวัตและคาดการณ์ไม่ได้ โดยการประยุกต์ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพราะเชื่อว่าแนวทางการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์จะสามารถผลิตความรู้และให้คำตอบที่จะนำไปปฏิบัติได้ ด้วยเหตุนี้ทำให้ความรู้ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ได้จากการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์กลายเป็นความรู้ที่มีกลิ่นไอของความเป็นอเมริกันผสมอยู่¹

เดวิด เลค (David Lake) ประธานสมาคมรัฐศาสตร์อเมริกัน (The American Political Science Association) ได้เสนอว่าความเป็นอเมริกันในศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นมีลักษณะเป็นศาสตร์ที่เกิดมาจากประสบการณ์ในชีวิตของนักวิชาการชาย (ร้อยละ 68) โดยเฉพาะนักวิชาการชายผิวขาว (ร้อยละ 85) ประสบการณ์ชีวิต (lived experience) ของนักวิชาการเป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลต่อการสร้าง เลือกรู้ หรือสมมติฐานตนเองเข้ากับทฤษฎีที่ใกล้เคียงกับวิถีชีวิต ประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อ โดยเฉพาะด้านสังคมและการเมืองของพวกเขามากที่สุด ในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนักวิชาการจะถูกดึงดูดไปกับแนวคิดต่าง ๆ เช่น สัจนิยม เสรีนิยม เสรีนิยมใหม่ มาร์กซิสต์ สตรีนิยม หรือ แนวคิดหลังสมัยใหม่ เป็นต้น กระบวนทัศน์หรือแนวคิดเหล่านี้แท้จริงแล้วหาใช่ทฤษฎีที่เป็นระบบไม่ แต่เป็นการให้คำอธิบายที่เกิดจากการหยั่งรู้ในเรื่องของธรรมชาติของมนุษย์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีรากฐานมาจากประสบการณ์ชีวิต² หรืออาจจะกล่าวได้ว่ากระบวนทัศน์แนวคิด ทฤษฎี รวมถึงคำอธิบายปรากฏการณ์ในงานวิจัยต่าง ๆ ในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

¹ Pitipat, S. (2007). *International Relations: Development and Progress of Knowledge*. Bangkok: Chulalongkorn University, 11-14.

² Lake, D. A. (2016). White Man's IR: An Intellectual Confession. *Perspective on Politics*, 1112-14.

โดยเฉพาะในสหรัฐฯ ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ชีวิตของนักวิชาการชายผิวขาวเป็นส่วนมาก ประสบการณ์ชีวิตของนักวิชาการชายผิวขาวที่เป็นคนส่วนมากนอกจากจะเป็นตัวกำหนดการศึกษา ปรัชญาการณืในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ว อิทธิพลของพวกเขาทำให้ความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศในฐานะสาขาวิชา มีลักษณะเป็นลำดับขั้น เพราะนักวิชาการชายผิวขาวเหล่านั้นนอกจากจะใช้ ประสบการณ์และความรู้ของพวกเขาในการผลิตสร้างความรู้แล้ว พวกเขายังเป็นเสมือนผู้รักษาประตู (gatekeepers) ที่คอยคัดกรองความรู้ที่จะเข้าไปสู่ดินแดนของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าอะไร สำคัญ อะไรไม่สำคัญ อะไรเป็นเรื่องหลัก อะไรเป็นเรื่องรอง อิทธิพลของนักวิชาการชายผิวขาวส่งผล ต่อการสร้างความรู้ในศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่เนื่องจากแนวคิดที่เกิดจาก ประสบการณ์ชีวิตของพวกเขา มีขอบเขตที่จำกัด ประสบการณ์ชีวิตของชายผิวขาวที่มีจำกัดแสดงให้เห็นถึงนัยยะเรื่องเพศและชาติพันธุ์ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างความรู้ ชายผิวขาวไม่สามารถสร้างความรู้ จากประสบการณ์ของชายผิวดำหรือผู้หญิงได้เพราะไม่ใช่ตัวตนและไม่เคยต้องตกอยู่ในสถานะนั้น ๆ มุมมองต่อปรากฏการณ์ของชายผิวดำหรือผู้หญิงต่อปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ อาจจะเหมือนหรือแตกต่าง จากมุมมองของชายผิวขาวได้ แต่การให้ความสำคัญหรืออภิสิทธิ์กับมุมมองและประสบการณ์ของชายผิว ขาวจะส่งผลให้คำอธิบาย แนวคิด หรือทฤษฎีต่อปรากฏการณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมี ลักษณะคับแคบและไม่ครอบคลุม³

ทั้งนี้ ข้อเสนอในการที่จะทำให้ศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผลิตองค์ความรู้ได้กว้าง ขึ้นคือการยอมรับให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์และสนับสนุนงานวิจัยที่เกิดจากนักวิชาการบางกลุ่มที่เป็น ส่วนน้อยในวงการศึกษ อย่างเช่น นักวิชาการผู้หญิง เพราะประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันของชาย และหญิงทำให้แต่ละฝ่ายมีมุมมองต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกันซึ่งนั่นส่งผลต่อการให้ คำอธิบายปรากฏการณ์หรือการสร้างทฤษฎีในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แตกต่างกันด้วย การรับฟังเสียงจากนักวิชาการส่วนน้อยไม่ว่าจะเป็นข้อเสนอสนับสนุนหรือข้อวิพากษ์จะช่วยให้องค์ความรู้ ในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศขยายตัวกว้างและครอบคลุมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมี การเปิดโอกาสให้กลุ่มนักวิชาการส่วนน้อยหรือกลุ่มแนวคิดกระแสรอง อย่างเช่น สตรีนิยม เข้ามา มี บทสนทนาในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่กระนั้นทำไมวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็ ยังคงอยู่ในอาณัติของนักวิชาการชายผิวขาว?

ในกรณีของสตรีนิยม ความสัมพันธ์กับวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักใน ช่วงแรกนั้นถือว่าไปได้ดี เพราะแนวคิดของสตรีนิยมนั้นน่าสนใจและดูมีเสน่ห์ แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งกลุ่ม นักวิชาการฝั่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักก็เริ่มเห็นว่าเสน่ห์ของสตรีนิยมเริ่มกลายเป็น

³ Ibid

ภัยที่จะทำให้วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกิดความแตกแยกจากการตั้งคำถามในทุกเรื่องของนักสตรีนิยม ในกรณีนี้ ซินเธีย เวเบอร์ (Cynthia Weber) ได้ระบุว่า มีความพยายามที่จะทำให้สตรีนิยมมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการอภิปรายประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กล่าวคือ ภายใต้อาณาจักรความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนี้สตรีนิยมได้รับการยอมรับในระดับหนึ่ง แต่หากสตรีนิยมแสดงทัศนะเกินขอบเขตสิ่งเหล่านั้นก็จะถูกมองข้ามเพราะนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก (ซึ่งส่วนมากคือชายผิวขาว) เห็นว่าทัศนะเหล่านั้นของสตรีนิยมไม่เกี่ยวข้องกับทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นั่นจึงทำให้สตรีนิยมสูญเสียโอกาสและพื้นที่ที่จะแสดงความเห็นเชิงวิพากษ์หรือสร้างสรรค์หัวข้องานวิจัยที่จะรื้อถอนเพศสภาพในทางการเมืองระหว่างประเทศและทำให้ชีวิตของผู้หญิงดีขึ้น อีกทั้งนักวิชาการชายผิวขาวไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตามว่าตนเองมีอิทธิพลในการกำหนดว่าอะไรสำคัญอะไรไม่เกี่ยวข้องก็ได้พยายามรักษาโครงสร้างของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยพยายามที่จะทำให้สตรีนิยมกลายเป็นทฤษฎีที่ใช้แก้ปัญหาได้ (problem-solving theory) และเปลี่ยนให้เพศสภาพกลายเป็น “ตัวแปร” ซึ่งหมายความว่าเพศสภาพในฐานะตัวแปรจะเป็นสิ่งที่ยอยู่นอกปรากฏการณ์ ในประเด็นนี้ เวเบอร์โต้แย้งต่อว่า หากเพศสภาพเป็นวิธีการหรือเลนส์ชนิดหนึ่งที่เราใช้มองโลกผ่านมัน เพศสภาพก็ไม่สามารถที่จะเป็นตัวแปรได้⁴

โลกได้มองเห็นปัญหาดังกล่าวและพยายามเสนอข้อเสนอที่จะปรับปรุงวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยการสนับสนุนนักวิชาการผู้หญิงและนักวิชาการชายขอบอื่น ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมและได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งที่มีอิทธิพลต่อสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักวิชาการที่มีประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างออกไปจากนักวิชาการชายผิวขาวได้ถ่ายทอดความรู้ของพวกเขาที่แตกต่างออกไป⁵ แต่ข้อเสนอของโลกในทางหนึ่งเท่ากับเป็นการแบ่งเขาแบ่งเราโดยการแบ่งนักวิชาการออกเป็นกลุ่ม ๆ เช่นกลุ่มสตรีนิยม กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มผิวสี ฯลฯ ซึ่งการแบ่งกลุ่มเหล่านี้จะก่อให้เกิดความเสี่ยงคือ ประการแรก การแบ่งกลุ่มจะนำไปสู่การเมืองเรื่องอัตลักษณ์ ยิ่งทำให้การรื้อถอนสิ่งที่ถูกมองว่ามีความเป็นสากลมีความเป็นไปได้ยากเพราะแต่ละกลุ่มจะยึดในอัตลักษณ์และเพิกเฉยกับสิ่งที่ทุกกลุ่มมีร่วมกัน ประการต่อมาการแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจะยิ่งยากต่อการทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน กล่าวคือการแบ่งกลุ่มอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่านักวิชาการกลุ่มอื่นไม่สามารถเข้าใจหรืออาจจะเข้าใจได้ไม่ลึกซึ้งเท่ากับนักวิชาการที่มาจากกลุ่มนั้น ๆ ประการสุดท้ายคือเมื่อเกิดการแบ่งกลุ่มประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่แต่ละกลุ่มเผชิญ ประเด็นดังกล่าวจะถูกสงวนหรือผลักให้เป็นปัญหาเฉพาะของกลุ่มนั้น ๆ แต่ความจริงแล้วปัญหาบางอย่าง

⁴ สรวิต ชัยนาม) .2555). จากการปฏิวัติถึงโลกาภิวัตน์ ความรู้เบื้องต้นการเมืองโลกเชิงวิพากษ์ผ่านสื่อภาพยนตร์ . สยามปริทัศน์ :กรุงเทพฯ.

⁵ Lake, D. A. (2016). *White Man's IR, 1117-18*.

ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มแต่เป็นปัญหาสากลที่ทุกกลุ่มร่วมเผชิญ ปัญหาบางประเภทที่ผู้หญิงเผชิญไม่ควรถูกมองว่าเป็นปัญหาเฉพาะของผู้หญิง แต่มันอาจจะเป็นปัญหาในระดับสากลเช่น สงคราม เศรษฐกิจการเมือง ความยากจน ที่ทั้งชายและหญิงควรร่วมมือเผชิญและแก้ปัญหาไปด้วยกัน ดังนั้นเราในฐานะนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต้องสงสัยและตั้งคำถามโดยเฉพาะกับประเด็นที่ไม่ใช่กระแสหลักมากขึ้นและไม่ควรมองข้ามบางประเด็นที่ดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดาพื้น ๆ (common sense) ซึ่งการตั้งคำถามกับทุกเรื่องทุกเวลาเป็นสิ่งที่นักสตรีนิยมพยายามทำมาโดยตลอด คำถามพื้นฐานที่นักสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมักจะถามกันก็คือ ทำไมในเกือบจะทุกสังคมผู้หญิงถึงเป็นฝ่ายเสียเปรียบทางการเมือง เศรษฐกิจ และ สังคมเมื่อเทียบกับผู้ชาย? การเมืองระหว่างประเทศและเศรษฐกิจโลกส่งผลต่อความเสียเปรียบต่อผู้หญิงอย่างไรและมากน้อยแค่ไหน? โครงสร้างทางเพศสภาพที่เป็นลำดับขั้นนั้นมีส่วนช่วยในการกระจายทรัพยากรและความมั่นคงอย่างไม่เป็นธรรมหรือไม่เท่าเทียมกันอย่างไร เป็นต้น

ในการจะหาคำตอบของคำถามต่าง ๆ นักสตรีนิยมยังให้ความสำคัญกับเรื่องของการยอมรับและตระหนักรู้ในอคติของตนเอง (reflexivity) เนื่องจากนักสตรีนิยมให้ความสำคัญกับประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงในฐานะข้อมูลในการศึกษาวิจัย แต่การจะได้มาซึ่งข้อมูลนั้นผู้วิจัยเองต้องตระหนักถึงอคติที่ตนเองมีอยู่เสมอ เพราะการจะทำความเข้าใจกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิต พื้นฐานของแต่ละปัจเจกที่ต่างกันเป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจอีกฝ่าย แต่ถ้าผู้วิจัยตระหนักถึงความแตกต่างข้อนี้รวมถึงอคติที่ตนเองมี ก็จะทำให้การทำวิจัยหรือการพยายามจะให้คำอธิบายหรือตีความสิ่งใดนั้นทำด้วยความระมัดระวัง⁶ ทั้งนี้จุดเน้นในการศึกษาวิจัยของสตรีนิยมคือการเปิดเผยชุดความรู้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของปัจเจก การวิจัยแบบเข้าถึงวิถีชีวิตของผู้ถูกวิจัย นอกจากจะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุดแล้ว ผลจากการวิจัยจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงชีวิตประจำวันของผู้ถูกวิจัยให้ดียิ่งขึ้นซึ่งตรงกับเป้าหมายที่สำคัญของงานวิจัยสตรีนิยม ได้แก่ “การสร้างความรู้เพื่อการปลดปล่อย” (knowledge as emancipation)⁷

ปรากฏการณ์ในแวดวงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ได้เกิดขึ้นแค่ในสหรัฐฯ เท่านั้น วิชาดังกล่าวรวมถึงแนวทางในการศึกษาได้แพร่ขยายออกจากสหรัฐฯ ไปยังภูมิภาคและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงไทยด้วย การศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยนั้นเริ่มก่อตัวขึ้นภายใต้ร่มเงาของคณะรัฐศาสตร์ทั้งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วง

⁶ Ibid, 27-28.

⁷ Ibid, 28-29.

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง⁸ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสหรัฐฯ เริ่มขยายตัวและได้รับความสำคัญ เป้าหมายของการเรียนการสอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยในยุคนั้น กุสุมา สนิทวงศ์ ได้ให้ทัศนะไว้ว่ามีอยู่ 2 เป้าหมายหลักด้วยกัน เป้าหมายแรกเพื่อให้ นิสิตนักศึกษาเรียนรู้วิถีวิเคราะห์และเข้าใจสภาพปัญหาที่อยู่รายล้อมตน ในประเด็นนี้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปรียบเสมือนเป็นศาสตร์ในการศึกษาสังคมและวัฒนธรรม ส่วนเป้าหมายประการที่สองนั้นก็เพื่อเป็นการเตรียมความรู้และความพร้อมให้แก่ผู้ที่จะไปประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะผู้ที่จะเข้าไปทำงานในกระทรวงต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ทำให้ วิชาหลักของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคแรก ๆ นั้นจึงประกอบไปด้วยวิชาการเมืองระหว่างประเทศ ประวัติศาสตร์การทูต เศรษฐกิจระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ องค์กรระหว่างประเทศ และการศึกษาอาณาบริเวณ (area study) แต่ในปัจจุบันพบว่าในมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อย่างเช่น คณะรัฐศาสตร์ของทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สัดส่วนวิชาทางการทูตมีจำนวนลดลง ในขณะที่วิชาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาในทางระหว่างประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เช่น วิชาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของมนุษย์ โลกาภิวัตน์ เป็นต้น⁹

อย่างไรก็ดี แม้จะมีการขยายขอบเขตของการเรียนการสอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยที่กว้างขึ้น แต่ก็ยังปฏิเสธไม่ได้ว่าอิทธิพลของทฤษฎีกระแสหลักยังคงครอบครองพื้นที่ส่วนมากในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีสัจนิยม เนื่องจากไทยเป็นประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสงครามเวียดนาม อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องข้อพิพาทดินแดนกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างกัมพูชา ทำให้ประเด็นความมั่นคงและความอยู่รอดของรัฐกลายเป็นประเด็นหลักในการศึกษาของนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และอีกแนวทางที่นิยมศึกษาคือการศึกษาแบบประวัติศาสตร์ (historical approach) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาอาณาบริเวณ นอกจากนี้ยังพบว่างานวิจัยส่วนมากในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยมุ่งศึกษานโยบายต่างประเทศของแต่ละประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบทวิภาคี (bilateral relations)¹⁰

การศึกษาเรื่องของผู้หญิงหรือเรื่องเพศสภาพยังคงเป็นประเด็นชายขอบในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไม่เว้นแม้แต่ในสหรัฐฯ ที่ถือเป็นแหล่งในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง

⁸ Prasirtsuk, K. (2009). Teaching International Relations in Thailand: Status and Prospects. *International Relations of Asia-Pacific*, 9(1), 83.

⁹ ศุภมิตร ปิติพัฒน์ .2553). สภาวะเป็น คือ ของ-อยู่-IR. ใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล (บรรณาธิการ), *รัฐคดี วิถีโลก 60 ปี ไชยวัฒน์ คำชู*. กรุงเทพฯ:คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; 65-66.

¹⁰ Prasirtsuk, K. (2009). Teaching International Relations in Thailand, 97-96.

ประเทศก็ตาม งานวิจัยทางด้านเพศสภาพและสตรีนิยมในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมักจะถูกวิพากษ์จากนักวิชาการกระแสหลักเสมอโดยเฉพาะในประเด็นวิถีวิทยาหรือระเบียบวิธีวิจัยที่มีความแตกต่างกัน ส่วนในไทยเองการศึกษาเรื่องผู้หญิงหรือเพศสภาพในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นไม่น้อยมาก ถึงแม้จะมีรายวิชาปรากฏให้เห็นในบางหลักสูตรแต่ก็ไม่เคยมีการเรียนการสอนจริงหรือแม้แต่ตำราความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นภาษาไทยที่ส่วนมากจะมีบททฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ทฤษฎีสัจนิยม ทฤษฎีเสรีนิยม ทฤษฎีมาร์กซิสม์ เป็นตัวชูโรง แต่เท่าที่สำรวจตำราความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อย่างเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของเชิดชาย เหล่าหล้าที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2510¹¹ ตำราความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้นของ ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ แห่งมหาวิทยาลัยรามคำแหง¹² ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของดาร์ริตัน รัตนรังสี¹³ เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธราช¹⁴ หรือแม้กระทั่งตำราชื่อดังที่ตัวผู้วิจัยและเพื่อนนิสิตนิยมอ่านและอ้างอิงอย่าง โลกร่วมสมัย:ตอบคำถามของคนรุ่นใหม่ทั้งเล่ม 1¹⁵ และ 2¹⁶ ของประทุมพร วัชรเสถียร รวมถึงตำราความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเล่มล่าสุดชื่อโลกในศตวรรษที่ 21: กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของจุลชีพ ชินวรรณโน¹⁷ ก็ไม่พบบทที่กล่าวถึงประเด็นทางเพศและผู้หญิงในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแต่อย่างใด เท่าที่พบในบางเล่มอย่างเช่นหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม¹⁸ จากคณะสังคมศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีการกล่าวถึงทฤษฎีสตรีนิยมไว้บ้างแต่ก็เป็นเพียงเกริ่นนำสั้น ๆ เท่านั้น กล่าวได้ว่า ประเด็นเรื่องเพศสภาพและผู้หญิงจัดว่ายังเป็นประเด็นชายขอบที่ได้รับ ความสนใจน้อยมากในแวดวงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทย และนี่จึงเป็นที่มาที่ไปของวิทยานิพนธ์เรื่อง ชินเจีย เอ็นโล กับแนวทางการศึกษาเรื่องเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹¹ เชิดชาย เหล่าหล้า. (2510). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. พระนคร. ศรีไทยการพิมพ์ :

¹² ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น* Introduction to International Relations Ps120 (Ps220). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง :

¹³ ดาร์ริตัน รัตนรังสี. (2531). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ. แสงสุทธิการพิมพ์ :

¹⁴ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธราช. (2527). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ. อรุณการพิมพ์ :

¹⁵ ประทุมพร วัชรเสถียร. (2548). *โลกร่วมสมัย.ตอบคำถามของคนรุ่นใหม่* : กรุงเทพฯ. ปาเจรา :

¹⁶ ประทุมพร วัชรเสถียร. (2557). *โลกร่วมสมัย 2: ตอบคำถามคนรุ่นใหม่ใคร่รู้*. กรุงเทพฯ. ปาเจรา :

¹⁷ จุลชีพ ชินวรรณโน. (2557). *โลกในศตวรรษที่ 21: กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

¹⁸ จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม. (2551). *หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯสำนักพิมพ์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ซินเธีย โฮลเดน เอ็นโล (Cynthia Holden Enloe) เกิดเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 1938 ที่มลรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา จบการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขารัฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเบิร์กลีย์ (University of Berkeley) ในปี 1967 ปัจจุบันเธอดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ (Research Professor) และ ศาสตราจารย์คุณวุฒิ (Adjunct Professor) ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยคลาร์ก (Clark University) เอ็นโลเริ่มสนใจประเด็นทางเพศในช่วงทศวรรษ 1980 และในฐานะนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เธอจึงเริ่มศึกษาเรื่องเพศและผู้หญิงในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยผลงานที่สร้างชื่อให้เอ็นโลในฐานะนักวิชาการสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ *Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics* ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1989 จะสังเกตได้ว่าช่วงเวลาเอ็นโลเริ่มสนใจแนวคิดสตรีนิยมและประเด็นทางเพศนั้น เป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่แนวคิดสตรีนิยมหรือเพศสภาพเริ่มเข้ามามีบทบาทในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยในปี 1988 ผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับประเด็นทางเพศสภาพในระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เริ่มปรากฏขึ้นในแวดวงวิชาการ ผลงานที่ได้รับการยอมรับจากเหล่านักวิชาการว่าเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของการศึกษาประเด็นทางเพศสภาพและผู้หญิงในบริบททางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ วารสารมิลเลเนียม (Millennium) ฉบับพิเศษว่าด้วยเรื่องผู้หญิงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Women in IR) และ ผลงานของเอ็นโลเรื่อง *Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics* ซึ่งทั้งสองผลงานถือเป็นงานวิชาการที่เบิกทางให้ประเด็นเรื่องเพศเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹⁹ และข้อยืนยันอีกประการหนึ่งว่าเอ็นโลเป็นผู้มีบทบาท(และอิทธิพล)ในประเด็นเรื่องผู้หญิงและเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ควรค่าแก่การศึกษาแนวคิดและแนวทางการศึกษาของเธอคือการที่ *International Feminist Journal of Politics* นำชื่อของเธอไปใช้เป็นชื่อรางวัลประจำปี (Cynthia Enloe Award) ที่มอบให้กับผลงานวิจัยดีเด่นในประเด็นเรื่องเพศในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและได้ตีพิมพ์ผลงานลงในวารสาร เพื่อเป็นการให้เกียรติที่เอ็นโลในฐานะเป็นผู้บุกเบิกการทำวิจัยในประเด็นเรื่องเพศและผู้หญิงในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ²⁰

ผลงานของเอ็นโลแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงในบริบททางการเมืองระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นทางด้านความมั่นคงของรัฐ เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงในฐานะ

¹⁹ Steans, J. (2013). *Gender and International Relations*. UK: Polity Press, 1.

²⁰ Cynthia Enloe Award. (2017). *The International Feminist Journal of Politics*. Retrieved from <http://www.ifjjournal.org/cynthia-enloe-award.php>

ผู้นำประเทศ สตรีหมายเลขหนึ่ง ภรรยาของสามีที่มีบทบาททางการเมือง การทหาร หรือ การทูต รวมไปถึง นักกิจกรรม แรงงานหญิง แม่บ้าน หรือ แม่กระทั่งผู้ให้บริการทางเพศ ซึ่งในการศึกษาบทบาทของผู้หญิงและผลกระทบจากการเมืองระหว่างประเทศที่ผู้หญิงเหล่านี้ได้รับ เอ็นโลได้ตั้งคำถามที่ง่าย ๆ แต่กลายเป็นคำถามที่สำคัญในการศึกษาเรื่องเพศในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ ภายใต้การศึกษาหาคำอธิบายปรากฏการณ์ในระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้หญิงอยู่ตรงไหน? (Where are the women in IR?)²¹ และภายใต้ปรากฏการณ์ต่าง ๆ นั้น อำนาจทำงานอย่างไร? (How does power operate?)²² การศึกษาชีวิตของผู้หญิงทั่วไปนั้นทำให้เรื่องส่วนตัวของผู้หญิงที่เราอาจมองข้ามหรือไม่ได้ให้ความสำคัญ เช่น สาวโรงงาน ผู้ให้บริการทางเพศ หรือแม่กระทั่งภรรยาของเหล่าผู้นำทางทหารหรือผู้นำทางการเมือง กลายเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและในทางกลับกันเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็เป็นเรื่องเดียวกันกับเรื่องส่วนตัวของเธอ (The personal is international, the international is personal)²³ อย่างเช่น เรื่องการแต่งงาน การแต่งงานข้ามสัญชาติ ผู้หญิงจะสามารถเปลี่ยนมาใช้สัญชาติเดียวกันกับคู่ของเธอได้ ในขณะที่ผู้ชายไม่สามารถเปลี่ยนไปใช้สัญชาติเดียวกันกับคู่ตนได้ ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่ารัฐมีอำนาจในการกำหนดกฎเกณฑ์สถานะของคู่สมรส จะเห็นได้ว่าการสมรสที่คนทั่วไปมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวนั้นสุดท้ายแล้วก็เป็นเรื่องของการเมือง ทั้งการเมืองเรื่องของประเทศและการเมืองเรื่องของชาติพันธุ์ โดยเฉพาะเมื่อมีการสมรสข้ามสัญชาติ การสมรสก็กลายเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ²⁴

การศึกษาผลงานและแนวคิดของเอ็นโลในประเด็นเรื่องเพศหรือผู้หญิงจะช่วยให้ผู้ที่ศึกษามีมุมมองต่อความจริงหรือปรากฏการณ์ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ ทฤษฎีหรือคำอธิบายปรากฏการณ์ในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ถือว่าเป็น “ความจริง” นั้น เป็นความจริงที่ไม่สมบูรณ์ ผลจากการครอบครองพื้นที่ส่วนมากในการผลิตชุดความรู้ซึ่งมีค่าเท่ากับความจริงของนักวิชาการชาย โดยเฉพาะนักวิชาการชายผิวขาว ทำให้ความจริงหรือความรู้นั้น กลายเป็นแนวคิดกระแสหลักที่เกิดขึ้นจากมุมมอง แนวคิด และประสบการณ์ชีวิตของผู้ชายเพียงฝ่ายเดียว และยังไม่รวมถึงเชื้อชาติของผู้ชายที่มีความแตกต่างหลากหลายที่ในความเป็นจริงประสบการณ์ชีวิตของทั้งชาย หญิง หรือ ผู้คนที่ต่างชาติต่างวัฒนธรรมนั้นต่างมีข้อจำกัดในตัวเองทั้งสิ้น ดังนั้นชุดความรู้ คำอธิบาย หรือความจริงที่เกิดจากการผลิตและตกผลึกของนักวิชาการชายจึงเป็นชุดความรู้

²¹ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases: Making Feminist Sense of International Politics* (2nd ed.). California: University of California Press, 13.

²² Ibid, 8.

²³ Ibid, 343.

²⁴ Ibid, 9-10.

หรือความจริงที่ไม่สมบูรณ์เพราะความรู้หรือความจริงชุดนั้นขาดทักษะ มุมมอง หรือเสียงของคนอีกกลุ่มหนึ่งอย่างผู้หญิงที่มีประสบการณ์ชีวิต มุมมอง หรือการได้รับผลกระทบต่อปรากฏการณ์ที่ต่างกันออกไป การศึกษางานด้านเพศหรือสตรีนิยมอย่างเช่นงานของเอ็นโโลนั้นจะช่วยให้ผู้ศึกษาเห็นความพยายามในการท้าทายต่อชุดความรู้ในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ผลิตโดยนักวิชาการชายหรือนักวิชาการที่อยู่ภายใต้แนวคิดกระแสหลัก แนวคิดที่ไม่ได้มองว่ารัฐคือพระเอกของเรื่องเหมือนอย่างทีนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักถือปฏิบัติกันมา แต่มองไปถึงปัจเจกภายในรัฐที่ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมของรัฐโดยเฉพาะผู้หญิง ซึ่งการศึกษาแนวคิดของเอ็นโโลนี้จะช่วยให้ผู้ศึกษาได้เห็นความจริงอีกชุดหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักไม่ได้กล่าวถึงหรือไม่ได้นับรวมว่าเป็นชุดความรู้หรือความจริงในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

การศึกษาผลงานและแนวทางการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเอ็นโโลจะช่วยขยายขอบเขตทางการศึกษาสำหรับนิสิต นักศึกษา หรือแม้กระทั่งตัวอาจารย์ผู้สอน การเรียนการสอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยนั้นถึงแม้จะมีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงจากวิชาที่เน้นทางด้านการศึกษาเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศรวมถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก แต่การศึกษาและการให้คำอธิบายต่อปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ยังคงอิงกับทฤษฎีกระแสหลัก อย่างเช่น สัจนิยมเป็นส่วนมาก ไม่เพียงเท่านั้น ในการเรียนการสอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น ทฤษฎีที่สอนกันในห้องเรียนก็จะเน้นไปทางทฤษฎีกระแสหลักเป็นเสียส่วนมาก นั่นจึงทำให้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยยังคงศึกษาปรากฏการณ์กันอยู่ในกรอบเดิม ๆ มาเป็นเวลานาน ทั้ง ๆ ที่มีกรอบแนวคิดอีกหลายกรอบที่เราจะสามารถศึกษาเพื่อขยายองค์ความรู้ได้ และการศึกษาเรื่องเพศและผู้หญิงเป็นกรอบหนึ่งที่ผู้ศึกษาควรที่จะแวะเวียนไปเยี่ยมชมเพื่อเปิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ ให้ตนเอง อีกทั้งงานวิจัยในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในแวดวงวิชาการของไทยไม่ได้ให้ความสนใจกับงานวิจัยเชิงทฤษฎีมากนัก²⁵ งานวิจัยส่วนมากมีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงนโยบายเพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติ ในขณะที่งานวิจัยด้านทฤษฎีนั้นมีจำนวนน้อยและดูเหมือนจะไม่เป็นที่นิยม แต่ถึงกระนั้นงานวิจัยเชิงทฤษฎีหรือการศึกษาแนวคิดของนักทฤษฎีก็เป็นสิ่งขาดไม่ได้หากเราต้องการที่จะทำให้ศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะวงวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยมีการพัฒนาและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่าการศึกษางานของเอ็นโโลเป็นเรื่องท้าทายเพราะหากศึกษางานของเอ็นโโลแล้วเราจะพบว่าการนำเสนอของเอ็นโโลนั้นไม่ได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีที่ใช้อย่างเป็นทางการ ซึ่งนั่นหมายความว่าเอ็นโโลได้เปิดโอกาสให้ผู้ศึกษางานของเธอได้สังเคราะห์งานของเธอ

²⁵ Prasirtsuk, K. (2009). Teaching International Relations in Thailand, 93.

ออกมาเป็นทฤษฎีใหม่ที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือไม่ก็เปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาได้ตีความงานของเธอผ่านกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยได้เลือกที่จะนำเสนอการตีความงานของเอ็นโลผ่านทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายแนวทางการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเอ็นโลได้ดีที่สุด นอกจากการศึกษางานของเอ็นโลจะเป็นเรื่องที่ทำทลายความสามารถของผู้วิจัยแล้ว งานของเอ็นโลยังทำทลายทัศนคติของผู้ศึกษาที่มีต่อทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักว่าเมื่อเราได้ศึกษาแนวคิดของเอ็นโลแล้วเราจะศึกษาหรืออธิบายความสัมพันธ์ประเทศอย่างไร? เราจะยังเพิกเฉยต่อเรื่องของผู้หญิงในการเมืองระหว่างประเทศเสมือนว่ามันไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกันได้หรือไม่? การไม่ได้ให้ความสำคัญกับรัฐในฐานะตัวแสดงหลักสร้างความท้อแท้ที่ว่าเราจะยังสามารถหรือควรที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบเดิมต่อไปหรือไม่? แนวคิดของเอ็นโลจะเข้ามาช่วยเสริมให้การศึกษาศาสนสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบเดิมราบรื่นมากขึ้น หรือ จะเข้ามาก่อความวุ่นวายหรือถอนแนวทางการศึกษาของกระแสหลัก?

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อสร้างฐานความรู้และอุดช่องโหว่ในการศึกษาเรื่องเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในแวดวงวิชาการและการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย

1.3 คำถามการวิจัย

- 1) อะไรคือแนวทางการศึกษาเพศสภาพในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนเฉีย เอ็นโล
- 2) กรอบแนวคิด หรือ ทฤษฎีอะไรที่จะช่วยอธิบายแนวทางการศึกษาของจีนเฉีย เอ็นโลที่ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- 3) จีนเฉีย เอ็นโล มีคุณูปการต่อการศึกษาศาสนสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างไร

1.4 สมมติฐานงานวิจัย

- 1) แนวทางในการศึกษาเพศสภาพในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนเฉีย เอ็นโล คือการให้ความสำคัญกับผู้หญิงในฐานะตัวแสดงในระบบระหว่างประเทศผ่านคำถามหลักในงานของเธอที่ว่า “ผู้หญิงอยู่ที่ไหน?” (Where are the women?) และเน้นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับชีวิตประจำวันและประสบการณ์ของผู้หญิงอย่างจริงจัง

2) ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมคือทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนเฉีย เอ็นโล เนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวสามารถอธิบายบทบาทของผู้หญิงที่เป็นตัวขับเคลื่อนระบบทุนนิยมและกระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิตในระดับระหว่างประเทศ

3) คุณูปการของจีนเฉีย เอ็นโล ในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือการเสนอแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในเชิง วิธีวิทยา ญาณวิทยา และ ภววิทยา ที่ท้าทายการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก โดยการให้ความสำคัญกับผู้หญิงในฐานะตัวแสดงหลักเพื่อรื้อถอนแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบเดิมที่ให้อภิสิทธิ์ต่อความเป็นชาย เพื่อปลดปล่อยผู้หญิงจากการถูกกดทับจากระบบชายเป็นใหญ่ และเพื่อเสนอว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่จำเป็นต้องเริ่มจากการศึกษาตามแนวทางของทฤษฎีกระแสหลัก

1.5 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาแนวคิดของจีนเฉีย เอ็นโลผ่าน หนังสือ บทความวิชาการ บทสัมภาษณ์ และวีดิทัศน์

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิจัยวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้แก่ ความเข้าใจในข้อเสนอและแนวคิดของจีนเฉีย เอ็นโลในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการเห็นความสำคัญของผู้หญิงในฐานะตัวแสดงทางการเมืองระหว่างประเทศ

1.7 การจัดแบ่งเนื้อหา

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม: ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเส้นทางของสตรีนิยม ผ่านคลื่นความเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย และแนวคิดของสตรีนิยมในแต่ละกลุ่มอย่างคร่าว ๆ ต่อมาผู้วิจัยจะกล่าวถึงวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและกระแสของการถกเถียงในช่วงต่าง ๆ เพื่อปูพื้นฐานให้แก่ผู้อ่านและผู้ศึกษาในเบื้องต้น จากนั้นผู้วิจัยจะกล่าวถึงการพบกันหรือบทสนทนาที่เกิดขึ้นระหว่างการศึกษาระบบสตรีนิยมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักในเชิงทฤษฎี แนวทางการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ และ ความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยจะศึกษาของนักวิชาการสตรีนิยมที่อยู่ในช่วงเดียวกันกับจีนเฉีย เอ็นโล ในส่วนสุดท้ายของบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมซึ่งเป็นทฤษฎีที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการทำความเข้าใจแนวทางการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

บทที่ 4 แนวคิดเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของซินเจีย เอ็นโล: ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประวัติของซินเจีย เอ็นโล รวมถึงแนวคิดเรื่องเพศสภาพและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในเชิง วิธีวิทยา ญาณวิทยา และ ภาววิทยา ที่แตกต่างและท้าทายการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก

บทที่ 5 การศึกษาเพศสภาพกับเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ: ในบทนี้จะเป็นการอธิบายแนวคิดเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศของซินเจีย เอ็นโล ผ่านกรอบทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม ซึ่งเมื่อใช้ทฤษฎีดังกล่าวในการทำความเข้าใจแนวคิดของเอ็นโลจะพบว่า บทบาทของผู้หญิงในฐานะ “แรงงาน” เป็นฐานที่คอยขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศภายใต้กระบวนการผลิตซ้ำทางสังคม

บทที่ 6 การศึกษาเพศสภาพกับความมั่นคงระหว่างประเทศ: ในบทนี้ผู้วิจัยต้องการจะนำเสนอข้อค้นพบเกี่ยวกับกระบวนการยุทธศาสตร์ที่ซินเจีย เอ็นโลได้เสนอว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้เรื่องความมั่นคงทางทหารกลายเป็นความมั่นคงของรัฐ และเรื่องของการทหารไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะของผู้ชายหรือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในกองทัพเท่านั้น กระบวนการดังกล่าวได้ทำให้เรื่องในชีวิตประจำวันและพื้นที่ส่วนตัวของผู้หญิงกลายเป็นเรื่องของการทหารด้วย

บทที่ 7 ข้อวิพากษ์และคุณูปการของซินเจีย เอ็นโลต่อวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กรณีศึกษา: แนวทางการศึกษาเพศสภาพในสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย): ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อวิพากษ์ที่มีต่องานของซินเจีย เอ็นโล และคุณูปการของเอ็นโลต่อวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยศึกษาจากการเรียนการสอนวิชาเพศสภาพหรือสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในระดับชั้นอุดมศึกษา เพื่อที่จะตอบคำถามว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจำเป็นต้องเริ่มที่การศึกษากระแสหลักต่อไปหรือไม่ และหากเราได้ศึกษาแนวทางของเอ็นโล หรือ นักสตรีนิยมท่านอื่น ๆ แล้วเราจะยังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบเดิมได้อยู่หรือไม่

บทที่ 8 บทสรุป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและสำรวจทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเส้นทางของสตรีนิยม ผ่านคลื่นความเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย และแนวคิดของสตรีนิยมในแต่ละกลุ่มอย่างคร่าว ๆ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ทราบที่มาที่ไปของสตรีนิยม แต่จะให้ความสำคัญและเน้นไปที่แนวคิดสตรีนิยมที่เกิดขึ้นในช่วงคลื่นลูกที่ 2 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่น่าที่นักสตรีนิยมให้ความสนใจทฤษฎีของกลุ่มมาร์กซิสต์และทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมซึ่งเป็นทฤษฎีที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่าเป็นแนวคิดที่น่าจะใช้ทำความเข้าใจและอธิบายงานของซินเธีย เอ็นโล ได้ดีที่สุด ต่อมาผู้วิจัยจะกล่าวถึงวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและกระแสของการถกเถียงในช่วงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพบกันหรือบทสนทนาที่เกิดขึ้นระหว่างการศึกษาแบบสตรีนิยมและการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักในเชิงทฤษฎี ทั้งแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ และ ความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยจะศึกษาของนักวิชาการสตรีนิยมที่อยู่ในช่วงเดียวกันกับซินเธีย เอ็นโล ในส่วนสุดท้ายของบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการทำความเข้าใจแนวทางการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

2.1 สตรีนิยม

สตรีนิยมคือแนวคิดที่พิจารณาองค์ประกอบของชีวิตเพื่อที่จะระบุหรือสืบหาที่มาที่ไปของการที่ผู้หญิงถูกกดขี่และพยายามที่จะเสนอทางเลือกหรือทางออกสำหรับปัญหา²⁶ สตรีนิยมเป็นแนวคิดหรือทฤษฎีที่มีลักษณะเป็นการวิพากษ์ ซึ่งการวิพากษ์นั้นไม่ใช่การต่อต้านแนวคิดอื่นไปเสียหมด แต่เป็นการท้าทายอย่างเข้าใจต่อระเบียบสังคมในขณะนั้น²⁷ การวิพากษ์คือแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจสรรพสิ่งและปรากฏการณ์ไม่ว่าจะเป็น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา วัฒนธรรม บทบาททางสังคม เป็นต้น หลักของการวิพากษ์คือการตั้งคำถามถึงนัยยะของคุณค่าและชุดความคิดหรือสมมติฐานเดิม (presupposition) เพื่อเปิดมุมมองด้านอื่นนอกเหนือไปจากสิ่งที่สังคมเข้าใจกันทั่วไป นั่นหมายความว่าสตรีนิยมในฐานะแนวคิดเชิงวิพากษ์จะต้อง ก่อกวน (disturb) สร้าง

²⁶ Scholz, S. J. (2010). *Feminism: A Beginner's Guide*. England: Oneworld Publication, 1.

²⁷ Keucheyan, R. (2013). *The Left Hemisphere: Mapping Critical Theory Today* (G. Elliott, Trans.). London: Verso, 2.

ความยุ่งเหยิง (disrupt) หรือแม้กระทั่งสร้างความแตกแยกหรือบาดหมาง (rupture) ต่อสถานะทางอำนาจเดิม (status quo) ทั้งนี้กล่าวได้ว่า เป้าหมายของสตรีนิยมคือการทำให้ผู้คนรู้สึกอึดอัด คับข้องใจ ไม่พอใจกับสังคมที่เป็นอยู่²⁸ นอกจากนี้สตรีนิยมยังพิจารณาว่าอะไรคือประเด็นของผู้หญิงที่มักถูกกล่าวถึง เช่น บทบาทที่ได้รับการคาดหวังจากสังคม เสรีภาพหรืออิทธิฤทธิ์ในทางความสัมพันธ์เมื่อเทียบกับผู้ชาย สตรีนิยมมีเป้าหมายเพื่อการปลดปล่อย (liberation) ผู้หญิงจากการถูกกดขี่ในทุกรูปแบบ โดยการก่อความขัดแย้งหรือแนวคิดเดิม ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นั่นจึงทำให้ประเด็นเกี่ยวกับผู้หญิงหรือประเด็นทางเพศจึงหนีไม่พ้นเรื่องการเมือง เพราะกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การอ่าน การเขียน หรือการทำงานวิจัยทางด้านสตรีศึกษาก็มีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง (reform) ทางการเมืองทั้งในระดับปัจเจกและในระดับสังคม

สตรีนิยมในฐานะแนวคิดมีสถานะเป็นที่สาขาวิชาซึ่งส่วนมากจะเป็นสาขาวิชาย่อย (subfield) ภายใต้ร่มเงาของวิชาการกระแสหลักต่าง ๆ เช่น สาขาวิชาสังคมศึกษา และอีกสถานะหนึ่งคือระเบียบวิธีวิจัย (methodology) ซึ่งก็คือกระบวนการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกสาขาวิชา²⁹ ระเบียบวิธีวิจัยทางสตรีนิยมให้ความสำคัญกับชีวิตของผู้หญิงเป็นศูนย์กลางในการศึกษา หมายความว่า ในประการแรก สตรีนิยมพยายามเผยให้เห็นการที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายถูกผลักออกไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ประการต่อมา สตรีนิยมให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตและประสบการณ์ที่หลากหลายของผู้หญิงรวมทั้งการถูกกดขี่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะดูว่าสภาพการณ์เหล่านั้นทำลายทฤษฎีและหลักปฏิบัติที่สังคมทั่วไปยึดถืออย่างไร ซึ่งประสบการณ์การถูกกดขี่ที่หลากหลายมีนัยยะว่าสาเหตุของการถูกกดขี่ การเลือกปฏิบัติ และการกีดกัน นั้นมีหลากหลายเช่นกัน และสตรีนิยมแต่ละกลุ่มก็ให้ความสำคัญที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น สตรีนิยมสายเสรีนิยมมักให้ความสำคัญกับการผลักดันให้ผู้หญิงมีที่ทางในชนชั้นนำภายในระบบ ในขณะที่สตรีนิยมสำนักอื่นมองว่ามุมมองของสตรีนิยมเสรีนิยมนั้นเป็นสตรีนิยมสำหรับคนเพียงร้อยละ 1 ในขณะที่ร้อยละ 99 ที่เหลือต้องเผชิญกับการถูกกดขี่ภายใต้ระบบที่สนับสนุนกลุ่มผู้นำจำนวนน้อย วิถีทางในการต่อสู้เพื่อส่วนรวมควรจะเป็นการทำลายและแตกหักกับระบบทุนนิยมที่เป็นรากฐานของปัญหาการกดขี่ไม่ว่าจะเป็น การการเหยียดเพศในสถาบัน การกดขี่ทางชนชั้น³⁰ ประการสุดท้าย การศึกษาวิถีชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงเป็นการเชื่อมโยงและตรวจสอบข้อมูลภายในที่มาจากฝั่งของผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงที่อยู่ในสถานะทางสังคมใดก็ตาม

²⁸ Crispin, J. (2017). *Why I Am Not a Feminist: A Feminist Manifesto*. Brooklyn: Melville House, 8.

²⁹ Scholz, S. J. (2010). *Feminism*, 2.

³⁰ Arruzza, C., Bhattacharya, T., & Fraser, N. (2019). *Feminism for the 99 Percent: A Manifesto*. London, New York: Verso, 11-15

นักวิชาการสตรีศึกษานิยมใช้การพรรณนาเล่าเรื่องในการสร้างและพัฒนาทฤษฎีหลักในการนำเสนอแนวคิดมุ่งเน้นการให้แนวทางในการคิดในประเด็นทางเพศและผู้หญิงที่มีความหลากหลายมากกว่าที่จะให้คำอธิบายที่เฉพาะเจาะจง โดยสรุปแล้ว การศึกษาและทำความเข้าใจในทฤษฎีสตรีนิยมมักจะนำเราไปสู่ การท้าทายชุดความรู้กระแสหลักที่มีอยู่ก่อน การวิพากษ์เพื่อสร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่ โดยมีผู้หญิงเป็นศูนย์กลาง รวมถึงการวิพากษ์เพื่อสะท้อนบทสนทนากันเองภายในกลุ่มของนักวิชาการสตรีศึกษา³¹

2.2 กระแสคลื่นและแนวคิดสตรีนิยม

กระแสคลื่นแนวคิดสตรีนิยมในแต่ละยุคสมัยเผยให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางความคิดที่มีการส่งต่อ ตีความ นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ที่วิวัฒน์ไปตามบริบททางสังคม หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือ สตรีนิยมคือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement) ที่ก่อให้เกิดแนวคิดหรือทฤษฎีสตรีนิยมขึ้นมาในแต่ละยุคสมัย ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีนิยมในฐานะขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และสตรีนิยมในฐานะแนวคิดไม่ได้เป็นความสัมพันธ์ทางเดียวแต่เป็นความสัมพันธ์ที่ต้องพึ่งพากัน เพราะขบวนการเคลื่อนไหวจะเกิดขึ้นลอย ๆ ไม่ได้ถ้าไม่มีแนวคิดมาเป็นฐานรองรับการอธิบาย ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในอีกทางหนึ่งขบวนการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นมาอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อกระแสและแนวความคิดของผู้คนในแต่ละยุคสมัย บางแนวคิดอาจจะเกิดขึ้นและซาลงไป บางแนวคิดอาจจะเกิดขึ้นและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันแม้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวที่เป็นตัวขับเคลื่อนแนวคิดนั้นได้ซาลงไปแล้ว จะเห็นได้ว่าปรากฏการณ์ทั้งในรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวและการก่อกำเนิดแนวคิดและทฤษฎีทางสตรีนิยมนั้นมีความเป็นพลวัต มีความผสมผสาน และเคลื่อนตัวจากยุคหนึ่งไปสู่ยุคหนึ่ง นั่นจึงทำให้รูปแบบขบวนการเคลื่อนไหว แนวคิด และนักสตรีนิยมในแต่ละยุคมีความแตกต่างกัน บ้างก็มีการผสมผสานแนวคิด บ้างก็มีการหักล้าง บ้างก็มีการหยิบยืม ประกอบกับบริบทในด้านเวลา สถานที่ ความหลากหลายและความซับซ้อนต่าง ๆ การระบุตัวตนของนักสตรีนิยมว่าเป็นนักสตรีนิยมสายไหนจึงเป็นเรื่องไม่จำเป็นและไม่นิยมทำกัน เพราะการระบุตัวตนในทางหนึ่งก็นำมาซึ่งปัญหาการแบ่งเราว่าเป็นนักสตรีนิยมและแบ่งเขาว่าไม่ใช่สตรีนิยม การไม่ยึดติดกับกรอบใดจนเกินไปทำให้สตรีนิยมสามารถเข้าถึงและหยิบยืมประเด็นต่าง ๆ มาวิพากษ์ได้มากขึ้น ซึ่งการผสมผสานความเป็นสตรีนิยมกับประเด็นอื่น ๆ ทำให้สตรีนิยมมีจุดแข็งมากยิ่งขึ้น อีกทั้งสตรีนิยมเองก็ไม่ได้มีความเป็นเนื้อเดียวกันไปทั้งหมดซึ่งบางครั้งการแบ่งแยกหรือการเป็นปฏิปักษ์ต่อกันก็ช่วยให้สตรีนิยมมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

³¹ Scholz, S. J. (2010). *Feminism*, 3-5.

การเปลี่ยนแปลงของสตรีนิยมทั้งในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมและแนวคิดไม่ได้อยู่ ๆ จะเกิดขึ้นเอง นักสตรีนิยมเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นจากวิกฤติทางสังคมและการต่อสู้ ทั้งนี้ ด้วยคำว่าสตรีนิยมมักจะสร้างความเข้าใจผิดว่าการจะเป็นนักสตรีนิมนั้นต้องเป็นผู้หญิงที่ต่อสู้หรือต่อต้านผู้ชายอย่างตรงไปตรงมา แต่ในความเป็นจริงแล้วหากย้อนกลับไปดูประวัติศาสตร์จะพบว่า การต่อสู้ของกลุ่มสตรีนิยมคือการต่อสู้กับความไม่เท่าเทียมของโครงสร้างทางสังคมที่กดขี่ผู้หญิง ไม่ว่าจะ เป็นโครงสร้างของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โครงสร้างทางสังคมที่มีการเหยียดเชื้อชาติ หรือบรรทัดฐานทางสังคมที่มองว่าความสัมพันธ์ชายหญิงเท่านั้นที่เป็นความสัมพันธ์แบบปกติ (heteronormative) ซึ่งโครงสร้างต่าง ๆ ของสังคมที่วุ่นวายนี้เกิดจากความพยายามที่จะดำรงและสืบทอดแนวคิดปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ กล่าวอีกทางหนึ่งคือขบวนการสตรีนิยมคือการต่อสู้เรื่องแนวความคิด เป็นการต่อสู้ในทางการเมืองโดยมีเป้าหมายเพื่อต้องการที่จะท้าทาย เปลี่ยนแปลง และรื้อถอน ชุดความคิดที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางสังคมแบบปิตาธิปไตย และประกอบสร้างชุดความคิดแบบใหม่หรือชุดความคิดที่เป็นทางเลือกขึ้นมา³² แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า การต่อสู้กับระบอบปิตาธิปไตยจะทำให้ผู้หญิงเกิดความป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันได้

การเคลื่อนไหวทางสตรีนิยมในยุคแรกนั้นเกิดขึ้นในฝั่งตะวันตก นักวิชาการสตรีนิยมแบ่งขบวนการเคลื่อนไหวออกเป็นช่วง ๆ โดยใช้ประเด็น เป้าหมาย และข้อเรียกร้องในแต่ละช่วงว่าพวกเธอและพวกเขาต้องการอะไร ใช้วิธีการอะไรในการต่อสู้ รวมถึงชุดความคิดที่เกิดขึ้นและสอดรับกับขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมและนักคิดคนสำคัญในแต่ละช่วง

2.2.1 สตรีนิยมคลื่นลูกที่ 1

หากสืบบย้อนกลับไปทางประวัติศาสตร์เราจะพบว่า การต่อสู้ของผู้หญิงนั้นเริ่มมีมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 แต่หากเป็นแนวคิดสตรีนิยมสมัยใหม่ (modern feminist thought) นั้นจะเกิดขึ้นราวศตวรรษที่ 18 ในแถบซีกโลกตะวันตก ซึ่งนักสตรีนิยมได้ปักธงไว้ ณ จุดนี้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวทางสตรีนิยมในยุคแรกหรือคลื่นลูกแรก (First wave) หรือบางกลุ่มอาจจะเรียกว่าคลื่นลูกเก่า (old wave) และยาวมาจนถึงต้นศตวรรษที่ 20 นักสตรีนิยมในยุคแรกนี้ให้ความสำคัญกับความอยุติธรรม (unfairness) ที่เกิดจากการกีดกันผู้หญิงออกจากกิจกรรมทางสังคมและการเมือง³³ กระแสการเรียกร้องในช่วงนี้คือการเรียกร้องสถานะทางสังคมของผู้หญิงในฐานะมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีความเป็นพลเมืองเทียบเท่าผู้ชาย เพราะในสมัยนั้นสิทธิในการปกครองตนเองและสิทธิพลเมืองเป็นสิทธิที่จำกัด

³² ฉลาดชาย รมิตานนท์ .(2555). *สตรีศึกษา สตรีนิยม*. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์ ; 96.

³³ Chanter, T. (2006). *Gender: Key Concepts in Philosophy*. London: Continuum International Publishing Group, 8.

อยู่ในเฉพาะชายผิวขาว ในขณะที่ผู้หญิงผิวขาว ทาสทั้งชายและหญิงยังไม่ได้รับสิทธิของความเป็นพลเมือง จึงทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวที่มีการแสดงออกที่เป็นรูปธรรมอันได้แก่การเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้ง (the right to vote) ทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับประเทศ เช่น ผู้หญิงในสหรัฐฯ ได้รับสิทธิในการเลือกตั้งในปี 1920 ผู้หญิงในสหราชอาณาจักรได้รับสิทธิในการเลือกตั้งในปี 1928 เป็นต้น³⁴ แต่อย่างไรก็ตามการเรียกร้องในครั้งนั้นเป็นเพียงการเรียกร้องสิทธิให้กับผู้หญิงผิวขาวเท่านั้น เพราะถึงแม้ว่าจะมีสงครามกลางเมืองเพื่อปลดปล่อยทาสในเวลาต่อมาแต่ก็ยังคงมีการเลือกปฏิบัติต่อชาวอเมริกันผิวสี กระนั้นนักสตรีนิยมในคลื่นลูกแรกนี้ได้สร้างอัตลักษณ์ทางการเมืองใหม่ให้กับผู้หญิงแม้ว่าจะเป็นเพียงผู้หญิงผิวขาว ซึ่งนอกจากสิทธิในการเลือกตั้งแล้วยังมีการเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมทางด้านเศรษฐกิจและการเข้าถึงการศึกษาในฐานะสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์³⁵ การเรียกร้องสิทธิให้กับผู้หญิงของนักสตรีนิยมในยุคนี้ถือเป็นจุดกำเนิดของสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal feminism)

นักสตรีนิยมคนสำคัญที่ได้รับการยอมรับในช่วงคลื่นลูกแรกนี้ได้แก่ แมรี โวลสโตนคราฟท์ (Mary Wollstonecraft) นักสตรีนิยมชาวอังกฤษ ผลงานที่สร้างชื่อให้กับเธอและเป็นเสมือนคำประกาศของขบวนการเคลื่อนไหวของสตรีในสหรัฐฯ และสหราชอาณาจักรคือหนังสือที่มีชื่อว่า A Vindication of the Right of Women ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1792 โวลสโตนคราฟท์เสนอว่าผู้หญิงกับผู้ชายโดยธรรมชาติแล้วไม่ได้แตกต่างกัน สิ่งที่ทำให้ผู้หญิงกับผู้ชายต่างกันคือกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ทศนะที่ว่าผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ เจ้าอารมณ์ และไร้เหตุผล เป็นทศนะที่ผู้ชายสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเอง สิ่งเดียวที่โวลสโตนคราฟท์ยอมรับว่าหญิงชายมีความแตกต่างกันก็คือความแข็งแรงทางสรีระของผู้ชายที่มีมากกว่าผู้หญิง นอกจากนั้นแล้วผู้หญิงผู้ชายไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้เธอยังทำทนายความเชื่อทางสังคมในขณะนั้นที่ว่าด้วยเรื่องคุณธรรมเป็นเรื่องของเพศ โวลสโตนคราฟท์ปฏิเสธแนวคิดที่ว่าคุณธรรมของผู้ชายคือความเป็นผู้นำ ความเข้มแข็ง ในขณะที่คุณธรรมของผู้หญิงคือความอ่อนหวาน ความเรียบร้อย ความว่านอนสอนง่าย สิ่งที่ย้อนแย้งกันก็คือผู้หญิงถูกมองว่าไม่เหมาะกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเพราะผู้หญิงไม่สามารถตัดสินใจโดยใช้เหตุผลได้ แต่ในขณะเดียวกันผู้หญิงกลับถูกมอบหมายให้ทำหน้าที่สำคัญคือการให้กำเนิดและเลี้ยงดูมนุษย์ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เหตุผลและจริยธรรมไม่ต่างจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง³⁶

³⁴ Scholz, S. J. (2010). *Feminism*, 5-6.

³⁵ Krolokke, Charlotte, & Sorenson, A. S. (2005). Three Waves of Feminism: From Suffragettes to Grrls. In *Contemporary Gender Communication Theories & Analyses: From Silence to Performance*. Thousand Oaks, California: SAGE Publication, 5-6.

³⁶ Chanter, T. (2006). *Gender*, 15.

ในทัศนะของโวลส์โตนคราฟท์คุณธรรมของมนุษย์ที่สำคัญที่สุดคืออิสรภาพและความมีเหตุผล เพราะเหตุผลเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น และการใช้เหตุผลนำมาซึ่งอิสรภาพ ดังนั้น สำหรับผู้หญิงแล้วอิสรภาพจะมาจากการทำงานที่พวกเธอทำตัวเป็นคนมีเหตุผล เพราะเหตุผลจะทำให้พวกเธอทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องโดยเฉพาะหน้าที่พลเมือง

อย่างไรก็ดี โวลส์โตนคราฟท์ไม่ได้ปฏิเสธว่าผู้หญิงยังคงเหมือนว่าไม่มีเหตุผล ใช้อารมณ์ สนใจแต่เรื่องรูปลักษณ์และไร้แก่นสาร แต่โวลส์โตนคราฟท์บอกว่าที่ผู้หญิงเป็นเช่นนั้นก็เพราะการเลี้ยงดู กระบวนการขัดเกลาทางสังคมและการศึกษาที่ผู้หญิงได้รับในสมัยนั้น ดังนั้นข้อเสนอของโวลส์โตนคราฟท์ที่เป็นทางออกไปสู่อิสรภาพของผู้หญิงคือความเท่าเทียมทางการศึกษา ผู้หญิงจะต้องได้รับการศึกษาแบบเดียวกันกับผู้ชายและเรียนร่วมกันกับผู้ชายเพราะการศึกษาจะช่วยให้ผู้หญิงมีอิสระทางความคิดและมีเหตุผล ซึ่งจะทำให้ผู้หญิงสามารถทำหน้าที่ของพวกเธอในการเป็นพลเมืองได้ดีขึ้น

2.2.2 สตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2

กระแสคลื่นลูกที่ 2 (Second wave) เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงช่วงต้นทศวรรษ 1990³⁷ กระแสในช่วงนี้เป็นผลต่อเนื่องมาจากอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงของคลื่นลูกแรกที่ยุทธศาสตร์ผลักดันให้สังคมเกิดความตระหนักรู้สถานะของผู้หญิง คลื่นลูกที่สองของสตรีนิยมคือความพยายามในการชี้ให้สังคมเห็นว่าแม้ผู้หญิงจะได้รับการยกสถานะเป็นพลเมืองและมีสิทธิมีเสียงตามที่เรียกร้อง แต่ประเด็นเหล่านั้นไม่ได้เป็นหลักประกันเลยว่าผู้หญิงรอดพ้นจากการถูกกดขี่ การมีสิทธิในการเลือกตั้งไม่ได้หมายความว่าข้อเรียกร้องต่อปัญหาของผู้หญิงจะถูกผลักดันให้กลายเป็นประเด็นทางการเมืองในสภา หรือการเปลี่ยนแปลงกฎหมายแรงงานก็ไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่าการปฏิบัติต่อผู้หญิงในสถานประกอบการจะเปลี่ยนไป นักสตรีนิยมในยุคนี้จึงให้ความสำคัญกับการศึกษา ประสบการณ์ของผู้หญิงที่ถูกกดขี่เพราะเชื่อว่าการศึกษาระดับสูงจะช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับเรือนร่าง (body) จริยธรรม (morality) จิตวิสัย (subjectivity) และ อัตลักษณ์ (identity)³⁸ กล่าวอีกทางหนึ่งคือการขับเคลื่อนของกระแสสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2 ต่างจากการขับเคลื่อนของกระแสสตรีนิยมเดิมตรงที่การเปลี่ยนแนวทางการขับเคลื่อนจากการเรียกร้องสิทธิพลเมือง (civil rights) สู่นโยบายของการปลดปล่อยผู้หญิงจากการกดขี่ (women's liberation)

นักวิชาการทางด้านสตรีศึกษาที่สำคัญและมีผลงานเป็นที่ยอมรับจากนักวิชาการคนอื่น ๆ ในยุคนี้ได้แก่ ซีมอน เดอ โบวัวร์ (Simone de Beauvoir) เจ้าของผลงานเรื่อง *The Second Sex* โบวัวร์ได้เสนอว่าประวัติศาสตร์ของผู้หญิงกับการถูกกดขี่นั้นไม่มีจุดเริ่มต้นเพราะผู้หญิงถูกกดขี่มาตลอด

³⁷ Rampton, M. (2015). *Four Waves of Feminism*. Oregon: Pacific University.

³⁸ Scholz, S. J. (2010). *Feminism*, 66-67.

ภายใต้บทบาททางสังคมทั้งในฐานะมารดาและภรรยา และมายาคติรอบตัวผู้หญิงไม่ว่าจะมายาคติของความเป็นแม่ (motherhood) ความเป็นผู้หญิง (feminine sexuality) รวมถึงด้านอื่นภายใต้วิถีชีวิตของผู้หญิงด้วย

“ผู้หญิงเหน็ดเหนื่อยจากภาระในการดำรงเผ่าพันธุ์ การยอมจำนนต่อประจำเดือนและการเป็นผู้ขยายเผ่าพันธุ์ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องน่าอภิมภย มันเป็นความเจ็บปวดทรมาน เป็นภัยคุกคามต่อตัวเธอ ก่อเกิดเป็นความอันตรายที่รู้สึกได้จากภายในของตัวผู้หญิงเอง”³⁹

นอกจากนี้ผู้หญิงมักจะถูกนิยามว่า “เป็นอื่น” (other) ในขณะที่ผู้ชายคือ “ผู้ที่เป็นหนึ่ง” (the one) หรือเป็นบรรทัดฐาน (the norm) อยู่เสมอ โบวัวร์ให้เหตุผลว่าผู้ชายและผู้หญิงถือเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ กล่าวอีกทางหนึ่งคือมนุษย์คือสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ มนุษย์โดยธรรมชาตินั้นมีเรือนร่างและจิตใจที่เป็นอิสระไม่สามารถทำนายหรือควบคุมได้ ความปรารถนาที่จะเป็นอิสระเป็นคุณสมบัติธรรมชาติที่ผู้ชายหัวเกรงในตัวผู้หญิงเพราะไม่สามารถควบคุมได้ ผู้ชายจึงพยายามสร้างธรรมเนียมและมายาคติต่าง ๆ เพื่อพยายามที่จะควบคุมผู้หญิง และสอนผู้หญิงว่าผู้หญิงควรจะเป็นผู้หญิงอย่างไร ดังเช่นที่โบวัวร์กล่าวไว้ว่า เราไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิง แต่เราค่อย ๆ กลายเป็นผู้หญิง (One is not born, but rather becomes, a woman)

“ผู้หญิงไม่ได้ถูกกำหนดจากฮอร์โมนหรือสรีรชาติญาณภายในของเธอ แต่ร่างกายของพวกเธอถูกกำหนดจากความสัมพันธ์ระหว่างพวกเธอกับโลกที่การกระทำของผู้อื่นมีผลต่อตัวเธอมากกว่าการกระทำของพวกเธอเอง”⁴⁰

ไม่เพียงเท่านั้นโบวัวร์ยังได้เสนอว่าการที่จะปลดปล่อยผู้หญิงจากการถูกกดขี่ได้นั้นผู้หญิงต้องมองว่าตัวเองในฐานะผู้กระทำเช่นเดียวกับผู้ชาย ในอีกทางหนึ่งก็ต้องตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งยุทธศาสตร์ที่จะทำให้ผู้หญิงเป็นอิสระนั้นโบวัวร์ไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน 2) ผู้หญิงต้องโหยหาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางปัญญา 3) ผู้หญิงต้องมีอิสระในเรื่องทางเพศ 4) ผู้หญิงต้องโหยหาการปฏิรูปสังคมเป็นระบอบสังคมนิยมและแสวงหาความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ⁴¹

ในช่วงคลื่นลูกที่สองและจากอิทธิพลของโบวัวร์ทำให้เกิดคำศัพท์คำหนึ่งที่เป็นเสมือนหมุดหมายของการศึกษาทางด้านสตรีนิยม ได้แก่คำว่า เพศวิถี (sexuality) ซึ่งก็คือการนิยามความหมายที่

³⁹ Beauvoir, S. D. (1989). *The Second Sex*. New York: Vintage Books, 619.

⁴⁰ Ibid, 725.

⁴¹ Scholz, S. J. (2010). *Feminism*, 66-70.

แตกต่างกันระหว่าง เพศ (sex) กับ เพศสภาพ (gender) กล่าวคือ เพศ หมายถึงการแบ่งแยกชาย (male) หญิง (female) จากลักษณะทางกายภาพที่มีมาแต่กำเนิดที่แตกต่างกัน ส่วนเพศสภาพ หมายถึงการนิยามความแตกต่างของความเป็นชาย (masculine) หญิง (feminine) ตามบทบาททางสังคมที่กำหนดว่าชายหญิงตามลักษณะกายภาพนั้นควรหรือไม่ควรที่จะประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร ซึ่งนิยามดังกล่าวเป็นที่นิยมและถูกใช้เรื่อยมาในทฤษฎีสตรีนิยมตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1960 จนถึงปลายทศวรรษที่ 1990 การให้คำนิยามที่แตกต่างกันของคำว่าเพศกับเพศสภาพทำให้เห็นถึงนัยยะของการกดขี่ผู้หญิงอยู่หลายประการ 1) การกดขี่ผู้หญิงไม่ใช่เรื่องธรรมชาติแต่เป็นเรื่องที่สร้างคมสร้างขึ้นมา 2) เพศสภาพในฐานะสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นได้ช่วยให้นักสตรีนิยมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างผู้หญิงได้ 3) เพศสภาพได้สร้างนัยยะทางสังคมขึ้นมาใหม่ กล่าวคือ การที่ปัจเจกมีร่างกายเป็นหญิงไม่ได้จำเป็นว่าปัจเจกจะต้องเป็นผู้หญิงเสมอไป เช่นเดียวกับกับผู้ชายที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นชายไม่จำเป็นว่าจะต้องมีความเป็นชายเสมอไป⁴²

นักคิดคนสำคัญอีกคนหนึ่งในยุคนี้ได้แก่ เบตตี ฟรีดาน (Betty Friedan) โดยในปี 1963 ฟรีดานได้มีผลงานชิ้นสำคัญที่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นหนึ่งในหมุดหมายของสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2 ได้แก่หนังสือเรื่อง *The Feminine Mystique* ข้อเสนอของฟรีดานในหนังสือเล่มนี้คือการท้าทายต่อแนวคิดหรือความเชื่อเรื่องครอบครัว (the cult of domesticity) ที่มาจากวิถีชีวิตของผู้หญิงผิวขาวในชนชั้นกลางและชนชั้นสูงในช่วงศตวรรษที่ 19 และความเชื่อเรื่องความเป็นผู้หญิงที่แท้จริง (the cult of true womanhood) ที่มักจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกรับผิดชอบ ความศรัทธาและเคร่งครัดในศาสนา ความอ่อนน้อมยอมตาม และความเป็นแม่บ้านแม่เรือน ฟรีดานกล่าวว่าแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในอุดมคติเหล่านี้เป็นมายาคติที่ถูกเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น นิตยสาร คู่มือแนะนำสำหรับผู้หญิง หนังสือพิมพ์ หรือแม้กระทั่งวารสารทางศาสนา แต่ในความเป็นจริงแล้วเมื่อฟรีดานได้มีโอกาสสัมภาษณ์แม่บ้านก็พบว่า บรรดาแม่บ้านที่เธอสัมภาษณ์นั้นไม่ได้มีความสุขกับหน้าที่ในครอบครัวหรือบทบาทที่พวกเธอได้รับ ประกอบกับประสบการณ์ในการทำงานนิตยสารผู้หญิงในสหรัฐฯที่ทำให้ฟรีดานมีความรู้และทักษะในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการนำเสนอผู้หญิงผ่านสื่อทำให้เธอพบว่า นิตยสารมีส่วนสำคัญในการผลิตซ้ำชุดความคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในอุดมคติ ดังนั้นความเป็นผู้หญิงจึงไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาตามกำเนิดทางธรรมชาติเหมือนอย่างที่ซิกมันด์ ฟรอยด์เคยเสนอเอาไว้ แต่เป็นการถูกผลิตซ้ำที่แตกต่างกันไปตามบริบททางประวัติศาสตร์⁴³

⁴² Ibid, 71-73.

⁴³ Jha, M. R. (2016). *The Global Beauty Industry: Colorism, Racism, and National Body*. New York: Routledge.

นักสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2 เห็นว่าสภาพทางสังคมในยุคสมัยนั้นจะมีความโรแมนติกหรือน่าหลงใหลขึ้นอยู่กับการควบคุมหรือการกดทับผู้หญิง นักสตรีนิยมในยุคนี้มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าต่อสังคมในอุดมคติที่เชื่อว่าการปฏิวัติทางเพศจะนำมาซึ่งความเท่าเทียมและความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่ดีขึ้น ชูลามิท ไฟร์สโตน (Shulamith Firestone) เจ้าของผลงานเรื่อง *The Dialectic of Sex* ได้เสนอแนวคิดเช่นเดียวกับฟรอยด์ว่าเพศวิถีเป็นศูนย์กลางของปัญหาทางสังคม แต่ในขณะที่ฟรอยด์ไม่ได้เสนอทางออก ไฟร์สโตนเสนอว่าการล้มล้างระบอบปีตาธิปไตยเป็นหนทางเดียวที่จะสามารถปลดปล่อยผู้หญิงให้เป็นอิสระจากพันธนาการของสังคมชายเป็นใหญ่ได้ ไฟร์สโตนต้องการจะเห็นโลกที่ปราศจากระบบทุนนิยม ระบอบปีตาธิปไตย และระบบการสืบพันธุ์ในรูปแบบครอบครัวที่ทำให้ผู้หญิงแบกรับภาระการผลิตซ้ำ เธอเสนอว่าการตั้งคร่อมไม่ใช่ทางเดียวที่จะสามารถผลิตซ้ำแรงงาน เพราะเทคโนโลยีทางการแพทย์จะเป็นตัวช่วยในเรื่องนี้ หนวยทางสังคมอย่างครอบครัวจะถูกแทนที่ด้วยชุมชนขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วยเด็กและผู้ใหญ่ที่ผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิงมีหน้าที่ร่วมกันในการดูแลเด็กโดยไม่จำเป็นต้องเป็นครอบครัวเดียวกัน และแน่นอนว่าชายหญิงจะสามารถมีเพศสัมพันธ์กับใครก็ได้ ด้วยวิธีนี้ผู้หญิงจะถูกปลดปล่อยจากหน้าที่ในการเป็นผู้ผลิตซ้ำ และข้อห้ามในการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันจะหมดไป

2.2.2.1 การผลิตซ้ำ (mode of reproduction)

จากที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเด็นที่นักสตรีนิยมกล่าวถึงกันมากในช่วงคลื่นลูกที่ 2 นี้ได้แก่เรื่องของผู้หญิงกับการผลิตซ้ำ ผู้วิจัยจึงอยากจะกล่าวถึงที่มาที่ไปของประเด็นดังกล่าว เนื่องจากในช่วงเวลาของกระแสสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2 ทฤษฎีทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อนักคิดและนักสตรีนิยมในขณะนั้นคือทฤษฎีทุนนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ ที่ได้เสนอว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่กำหนดความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ ความสัมพันธ์ทางสังคมในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมคือระบบความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนายทุน (capitalist) และชนชั้นแรงงาน (labor) โดยแรงงานจะถูกเอาเปรียบจากนายทุนผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตอีกทั้งแนวคิดเรื่องการผลิตซ้ำทางสังคมปรากฏขึ้นครั้งแรกในทฤษฎีของ คาร์ล มาร์กซ์ ที่ว่าด้วยกระบวนการผลิตและการสะสมทุนในระบบทุนนิยม ในผลงาน *Capital Volume 1* มาร์กซ์ได้กล่าวถึงแรงงาน (labor power) หรือศักยภาพในการใช้แรงงานของปัจเจกในฐานะ “สินค้าพิเศษ” (special commodity) ที่จำต้องระบบการผลิตแบบทุนนิยม กล่าวคือ นอกจากเครื่องจักรและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการผลิตสินค้าหรือโภคภัณฑ์ต่าง ๆ ปฏิเสธไม่ได้ว่าแรงงานมนุษย์ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในระบบการผลิต เราทราบว่าเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีในการผลิตนั้นมาจากฝีมือของมนุษย์ ทำงานโดยใช้พลังงานจากทรัพยากรต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า น้ำมัน หรือพลังงานธรรมชาติ และปิดสวิทช์พักเครื่องเพื่อรักษาอายุการใช้งาน มี

การซ่อมบำรุงเมื่อเกิดการชำรุดเสียหาย ในขณะที่เดียวกันแรงงานของมนุษย์ก็ไม่ต่างอะไรกับเครื่องจักรที่ต้องการพลังงานจากอาหาร ต้องการการพักผ่อนเพื่อให้ร่างกายพร้อมที่จะทำงานในวันรุ่งขึ้น เมื่อป่วยก็ต้องได้รับการรักษาเพื่อที่จะได้กลับไปทำงานได้ แล้วเราเคยสงสัยหรือไม่ว่ากระบวนการอะไร และใครที่มีหน้าที่ในการเตรียมความพร้อมปัจเจกในฐานะแรงงานเข้าสู่กระบวนการผลิต? ด้วยคุณสมบัตินี้จึงทำให้แรงงานกลายเป็นสินค้าชนิดพิเศษที่มีการผลิตนอกระบบการผลิตแบบทุนนิยม กระบวนการผลิตแรงงานนี้มาร์กซ์เรียกว่ากระบวนการผลิตซ้ำ (reproduction)

เฟรดริช เองเกลส์ (Friedrich Engels) เป็นนักวิชาการสายมาร์กซิสม์ที่กล่าวถึงประเด็นของผู้หญิงในระบบทุนนิยม นักสตรีนิยมสายมาร์กซิสม์จึงนิยมอ้างอิงงานของเองเกลส์ เรื่อง *The Origin of The Family, Private Property and the State* เองเกลส์ได้เสนอว่าการเป็นรองของผู้หญิงเกิดขึ้นเมื่อทรัพย์สินส่วนบุคคลเกิดขึ้นในสังคมและเป็นตัวกำหนดชนชั้นที่สัมพันธ์กับการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ในครอบครัวผู้ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินส่วนบุคคลและปัจจัยการผลิต เช่น ดิน ทาส ผงสัตว์ คือชายผู้เป็นสามี พ่อ หรือหัวหน้าครอบครัว ภรรยา แม่ หรือผู้หญิงภายในครอบครัวไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินและปัจจัยการผลิต และเมื่อผู้ชายมีความต้องการส่งต่อมรดกไปสู่ทายาทที่แท้จริง ผู้ชายจึงสร้างระบบผัวเดียวเมียเดียวขึ้นมาเพื่อเป็นการประกันว่ามรดกที่ตนจะส่งต่อไปนั้นได้ตกไปอยู่กับทายาทที่เกิดจากตนจริง ๆ ในระบบผัวเดียวเมียเดียวนี้เองที่ทำให้สถานะของผู้หญิงกลายเป็นรองมากขึ้นเพราะระบบนี้บังคับใช้แต่กับฝ่ายหญิงในขณะที่ผู้ชายยังสามารถมีภรรยาได้หลายคน เองเกลส์กล่าวว่าสถานะของภรณยานั้นไม่ต่างไปจากทาสเพราะนอกจากจะต้องให้บริการทางเพศกับผู้ชายแล้วยังต้องดูแลเอาใจใส่ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ชายด้วย ดังนั้นหนทางที่จะปลดปล่อยให้ผู้หญิงเป็นอิสระคือการเปลี่ยนงานภายในครัวเรือนและการดูแลให้การศึกษาบุตรหลานเป็นเรื่องสาธารณะเพื่อที่ผู้หญิงจะสามารถเข้าสู่ระบบการผลิตสาธารณะได้ เพราะเมื่อผู้หญิงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแล้วจะเกิดการต่อสู้กับระบบทุนนิยมที่ไม่เป็นธรรม และเมื่อสามารถสร้างระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรมได้แล้ว เมื่อนั้นผู้หญิงก็จะหลุดพ้นจากการถูกกดขี่⁴⁴

คำอธิบายของมาร์กซ์และเองเกลส์ไม่ได้มองว่าปัญหาระหว่างชายหญิงเกิดจากการที่ผู้ชายกดขี่เอาเปรียบผู้หญิงหรือความแตกต่างทางเพศที่ทำให้เพศหนึ่งอยู่เหนือกว่าอีกเพศหนึ่ง แต่เกิดจากระบบเศรษฐกิจสังคมที่ทำให้เกิดการเอาเปรียบทางเพศ การวิเคราะห์ปัญหาของผู้หญิงจึงต้องดูที่ลักษณะหรือโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจหรือระบบการผลิตที่ประกอบไปด้วยหญิงและชายว่าเขาและเธอมีความสัมพันธ์ในระบบการผลิตในลักษณะอย่างไร ในขณะที่หากเราพบว่าไม่มีเพศ

⁴⁴ Engels, F. (1884). *Origins of the Family, Private Property, and the State*. Retrieved from <https://www.marxists.org/archive/marx/works/1884/origin-family/ch02d.htm>

ใดเพศหนึ่งไม่ได้มีความสัมพันธ์ในระบบเศรษฐกิจในขณะที่อีกเพศหนึ่งมี ก็เท่ากับว่าระบบดังกล่าวทำให้เพศหนึ่งสามารถเอาไรต์เอาเปรียบอีกเพศหนึ่งได้ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ในระบบเศรษฐกิจยังเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสัมพันธ์ทางความรู้และอำนาจ ใครเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตทางเศรษฐกิจก็จะมีปัจจัยในการเป็นผู้ผลิตความรู้และมีอำนาจทางการเมืองด้วย อย่างไรก็ตามข้อมูลในเชิงมานุษยวิทยาที่ศึกษาสังคมชนเผ่าในยุคโบราณที่ผู้หญิงเป็นใหญ่ เมื่อนำมาตีความตามการวิเคราะห์และข้อเสนอของนักคิดสายมาร์กซิสม์ในประเด็นการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตก็สามารถกล่าวได้ว่า ในอดีตที่ผู้หญิงเป็นใหญ่ในสังคมนั้นเกิดจากการที่ผู้หญิงเป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตซึ่งในทางเศรษฐกิจนั้นเท่ากับว่าผู้หญิงคือเจ้าของปัจจัยการผลิตอันได้แก่แรงงานมนุษย์ ซึ่งความเป็นไปได้ที่ว่ามนุษย์ในอดีตกาลยังไม่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์จึงทำให้ไม่เข้าใจกระบวนการที่ทำให้เกิดมนุษย์และเข้าใจว่าผู้หญิงคือผู้มีพลังที่สามารถตั้งครุฑและให้กำเนิดชีวิตที่จะมาเป็นแรงงานในการผลิตได้⁴⁵

ในขณะที่เองเกลส์มองว่าฐานของการกดขี่ผู้หญิงมาจากระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรมชาติ พัวร์สโตน ได้เสนอไว้ในผลงานเรื่อง *The Dialectic of Sex* ว่าฐานของการกดขี่นั้นไม่ได้มาจากปัจจัยของระบบเศรษฐกิจโดยตรง แต่เป็นปัจจัยทางชีววิทยาซึ่งก็คือเพศที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกแรงงานตามเพศ (sexual division of labour)⁴⁶ ซึ่งนั่นทำให้ผู้หญิงคือชนชั้นที่ถูกกดขี่มาตั้งแต่เริ่มแรก กล่าวคือ ด้วยข้อเท็จจริงทางชีววิทยาที่ว่าผู้หญิงเท่านั้นที่เป็นผู้กระทำการผลิตซ้ำ หรือเป็นแรงงานในกระบวนการสืบพันธุ์ตั้งแต่ ตั้งครุฑ ให้กำเนิด เลี้ยงดู และกระบวนการอื่น ๆ ที่ดูแลชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ภาวะนี้ก่อให้เกิดการแบ่งงานกันทำตามเพศที่ว่าผู้หญิงรองรับงานภายในครัวเรือน ในขณะที่ผู้ชายไปทำงานในพื้นที่สาธารณะ ภาวะดังกล่าวเป็นฐานสำคัญที่รองรับระบบปิตาธิปไตย ดังนั้นการจะปลดปล่อยผู้หญิงจากการถูกกดขี่จะทำได้ต่อเมื่อผู้หญิงสามารถยึดกุมปัจจัยการผลิตซ้ำ (means of production) อันได้แก่ร่างกายของผู้หญิงเอง มิใช่ปัจจัยการผลิตอย่างที่ดินหรือแรงงานตามทฤษฎีมาร์กซ์เสนอ⁴⁷

อย่างไรก็ตามทฤษฎีของมาร์กซ์ไม่ได้ให้คำอธิบายว่าใครหรือสถาบันใดที่เป็นผู้รับผิดชอบกระบวนการผลิตซ้ำ จนกระทั่งนักวิชาการสายมาร์กซิสในเวลาต่อมาอย่าง ลีส์ โวเกล (Lise Vogel) ได้พัฒนาแนวคิดเรื่องกระบวนการผลิตซ้ำต่อจากมาร์กซ์และอธิบายไว้ในผลงานของเขาเรื่อง *Marxism and the Oppression of Women: Toward a Unitary Theory* ซึ่งผลงานชิ้นนี้เปรียบเสมือนจุดเชื่อมต่อระหว่างแนวคิดของมาร์กซ์และสตรีนิยม สิ่งที่โวเกลเชื่อมโยงไปถึง

⁴⁵ ไชยันต์ ไชยพร .2546). *ผู้หญิงกับความรู้ 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ; 87-92.

⁴⁶ Jha, M. R. (2016). *The Global Beauty Industry*.

⁴⁷ ฉลาดชาย รมิตานนท์ .2555). *สตรีศึกษา สตรีนิยม*, 108-09.

กระบวนการผลิตซ้ำ คือการนำเสนอข้อโต้แย้งที่ว่ากฎเกณฑ์ของระบบแรงงานก็คือกระบวนการผลิตและผลิตซ้ำในตัวเองโดยที่ฐานการผลิตอยู่ที่ “ครอบครัว” ซึ่งถูกจัดให้อยู่นอกของระบบการผลิตแบบทุนนิยม โดยไวเกลได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง อุปสรรคทางชนชั้น (class struggle) กับ การกดขี่ผู้หญิง (women’s oppression) ว่า

“อุปสรรคทางชนชั้นภายใต้เงื่อนไขการผลิตแสดงให้เห็นว่าพลวัตของศูนย์กลางการพัฒนาทางสังคมถูกจัดประเภทโดยการแสวงหาผลประโยชน์ ในสังคมเหล่านี้แรงงานส่วนเกินถูกจัดสรรอย่างเหมาะสมโดยชนชั้นนำ และเงื่อนไขหลักของการผลิตคือการฟื้นฟูชนชั้นรองของผู้ผลิตที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดสรรแรงงาน โดยปกติแล้วการให้กำเนิดและการเลี้ยงดูเยาวชนได้ป้อนแรงงานใหม่ที่เป็นที่ต้องการเพื่อทดแทนชนชั้นแรงงาน นั่นจึงทำให้ศักยภาพของผู้หญิงในการเลี้ยงดูบุตรหลานเป็นบทบาทสำคัญในสังคมชนชั้น ในชนชั้นบน (propertied class) การกดขี่ผู้หญิงมาจากบทบาทของผู้หญิงในการรักษาและส่งต่อกรรมสิทธิ์ ส่วนในชนชั้นล่าง (subordinate class) การกดขี่ผู้หญิงมาจากหน้าที่ผู้หญิงเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่สามารถผลิตผู้ผลิตโดยตรงเช่นเดียวกับการที่ผู้หญิงเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับการผลิต”⁴⁸

ข้อโต้แย้งข้างต้นที่ไวเกลได้นำเสนอนั้นคือต้นแบบทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างกระบวนการผลิตสินค้าและบริการกับกระบวนการผลิตแรงงานมนุษย์ กล่าวคือ หากตลาดหรือระบบเศรษฐกิจคือภาคการผลิตสินค้าและบริการ แรงงานที่ผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ คือผู้ที่ถูกผลิตซ้ำนอกพื้นที่ของระบบเศรษฐกิจด้วยเพียงต้นทุนอันน้อยนิด สตรีนิยมเกือบร้อยละร้อยเห็นตรงกันว่าทุนนิยมคือระบบที่มุ่งเน้นการสร้างกำไร (profit-making) ในขณะที่การผลิตซ้ำทางสังคมนั้นเกี่ยวกับการสร้างแรงงาน (people-making)⁴⁹ ในขณะเดียวกันนักสตรีนิยมสายสังคมนิยมก็ขยายภาพอุปสรรคระหว่างชนชั้นที่นำไปสู่การต่อสู้กับวิกฤติของการผลิตซ้ำทางสังคม⁵⁰ ทั้งนี้แรงงานถูกผลิตซ้ำด้วยกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างกัน 3 กระบวนการ ได้แก่

1. กระบวนการสร้าง (regenerate) แรงงานภายนอกกระบวนการผลิตเพื่อให้แรงงานเหล่านั้นสามารถกลับเข้าทำงานในกระบวนการผลิตได้ในวินาทีต่อไป กระบวนการดังกล่าวได้แก่ การจัดเตรียมที่อยู่อาศัย อาหาร รวมถึงการให้การดูแลในทางกายภาพแก่แรงงานเพื่อให้พร้อมแก่การทำงาน

⁴⁸ Vogel, L. (2013). *Marxism and the Oppression of Women: Toward a Unitary Theory*. Leiden, Boston: Brill, 129.

⁴⁹ Ibid, 68.

⁵⁰ Ibid, 24-25.

2. กระบวนการสร้างและคง (regenerate and maintain) กลุ่มที่ไม่ใช่แรงงานที่อยู่นอกระบบการผลิต ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่จะเป็นแรงงานในอนาคต อย่างเช่น เด็ก และเยาวชน กลุ่มแรงงานงานในอดีต เช่น ผู้สูงอายุ และ ผู้ที่ยังอยู่ในวัยทำงานแต่ไม่สามารถทำงานได้ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม
3. กระบวนการผลิตซ้ำแรงงานใหม่ซึ่งได้แก่การให้กำเนิดเด็กทารก (childbirth)

กระบวนการที่เป็นพื้นฐานของกระบวนการผลิตซ้ำแรงงานภายใต้ระบบทุนนิยมนี้เป็นกระบวนการที่ไม่มีต้นทุนโดยมีหญิงและชายภายในครัวเรือนเป็นผู้ผลิตซึ่งผู้หญิงเป็นผู้ที่ถูกกำหนดให้รับผิดชอบงานในกระบวนการผลิตซ้ำมากกว่าผู้ชาย ยกตัวอย่างเช่น ในการสำรวจในปี 2012 พบว่าผู้หญิงในสหรัฐฯใช้เวลา 25.9 ชั่วโมงในการทำงานภายในครัวเรือนที่ไม่ได้รับค่าจ้างในขณะที่ผู้ชายใช้เวลาในการทำงานบ้านเฉลี่ยเพียง 16.8 ชั่วโมง งานภายในครัวเรือนที่ว่านี้เช่น การเลี้ยงดูบุตรหลาน การทำอาหาร การทำความสะอาดบ้าน การซื้อของ การทำสวน เป็นต้น⁵¹ กล่าวอีกทางหนึ่งนักคิดอย่างโจเอลต้องการที่จะชี้ให้เห็นว่าการผลิตแรงงานมนุษย์ที่เกิดขึ้นนอกอาณาบริเวณของกระบวนการผลิตสินค้านั้นเกิดขึ้นในระบบครัวเรือนหรือครอบครัว ไม่ว่าจะเป็น การผลิตซ้ำทางชีวภาพ หรือ การผลิตซ้ำทางกายภาพ กระบวนการผลิตซ้ำทั้ง 2 ประเภทนี้ถูกแบกรับโดยผู้หญิงภายใต้ระบบทุนนิยมและกระบวนการดังกล่าวก็เป็นต้นเหตุของการที่ผู้หญิงถูกกดทับภายใต้ระบบนั้น

2.2.2.2 ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม (Social Reproduction Theory)

จากคุณูปการของสตรีนิยมโดยเฉพาะสตรีนิยมมาร์กซิสต์และสตรีนิยมสังคมนิยม กระบวนการผลิตซ้ำได้ถูกนำมาพัฒนาเป็นทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม นักวิชาการที่สมาทานต่อแนวคิดนี้ก็เริ่มหันมาเรียกตัวเองว่าเป็นนักทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม (social reproduction theorist) อีกทั้งได้ให้นิยามและอธิบายทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมไว้ดังนี้

เจมส์ ดิคินสัน และ บ็อบ รัสเซลล์ (James Dickinson & Bob Russell) ได้ให้ความหมายของกระบวนการผลิตซ้ำว่าเป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการต่าง ๆ โดยตัวแสดงใน 3 พื้นที่ ได้แก่ กระบวนการผลิตในภาคเศรษฐกิจโดยชนชั้นแรงงาน กระบวนการสร้างและเลี้ยงชีพชนชั้นแรงงานในภาคครัวเรือน และกระบวนการแทรกแซงทางสังคมโดยรัฐ กล่าวคือ ในภาคเศรษฐกิจ

⁵¹ Bhattacharya, T. (2017c). *What Is Social Reproduction Theory?*. Retrieved from <https://marxismcritico.com/2017/10/17/what-is-social-reproduction-theory/>

การสะสมทุนคือผลจากกระบวนการผลิตและการแลกเปลี่ยน โดยมีเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทุน เมื่อนายทุนผลิตสินค้าหรือบริการออกมาจำหน่ายผู้บริโภคก็จะใช้เงินเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการนั้น ในอีกทางนายทุนเองก็ใช้เงินเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนทุนที่ใช้ในการผลิตซึ่งได้แก่ เช่น วัตถุดิบ เทคโนโลยีในการผลิต และ แรงงานคนซึ่งถูกตีค่าตามศักยภาพและความสามารถเป็นค่าจ้าง (wage) กล่าวอีกทางคือพลังแรงงานของปัจเจกคือสินค้าอีกประเภทหนึ่งที่ผู้ขายคือผู้ใช้แรงงานต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของผู้ซื้อซึ่งก็คือนายทุน โดยพลังแรงงานของปัจเจกที่ขายให้นายทุนเพื่อนำไปผลิตสินค้าและบริการนั้นถูกผลิตจากกระบวนการผลิตซ้ำในภาคครัวเรือนที่อยู่นอกระบบการผลิตของนายทุน ในที่นี้ครัวเรือนเป็นสถาบันที่มีการบริโภคและการผลิตเกิดขึ้นเช่นกัน ในด้านการบริโภคนั้น ได้แก่ การใช้เงินค่าจ้างซื้อสินค้าและบริการในชีวิตประจำวัน การบริโภคสินค้าหรือบริการส่วนตัวเพื่อผลิตแรงงานภายในครัวเรือน และ การหล่อเลี้ยงความเป็นส่วนตัวของครัวเรือน ส่วนในด้านการผลิต ครอบครัวเป็นสถาบันของกระบวนการผลิตซ้ำแรงงานเพื่อป้อนเข้าสู่กระบวนการผลิตในภาคเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น การให้กำเนิด การเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว การขัดเกลาทางสังคมก็เกิดขึ้นในครอบครัวเป็นที่แรกหลังจากมนุษย์เกิดมา

ความสัมพันธ์ระหว่างภาคเศรษฐกิจและภาคครัวเรือนภายใต้กระบวนการผลิต การบริโภคและการผลิตซ้ำ ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความตึงเครียดระหว่างสองสถาบัน ในขณะที่ภาคเศรษฐกิจต้องพึ่งพาแรงงานจากภาคครัวเรือน ภาคครัวเรือนเองก็ต้องพึ่งพาภาคเศรษฐกิจในการสร้างงานและรายได้เช่นกัน แต่ภายใต้เศรษฐกิจแบบทุนนิยมเงื่อนไขของการพึ่งพิงกันนั้นอยู่ภายใต้ความไม่แน่นอนที่อาจจะนำไปสู่วิกฤติระหว่างภาคครัวเรือนและภาคเศรษฐกิจได้ ตัวอย่างของเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดความไม่แน่นอน เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาค่าจ้างแรงงาน ปัญหาแรงงานผู้สูงอายุ เป็นต้น ดังนั้นรัฐจึงทำหน้าที่ในการแทรกแซงเพื่อให้กระบวนการผลิตและกระบวนการผลิตซ้ำสามารถดำเนินต่อไปได้ ซึ่งการแทรกแซงของรัฐนั้นทำได้โดยการกำหนดนโยบายและออกกฎหมายบังคับใช้ต่าง ๆ ทั้งในกระบวนการผลิตและกระบวนการผลิตซ้ำ เช่น การกำหนดชั่วโมงการทำงาน กำหนดมาตรฐานสุขอนามัยและความปลอดภัยของสถานประกอบการ การกำหนดค่าแรงขั้นต่ำ เป็นต้น ส่วนการแทรกแซงกระบวนการผลิตซ้ำนั้นรัฐทำได้โดยการเป็นผู้กำหนดบทบาทของผู้หญิงและเด็กภายในสังคม เช่น การกำหนดกฎหมายการทำแท้งไม่ว่ากฎหมายจะอนุญาตหรือไม่ก็ถือเป็นการแทรกแซงกระบวนการให้กำเนิด กฎหมายมรดก กฎหมายครอบครัวต่าง ๆ เป็นต้น⁵²

⁵² Russell, B., & Dickenson, J. (2010). Introduction. In J. Dickenson & B. Russell (Eds.), *Family, Economy & State: The Social Reproduction Process under Capitalism*. Great Britain: Croom Helm, 1-11.

เจน เออร์เซล (Jane Ursel) ได้ให้ความหมายการผลิตซ้ำทางสังคมไว้ว่าเป็นกระบวนการในการผลิตชีวิตมนุษย์ (production of human life) ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ 3 ชั้นด้วยกัน ได้แก่ 1) กระบวนการให้กำเนิด (procreation) 2) กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) และ 3) กระบวนการยังชีพในแต่ละวัน (daily maintenance) กระบวนการดังกล่าวเป็นพลวัตรที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างกระบวนการผลิตในระบบเศรษฐกิจและกระบวนการผลิตซ้ำนอกกระบวนการผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยนและจัดสรรทรัพยากรระหว่างกัน แรงงาน (labor resource) ในภาคการผลิตซ้ำถูกแลกเปลี่ยน กับทรัพยากรในการดำรงชีพ (subsistence resource) จากภาคการผลิต อนึ่งกระบวนการผลิตและกระบวนการผลิตซ้ำเกิดขึ้นภายใต้ระบอบปีตาธิปไตยหรือระบอบชายเป็นใหญ่ที่เป็นตัวกำหนดการแบ่งงานกันทำตามเพศ โดยเงื่อนไขสำคัญของระบอบปีตาธิปไตยคือการควบคุมผู้หญิงในการเข้าถึงปัจจัยในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดบทบาทให้อยู่แต่ในภาคครัวเรือน การสร้างกฎเกณฑ์เพื่อให้ผู้หญิงไม่สามารถพึ่งตนเองได้ การใช้แรงงานผู้หญิงทั้งในกระบวนการผลิตและกระบวนการผลิตซ้ำในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งนั่นทำให้ผู้หญิงมีสถานะตกเป็นรองไปโดยปริยาย⁵³

ทิตี พัตตาจารย์ (Thiti Bhattacharya) เป็นอีกคนหนึ่งที่อ้างว่าตนเองเป็นนักทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม พัตตาจารย์ได้วิพากษ์ข้อเสนอของมาร์กซ์ในรูปแบบสมการว่าด้วยการเคลื่อนไหวของทุนเป็นวงจร ได้แก่

$$M - C (M_p, L_p) - P - C^1 - M^1$$

หมายความว่า เงินตรา (money: M) ถูกแลกเปลี่ยนเพื่อซื้อสินค้าและบริการ (commodities: C) ที่มาจากปัจจัยการผลิต (means of production: M_p) และอำนาจแรงงาน (labor power: L_p) องค์ประกอบทั้งสองอย่างนี้ควรวรรวมกันผ่านระบบการผลิตแบบทุนนิยม (production: P) เพื่อที่จะผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่า (C¹) เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงิน (M¹) วงจรดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและจบสมบูรณ์ในตัวของมันเอง⁵⁴

⁵³Ursel, J. (2010). The State and Maintenance of Patriarchy: A Case Study of Family, Labour and Welfare Legislation in Canada. In J. Dickenson & B. Russell (Ed.), *Family, Economy & State: The Social Reproduction Process Under Capitalism*. Great Britain: Croom Helm, 150-54.

⁵⁴ Bhattacharya, T. (2017a). How Not to Skip Class: Social Reproduction of Labor and the Global Working Class. In T. Bhattacharya (Ed.), *Social Reproduction Theory: Remapping Class, Recentring Oppression*. London: Pluto Press, 80.

จากสมการดังกล่าวพิตดาจารย์ได้ตั้งคำถามว่า C ตัวแรกในสมการของมาร์กซ์ อันได้แก่ กระบวนการผลิตและพลังแรงงานนั้นมีที่มาอย่างไร อะไรหรือใครเป็นผู้ผลิตพลังแรงงาน? ทั้งนี้พิตดาจารย์ได้เสนอว่า C ในสมการที่มาร์กซ์ไม่ได้อธิบายเป็นวงจรลำดับที่ 2 (second circuit) พิตดาจารย์เสนอแนวคิดการผลิตซ้ำทางสังคมภายใต้คำถามที่ว่า ถ้าครูเป็นผู้สอนนักเรียนแล้วใครเป็นผู้สอนครู? เช่นเดียวกันกับที่สินค้าและบริการที่ถูกผลิตโดยแรงงานมนุษย์เช่นนั้นแล้วแรงงานมนุษย์ถูกผลิตจากอะไรหรือโดยใคร ทั้งนี้พิตดาจารย์จึงได้เสนอวงจรของการผลิตซ้ำในรูปแบบของสมการต่อจากมาร์กซ์ อันได้แก่

$$M - A_c - P - L_p - M$$

สมการดังกล่าวหมายความว่า เงินตรา (money: M) ในมือของแรงงานถูกแลกเปลี่ยนเพื่อปัจจัยในการบริโภค (articles of consumption: A_c) ที่ต่อมาถูกบริโภคในกระบวนการผลิต (production: P) แต่เป็นการผลิตสินค้าชนิดพิเศษอันได้แก่พลังแรงงาน (labor power: L_p) และเมื่อพลังแรงงานถูกผลิตขึ้นแล้วก็จะถูกขายให้ระบบทุนนิยมเพื่อแลกเปลี่ยนกับค่าจ้าง (M) นั้นหมายความว่า การผลิตพลังแรงงานนั้นเกิดขึ้นนอกกระบวนการผลิตแบบทุนนิยมและกระบวนการดังกล่าวเป็นสิ่งที่คอยหล่อเลี้ยงระบบทุนนิยมในยังคงดำรงอยู่⁵⁵

นิยามของกระบวนการผลิตซ้ำที่พิตดาจารย์เสนอนั้นไม่ได้แตกต่างจากนักวิชาการคนอื่น ๆ เท่าใดนัก นั่นก็คือกระบวนการผลิตซ้ำเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวโดยมีผู้หญิงที่เป็นผู้ทำหน้าที่ในการผลิต ไม่ว่าจะเป็นการผลิตแรงงานใหม่ผ่านการให้กำเนิดสมาชิกภายในครอบครัว การจัดการงานบ้าน หุงหาข้าวปลาอาหารจัด ที่หลับที่นอนให้สมาชิกครอบครัวที่ขายแรงงานได้พักผ่อนเพื่อพร้อมที่จะทำงานในวันรุ่งขึ้น แต่ประเด็นหนึ่งที่เพิ่มขึ้นมาคือการทดแทนแรงงาน พิตดาจารย์เสนอว่าการให้กำเนิดแม้จะเป็นกุญแจสำคัญของการผลิตแรงงานมนุษย์เพื่อทดแทนแรงงานเก่า แต่ก็ไม่ใช่วิธีทางเดียวเสมอไป แรงงานข้ามชาติและการค้ามนุษย์ก็เป็นอีกวิธีในการที่จะหาแรงงานมาทดแทน⁵⁶ ดังนั้นการจะทำความเข้าใจกระบวนการผลิตซ้ำจึงไม่ใช่เรื่องการทำตามเข้าใจพลวัตภายในภาคครัวเรือนเพียงอย่างเดียว และด้วยเหตุนี้พิตดาจารย์จึงอ้างว่าการพิจารณากระบวนการผลิตซ้ำในบริบทที่กว้างกว่าครอบครัวเป็นเอกลักษณ์สำคัญของทฤษฎีและเป็นเส้นแบ่งข้อแตกต่างระหว่างการผลิตซ้ำของฝั่งทฤษฎีสตรีนิยมและทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม⁵⁷

⁵⁵ Ibid, 81.

⁵⁶ Bhattacharya, T. (2017b). Introduction. In T. Bhattacharya (Ed.), *Social Reproduction Theory: Remapping Class, Recentering Oppression*. London: Pluto Press, 1-8.

⁵⁷ Bhattacharya, T. (1 AUG 2019). *What Is Social Reproduction Theory?* Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=Uur-pMk7XjY>

2.2.3 สตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3

จุดเชื่อมต่อระหว่างสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2 และสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 เกิดจากการท้าทายแนวคิดสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2 ของกลุ่มนักสตรีนิยมผิวสีที่เรียกตนเองว่า กลุ่มสายน้ำแห่งคอมบาฮี (The Combahee River Collective) ในปี 1977 ในฐานะผู้หญิงผิวสีการถูกกดขี่ทางเพศไม่ได้เกิดจากปัจจัยทางด้านเพศเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่มีเรื่องเชื้อชาติ (race) และชนชั้น (class) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มสายน้ำแห่งคอมบาฮีส่วนมากเป็นผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน ทำให้พวกเธอรับรู้ถึงปัญหาของการถูกกดขี่ที่เกิดเพศวิถี (sexuality) ดังนั้นประสบการณ์ของผู้หญิงผิวสีในการถูกกดขี่ทางเพศจึงแตกต่างออกไปเพราะในมุมมองของพวกเธอ การถูกกดขี่ทางเพศของผู้หญิงผิวสีเกิดจากความเชื่อมต่อกันของปัจจัยด้านเชื้อชาติ ชนชั้น และเพศวิถีที่ขัดต่อความเชื่อเรื่องความกิจกรรมทางเพศที่สังคมส่วนใหญ่เชื่อว่าจะต้องเป็นกิจกรรมระหว่างเพศตรงข้าม (heterosexual norm) เท่านั้น พวกเธอจึงโต้แย้งว่าสิ่งที่ควรนับเป็นประเด็นทางสตรีนิยมจะต้องรวมเอามุมมองของผู้หญิงผิวสีที่เกิดจากความทับซ้อนทางความสัมพันธ์ทางอำนาจเข้าไปด้วย การเคลื่อนไหวของสมาชิกส่วนมากในกลุ่มนี้เห็นได้จากการเคลื่อนไหวภายใต้การต่อต้านจักรวรรดินิยมของประเทศโลกที่สามและการเรียกร้องเอกราชของประเทศเมืองขึ้น

ช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 เรียกได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนจากสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2 สู่กระแสของสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 โดยสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 นั้นได้ท้าทายและพยายามหลีกเลี่ยงการใช้นิยามและคำจำกัดความของคำว่า “ความเป็นหญิง” (femininity) ที่มาจากมุมมองของผู้หญิงผิวขาวในชนชั้นกลางและชนชั้นสูงเท่านั้น นักสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 ให้ความสำคัญกับการตีความของคำว่าเพศสภาพ (gender) และ เพศวิถี (sexuality) ของนักคิดยุคหลังโครงสร้างนิยมที่ทำให้เกิดกลุ่มทฤษฎีทางสตรีนิยมกลุ่มใหม่ตามมาภายหลัง เช่น ทฤษฎีควีเรีย (queer theory) สตรีนิยมของผู้หญิงผิวสี (women-of-color feminism) เป็นต้น ในทัศนะของนักสตรีนิยมในคลื่นลูกที่ 3 ความเป็นหญิงคือชุดความคิดภายใต้สังคมใดสังคมหนึ่ง เพศและเพศสภาพเป็นสิ่งที่ถูกสังคมสร้างขึ้น แม้ว่าความแตกต่างทางเพศในทางกายภาพจะปรากฏอยู่จริง แต่สิ่งที่ทำให้เราเข้าใจว่าเพศทางกายภาพ (sex) และเพศสภาพ (gender) ควรจะต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกันคือการเรียนรู้จากความหมายที่สังคมเป็นผู้กำหนดขึ้น การเชื่อมโยงผู้ชายเข้ากับความเป็นชาย (masculinity) และการเชื่อมโยงผู้หญิงเข้ากับความเป็นหญิง (femininity) เป็นตัวสร้างความเข้าใจเรื่องเพศสภาพให้กับคนในสังคม⁵⁸

⁵⁸ Jha, M. R. (2016). The Global Beauty Industry.

นักสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 พยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่ดูเหมือนมีความเป็นกลางทางเพศสภาพ นั้นถูกสร้างขึ้นจากโครงสร้างทางความคิดของชายเป็นใหญ่ และเมื่อแนวคิดของความเป็นชายได้ฝังลงไปในพื้นที่ทางสังคมไม่ว่าจะเป็นบรรทัดฐาน ภาษา คุณค่า และจิตสำนึก ตำแหน่งของผู้หญิงที่เป็นรองอยู่แล้วจะถูกบดบังไปด้วย ลักษณะเด่นของระเบียบวิธีวิจัยในช่วงคลื่นลูกที่ 3⁵⁹ ได้แก่

1) นักสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 ปฏิเสธบรรทัดฐาน (rejection of norm) โดยให้เหตุผลว่าการสร้างบรรทัดฐานคือการพยายามกำหนดว่าอะไรคือสิ่งที่ดีอะไรคือสิ่งที่ไม่ดี อะไรคือสิ่งที่ควรปฏิบัติ อะไรคือสิ่งที่ควรละเว้นการปฏิบัติในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกันในสังคม จากวิวัฒนาการของแนวคิดสตรีนิยมจะเห็นได้ว่านักสตรีนิยมในช่วงคลื่นลูกที่ 2 ให้ความสำคัญกับประสบการณ์การถูกกดขี่ของผู้หญิง ในขณะที่นักสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 ไม่ได้ดูแค่ประสบการณ์แต่ย้อนกลับลึกลงไปถึงบรรทัดฐานทางสังคมที่เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงต้องตกอยู่ในสภาพการณ์ของการถูกกดขี่และนั่นทำให้เห็นว่าอันที่จริงแล้วสภาพทางสังคมไม่ได้มีแค่กลุ่มคนที่เป็นแกนหลัก (in the center) กับกลุ่มคนส่วนน้อย (on the margin) เท่านั้น แต่การปฏิเสธบรรทัดฐานและเปิดเผยถึงความแตกต่างหลากหลายของปัจเจกจะทำให้เข้าใจว่าปัจเจกมีความแตกต่างและปัจเจกมีความเป็นอื่นอยู่เสมอ

2) สนใจโครงสร้างทางจิตสำนึก (structure of consciousness) ทั้งนี้บรรทัดฐานไม่ได้เกิดขึ้นจากจิตสำนึกภายในของปัจเจก แต่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ผ่านภาษาที่เป็นเป็นโครงสร้างของจิตสำนึก ดังนั้นนักสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 จึงเสนอว่าการศึกษาวิจัยโดยวิพากษ์ “การเล่นกับภาษา” (play with language) และการถกเถียงว่าอะไรคือสิ่งที่สังคมรับรู้ว่าเป็นความรู้และข้อเท็จจริง จะเผยให้เห็นถึงสภาวะการณ์ที่สังคมทั่วไปรับรู้และเข้าใจว่าเป็นสิ่งปกติ

3) สนใจเรื่องของวัฒนธรรม การเผยให้เห็นว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องทางการเมืองของรัฐบาลเพียงกลุ่มเดียว การเมืองแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันของทุกคน กล่าวอีกทางหนึ่งคือนักสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 ปฏิเสธความเป็นองค์รวม (rejection of collective) พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นกลุ่มก้อนตรงกันข้ามพฤติกรรมกรรวมกลุ่มของปัจเจกเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นของตัวของปัจเจกเอง

4) ปฏิเสธแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์เพราะเห็นว่าเป็นการเหมารวมและก่อให้เกิดมโนทัศน์ความเป็นปกติ เพราะนักสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 มองว่ามนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกัน

นอกจากลักษณะข้างต้นแล้ว สตรีนิยมคลื่นลูกที่สามยังถูกขับเคลื่อนด้วยเป้าประสงค์ที่จะพัฒนาทฤษฎีทางด้านสตรีศึกษาที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่ขัดแย้งและแยกส่วนความคิดเดิมที่

⁵⁹ Scholz, S. J. (2010). *Feminism*, 108-11.

ที่ถูกจัดเป็นหมวดหมู่⁶⁰ สตรีนิยมคลื่นลูกที่ 3 ให้ความสำคัญกับญาณวิทยาโดยการตั้งคำถามว่า ใครคือผู้ที่กำหนดว่าอะไรคือความจริงอะไรคือความรู้ เพราะผู้รู้ว่าจะถูกรอบงำด้วยความสัมพันธ์ทางอำนาจที่มีพื้นฐานจากเพศสภาพ เชื้อชาติ ชนชั้น หรือปัจจัยอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดอคติส่วนบุคคลได้ แต่สตรีนิยมเองไม่ได้มองว่าประเด็นเหล่านั้นเป็นปัญหาในกระบวนการหาความรู้ ตรงกันข้ามนักสตรีนิยมพยายามที่จะนำอคติเหล่านี้เข้ามาในศาสตร์ของการวิจัยเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในชุมชนของนักวิชาการและนักวิจัยที่ส่วนใหญ่จะยึดระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ในการหาความรู้ ญาณวิทยาและปรัชญาของสตรีนิยมเรียกร้องให้เราตั้งคำถามเกี่ยวกับองค์รวมทางความคิดของภววิสัยหรือความเป็นกลางในองค์ความรู้

ตามประเพณีของวิทยาศาสตร์ ภววิสัยคือเงื่อนไขที่เป็นความจริงจากการค้นพบโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่พยายามควบคุมตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ จากภายนอก สตรีนิยมพยายามที่จะท้าทายเงื่อนไขความเป็นจริงนี้โดยการโต้แย้งว่าวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้นมีประโยชน์แต่ก็ถูกจำกัดด้วยมุมมองของผู้ชายที่มีต่อโลกและมุมมองของผู้ชายในฐานะนักวิทยาศาสตร์ที่พยายามจะหาความรู้โดยการ ตั้งคำถาม ตั้งสมมติฐาน และทดลองโดยการควบคุม แบ่งแยก และหาข้อสรุป แต่สำหรับสตรีนิยมมองว่าศาสตร์หรือกระบวนการหาความรู้ที่สร้างขึ้นในชุมชนทางวิชาการที่ไม่ได้มีการควบคุมผลผลิตซ้ำ หรือแบ่งแยกการทดลอง ดังนั้นสตรีนิยมจึงเสนอว่าผู้ศึกษาหาความรู้ควรเปลี่ยนคำถามและวิธีการถามรวมถึงการตีความหมายข้อมูลที่รวบรวมมาด้วยจะเห็นได้ว่าญาณวิทยาทางสตรีนิยมมีความเกี่ยวข้องทางการเมืองและเผยให้เห็นองค์ประกอบที่มีความเป็นการเมืองในทฤษฎีความรู้ ลินดา อัลคอฟฟ์ (Linda Alcoff) เป็นผู้เสนอว่าญาณวิทยามีความเป็นการเมือง โดยในบทความ *How is Epistemology Political?* ของอัลคอฟฟ์ได้เสนอว่าทฤษฎีความรู้และการเมืองมีความสัมพันธ์กันประการแรก ทฤษฎีความรู้เกิดขึ้นจากโครงสร้างทางสังคม กลุ่มคนที่อยู่ในอำนาจเป็นผู้กำหนดมาตรฐานว่าใครคือผู้รู้และอะไรที่ควรจะถูกหยาบกรามอภิปรายในบริบทของญาณวิทยา อำนาจในการกำหนดว่าอะไรคือความรู้และใครเป็นผู้รู้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เป็นใหญ่และเป็นรอง ซึ่งเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่พบได้ในความสัมพันธ์ระหว่างเพศสภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าอาณานิคมกับรัฐอาณานิคม กล่าวได้ว่าญาณวิทยามีความเป็นการเมืองที่เหยียดเพศ (sexist) และเหยียดเชื้อชาติ (racist) ประการต่อมา อัตลักษณ์ของผู้รู้หรือนักทฤษฎีส่งผลต่อการผลิตและกำหนดญาณวิทยา กล่าวอีกทางคือเมื่อส่วนมากของผู้รู้คือผู้ชาย อภิสัทพ์ทางเพศของผู้ชายย่อมมีผลต่อการสร้างความรู้

⁶⁰ Krolokke, Charlotte, & Anne Scotte Sorenson. (2005). Three Waves of Feminism: From Suffragettes to Grrls. In *Contemporary Gender Communication Theories & Analyses: From Silence to Performance*. Thousand Oaks, California: SAGE Publication, 16.

ประการสุดท้าย เป็นความสัมพันธ์ในเรื่องของผลของความรู้ กล่าวคือ วิทยาศาสตร์และความรู้อ่างผลกระทบต่อสังคมที่ไม่ชัดเจน และพยายามที่จะดำรงตำแหน่งความเป็นอภิสิทธิ์ชนของผู้รู้⁶¹

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเริ่มต้นในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดย อี เอช คาร์ร (E.H. Carr) ได้อ้างไว้ว่าผลจากสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นแรงผลักดันที่ทำให้เขาในฐานะนักประวัติศาสตร์หันมาสนใจศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองในระดับโลกนี้เพื่อที่จะหาทางป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์แบบสงครามโลกครั้งที่ 1 อีก ซึ่งนั่นได้กลายเป็นจุดกำเนิดทฤษฎีและการศึกษาวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจนถึงปัจจุบัน จากงานของคาร์ร ความพยายามในการป้องกันสงครามเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดสาขาวิชาใหม่ขึ้น ในช่วงระหว่างสงคราม กฎหมายระหว่างประเทศและการรวมกลุ่มของประเทศทางด้านความมั่นคงอย่างเช่นองค์การสันนิบาตชาติ (League of Nations) กลายเป็นเครื่องมือและกลไกในการป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต⁶²

เป้าหมายของการสร้างทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นมีหลากหลาย ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 20 โรเบิร์ต วิทาลิส (Robert Vitalis) ได้กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงมีเป้าหมายเพื่อดำรงความเหนือกว่าของคนผิวขาว⁶³ ส่วนมอร์แกน อาร์โนลด์ โวลเฟอร์ส (Arnold Wolfers) มากาเรต สปรอท (Margaret Sprout) เห็นตรงกันว่า วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีเป้าหมายเพื่อประยุกต์ใช้ได้ในการปฏิบัติจริง และเป็นการปฏิบัติที่ไม่ได้หมายรวมถึงการตอบรับต่อนโยบายของรัฐเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการวิพากษ์เพื่อพัฒนาและเสนอแนวคิดใหม่ด้วย⁶⁴ ต่อมาในช่วงสงครามเย็น เป้าประสงค์ของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปรียบเสมือนกับการให้คู่มือแนะนำต่อรัฐและผู้นำของรัฐในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และช่วยให้ข้อมูลต่อผู้ที่มีอำนาจในการร่างนโยบายของรัฐ ในขณะที่ซินเธีย เอ็นโล ก็ได้พยายามที่จะเสนอมุมมองของสตรีนิยมที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่าง

⁶¹ Scholz, S. J. (2010). *Feminism*, 112-13.

⁶² Tickner, J. A. (1992). *Gender in International Relations: Feminist Perspective on Achieving Global Security*. New York: Columbia University Press, 5.

⁶³ Synne L. Dyvik, Jan Selby, & Wilkinson, R. (2017). Introduction: Asking Questions of, and About, IR. In Synne L. Dyvik, Jan Selby, & R. Wilkinson (Eds.), *What's The Point of International Relations*. New York: Routledge, 4.

⁶⁴ ศุภมิตร ปิติพัฒน์ .(2553). *สภาวะเป็น คือ ของอยู่-IR*, 97.

ประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อเปิดเผยว่าเรื่องส่วนตัวกับเรื่องความสัมพันธ์ประเทศนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน (the personal is international)⁶⁵

2.4 กระแสการถกเถียงทางระเบียบวิธีวิจัยในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

พัฒนาการและความก้าวหน้าของวิชาการเมืองระหว่างประเทศหรือวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นผลพวงของกระแสการถกเถียงที่สำคัญ (great debate) ระหว่างนักวิชาการ ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมาศตวรรษที่ผ่านมาได้มีการถกเถียงที่สำคัญ 3 ครั้ง ได้แก่

2.4.1 การถกเถียงระลอกที่ 1

การถกเถียงครั้งที่ 1 เกิดขึ้นในช่วง 1938-1939 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นการถกเถียงระหว่างแนวคิดอุดมคตินิยม (idealism) กับแนวคิดสังคมนิยม (realism) กล่าวคือ หลังจากการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 1 การก่อตั้งองค์การสันนิบาตชาติเพื่อแก้ปัญหาข้อพิพาทและความขัดแย้งของรัฐ และการลงนามของประเทศในทวีปยุโรปในปี 1928 ภายใต้ข้อตกลง Kellogg-Briand ที่ว่าประเทศผู้ร่วมลงนามจะไม่ทำสงครามระหว่างกัน ได้สร้างภาพในอุดมคติว่ารัฐจะสามารถร่วมมือกันได้ ภายใต้หลักธรรมและมืองค์กรระหว่างประเทศเป็นผู้ดูแลโดยที่รัฐไม่จำเป็นต้องทำสงครามที่นำมาซึ่งความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน แต่หลังจากวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี 1929 ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจระหว่างรัฐที่ได้ทำให้คนอย่าง ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) ผู้นำของเยอรมนีพร้อมจะฉีกข้อตกลงระหว่างประเทศในสนธิสัญญาแวร์ซายน์ และสร้างกองทัพเพื่อขยายอิทธิพลและยึดดินแดนต่างรัฐโดยที่องค์การสันนิบาตชาติไม่สามารถยับยั้งไว้ได้ ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ว่าแนวคิดอุดมคตินิยมนั้นเป็นเพียงเรื่องเพ้อฝัน

อี เอช คาร์รั ได้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดแบบอุดมคติว่าไม่เชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเป็นความขัดแย้งมากกว่าความร่วมมือ⁶⁶ ในขณะที่ ฮานส์ เจ มอร์แกนธอ ได้อธิบายเรื่องอำนาจ (power) และผลประโยชน์ (interest) ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดในการอยู่รอดของรัฐในสภาพแวดล้อมที่เป็นอนาธิปไตย⁶⁷ แนวคิดสังคมนิยมมองการเมืองระหว่างประเทศว่าเป็นเรื่องของการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ รัฐไม่มีที่พึ่งอื่นนอกจากตนเองภายใต้สภาพอนาธิปไตย สงครามโลกครั้งที่ 2 คือข้อยืนยันแนวคิดสังคมนิยมนี้จึงทำให้แนวคิดนี้กลายมาเป็นกระบวนทัศน์หลัก (paradigm) ในการศึกษา

⁶⁵ Synne L. Dyvik, Jan Selby, & Wilkinson, R. (2017). *Introduction*, 4.

⁶⁶ Carr, E. H. (1939). *The Twenty Year's Crisis*. London: Macmillan, 14.

⁶⁷ Morgenthau, H. J. (1985). *Politics Among Nations* (sixth ed.). New York, 3-15.

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ลึกลงและมีอิทธิพลอย่างมากในช่วงสงครามเย็น

2.4.2 การถกเถียงระลอกที่ 2

การถกเถียงระลอกที่ 2 เกิดขึ้นในช่วงราวทศวรรษที่ 1960 เป็นการถกเถียงในประเด็นทางวิธีวิทยา ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยแบบเดิม (traditional methodology) กับระเบียบวิธีวิจัยทางวิทยาศาสตร์ (scientific methodology) ซึ่งเป็นการศึกษาแบบใหม่ ระเบียบวิธีวิจัยแบบเดิมนั้นเป็นการศึกษาแบบองค์รวม (holism) โดยการศึกษาจากปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม โดยผู้วิจัยเอาตัวเองเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ แต่การศึกษาแบบวิทยาศาสตร์จะเริ่มจากการตั้งสมมติฐานและศึกษาจากข้อมูลที่สังเกตและวัดได้โดยใช้ตัวเลขและสถิติเป็นตัวแสดงค่า เหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ นำมาจัดประเภท (classification) และหากฎเกณฑ์หรือแบบแผนทั่วไป (generalization) วิธีวิจัยแบบวิทยาศาสตร์นี้เข้ามามีอิทธิพลต่อการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเนื่องด้วยนักวิชาการสายนี้มองว่าการศึกษาวิจัยแบบเดิมนั้นไม่สามารถพิสูจน์หรือแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าอะไรจริง อะไรไม่จริง เป้าหมายของการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมนี้ก็เพื่อต้องการแยกข้อเท็จจริง (fact) ออกจากค่านิยม (value)

อย่างไรก็ตามการถกเถียงระลอกที่ 2 นี้ไม่มีฝ่ายใดเป็นผู้ชนะเนื่องจากการศึกษาวิจัยแต่ละแบบต่างก็มีจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกันไป การศึกษาแบบดั้งเดิมถึงแม้จะใช้เวลานานในการศึกษาแต่ผลงานที่ได้มาก็ขึ้นชื่อว่าอุดมไปด้วยไปด้วยความรู้ (richness in knowledge) ในขณะที่การศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ใช้เวลาในการศึกษาเร็วกว่าทำให้ได้ผลงานจำนวนมากแต่ก็ยังขาดความลึกและความชัดเจนของข้อมูล ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักวิจัยในรุ่นต่อมาพยายามที่จะนำข้อดีของทั้งสองฝ่ายเข้ามาผสมกันจนกลายเป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (mixed method) ที่มีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ

ถึงแม้จะไม่มีผู้ชนะอย่างเด็ดขาดในการถกเถียงระลอกนี้ แต่การปรับปรุงทฤษฎีสัจนิยมใหม่ (neo-realism) และทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (neo-liberalism) ในเวลาต่อมาที่พยายามจะใช้วิธีวิจัยทางวิทยาศาสตร์เพื่อการพิสูจน์ทฤษฎีทำให้การศึกษาแบบวิทยาศาสตร์กลายเป็นแนวทางการศึกษาระยะหลักในการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่นทฤษฎีสัจนิยมใหม่ของเคนเนธ วอลทซ์ (Kenneth Waltz) เป็นทฤษฎีที่สร้างจากการมองหน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) ในระดับโครงสร้าง (structure) โดยให้ความสำคัญต่อโครงสร้างในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐ โครงสร้างที่ว่านี้เกิดจากการที่รัฐมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้าง แต่ยังเป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรมของรัฐภายใต้ข้อจำกัดของโครงสร้างดังกล่าว กล่าวคือ องค์ประกอบร่วมที่รัฐมีเหมือนกันคือ รัฐแต่ละรัฐตกอยู่ภายใต้สภาพอนาธิปไตยและเป้าหมายสูงสุดของรัฐคือความอยู่รอด แต่สิ่งที่ทำให้แต่ละรัฐแตกต่างกันคือศักยภาพที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดสถานะและตำแหน่งของรัฐที่จะนำไปสู่การกำหนดระเบียบระหว่างประเทศที่วอลทซ์มองว่ามีลักษณะเป็นดุลแห่งอำนาจ (balance of power) และระเบียบดุลแห่งอำนาจนี้เองจะเป็นโครงสร้างที่มีอิทธิพลและเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของรัฐในระบบระหว่างประเทศ ทั้งนี้ วอลทซ์ได้ย้ำจุดยืนของตนเสมอว่า ตนไม่ได้เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกนโยบายต่างประเทศแต่เป็นเพียงผู้สร้างกรอบทฤษฎี ซึ่งจะเห็นได้ว่าวอลทซ์พยายามที่จะสร้างทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศมิใช่เพื่อให้มีอำนาจในการอธิบายปรากฏการณ์เท่านั้น แต่ต้องการที่จะให้ทฤษฎีของตนนั้นมีอำนาจในการคาดคะเนผลลัพธ์ได้ด้วยซึ่งเห็นได้จากอธิบายระเบียบระหว่างประเทศที่ทำให้เกิดขั้วอำนาจในระบบระหว่างประเทศ 3 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ ระบบหลายขั้ว (multipolar) ระบบสองขั้ว (bipolar) และระบบขั้วเดียว (unipolar)

2.4.3 การถกเถียงระลอกที่ 3

การถกเถียงระลอกที่ 3 เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามเย็นจนถึงปัจจุบัน เป็นการถกเถียงระหว่างกลุ่มปฏิฐานนิยม (positivist) ที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก กับกลุ่มหลังปฏิฐานนิยม (post-positivist) ที่พยายามจะทำลายแนวคิดเดิม ข้องักขาที่มีต่อการล่มสลายของสหภาพโซเวียตอันนำมาซึ่งจุดสิ้นสุดของสงครามเย็น ทำให้นักวิชาการยุคหลังสงครามเย็นเริ่มวิพากษ์การแสวงหาความรู้ตามแนวทางของกลุ่มปฏิฐานนิยมที่เชื่อในความรู้เชิงประจักษ์อันสามารถค้นพบได้ด้วยการสังเกตและการทดลอง เป็นนักวิชาการกลุ่มหลังปฏิฐานนิยมไม่เชื่อว่าเราจะสามารถวัดค่านิยม ความเชื่อ หรือพฤติกรรมออกมาเป็นตัวเลขได้ เพราะสิ่งที่ถูกแสดงออกมาอาจจะไม่ใช่สิ่งที่เป็นความจริง เราไม่สามารถตัดสินได้ว่าผู้ที่ไม่เข้าร่วมการประท้วงคือผู้ที่ไม่เห็นด้วยต่อการประท้วง เขาอาจจะเห็นด้วยเพียงแต่เขาไม่แสดงออกมาให้เห็นหรืออาจจะแสดงออกในรูปแบบอื่น อีกทั้งพฤติกรรมของรัฐที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ใช่เรื่องของวิทยาศาสตร์ แต่เป็นความสัมพันธ์ที่มีประเด็นทางประวัติศาสตร์ การเมือง และอำนาจ เข้ามาเกี่ยวข้อง⁶⁸

ในการถกเถียงระลอกที่ 3 นี้ ทฤษฎีสัจนิยมใหม่ของวอลทซ์ที่พยายามทำให้การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความเป็นวิทยาศาสตร์ที่สามารถให้คำอธิบายที่ครอบคลุมจักรวาล (universal explanation) เกี่ยวกับพฤติกรรมของรัฐภายใต้ระบบระหว่างประเทศ ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์และท้าทายจากกลุ่มนักวิชาการหลังปฏิฐานนิยมภายใต้แนวคิดสายมาร์กซิสม์ใน

⁶⁸ Synne L. Dyvik, Jan Selby, & Wilkinson, R. (2017). Introduction, 3.

ประเด็นเรื่องความยุติธรรมและความเท่าเทียม นักวิชาการกลุ่มนี้ให้ความสนใจปัญหาเรื่องความยากจนและความไม่เท่าเทียมกันของรัฐที่ได้รับเอกราชจากเจ้าอาณานิคม ทำให้พวกเขาหันไปสนใจประเด็นทางเศรษฐกิจที่พวกเขาเชื่อว่าเงื่อนไขทางโครงสร้างที่ทำให้เกิดการขัดแย้งกันระหว่างรัฐเป็นปัจจัยที่ทำให้รัฐชายขอบไม่สามารถพึ่งตนเองได้⁶⁹

นักสตรีนิยมเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่วิพากษ์การแสวงหาความรู้ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามแนวทางของกลุ่มปฏิฐานนิยมโดยเฉพาะทฤษฎีสัจนิยม ข้อวิจารณ์ของกลุ่มสตรีนิยมคือทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นองค์ความรู้ที่คาดการณ์พฤติกรรมของรัฐที่อิงจากมุมมองของชายตะวันตกผิวขาว แทนที่จะด่วนสรุปว่ารัฐเป็นเพียงตัวแสดงเดียวในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นักสตรีนิยมได้เสนอว่าเราควรสืบหาที่มาที่ไปของสถาบัน อัตลักษณ์ทางเพศของรัฐ และนโยบายของวิถีชีวิตของผู้หญิงและชายภายในรัฐด้วย สตรีนิยมท้าทายแนวคิดความสัมพันธ์ประเทศกระแสหลักอย่างสัจนิยมโดยการตั้งคำถามถึงความแตกต่างของกระบวนการกำหนดนโยบายที่มาจากมุมมองของผู้ชายและทำไมผู้หญิงถึงยังเป็นกลุ่มที่ยังอยู่ที่ฐานรากและไม่ได้รับอำนาจ และอีกหลายคำถามที่กระบวนการหาคำตอบและศึกษาวิจัยไม่สามารถทำได้ภายใต้แนวทางของกลุ่มปฏิฐานนิยม⁷⁰ เช่นวิธีการศึกษาวิจัยโดยยึดเอาวิถีชีวิตของผู้หญิงเป็นศูนย์กลางในการศึกษานั้นยากที่จะตีค่าออกมาเป็นตัวเลขหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ได้ เป็นต้น

นอกจากนี้นักวิชาการกลุ่มหลังปฏิฐานนิยมยังตั้งข้อสงสัยอีกว่า เราจะสามารถเชื่อว่าอะไรคือความจริงตามที่เราเข้าใจจริง ๆ ได้อย่างไรในเมื่อ “ภาษา” ไม่ได้มีความเป็นกลางและยังสะท้อนออกมาเฉพาะความจริงของผู้พูดเท่านั้น อีกทั้งภาษาเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาในแต่ละสังคม เราจะหาความเป็นกลางได้อย่างไรในเมื่อหากภาษาอยู่นอกเหนือไปจากบริบทของผู้พูดก็อาจจะมีคามหมายเป็นอื่นหรือไม่มีความหมายไปเลย ดังนั้น นักวิชาการกลุ่มหลังปฏิฐานนิยมจึงพยายามเสนอทางเลือกในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยวิธีอื่นซึ่งมีหลายกลุ่มแยกย่อยออกไป เช่น ทฤษฎีวิพากษ์ แนวทางการศึกษาแบบหลังสมัยใหม่ แนวทางการศึกษาแบบสตรีนิยม เป็นต้น⁷¹

⁶⁹ Tickner, J. A. (1992). Gender in International Relations, 7.

⁷⁰ Nagar, C. B. (November 2016). Feminism in International Relations: Conceptual Analysis. *International Journal of Humanities & Social Science Studies*, 3(3), 177-78.

⁷¹ จุลชีพ ชินวรรโณ .2557). *โลกในศตวรรษที่ 21: กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 83-89.

2.5 จุดเริ่มต้นเส้นทางสตรีนิยมในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

มุมมองและแนวคิดสตรีนิยมเริ่มเข้ามาสู่พื้นที่วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับการสิ้นสุดของสงครามเย็น เหตุการณ์นี้ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ เพราะในช่วงเวลาประมาณ 40 ปีก่อนหน้านั้นความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯและสหภาพโซเวียตเป็นตัวกำหนดประเด็นต่าง ๆ ในทางการเมืองระหว่างประเทศและมีประเด็นใหม่ ๆ หลายประเด็นที่ถูกยกขึ้นมาถกเถียงไม่ว่าจะเป็นประเด็นโลกาภิวัตน์ ประเด็นทางเศรษฐกิจกับความยากจน รวมถึงประเด็นความมั่นคงที่ขอบเขตความหมายของความมั่นคงได้ขยายจากความมั่นคงของรัฐมาสู่ประเด็นความมั่นคงของมนุษย์ด้วย ดังนั้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงเวลาดังกล่าวจึงให้ความสนใจตัวแสดงอื่น ๆ นอกเหนือจากรัฐด้วย เช่น องค์กรระหว่างประเทศ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นต้น การขยายฐานการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ไม่ได้ศึกษาแค่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐได้สร้างพื้นที่ให้การศึกษาเรื่องเพศสภาพและสตรีนิยมเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถึงแม้ว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมจะเกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนการขยายความสนใจของประเด็นในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่การมีส่วนร่วมในทางการเมืองระหว่างประเทศของกลุ่มสตรีนิยมช่วงก่อนหน้านั้นเป็นการกระทำผ่านสถาบันที่ไม่ใช่รัฐ เช่น การเคลื่อนไหวทางสังคม มากกว่าการมีส่วนร่วมกับรัฐบาลในการร่างนโยบายต่างประเทศ⁷²

ไม่เพียงเท่านั้น ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 กระแสการเคลื่อนไหวของสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2 ได้เกิดขึ้นในหลาย ๆ ประเทศ ปัจจัยที่ช่วยให้กระบวนกรเคลื่อนไหวขยายไปสู่ในพื้นที่ทั่วโลก เนื่องจาก ในระหว่างปี 1975-1985 องค์กรสหประชาชาติได้กำหนดให้เป็นทศวรรษของผู้หญิง ขบวนการเคลื่อนไหวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น ผู้หญิงเริ่มเกิดความตระหนักรู้ในฐานะปัจเจก รัฐเริ่มคำนึงถึงเงื่อนไขของงานที่ได้รับค่าจ้างกับงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างในการกำหนดนโยบาย เริ่มสนใจพลวัตทางอำนาจภายในครอบครัวพรรคการเมือง รัฐสภา การเคลื่อนไหวทางสังคม รวมถึงเริ่มมีการเสนอกฎหมายคุ้มครองผู้หญิงต่อการถูกกระทำรุนแรงจากผู้ชาย เป็นต้น ช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 มหาวิทยาลัยทั้งในออสเตรเลีย ฟิlippินส์ อินเดีย แคนาดา สหราชอาณาจักร เยอรมนี ไอร์แลนด์ กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย และสหรัฐฯ ได้กำหนดหลักสูตรสตรีศึกษาขึ้น มีวารสารสตรี

⁷² Tickner, J. A. (2016). Gender in World Politics. In J. Baylis, S. Smith, & P. Owens (Eds.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations* (Sixth ed.). United Kingdom: Oxford University Press, 259.

ศึกษาใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น Signs, Women's Studies International Forum, The Women's Review of Books, Feminist Review เป็นต้น⁷³

ในขณะที่หลักสูตรสตรีศึกษาหรือสตรีกับการเมืองเริ่มถูกบรรจุในมหาวิทยาลัยในคณะทางสังคมศาสตร์ สมาคมรัฐศาสตร์อเมริกัน (The American Political Science Association) ได้นำแนวคิดสตรีนิยมเข้ามาในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ซึ่งนั่นถือได้ว่าเป็นป้อมปราการสำคัญเพราะเป็นแหล่งผลิตความรู้ทางรัฐศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสหรัฐฯ ส่วนในสหราชอาณาจักรในปี 1988 การประชุมประจำปีของสมาคมการศึกษาระหว่างประเทศของสหราชอาณาจักร (The British International Studies Association: BISA) กลุ่มสตรีในสายงานการศึกษาได้รวมตัวกันเพื่อผลักดันให้สมาคมเห็นว่าการปรากฏการณ์เคลื่อนไหวของสตรีที่เกิดขึ้นในทุกมุมโลกและงานวิจัยทางสตรีศึกษานั้นมีความเกี่ยวข้องในการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ทั้งสมาคมรัฐศาสตร์อเมริกัน และ สมาคมการศึกษาระหว่างประเทศของสหราชอาณาจักรถือได้ว่าเป็นสถาบันสำคัญที่จะเป็นผู้กำหนดว่า “อะไร” ควรถูกจัดให้อยู่ในสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ⁷⁴

ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น นักวิชาการกลุ่มเล็ก ๆ นำโดย เจ แอน ทิกเนอร์ (J. Ann Tickner) ได้ขอแรงสนับสนุนจากมูลนิธิฟอร์ดในการจัดสัมมนาประเด็นทางเพศสภาพ สตรีนิยม และวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ Wellesley College ในรัฐแมสซาชูเซตส์ การเคลื่อนไหวทางวิชาการในการนำเรื่องเพศสภาพเข้ามาสู่วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในสหรัฐฯ และสหราชอาณาจักรเป็นเสมือนจุดนัดพบแรกระหว่างสตรีนิยมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทางวิชาการ หลังจากนั้นในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 นักสตรีนิยมทั้งในสหรัฐฯ และสหราชอาณาจักรก็เริ่มตีพิมพ์ผลงานที่เปรียบเสมือนตำราเบื้องต้นสำหรับผู้สนใจเรื่องเพศสภาพหรือสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น Bananas, Beaches, and Bases: Making Feminist Sense of International Politics ของ ซินเจีย เอ็นโล ในปี 1990 Gender and International Relations ของ รีเบคคา แกรนท์ และ แคธลีน นิวแลนด์ Gender in International Relations ของ เจ แอน ทิกเนอร์ เป็นต้น

ขั้นต่อมาในการลงหลักปักฐานของสตรีนิยมในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือการเปิดพื้นที่ทางวิชาการให้แก่ นักวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการรับเข้าทำงานในมหาวิทยาลัย การเปิดเวทีสัมมนา

⁷³ Enloe, C. (2007a). Feminism. In M. Griffiths (Ed.), *International Relations Theory for the Twenty-First Century: An Introduction*. New York: Routledge, 107-108.

⁷⁴ Ibid

เพื่อให้ทางสมาคมรัฐศาสตร์ยอมรับว่าประเด็นเพศสภาพหรือสตรีนิยมเป็นเรื่องที่ต้องถูกนับรวมเข้ากับประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย ซึ่งในเวลาต่อมาการประชุมทางวิชาการประจำปีของสมาคมการศึกษาระหว่างประเทศ (International Studies Association) ที่มอนทรีออล แคนาดา ปี 2004 การเคลื่อนไหวทางวิชาการหลายประเด็นได้บรรลุเป้าหมาย ประการแรก เกิด การรวมตัวของนักวิชาการหญิง (women's caucus) ที่เคลื่อนไหวอยู่ภายในสมาคมเพื่อตรวจสอบและท้าทายการเหยียดเพศในทางวิชาการ ประการที่สอง แผนกของทฤษฎีสตรีนิยมและเพศสภาพ (Feminist Theory and Gender Section: FTGS) ในสมาคมถูกยกระดับขึ้นเป็นสถาบันเพื่อคอยให้ความช่วยเหลือแก่นักวิชาการ สร้างความร่วมมือระหว่างนักวิชาการสตรีนิยมในองค์กร จัดเวทีสัมมนาและตีพิมพ์ผลงานเพื่อเผยแพร่ความรู้ ประการที่สามความรู้ทางสตรีนิยมเริ่มขยายเข้ามาสู่สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากขึ้น เห็นได้จากการสัมมนาที่จัดขึ้นโดยแผนกสตรีนิยมและเพศสภาพมีหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับสตรีนิยม เพศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถูกเสนอมากถึง 81 หัวข้อ ในขณะที่หัวข้อเรื่องเพศและสตรีที่ได้รับการสนับสนุนจากแผนกโดยตรงมีเพียง 18 หัวข้อ

ในปี 1999 สมาชิกของ FTGS ได้ผลิตวารสารชื่อ The International Feminist Journal of Politics (IFJP) นักวิชาการสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นผู้ริเริ่มวารสารนี้มีเป้าประสงค์ที่จะนำเสนอความที่มีความหลากหลายชาติ และพยายามที่จะนำเสนอบทความข้ามพรมแดนโดยการเชิญนักวิชาการจากภูมิภาคอื่น ๆ มาร่วมเสนอบทความด้วย และที่สำคัญคือสำนักงานใหญ่ของวารสารฉบับนี้จะตั้งอยู่ในสหรัฐอเมริกาเพื่อหลีกเลี่ยงการครอบงำจากอิทธิพลจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก

นอกจากการเคลื่อนไหวในรูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตามที่กล่าวไปข้างต้นแล้วนั้น ปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้แนวคิดเรื่องเพศสภาพและสตรีนิยมก้าวเข้าสู่อาณาบริเวณของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกิดจากการที่นักวิชาการเริ่มตั้งคำถามกับทฤษฎีของสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ไม่สามารถทำนายหรือให้คำอธิบายการสิ้นสุดของสงครามเย็นได้ จึงเกิดการถกเถียงทางทฤษฎีระลอกที่ 3 (third debate) ขึ้น ซึ่งเป็นการถกเถียง ระหว่างนักวิชาการฝ่ายปฏิฐานนิยม (positivist) และนักวิชาการหลังยุคปฏิฐานนิยม (post-positivist)⁷⁵ ทั้งในเรื่องภววิทยา ญาณวิทยา และ ระเบียบวิธีวิจัย โดยฝ่ายปฏิฐานนิยมนั้นเชื่อในความรู้หรือทฤษฎีที่เป็นสากล วิธีการแสวงหาความรู้ต้องมีความเป็นวิทยาศาสตร์และหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถพิสูจน์ได้ และตัวทฤษฎีเองต้องสามารถทำนายหรือคาดการณ์ปรากฏการณ์ได้ ส่วนนักวิชาการหลังยุคปฏิฐาน

⁷⁵ Tickner, J. A. & Sjoberg, L. (2011). *Feminism and International Relations: Conversation About Past, Present and Future*. New York: Routledge, 9.

นิยมไม่ได้เชื่อในความรู้ที่เป็นสากลหรือกระบวนการหาความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ แต่มีวิธีการหาความรู้ที่หลากหลาย เช่น การวิพากษ์ การตีความ การสัมภาษณ์ การออกภาคสนามเพื่อไปสัมผัสและสังเกตชีวิตและปรากฏการณ์ในสถานที่จริง เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีที่นักวิชาการหลังยุคปฏิฐานนิยมผลิตออกมานั้นจะมีลักษณะเป็นทฤษฎีวิพากษ์ (critical theory) ทั้งนี้ส่วนมากงานวิจัยสายสตรีนิยมจะเป็นงานสายวิพากษ์⁷⁶ หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือนักวิชาการสตรีนิยม รวมถึงนักวิชาการสตรีนิยมในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศส่วนมากจะเป็นนักวิชาการฝั่งหลังยุคปฏิฐานนิยม ตรงกันข้ามกับนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคนั้นที่ส่วนมากจะยึดแนวทางปฏิฐานนิยม

ข้อกล่าวอ้างหลักของกลุ่มสตรีนิยมคือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ใช่เรื่องที่น่าประหลาดใจ เพราะมันมีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นถูกทำให้เป็นเรื่องของความเป็นชายและชาติพันธุ์ เพราะเมื่อเวลากล่าวว่านโยบายของรัฐถูกกำหนดภายใต้ความเป็นจริง ความเป็นจริงที่นั่นคือความเป็นจริงของผู้ร่างนโยบายซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย นักสตรีนิยมได้ท้าทายและตั้งคำถามศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถึงที่ทางของผู้หญิงในทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าได้รวมเอาประสบการณ์ชีวิตและมุมมองของผู้หญิงไว้ด้วยหรือไม่ หากวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศรวมเอาเรื่องราวของผู้หญิงเข้าไปไว้ด้วย รูปร่างหน้าตาของทฤษฎีจะเปลี่ยนโฉมไปอย่างไร นักสตรีนิยมที่ยึดแนวทางของหลังปฏิฐานนิยมนั้นให้ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และอำนาจ ทั้งนี้สตรีนิยมต้องการชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่เรียกว่าเป็นความรู้ที่ถูกสร้างโดยผู้ชายและมีความเกี่ยวข้องกับผู้ชายแต่เพียงฝ่ายเดียว แนวทางของหลังปฏิฐานนิยมนั้นเอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับอำนาจของนักสตรีนิยมมากกว่าแนวทางอื่น ๆ ที่นิยมใช้ในการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบดั้งเดิม เช่น เหตุผลนิยม ที่มักใช้อธิบายพฤติกรรมของรัฐในสภาวะอนาธิปไตยของระบบระหว่างประเทศ ในขณะที่นักสตรีนิยมให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่ารัฐหรือระบบระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์เชิงเพศสภาพที่นักสตรีนิยมเชื่อว่าระบบระหว่างประเทศนั้นสร้างขึ้นบนฐานความสัมพันธ์ทางเพศสภาพที่มีลำดับชั้นสูงต่ำ และเพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ทางเพศสภาพนี้นักสตรีนิยมจึงต้องศึกษาจากหน่วยวิเคราะห์ในระดับปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะบุคคลที่ถูกผลักไปอยู่ชายขอบ ว่าพวกเขาเหล่านั้นได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของรัฐหรือการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองโลกอย่างไร

⁷⁶ Ibid, 10.

2.6 บทสนทนาระหว่างสตรีนิยมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก

จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางของสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้วิจัยพบว่านักวิชาการสตรีนิยมได้ศึกษาวิจัยหรือผลิตองค์ความรู้ในพื้นที่ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 2 แนวทางด้วยกัน ได้แก่ แนวทางในเชิงทฤษฎีที่พยายามจะเปิดบทสนทนาหรือวิพากษ์กับทฤษฎีกระแสหลัก โดยฝั่งสตรีนิยมพยายามเผยให้เห็นประเด็นในเชิง ภววิทยา (ontologies) ญาณวิทยา (epistemologies) และวิธีวิทยา (methodologies) ที่แตกต่างจากแนวทางของฝั่งกระแสหลัก รวมถึงการวิพากษ์ทฤษฎีกระแสหลักในการศึกษาวิชาที่เป็นสาขาย่อยอย่างเช่น เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ และ ความมั่นคงระหว่างประเทศ อีกแนวทางหนึ่งนั้นให้ความสนใจกับปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยใช้กรอบวิเคราะห์ของแนวคิดเพศสภาพและสตรีนิยม และมองเพศสภาพเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยของนักสตรีนิยมกลุ่มนี้มักจะมีแนวทางเป็นของตนเอง เช่น การลงพื้นที่สัมภาษณ์ การสำรวจ โดยเฉพาะการสำรวจและฟัง “เสียง” ที่อาจไม่เคยได้รับความสนใจอย่างเสียงของผู้หญิงชายขอบ เป็นต้น

2.6.1 แนวทางในเชิงทฤษฎี

การวิพากษ์ทฤษฎีที่ขึ้นชื่อว่าเป็นทฤษฎีกระแสหลักเป็นแนวทางหนึ่งที่สตรีนิยมใช้ในการเปิดบทสนทนากับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งในเชิง ภววิทยา ญาณวิทยาและ วิธีวิทยา เนื่องจากนักวิชาการสตรีนิยมและนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมองสิ่งที่พวกเขาเรียกว่า “ความเป็นจริงหรือสภาพที่ดำรงอยู่จริง” ต่างกัน และแม้จะเป็นการสร้างองค์ความรู้ในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นักวิชาการสตรีนิยมและนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็มีแนวทางในการศึกษาหรือแยกแยะว่าอะไรคือความจริงและอะไรคือความคิดเห็นที่แตกต่างกัน⁷⁷

2.6.1.1 บทสนทนาและการวิพากษ์ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ทิกเนอร์ ในฐานะนักวิชาการฝั่งสตรีนิยมได้เริ่มบทสนทนากับฝั่งทฤษฎีกระแสหลักในหนังสือของเธอที่ชื่อว่า *A Feminist Voyage Through International Relations*⁷⁸ โดยการวิพากษ์หลัก 6 ประการในทฤษฎีสัจนิยมของมอแกนธ⁷⁹ ได้แก่ 1) ทฤษฎีคือสิ่งที่พัฒนาขึ้นมาจากการเมืองหรือสังคม

⁷⁷ Tickner, J. A. (2014). *A Feminism Voyage Through International Relations*. New York: Oxford University Press, 75.

⁷⁸ Ibid

⁷⁹ Ibid, 7-17.

ถูกปกครองโดยกฎหมายที่มีเป้าประสงค์ที่มีรากเหง้ามาจากธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งทิกเนอร์โต้แย้งว่า เป้าประสงค์ดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับความเป็นชาย ธรรมชาติของมนุษย์ถูกอธิบายผ่านมุมมองของผู้ชายทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วธรรมชาติของมนุษย์มีทั้งความเป็นชายและความเป็นหญิง

2) มอแกนเสนอว่าเสาหลักของของสัจนิยมคือการแสวงหาอำนาจเพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์ แต่ทิกเนอร์โต้แย้งว่าผลประโยชน์แห่งชาติมีอยู่หลากหลายมิติ การแสวงหาอำนาจเพียงอย่างเดียวไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ในการเมืองระหว่างประเทศได้ 3) มอแกนเสนอว่าอำนาจคือความสามารถในการควบคุมและครอบงำของฝ่ายหนึ่งที่เหนือกว่าฝ่ายหนึ่ง ในประเด็นนี้ทิกเนอร์โต้แย้งว่าอำนาจตามคำนิยามของมอแกนละเลยความเป็นไปได้ของการเกิดความร่วมมือระหว่างรัฐและแ่งมุ่มอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง 4) มอแกนเสนอว่าเราไม่ควรเอาเรื่องจริยธรรมมารวมกับการกระทำทางการเมือง แต่ทิกเนอร์ก็เห็นแย้งว่าการกระทำทางการเมืองใด ๆ ก็ตามไม่สามารถแยกออกจากเรื่องจริยธรรมได้ และเห็นว่าการขยายระเบียบผ่านอำนาจนั้นมีไว้เพื่อควบคุมการผลิตซ้ำทางสังคม 5) การเมืองแบบสัจนิยมปฏิเสธศีลธรรมภายในประเทศและให้ความสำคัญเฉพาะอำนาจเท่านั้น ในประเด็นนี้แม้ว่าปณิธานทางจริยธรรมของภายในรัฐจะไม่สามารถเทียบได้กับหลักสากล แต่ฝั่งสตรีนิยมเชื่อว่าเราจะสามารถหาคู่ประจักษ์ร่วมกันในทางจริยธรรมซึ่งจะกลายเป็นพื้นฐานในการแก้หรือลดความขัดแย้งระหว่างประเทศและสามารถสร้างชุมชนทางการเมืองได้ 6) มนุษย์ในทฤษฎีสัจนิยมของมอแกนคือมนุษย์การเมือง (political man) ที่มีความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง แต่ทิกเนอร์ปฏิเสธความเป็นอิสระดังกล่าวเพราะเธอเห็นว่าอิสระในการปกครองตนเองนั้นเชื่อมโยงกับความเป็นชายภายใต้วัฒนธรรมตะวันตกที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนฐานที่ว่ามนุษย์มีความหลากหลาย และการนิยามการเมืองภายใต้มนุษย์การเมืองที่เป็นผู้ชายนั้นเป็นการตัดผู้หญิงออกจากการเมืองด้วย

นอกจากนี้ทิกเนอร์ยังพยายามจะบอกว่านักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแนวทางของสตรีนิยมและการศึกษาเพศสภาพอยู่ด้วยกัน 3 ประการ⁸⁰ ประการแรกได้แก่การมองว่าเป็นเรื่องเฉพาะของผู้หญิง ในที่นี้ทิกเนอร์ก็ต่างโดยการชี้ให้เห็นว่าเพศสภาพมิใช่เรื่องเฉพาะของผู้หญิง แต่หากเป็นเรื่องของผู้ชายและความเป็นชายที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการสร้างทฤษฎีหรือคำอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ประการที่สองคือการมองความจริงหรือมีภววิทยาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ นักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมองว่ารัฐคือตัวแสดงหลักในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตย แต่นักสตรีนิยมในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นมองปัจเจกบุคคลในสังคมนั้นเป็นตัวแสดง ประการสุดท้ายคือการสร้างความรู้หรือญาณวิทยา กล่าวคือ การศึกษาหาความรู้ในสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะช่วงหลังสงครามโลก

⁸⁰ Ibid, 76-82.

ครั้งที่ 2 ที่ทฤษฎีสัจนิยมของมอร์แกนกลายเป็นทฤษฎีกระแสหลัก รัฐเป็นตัวแสดงหลักเพียงหนึ่งเดียวในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และรัฐกระทำการโดยมีเหตุผลเพื่อความอยู่รอดเสมอ เป้าประสงค์ในการสร้างทฤษฎีของมอร์แกนนั้นก็เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่มีระบบระเบียบโดยใช้ตรรกะและหลักฐานเชิงประจักษ์ ทั้งนี้เพื่อให้ทฤษฎีสามารถใช้คาดการณ์หรือทำนายปรากฏการณ์ได้ หรืออาจจะกล่าวอีกทางได้ว่ามอร์แกนพยายามจะทำให้ทฤษฎีสัจนิยมเป็นทฤษฎีที่เทียบเท่าได้กับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ตรงกันข้ามกับนักวิชาการฝั่งสตรีนิยมซึ่งส่วนมากจะเป็นนักวิชาการยุคหลังปฏิฐานนิยมที่ไม่เห็นด้วยกับการอ้างถึงความรู้ที่เป็นสากล เพราะนักสตรีนิยมมองเห็นโครงสร้างไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศสภาพหรือโครงสร้างของสังคมชายเป็นใหญ่ว่าเป็นสิ่งที่สังคมในแต่ละยุคสมัยในแต่ละสถานที่และวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดสร้างขึ้น มากกว่าที่จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือมีความเป็นสากล การขาดความเข้าใจความแตกต่างระหว่าง คำนิยามและความหมาย ภววิทยา และ ญาณวิทยา ทำให้เส้นทางของสตรีนิยมในสาขาสัมพันธระหว่างประเทศเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยจะไปด้วยกันเท่าใดนัก ความพยายามของนักสตรีนิยมที่จะชี้ให้เห็นถึงแนวทางใหม่ในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นแตกต่างกับที่นักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และนั่นทำให้สตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกลายเป็นเหมือนมนุษย์ต่างดาวในกลุ่มนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ⁸¹

การที่มีมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและนักวิชาการด้านสตรีนิยม เมื่อมีการทำวิจัยเกี่ยวกับประเด็นเรื่องเพศสภาพหรือสตรีนิยมในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คำถามที่ผู้วิจัยสตรีนิยมมักถูกถามจากนักวิจัยคนอื่น ๆ คือ ผู้วิจัยใช้วิธีการอะไรในการศึกษาวิจัย? และวิธีการศึกษาวิจัยที่แตกต่างทำให้สตรีนิยมยังคงเป็นการศึกษาระแสรองในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้เพราะนักวิชาการทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะกลุ่มทฤษฎีที่เป็นกระแสหลักยังคงเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในการให้คำปรึกษาหรือให้การยอมรับทฤษฎีใหม่ ๆ ที่เข้ามาในสาขาวิชาของตน⁸² กล่าวอีกทางคือ นักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะยอมรับทฤษฎีสตรีนิยมก็ต่อเมื่อทฤษฎีนั้นพัฒนามาจากระเบียบวิธีวิจัยที่นักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้การยอมรับ ซึ่งได้แก่ระเบียบวิธีวิจัยแบบปฏิฐานนิยม

⁸¹ Ibid, 89-90.

⁸² Zalewski, M. (2006). Distracted Reflections on the Production, and Refusal of Feminist Knowledge in International Relations. In Brooke A. Ackerly, Maria Stern & Jacqui True (Ed.), *Feminist Methodologies for International Relations*. UK: Cambridge University Press, 43-44.

ในเรื่องระเบียบวิธีวิจัย นักวิชาการสตรีนิยมไม่เชื่อในวิธีการใดวิธีการหนึ่งเพียงอย่างเดียว เหมือนที่นักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเชื่อว่าระเบียบวิธีวิจัยที่น่าเชื่อถือต้องมีความเป็นวิทยาศาสตร์ นักสตรีนิยมเชื่อว่าวิธีการในการหาความรู้ที่หลากหลายไม่มีมาตรฐานที่ถูกต้องเพียงหนึ่งเดียว⁸³ ในประเด็นนี้ทิกเนอร์อธิบายถึงระเบียบวิธีวิจัย 4 ประการที่ช่วยนำทางนักวิชาการสตรีนิยมในการทำวิจัย⁸⁴ 1) “นักสตรีนิยมต้องถามคำถามของนักสตรีนิยม” (Feminist research asks feminist questions) กล่าวคือ ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป้าหมายในการตั้งคำถามงานวิจัยก็เพื่อหาคำอธิบายพฤติกรรมของรัฐ แต่ในการศึกษาของสตรีนิยมที่รวมถึงสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยนั้นนอกจากคำถามงานวิจัยจะแตกต่างกันแล้ว เป้าหมายของคำถามงานวิจัยก็เพื่อศึกษาผลกระทบที่ผู้หญิงได้รับจากนโยบายต่างประเทศหรือนโยบายความมั่นคง หรือ กล่าวอีกทางหนึ่งคือ นักวิชาการสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมุ่งศึกษาว่าพฤติกรรมของรัฐนั้นส่งผลต่อผู้หญิงหรือโครงสร้างทางด้านเพศสภาพอย่างไร 2) “ใช้ประสบการณ์ของผู้หญิงในการออกแบบงานวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้หญิง” (Use women’s experience to design research that is useful to women) หัวใจสำคัญของระเบียบวิธีวิจัยของสตรีนิยมคือเพื่อผลิตความรู้ที่ผู้หญิงสามารถใช้ความรู้นั้นในการแก้ปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญได้ เพราะความรู้ที่ถูกอ้างว่าเป็นสากลหรือเป็นความรู้ทั่วไปนั้นเป็นความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์และวิถีชีวิตของผู้ชาย ซึ่งในความเป็นจริงแล้ววิถีชีวิตของผู้ชายต้องพึ่งพาผู้หญิงในฐานะผู้สนับสนุน เพราะฉะนั้นการออกแบบงานวิจัยที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้หญิงจึงเกี่ยวข้องกับการวิพากษ์และท้าทายองค์ความรู้ทั่วไปที่มีพื้นฐานมาจากความเป็นชายดังกล่าว นอกจากนี้ นักสตรีนิยมยังเห็นว่า ความรู้ที่สร้างจากจุดยืนของผู้หญิงจะนำไปสู่ความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น ดังนั้นการออกแบบงานวิจัยของกลุ่มสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงเสมือนเป็นการเปลี่ยนแปลงของกระบวนทัศน์ในการศึกษา เพราะในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบเดิมนั้นไม่ได้ให้ความสนใจกับบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้สนับสนุน ผู้ดูแล หรือผู้ที่ผลิตซ้ำ แต่บทบาทหน้าที่ดังกล่าวก็กลายเป็นหัวใจสำคัญในการศึกษาของกลุ่มสตรีนิยม 3) การยอมรับและตระหนักรู้ในอคติของตนเอง เนื่องจากนักสตรีนิยมให้ความสำคัญกับประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงในฐานะข้อมูลในการศึกษาวิจัย แต่การจะได้มาซึ่งข้อมูลนั้นผู้วิจัยเองต้องตระหนักถึงอคติที่ตนเองมีอยู่เสมอ เพราะการจะทำความเข้าใจกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิต พื้นฐานของแต่ละปัจเจกที่ต่างกัมนั้นเป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจ

⁸³Tickner, J. A. (2006). *Feminism Meets International Relations: Some Methodological Issues*. In Brooke A. Ackerly, Maria Stern & Jacqui True (Ed.), *Feminist Methodologies for International Relations*. UK: Cambridge University Press, 21.

⁸⁴ Ibid, 23-29.

เข้าใจอีกฝ่าย แต่ถ้าผู้วิจัยตระหนักถึงความแตกต่างข้อนี้รวมถึงอคติที่ตนเองมี ก็จะช่วยให้การทำความเข้าใจนั้นง่ายขึ้น 4) สร้างความรู้เพื่อการปลดปล่อย (knowledge as emancipation) จุดเน้นในการศึกษาวิจัยของสตรีนิยมคือการเปิดเผยชุดความรู้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของปัจเจก การวิจัยแบบเข้าไปมีส่วนนอกจากจะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุดแล้ว ผลจากการวิจัยจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงชีวิตประจำวันของผู้ถูกวิจัยให้ดีขึ้นได้

เลเน่ ฮานเซน (Lene Hansen) เป็นนักวิชาการอีกคนหนึ่งที่เปิดบทสนทนาในเชิงทฤษฎีกับฝั่งทฤษฎีกระแสหลักในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ฮานเซนพยายามจะทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างทฤษฎีสัจนิยม เสรีนิยม และสตรีนิยมกลุ่มต่าง ๆ ในเชิง ภาววิทยา ญาณวิทยา และวิธีวิทยา โดยในการศึกษาเพศสภาพหรือสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แม้ว่านักสตรีนิยมในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ได้ปฏิเสธว่าอนาธิปไตยคือสภาพการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่สำหรับนักสตรีนิยมสิ่งที่เป็นจริงคือสรรพสิ่งที่มีเพศสภาพและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็ไม่ใช่สิ่งที่ปราศจากเพศสภาพ รัฐมีความเป็นเพศสภาพ การทูตมีความเป็นเพศสภาพ เศรษฐกิจมีความเป็นเพศสภาพ องค์การระหว่างประเทศมีความเป็นเพศสภาพ ผู้นำประเทศก็มีประเด็นเรื่องเพศสภาพเข้ามาเกี่ยวข้อง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเองก็มีโครงสร้างทางเพศสภาพที่เป็นลำดับชั้น ฉะนั้นสิ่งที่นักวิชาการกลุ่มนี้ให้ความสนใจในทางภาววิทยามีอยู่ 2 ประการด้วยกัน ได้แก่ สภาพความเป็นจริงของเพศสภาพ (gender ontology) และ สภาพความเป็นจริงของรัฐ (state ontology)

อนึ่ง การศึกษาเพศสภาพคือการศึกษารื่องความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นชายและความเป็นหญิง จึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าแปลกใจว่าสำหรับนักวิชาการบางกลุ่มโดยเฉพาะนักวิชาการในยุคปฏิญญานิยม มองความเป็นจริงของเพศสภาพ (gender ontology) หรือ นิยามของความเป็นหญิงและความเป็นชายจะมีพื้นฐานมาจากเพศทางกายภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิดตามธรรมชาติ (biological gender) เพศชายตามธรรมชาติทางกายภาพเมื่อเทียบกับเพศหญิง จะมีรูปร่างที่ใหญ่กว่า กล้ามเนื้อที่แข็งแรงกว่า ในขณะที่เพศหญิงนอกจากสรีระจะเล็กและแข็งแรงไม่เท่าเพศชายแล้ว การเป็นแม่ผู้ให้กำเนิดตามธรรมชาติส่งผลให้ร่างกายของเพศหญิงแก่เร็วกว่าเพศชาย ทั้งนี้ สำหรับนักวิชาการบางกลุ่มเช่นกลุ่มจุดยืนสตรีนิยม (standpoint feminism) มองลึกลงไปอีกว่าลักษณะทางกายภาพตามธรรมชาติเหล่านี้ส่งผลต่อการกำหนดบทบาทและโครงสร้างความสัมพันธ์ของชายหญิงในทางสังคม กล่าวอีกทางหนึ่งคือ เพศสภาพเป็นสิ่งที่สังคมกำหนดขึ้น (social construction) จากเพศตามธรรมชาติ ร่างกายที่แข็งแรงกว่าทำให้ผู้ชายกลายเป็นผู้ปกป้องในขณะที่ผู้หญิงกลายเป็นผู้ถูกคุ้มครอง ในระดับสังคมที่ใหญ่ขึ้นเช่นในที่ทำงานเรามักจะพบกับหัวหน้าผู้ชายมากกว่าหัวหน้าผู้หญิง ในระดับสังคมที่ใหญ่ขึ้นไป

ภายในรัฐในกลุ่มผู้นำมักจะมีจำนวนของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ในระดับนานาชาติก็มักจะพบว่า มีจำนวนผู้นำชายมากกว่าผู้นำหญิง สำหรับนักวิชาการยุคหลังโครงสร้างนิยม (poststructuralism) นั้นมีมุมมองต่อเพศสภาพไม่ต่างจากกลุ่มจุดยืนสตรีนิยมแต่นักวิชาการยุคหลังโครงสร้างนิยมได้อธิบายต่อไปว่าความเป็นชายและความเป็นหญิงนั้นสามารถดำรงอยู่ได้เพราะเป็นวาทกรรมทางการเมือง⁸⁵

ในส่วนของสภาพความเป็นจริงของรัฐ (state ontology) นักสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคปฏิฐานนิยมหรือกลุ่มเหตุผลนิยม (rationalist) มองสภาพความเป็นจริงของรัฐในฐานะองค์ประกอบที่ขับเคลื่อนโดยแนวคิดหรือบรรทัดฐานบางประการไม่ว่าจะเป็นเสรีนิยมหรือสังคมนิยม และเป็นตัวแสดงในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ⁸⁶ ในขณะที่นักสตรีนิยมกลุ่มอื่นอย่างกลุ่มจุดยืนสตรีนิยมหรือกลุ่มสตรีนิยมยุคหลังโครงสร้างเห็นว่า สรรพสิ่งและสภาพการณ์มีความเป็นชายหญิงหรือถูกกำหนดให้เป็นเรื่องเพศไม่ว่าแม้แต่รัฐ ตัวอย่างเช่น ความหมายของรัฐ (state) และชาติ (nation) นักวิชาการทางด้านสตรีนิยมอธิบายว่านิยามของความเป็นรัฐและชาตินั้นถูกสร้างขึ้นภายใต้นิยามของความเป็นชายและความเป็นหญิง กล่าวคือ ในสายตาของผู้ศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก โดยธรรมชาติรัฐเป็นตัวแสดงในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ รัฐเป็นผู้ที่ส่งเสียงแทนชาติที่ตนอ้างสิทธิ์การปกครองตามอำนาจอธิปไตย นั่นทำให้ในมุมมองของนักสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเห็นว่ารัฐถูกนิยามขึ้นมาจากความเป็นชายในฐานะผู้ปกป้องคุ้มครอง ในขณะที่ชาติถูกนิยามขึ้นมาจากความเป็นหญิงในฐานะผู้ได้รับการคุ้มครองจากรัฐ ไม่เพียงเท่านั้นนิยามของรัฐและชาติยังถูกสร้างขึ้นจากการที่ผู้หญิงไม่ค่อยได้รับโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกิจของรัฐ เช่นเดียวกับกระบวนการสร้างชาติที่ผู้หญิงกลายเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งอันเป็นที่รักและห่วงหาที่กลุ่มเคลื่อนไหวหรือขบวนการชาตินิยมต่อสู้เพื่อปกป้อง ตัวอย่างของสัญลักษณ์ที่ว่า ได้แก่ มาตุภูมิ (mother land) ความเป็นแม่ (motherhood) ความบริสุทธิ์ (sexual purity) ศรีภรรยา (the good wife) เป็นต้น⁸⁷ ดังนั้นสภาพความเป็นจริงของรัฐจึงมิใช่การเป็นตัวแสดงโดยธรรมชาติ แต่เป็นนิยามที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่แยกระหว่างหญิงชาย ฐานความคิดหรือระบอบที่ผู้ชายผู้เป็นใหญ่มีหน้าที่ปกป้องและคุ้มครองผู้หญิง ซึ่งระบอบที่อธิบายสภาพของรัฐในลักษณะดังกล่าวได้แก่ระบอบที่เรียกว่า ปิตาธิปไตย

⁸⁵ Hansen, L. (2015). Ontologies, Epistemologies, Methodologies. In L. J. Shepherd (Ed.), *Gender Matters in Global Politics* (Second ed.). New York: Routledge, 14-22.

⁸⁶ Ibid

⁸⁷ Enloe, C. (2007a). *Feminism*, 105.

ส่วนในทางญาณวิทยาหรือแนวทางในการศึกษาและแยกแยะว่าอะไรคือเรื่องจริงหรืออะไรคือความรู้ หรือเราจะสามารถหาความรู้ได้อย่างไร อะไรหรือใครคือแหล่งที่มาขององค์ความรู้นั้น การศึกษาหาความรู้ของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักในช่วงแรกภายใต้ร่มของความ เป็นรัฐศาสตร์มีความพยายามที่จะทำให้ศาสตร์มีความน่าเชื่อถือโดยการใช้กระบวนการทาง วิทยาศาสตร์โดยการกำหนดตัวแปรเพื่อหาความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผล ในกรณีของการศึกษาเรื่อง เพศสภาพในทางการเมืองระหว่างประเทศของกลุ่มสตรีนิยมสายเหตุผลนิยมก็เช่นกัน การหาความรู้ ทำได้จากการหาความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลระหว่างรัฐและเพศสภาพ ในขณะที่ กลุ่มจุดยืนทางสตรีนิยมที่มองว่ารัฐไม่ได้เป็นแค่ตัวแสดงในเวทีโลกแต่รัฐมีลักษณะเป็นรัฐปิตาธิปไตยที่มีโครงสร้างสนับสนุนให้ผู้หญิงตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบกว่าผู้ชาย การจะแยกแยะว่าอะไรคือ ความรู้หรือความจริงหากศึกษารัฐในฐานะตัวแปรเพียงลำพังก็จะได้ความจริงเพียงด้านเดียวซึ่งเป็น ด้านที่ความเป็นชายมีอิทธิพลในการผลิตชุดความจริงหรือความรู้นั้น ดังนั้นกลุ่มจุดยืนสตรีนิยมจึง เสนอว่าเราต้องศึกษาผู้หญิงและวิถีชีวิตของพวกเธอที่แตกต่างไปจากผู้ชายด้วย ซึ่งผู้หญิงที่นักคิดกลุ่ม นี้ให้ความสนใจคือผู้หญิงทุกกลุ่มตั้งแต่ในระดับผู้นำประเทศ ผู้หญิงในชนชั้นนำ ผู้หญิงทำงาน แรงงาน หญิง แม่บ้าน หรือแม้กระทั่งผู้หญิงที่ให้บริการทางเพศ เมื่อนั้นเราถึงจะได้ภาพความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ส่วนกลุ่มสตรีนิยมหลังโครงสร้างนิยมที่เชื่อว่าเพศสภาพเป็นเรื่อง วาทกรรม การศึกษาหาความจริงจึงต้องศึกษาจากวาทกรรม นักคิดกลุ่มนี้ไม่เชื่อในการศึกษาวิถีชีวิต เพราะพวกเขาเชื่อว่าวิถีชีวิตนั้นดำรงอยู่ภายใต้ชุดของวาทกรรมที่ปัจเจกยึดถือเป็นเป้าหมายในการ ดำเนินชีวิต⁸⁸

ในด้านวิธีวิทยาหรือระเบียบวิธีวิจัยคือวิธีการในการใช้ศึกษาหาความรู้ นักคิดแต่ละกลุ่มจะมี ระเบียบวิธีวิจัยที่แตกต่างกันไปแต่สอดคล้องกับ ภาววิทยา และญาณวิทยาของสรรพสิ่งหรือเหตุการณ์ ที่ศึกษา นักสตรีนิยมสายเหตุผลนิยมที่ยึดถือกระบวนการศึกษาแบบปฏิฐานนิยมก็มักจะใช้ระเบียบวิธี วิจัยที่แสดงผลออกมาในเชิงรูปธรรมมากที่สุด เช่น การวิจัยเชิงปริมาณ การใช้กรณีศึกษาเปรียบเทียบ เป็นต้น สำหรับนักคิดกลุ่มจุดยืนทางสตรีนิยมที่เชื่อว่าความรู้หรือความจริงได้มาจากการศึกษาวิถีชีวิต ของผู้หญิง ระเบียบวิธีวิจัยก็ต้องสอดคล้องไปในทางเดียวกันด้วย เช่น การลงพื้นที่ การสัมภาษณ์ การตีความ หรือการทำวิจัยเอกสาร เป็นต้น ส่วนนักสตรีนิยมยุคหลังโครงสร้างนิยมที่ให้ความสนใจ กับวาทกรรม ระเบียบวิธีวิจัยก็จะมีลักษณะของการตีความจากตัวบท การลงพื้นที่ หรือ การวิเคราะห์ วาทกรรม เป็นต้น⁸⁹

⁸⁸ Hansen, L. (2015). Ontologies, Epistemologies, Methodologies, 14-22.

⁸⁹ Ibid

2.6.1.2 บทสนทนาและการวิพากษ์ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ

นอกจากทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก ฟังสตรีนิยมยังเปิดบทสนทนาให้กับกลุ่มวิชาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศซึ่งเป็นสาขาหนึ่งในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โรเบิร์ต กิลปิน (Robert Gilpin) เป็นผู้บุกเบิกการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ตำราของเขาที่ชื่อว่า *The Political Economy of International Relations* ได้รับการยอมรับและใช้ในการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย ในตำราของเขานั้นได้กล่าวถึงแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศไว้ 3 แนวคิดด้วยกัน⁹⁰ แนวคิดแรกได้แก่ แนวคิดเสรีนิยม (Liberalism) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกในฐานะตัวแสดงของระบบเศรษฐกิจ มนุษย์โดยธรรมชาติเป็นมนุษย์เศรษฐกิจ (economic man) ที่มีเหตุผล ดังนั้นรัฐจึงไม่ควรแทรกแซงตลาดและควรลดข้อกำหนดอันจะเป็นอุปสรรคทางการค้า เช่น กำแพงภาษี การกำหนดโควตา หรือมาตรการอื่น ๆ แนวคิดนี้เชื่อว่าการแลกเปลี่ยนทางการค้าอย่างเสรีจะเป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นได้ด้วย “มือที่มองไม่เห็น” ของกลไกตลาดเสรี แนวคิดต่อมาได้แก่แนวคิดชาตินิยม (nationalism) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับบทบาทผลประโยชน์ และการแสวงหาความมั่งคั่งเพื่อสร้างความมั่นคงและเพิ่มพูนอำนาจของรัฐ กิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐ แนวคิดนี้มีลักษณะคล้ายแนวคิดสังคมนิยมในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแต่พาณิชยนิยมจะให้ความสำคัญกับมิติทางเศรษฐกิจมากกว่า แนวคิดสังคมนิยมที่จะให้ความสำคัญกับมิติด้านความมั่นคง ต่อมาได้แก่แนวคิดมาร์กซิสม์ (Marxism) แนวคิดนี้ให้ความสนใจระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากระบบการผลิต บทบาทและการต่อสู้ระหว่างชนชั้นแรงงานและนายทุน เศรษฐกิจของโลกก็เหมือนกับความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นที่ส่วนเกินกลางเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจโดยการเอารัดเอาเปรียบพื้นที่ชายขอบที่ด้อยความเจริญ นั่นก็เพราะว่าความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนาแล้วจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากขาดฐานในการผลิตและรองรับสินค้าจากประเทศชายขอบที่ด้อยพัฒนาว่า โครงสร้างและกระบวนการที่รุนแรงและไม่สามารถตัดขาดจากกันได้นี้เป็นมรดกจากแนวคิดจักรวรรดินิยม การล่าอาณานิคม และการเหยียดเชื้อชาติ⁹¹ การต่อสู้ของชนชั้น

⁹⁰ Gilpin, R. (1987). *The Political Economy of International Relations*. Princeton, NJ: Princeton University Press, Chapter 2.

⁹¹ Rodney, W. (1981). *How Europe Underdeveloped Africa*. Washington DC: Howard University Press, Chapter 1.

แรงงานหรือกลุ่มประเทศชายขอบเป็นวิธีเดียวที่จะล้มชนชั้นนายทุนได้⁹² แนวคิดหรือทฤษฎีที่กิลปินอธิบายไม่มีทฤษฎีใดอภิปรายถึงเรื่องเพศ ซึ่งอาจทำให้สรุปได้ว่ากิลปินไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องความแตกต่างของเพศ การละเลยต่อความแตกต่างนี้ทำให้เรามองไม่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทางสังคมกับเศรษฐกิจที่ถูกจัดแบ่งภายใต้ความไม่เท่าเทียมกันของชายและหญิง

แนนซี ฮาร์ทซอค (Nancy Hartsock) ได้วิพากษ์แนวคิดเสรีนิยมของกิลปินว่ามนุษย์เศรษฐกิจที่มีเหตุผลนั้นเพิ่งเกิดขึ้นพร้อมกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ดังนั้นมนุษย์เศรษฐกิจคือสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นภายใต้พื้นฐานของการลดทอนความหลากหลายของมนุษย์ สำหรับฮาร์ทซอคและนักสตรีนิยมที่อยู่ตรงข้ามกับเสรีนิยมจึงไม่เชื่อว่าความมีเหตุผลของมนุษย์เศรษฐกิจจะสามารถนำมาเป็นบรรทัดฐานหากไม่รวมเอาประสบการณ์ของผู้หญิงเข้าไปร่วมในการกำหนดนิยามหรือคำอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ ฮาร์ทซอคงกล่าวอีกว่าผู้หญิงไม่ได้ถูกนับรวมเป็นมนุษย์เศรษฐกิจ มนุษย์เศรษฐกิจของกิลปินคือผู้ชายเท่านั้นและเป็นผู้ชายที่โดดเด่นไม่มีชีวิตส่วนตัวหรือความสัมพันธ์ทางสังคม ไม่ต้องพึ่งพาใครในการได้รับการดูแลเลี้ยงดูประหนึ่งว่าพวกเขาเกิดและเติบโตขึ้นมาจากตัวพวกเขาเอง แต่ในความเป็นจริงแล้วมนุษย์เศรษฐกิจไม่ได้เกิดขึ้นมาเองและไม่ได้มีชีวิตรอดด้วยตัวเอง พวกเขาเกิดและได้รับการเลี้ยงดูจากผู้หญิง แต่ทั้งนี้บทบาทของผู้หญิงในกระบวนการผลิตซ้ำและในฐานะแม่ไม่ได้ถูกรวมเข้าไว้ในความหมายของมนุษย์เศรษฐกิจ เพราะบทบาท หน้าที่ และงานของผู้หญิงส่วนมากเกิดขึ้นนอกตลาด เช่น ในบ้าน เบื้องหลังการทำงานของมือที่มองไม่เห็นคือความสัมพันธ์ทางเพศที่มองไม่เห็น หรือแม้ว่าผู้หญิงจะเข้าสู่ตลาดเศรษฐกิจ บทบาทหรืองานของผู้หญิงในตลาดก็จะป็นงานที่มีลักษณะเดียวกันกับงานภายในบ้าน เช่น ครู พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ แม่บ้านทำความสะอาด ซึ่งทางเลือกในตลาดสำหรับผู้หญิงนั้นไม่ได้เป็นทางเลือกที่จะนำไปสู่การสร้างกำไรสูงสุดแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้คุณค่าที่มาจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม⁹³

สำหรับแนวคิดเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศแบบชาตินิยมที่ให้ความสำคัญกับรัฐในฐานะหน่วยในการวิเคราะห์และตัวแสดงที่มีเหตุผลเช่นเดียวกับมนุษย์เศรษฐศาสตร์ที่มีเป้าหมายในการแสวงหากำไร ความมั่งคั่ง และอำนาจสูงสุด นักวิชาการสตรีนิยมอย่างทิกเนอร์ได้ตั้งข้อสังเกตว่ารัฐในแนวคิดชาตินิยมนั้นถูกสร้างขึ้นด้วยโครงสร้างของเพศสภาพทั้งในทางประวัติศาสตร์และข้อกำหนดที่ร่วมสมัยหรือไม่ เพราะอำนาจของรัฐมักจะถูกครอบงำโดยผู้ชายเป็นส่วนมากโดยเฉพาะในพื้นที่ของการทหาร การต่างประเทศ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ดังนั้นเราจึงสามารถ

⁹² จูลซีฟ ชินวรโรณ .(2557). โลกในศตวรรษที่ 21: กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, 300-04.

⁹³ Hartsock, N. (1983). *Money, Sex, Power: Toward a Feminist Historical Materialism*. Boston: Northeastern University Press, 47.

อนุমানได้หรือไม่ว่าไม่ใช่แค่พฤติกรรมของรัฐหรือเป้าหมายของรัฐทั้งที่ถูกครอบงำด้วยความเป็นชาย แต่ในทางทฤษฎีแล้ว คำอธิบายพฤติกรรมของรัฐก็เกิดขึ้นจากทางฝั่งของชายด้วย อีกทั้งเรายังสามารถอนุমানได้อีกว่านโยบายหรือพฤติกรรมของรัฐนั้นให้ประโยชน์กับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง⁹⁴ ไม่เพียงเท่านั้น แนวคิดชาตินิยมยังไม่ได้ให้ความสนใจว่าการที่รัฐจะกลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วต้องอาศัยแรงงานทางสังคมที่เห็นพ้องและมีส่วนร่วมในการก้าวเข้าสู่สังคมแบบอุตสาหกรรม แนวนของสตรีนิยมจะช่วยให้ผู้ศึกษาเห็นว่ารัฐดำเนินนโยบายลงไปถึงครอบครัวที่สังคมเข้าใจว่าเป็นพื้นที่ส่วนตัวของประชาชน เช่น การดำเนินนโยบายของรัฐในการกระตุ้นการบริโภคของชนชั้นกลางและสนับสนุนการสร้างครอบครัวเดี่ยวผ่านกระบวนการนิยามความแตกต่างทางชาติพันธุ์ของชนชั้นกลางที่ท้าทายต่อความชอบธรรมของรัฐ เนื่องจากครอบครัวเดี่ยวที่สมาชิกครอบครัวต้องพึ่งตนเองโดยการออกไปทำงานนอกบ้านนั้นเหมาะกับสังคมอุตสาหกรรมมากกว่าครอบครัวขยายที่แรงงานจะอยู่แต่ภายในครัวเรือน⁹⁵ ครอบครัวจึงไม่ใช่พื้นที่ส่วนตัวที่อยู่ห่างไกลจากเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศอีกต่อไป

ส่วนแนวคิดของมาร์กซ์น่าจะเป็นแนวคิดที่ไปกันได้ดีกับแนวคิดสตรีนิยมมากที่สุด แต่กระนั้น นักสตรีนิยมก็ได้วิพากษ์วิจารณ์ว่ามาร์กซ์ละเลยบทบาทของผู้หญิงภายในครัวเรือนและไม่ได้สนใจปัญหาที่ผู้หญิงต้องเผชิญแตกต่างจากผู้ชายเมื่อผู้หญิงก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงาน การไม่ให้ความสำคัญบทบาทของผู้หญิงในกระบวนการผลิตซ้ำและบทบาทในการเป็นผู้ผลิตและเลี้ยงดูเยาวชนที่จะเติบโตไปเป็นแรงงานในอนาคตเท่ากับการละทิ้งงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างที่ผู้หญิงมักจะเป็นผู้รับผิดชอบภายในครัวเรือนที่อยู่นอกเหนือการคิดวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์⁹⁶ นอกจากนี้ทั้งสองแนวคิดนี้ยังมองข้ามความจริงที่ว่าการกดขี่เอาเปรียบผู้หญิงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการสะสมของทุน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของรัฐ

ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศและสตรีนิยมคือการเห็นร่วมกันในเชิงญาณวิทยา กล่าวคือ สตรีนิยมพยายามที่จะเพิ่มตัวแสดงอันได้แก่ ผู้หญิง เช่นเดียวกับที่วิชาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศพยายามเพิ่มตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐเข้าไปในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การฉายไฟไปที่ผู้หญิงทำให้เห็นว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศก่อนหน้านั้นละเลยบทบาทของผู้หญิงที่มีส่วน

⁹⁴ Tickner, J. A. (2014). *A Feminism Voyage Through International Relations*, 41.

⁹⁵ Chin, C. (1998). In *Service and Servitude. Foreign Domestic Workers and Malaysian "Modernity"* Project. New York: Columbia University Press, 3-6.

⁹⁶ Okin, & Moller, S. (1989). *Justice, Gender and Family*. New York: Basic Books, 153.

เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ในการเมืองโลก⁹⁷ เช่น บทบาทของผู้หญิงต่อการพัฒนา การให้ความสนใจสนใจผู้หญิงในฐานะตัวแสดงทำให้ผู้วิจัยสตรีนิยมพบว่าผู้หญิงไม่ได้อยู่แต่ภายในครัวเรือน แรงงานในภาคเกษตรกรรมของประเทศโลกที่ 3 อย่างแอฟริกาและเอเชียเป็นผู้หญิงร้อยละ 60-80⁹⁸ การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในประเด็นเศรษฐกิจการเมืองของนักวิจัยสตรีนิยมยังทำให้พบประเด็นความไม่เท่าเทียม (inequality) ระหว่างชายและหญิงที่เป็นใบเบิกทางให้สตรีนิยมนำเสนอแนวทางในการศึกษาผ่านโครงสร้างทางชนชั้นหรือระบอบชายเป็นใหญ่

2.6.1.3 บทสนทนาและการวิพากษ์ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาความมั่นคงระหว่างประเทศ

ความมั่นคง (security) เป็นอีกหนึ่งหัวข้อหลักที่ผู้ศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต้องศึกษาเรียนรู้ นักวิชาการโดยส่วนมากเห็นร่วมกันว่าแก่นแท้ของความมั่นคงมีนัยยะที่เกี่ยวกับความปลอดภัยจากภัยคุกคามที่กระทบต่อแก่นของคุณค่าของรัฐ แต่สิ่งที่นักวิชาการไม่ได้เห็นตรงกันทั้งหมดคือการอธิบายว่าความมั่นคงดังกล่าวเป็นความมั่นคงของใคร ความมั่นคงของปัจเจก ความมั่นคงของรัฐ หรือความมั่นคงของระบบระหว่างประเทศ ในช่วงสงครามเย็นงานวิจัยทางด้านความมั่นคงเน้นหนักไปทางด้านความมั่นคงของรัฐที่ใช้นิยามความมั่นคงทางทหารเป็นแนวคิดพื้นฐาน พื้นที่ในการศึกษาของทั้งนักวิชาการและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านความมั่นคงให้ความสำคัญกับความสามารถและสมรรถนะของกองทัพที่จะจัดการกับภัยคุกคามของรัฐ แต่นิยามดังกล่าวก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นนิยามที่ไม่ครอบคลุม แบร์รี บูซัน (Barry Buzan) ได้เสนอว่าความมั่นคงไม่ใช่เรื่องของความสามารถของกองทัพในการป้องกัน แต่ความมั่นคงเป็นประเด็นที่ครอบคลุมทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โดยประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นระหว่างประเทศที่ข้ามเส้นเขตแดนของรัฐ⁹⁹

ปัจจุบันผู้ที่ศึกษาความมั่นคงระหว่างประเทศมักจะต้องศึกษาสาเหตุของสงครามผ่านทฤษฎีสัจนิยมใหม่ (Neo-realism) ของ เคนเนธ วอลทซ์ ในหนังสือเรื่อง *Man, State and War: A Theoretical Analysis* ได้รวบรวมข้อเสนอกับสาเหตุของสงครามไว้ด้วยกัน 3 สาเหตุ สาเหตุแรกมีที่มาจากธรรมชาติของมนุษย์ (human nature) ที่ปัจจัยทางด้านร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อม

⁹⁷ Whitworth, S. (2006). Theory and Exclusion: Gender, Masculinity, and International Political Economy. In Richard Stubbs & Geoffrey Underhill (Ed.), *Political Economy and the Changing Global Order* (Third ed.). Don Mills: Oxford University Press, pp. 88-99.

⁹⁸ Bandarage, A. (1984). Women in Development: Liberalism, Marxism and Marxist-Feminism. *Development and Change*, 497.

⁹⁹ Baylis, J. (2011). International and Global Security. In S. S. John Baylis, and Patricia Owens (Ed.), *The Globalization of World Politics*. United States: Oxford University Press, 232-33.

ทำให้มนุษย์มีความชั่วร้าย เห็นแก่ตัว และชอบใช้ใช้ความรุนแรง สาเหตุที่สองมาจากพฤติกรรมของรัฐที่อธิบายว่าโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และกลุ่มผลประโยชน์ภายในรัฐที่การแสวงหาผลประโยชน์ขับเคลื่อนให้เกิดความขัดแย้งกับรัฐอื่น และสาเหตุที่สามซึ่งเป็นข้อเสนอหลักในงานของวอลทซ์ได้เสนอว่าสาเหตุของสงครามมาจากระบบระหว่างประเทศที่มีความเป็นอนาธิปไตยซึ่งหมายถึงการไม่มีอำนาจศูนย์กลางที่สามารถควบคุมรัฐได้ จึงทำให้รัฐต่าง ๆ มีพฤติกรรมหรือดำเนินนโยบายเพื่อความอยู่รอดซึ่งนโยบายนั้นอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและรัฐอาจใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาจนนำไปสู่การทำสงครามได้¹⁰⁰

อำนาจ และความมั่นคง เป็นมโนทัศน์ที่สำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มอร์แกนธอนให้นิยามความหมายของ“อำนาจ”ว่าหมายถึงการที่คนหนึ่งมีความสามารถในการควบคุมคนอื่นคนหนึ่ง นิยามนี้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กระแสหลัก นักสตรีนิยมได้โต้แย้งว่าการนิยามอำนาจในลักษณะนี้เป็นการนิยามที่เชื่อมโยงกับความ เป็นชายเพราะกิจกรรมหรือการกระทำที่จะได้มาซึ่งอำนาจนั้นเป็นกิจกรรมของชายในพื้นที่สาธารณะ เช่นการต่อสู้ การประลองกำลัง การบังคับขู่เข็ญ นิยามดังกล่าวแทบจะไม่ได้สร้างความชอบธรรมในการได้มาซึ่งอำนาจของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะเลย¹⁰¹ ในขณะที่ฮันนาห์ อารนทได้อ้างนิยามอำนาจจากฝั่งสตรีนิยมในงานของเธอว่าอำนาจคือความสามารถของมนุษย์ที่จะร่วมมือหรือเห็นพ้องต้องกัน หรือการกระทำที่จะเชื่อมโยงปัจเจกที่มีประเด็นหรือข้อกังวลคล้าย ๆ กัน¹⁰² เราพบคำนิยามอำนาจที่เกี่ยวกับอำนาจของผู้หญิงในลักษณะนี้อีกในงานของ เจน จากีตต์ (Jane Jaquette) ที่อธิบายว่าเป็น เพราะผู้หญิงไม่มีช่องทางในการเข้าถึงเครื่องมือในการใช้กำลังบังคับขู่เข็ญ ผู้หญิงจึงหันไปพึ่งพาอำนาจในการชักจูงหรือหว่านล้อมมากกว่า โดยเธอได้เปรียบเทียบจากกิจกรรมภายในครัวเรือนกับการสร้างความร่วมแรงร่วมใจว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกัน¹⁰³ จะเห็นได้ว่านิยามอำนาจของผู้หญิงนั้นจะมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่พยายามหาจุดร่วมกันหรือสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งในทางการเมืองระหว่างประเทศอำนาจในลักษณะนี้กลายเป็นยุทธศาสตร์ที่รัฐเล็ก ๆ ที่ใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹⁰⁴

¹⁰⁰ Waltz, K. (1959). *Man, State and War: A Theoretical Analysis*. New York: Columbia University Press.

¹⁰¹ Hartsock, N. (1983). Money, Sex, and Power: Toward a Feminist Historical Materialism, 210.

¹⁰² Arendt, H. (1969). *On Violence*. New York: Harcourt, Brace and World, 44.

¹⁰³ Jaquette, J. (1984). Power as Ideology: A Feminist Analysis. In Judith H. Stiehm & D. Ferry (Eds.), *In Women's Views of the Political World of Men*. NY: Transnational Publishers, Chapter 2.

¹⁰⁴ Tickner, J. A. (2014). A Feminism Voyage Through International Relations, 12.

สำหรับ “ความมั่นคง” นิยามดั้งเดิมที่นักวิชาการฝั่งตะวันตกให้คำจำกัดความไว้นั้นจะยึดโยงอยู่กับความเข้มแข็งของกองทัพและบทบาทในการป้องกันรัฐชาติจากภัยคุกคามจากภายนอกอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งเกี่ยวโยงกับการทำสงคราม มอเคนธเองได้อธิบายความมั่นคงในลักษณะของการใช้อำนาจเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติเช่นกัน แต่สำหรับสตรีนิยมนิยามดังกล่าวนั้นคับแคบและไม่ครอบคลุม ถึงแม้ว่าปัจจุบันกองทัพยังคงบทบาทในการรักษาอำนาจอธิปไตยของรัฐ แต่กระนั้นนิยามดังกล่าวไม่น่าจะเพียงพอที่จะใช้อธิบายภัยความมั่นคงในปัจจุบันได้เพียงพอ เพราะภัยความมั่นคงทุกวันนี้ไม่ได้มีแค่การรุกรานจากข้าศึกศัตรู แต่เป็นภัยที่มีลักษณะแตกต่างหลากหลายมากขึ้น เช่น ความมั่นคงมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐานที่ใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งความต้องการพื้นฐานนั้นมีความเชื่อมโยงกับผู้หญิงและบทบาทของพวกเธอ ตัวอย่างนิยามความมั่นคงที่แตกต่างออกไปของสตรีนิยมคือความมั่นคงที่ตระหนักถึงระบบนิเวศ (ecological) และการพัฒนา (development)¹⁰⁵ มโนทัศน์ของความมั่นคงทางด้านนิเวศวิทยาคือการให้ความสำคัญกับผลกระทบจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม สตรีนิยมนิเวศวิทยา (ecofeminism) คือการเคลื่อนไหวที่เห็นความเชื่อมโยงระหว่างวิกฤติของสิ่งแวดล้อมและการเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง การเคลื่อนไหวของนักสตรีนิยมกลุ่มนี้เริ่มต้นขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980-1990 เพื่อต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์¹⁰⁶ แคทรินา โรเจอร์ส อธิบายว่าความมั่นคงทางด้านระบบนิเวศคือ การสร้างเงื่อนไขที่จะทำให้กายภาพโดยรอบของชุมชนสามารถตอบสนองความจำเป็นของผู้อยู่อาศัยโดยไม่กระทบต่อธรรมชาติ¹⁰⁷ มาริอา มีส์ (Maria Mies) นำเสนอวิสัยทัศน์สำหรับสังคมนิเวศวิทยาทางเลือกว่าควรจะเป็น มุมมองเพื่อการยังชีพ (subsistence perspectives) เท่านั้น เธอมองว่าผู้หญิงคือจุดเริ่มต้นของการมีชีวิต สังคมอุตสาหกรรมระบบทุนนิยมดูเอาทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อม เช่น ดิน น้ำ อากาศ พืช จะกระทบต่อกระบวนการที่ใช้ผู้หญิงใช้ในการสร้าง (creation) และ การสร้างซ้ำ (recreation) ที่เป็นต้นกำเนิดและสนับสนุนการใช้ชีวิต (the living)¹⁰⁸

¹⁰⁵ Whitworth, S. (2006). Theory and Exclusion: Gender, Masculinity, and International Political Economy, 88-89.

¹⁰⁶ Eaton, H., & Lorentzen, L. A. (2020). *Ecofeminism: An Overview*. Retrieved from <http://www.wloe.org/what-is-ecofeminism.76.0.html>

¹⁰⁷ Rogers, K. (1997). Ecological Security and Multinational Corporations. In *Environmental Change and Security Project Report*, 30.

¹⁰⁸ Mies, M. (2005). *The Subsistence Perspective*. Retrieved from <https://transversal.at/transversal/0805/mies/en>

2.6.1.4 บทสนทนาและการวิพากษ์ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสตรีนิยม

สำนักต่าง ๆ

นอกจากนี้กลุ่มต่าง ๆ ในฝั่งสตรีนิยมก็พยายามที่จะท้าทายทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักด้วย อย่างเช่น กลุ่มจุดยืนสตรีนิยม (Standpoint Feminism) กลุ่มนี้มองว่ารัฐคือกลุ่มของแนวคิดชายเป็นใหญ่ที่มองข้ามความเสียเปรียบที่ผู้หญิงต้องเผชิญ ความเสียเปรียบของผู้หญิงนั้นเกิดขึ้นจากการแบ่งสรรพื้นที่ของชายหญิงที่มีมาแต่ในอดีต อันได้แก่ พื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ของผู้ชาย พื้นที่ส่วนตัวคือพื้นที่ของผู้หญิง กลุ่มจุดยืนสตรีนิยมต้องการจะศึกษาว่าโครงสร้างของรัฐทั้งทางด้านการมั่นคงและเศรษฐกิจทั้งในและนอกรัฐนั้นส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้หญิงอย่างไร นักคิดกลุ่มนี้มองว่าความเป็นชายหญิงนั้นไม่ได้มีแค่ลักษณะทางกายภาพ (sex) แต่รวมถึงสิ่งที่ถูกประกอบสร้างและผลิตซ้ำตามบรรทัดฐานของสังคมด้วยว่า อะไรคือความเป็นหญิง อะไรคือความเป็นชาย กลุ่มจุดยืนสตรีนิยมไม่ได้มองว่าผู้หญิงมีแต่อาภรณ์และมีตรรกะน้อยกว่าผู้ชายเหมือนนักคิดสายเหตุผลนิยมหรือเสรีนิยมมอง แต่มองว่าผู้หญิงมีความรู้ความสามารถบางอย่างที่ต่างไปจากผู้ชายที่อาจจะยังไม่ถูกค้นพบ วิธีการศึกษาวิจัยของสตรีนิยมกลุ่มนี้จะเน้นไปที่การศึกษาแบบมานุษยวิทยา ศึกษาและเก็บข้อมูลจากปัจเจกผ่านการเล่าเรื่อง การสัมภาษณ์ หรือลงพื้นที่เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้ถูกวิจัยและใช้วิธีการตีความข้อมูลที่ได้มา รวมถึงให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยด้วย ผู้วิจัยนอกจากจะอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ แล้ว รายงานการวิจัยที่เขียนออกมานั้นย่อมต้องมีความเป็นอยู่ของผู้วิจัยในนั้นด้วย กล่าวคือผู้วิจัยไม่สามารถหายออกไปจากตัวบทของงานวิจัยได้ อย่างไรก็ตาม การศึกษาถึงความไม่เท่าเทียมระหว่างชายหญิงนั้นต้องมีเรื่องของสถิติเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่ง นักคิดกลุ่มนี้ก็ได้โต้แย้งว่า อีกทั้งยังใช้ข้อมูลเชิงปริมาณในฐานะข้อมูลทุติยภูมิเพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัยมากขึ้นด้วย¹⁰⁹

CHULALONGKORN UNIVERSITY

สตรีนิยมยุคหลังอาณานิคม (Postcolonial Feminism) นักคิดในยุคหลังอาณานิคมส่วนมากจะสมานานแนวคิดของสำนักหลังโครงสร้างนิยม แต่จะให้ความสำคัญกับสิ่งที่ยุคอาณานิคมทิ้งไว้เป็นมรดกในการสานต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐที่เคยเป็นเจ้าอาณานิคมกับรัฐที่เคยตกเป็นอาณานิคม โดยรัฐที่เคยเป็นเจ้าอาณานิคมจะยังพยายามแผ่อิทธิพลและครอบงำทางความคิดแม้ว่ารัฐที่เคยตกเป็นอาณานิคมจะได้รับเอกราชแล้วก็ตาม ทั้งนี้เห็นได้จากกรณีที่รัฐที่เคยเป็นเจ้าอาณานิคมพยายามสร้างภาพและความรู้เกี่ยวกับรัฐที่เคยตกเป็นอาณานิคมของตนทั้งในเรื่องวัฒนธรรม ประเพณี และสภาพสังคม กล่าวอีกทางหนึ่งคือ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หรือวาทกรรมของรัฐที่เคยตกเป็นอาณานิคมนั้นถูกสร้างขึ้นโดยรัฐที่เคยเป็นเจ้าอาณานิคม แล้วในกระบวนการสร้างวาทกรรม

¹⁰⁹ Ibid, 19-20.

เหล่านี้ นักคิดยุคหลังอาณานิคมมองว่า เจ้าอาณานิคมได้สร้าง ตัวตน (self) และ ความเป็นอื่น (other) บนฐานความคิดที่ว่าเชื้อชาติของเจ้าอาณานิคมที่เป็นคนขาวนั้นมียารยธรรมเหนือกว่าเชื้อชาติอื่น ในส่วนนี้นักสตรีนิยมยุคหลังอาณานิคมนั้นมองว่านักคิดสตรีนิยมชาวตะวันตกสร้างทฤษฎีขึ้นมาจากการเหมารวมประสบการณ์ของผู้หญิงตะวันตกหรือผู้หญิงผิวขาวเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งในกรณีนี้ นักสตรีนิยมยุคหลังอาณานิคมอย่าง จันตรา โมฮันตี (Chandra Mohanty) ได้วิพากษ์ว่า ผู้หญิงผิวขาวเป็นกลุ่มผู้หญิงที่มีอภิสิทธิ์ชนมากกว่าผู้หญิงกลุ่มอื่น ฉะนั้นจึงไม่สามารถเหมารวมเอาประสบการณ์ของตนมาสร้างเป็นทฤษฎีอธิบายผู้หญิงทั่วไปที่มีความหลากหลายได้เพราะความเป็นผู้หญิงไม่ได้มีความเป็นสากลในลักษณะนั้น ทฤษฎีของนักคิดสตรีนิยมตะวันตกนี้ส่งผลให้ผู้หญิงในสังคมอื่นโดยเฉพาะผู้หญิงในโลกที่สามถูกเหมารวมว่าไร้อารยธรรม ยากจน ด้อยการศึกษา และตกเป็นเหยื่อหรือผู้ถูกระงับในการรื้อถอนทางประวัติศาสตร์และการเมือง เหมือนดังเช่นที่รัฐที่เคยตกเป็นอาณานิคมถูกระงับจากรัฐที่เคยเป็นเจ้าอาณานิคมแม้ว่าจะได้รับเอกราชแล้วก็ตาม¹¹⁰

สตรีนิยมสายวิพากษ์ (Critical Feminism) ทฤษฎีวิพากษ์เชื่อในการแสวงหาความรู้เพื่อการปลดปล่อย แนวคิดนี้มองว่าการค้นหาความจริงในสังคมต้องศึกษาจากภาษา อุดมการณ์ของสังคม ความเชื่อ หรือแม้กระทั่งอคติและไม่เชื่อว่ากระบวนการทางวิทยาศาสตร์จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความเป็นพลวัตได้ เป้าหมายของทฤษฎีวิพากษ์คือการปลดปล่อยหรือยกระดับปัจเจกจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวใช้วิธีค้นหาความจริงที่เรียกว่า “วิภาษวิธี (Dialectic)” อันหมายถึงการอธิบายลักษณะความสัมพันธ์แบบกำหนดซึ่งกันและกัน¹¹¹ เป็นแนวคิดที่มีลักษณะร่วมกันกับแนวคิดเชิงตีความ (interpretive approach) ในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศข้อเสนอจากนักวิชาการสายวิพากษ์อย่างโรเบิร์ต คอกซ์ (Robert Cox) ได้ท้าทายกลุ่มทฤษฎีเพื่อการแก้ปัญหา ซึ่งนักทฤษฎีกลุ่มนี้มีความพยายามจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายใต้กรอบที่ชัดเจนและจำกัด แต่คอกซ์เสนอว่าการเมืองโลกคือโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ที่ไม่ใช่โครงสร้างตายตัวและไม่ได้มีกรอบที่ชัดเจนตายตัว¹¹² การเมืองโลกมีความเป็นพลวัตและพลวัตภายในโครงสร้างนั้นเกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 3 ประการได้แก่ เงื่อนไขเชิงวัตถุ (material condition) ความคิด (idea) และ สถาบัน (institution) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบนั้นมีปฏิสัมพันธ์กันแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ความสัมพันธ์ด้านการผลิต ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม และระเบียบโลก ในที่นี้

¹¹⁰ J. Ann Tickner and Laura Sjoberg, ‘สตรีนิยม’ ใน ทีม ดันน์, 330-331.

¹¹¹ กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน) .2551). อ้างใน ปริดา รอดนวล) .2555). แนวคิดหลังสมัยใหม่นิยมเชิงวิพากษ์ในบริบทการพัฒนาเพื่อการปลดปล่อยเข้าถึงเมื่อ .[ออนไลน์] ., 28 พฤศจิกายน 2555, จาก http://preedar.blogspot.com/2012/11/blog-post_28.html

¹¹² ทีม ดันน์, 54.

กล่าวอีกทางหนึ่งได้นักทฤษฎีกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาที่มีจุดมุ่งหมายในการ “แก้เฉพาะปัญหา” ที่เกิดขึ้นแต่ไม่ได้ลงลึกลงไปแก้ไขโครงสร้างที่ก่อให้เกิดปัญหานั้นหรืออีกทางหนึ่งคือไม่ได้ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งต่างจากนักทฤษฎีสายวิพากษ์ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะแก้ไขหรือรื้อถอนโครงสร้างทางสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหา พวกเขาเชื่อว่าการวิพากษ์เพื่อการรื้อถอนนี้จะนำไปสู่โลกใบใหม่ที่ดีกว่าเดิม เป้าหมายของการวิพากษ์ก็เพื่อที่จะตรวจสอบอัตลักษณ์และความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางเพศสภาพที่ฝังตัวอยู่ในสภาพของการเมืองโลกทั้งในเชิงความคิดและวัตถุอย่างครอบคลุมเหล่านี้ช่วยในการดำรงอยู่ของอำนาจและความสัมพันธ์ที่มีลำดับชั้นทางเพศอย่างไร¹¹³ และจะรื้อถอนโครงสร้างดังกล่าวเพื่อนำไปสู่โลกใหม่ที่ดีกว่าได้อย่างไร

อย่างไรก็ตามยังมีสตรีนิยมบางกลุ่มที่มีแนวทางในการสนทนากับฝั่งกระแสหลักโดยพยายามจะทำให้แนวทางและองค์ความรู้ของสตรีนิยมกลายเป็นเนื้อเดียวกันกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก เช่น กลุ่มสตรีนิยมสายเหตุผลนิยม (rationalist feminism) นักคิดกลุ่มนี้มองว่ารัฐคือตัวแสดงหลักในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเป้าหมายสูงสุดของรัฐก็คือความอยู่รอด กฎเกณฑ์ของนักทฤษฎีเหตุผลนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (rationalist IR) คือการศึกษาพฤติกรรมของรัฐในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพราะพฤติกรรมของรัฐใด ๆ ก็ตามนั้นตั้งอยู่บนหลักเหตุผลว่าด้วยความอยู่รอดของรัฐ เช่น การที่รัฐตัดสินใจเข้าร่วมสงคราม การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ เป็นต้น การศึกษาวิจัยของนักวิชาการสตรีนิยมสายเหตุผลนิยมจะสนใจว่าพฤติกรรมและนโยบายต่างประเทศของรัฐนั้นส่งผลต่อชายหญิงต่างกันอย่างไร หรือในทางกลับกันเพศสภาพส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐอย่างไร นักวิชาการเหตุผลนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและนักวิชาการสตรีนิยมสายเหตุผลนิยมนั้นมีระเบียบวิธีวิจัยไปในแนวทางเดียวกัน คือ นิยมใช้การวิจัยเชิงปริมาณ สตรีนิยมสายเหตุผลนิยมใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างเพศสภาพกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น รายได้ การศึกษา ชาติพันธุ์ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ว่าส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐหรือไม่ ระเบียบวิธีวิจัยที่เป็นที่นิยมอีกแบบคือการศึกษาเปรียบเทียบกรณีศึกษา (comparative case studies) โดยศึกษาจากกรณีศึกษา เช่น งานวิจัยของฮัดสัน และ เดน เบอร์ (Valerie M Hudson and Andrea den Boer) ที่ศึกษาการทำแท้งแบบเลือกเพศในจีนและอินเดียที่เลือกทำแท้งเพศหญิงทำให้มีประชากรชายล้นหลามนั้นส่งผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศที่ก้าวร้าวเพื่อให้เหมาะสมกับประชากรของตน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นักวิชาการสายเหตุผลนิยม ก็ถูกวิพากษ์ว่าให้ความสนใจเฉพาะพฤติกรรมของรัฐเพียงอย่างเดียว เพศสภาพกลายเป็นเพียงตัวแปรหนึ่งในการศึกษาการกระทำของรัฐเท่านั้น ไม่ได้ให้ความสนใจว่าพฤติกรรมหรือนโยบายของรัฐส่งผลต่อ

¹¹³ เล่มเดียวกัน, 326-327.

โครงสร้างทางเพศสภาพที่ไม่เป็นธรรมโดยเฉพาะกับผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบต่อนโยบายของรัฐอย่างไร¹¹⁴

2.6.2 แนวทางการวิจัยเชิงประจักษ์

การวิจัยเชิงประจักษ์เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่นักสตรีนิยมใช้ในการสร้างบทสนทนายกับวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักโดยใช้กรอบวิเคราะห์ของแนวคิดเพศสภาพและสตรีนิยมแนวทางนี้ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิพากษ์ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักโดยตรงแต่จะให้ความสนใจกับการศึกษาและการให้คำอธิบายต่อปรากฏการณ์และประเด็นทางการเมืองโลกไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ และ ความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยให้ความสำคัญกับผู้หญิงและเพศสภาพในฐานะหน่วยในการวิเคราะห์เพื่อเผยให้เห็นว่าทำไมเราจึงไม่ควรที่จะละเลยประเด็นทางเพศสภาพหรือเรื่องของผู้หญิงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

2.6.2.1 การศึกษาปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ

ผลงานของนักวิชาการสตรีนิยมด้านเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศที่เป็นที่รู้จักในช่วงทศวรรษที่ 1980 (ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่ผลงานเรื่อง Bananas, Beaches and Bases ของ เอ็นโลได้ออกสู่ตลาด) ได้แก่ Patriarchy and the Accumulation on a World Scale¹¹⁵ ของมารีอา มีส์ ผลงานชิ้นนี้ได้วิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระบอบปีตาธิปไตยกับระบบทุนนิยม ข้อเสนอหลักของมีส์ได้แก่ระบอบปีตาธิปไตยคือหัวใจสำคัญของทุนนิยม ความสำเร็จของระบบทุนนิยมเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดและข้อปฏิบัติชายเป็นใหญ่ ในบทที่ 3 Colonization and housewifization¹¹⁶ มีส์เริ่มสร้างทฤษฎีของเธอจากคำอธิบายเรื่องการล่าแม่มดที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในยุคแรกของการพัฒนาระบบทุนนิยม เธออธิบายว่าผลลัพธ์ของการล่าแม่มดในยุโรปและกระบวนการทำให้เป็นแม่บ้านยึดโยงกับการขยายตัวของระบบทุนนิยมในยุโรป ผู้หญิงถูกแยกออกจากพื้นที่สาธารณะ งานของพวกเธอถูกทำให้เชื่อว่าไม่ได้ก่อให้เกิดผลผลิตและไม่มีคุณค่า ผู้หญิงถูกยึดอำนาจและถูกทำให้เชื่องอยู่ภายในพื้นที่ส่วนตัว โดยผู้หญิงในอุดมคติในยุคศตวรรษที่ 19 นั้นต้องดูเหมือนผู้หญิงวิตตอเรียที่ดูอ่อนแอ ป่วย ไร้อำนาจและไม่มีอิสระ¹¹⁷ การหาประโยชน์และการกดขี่จากผู้หญิงทำให้ระบบทุนนิยมประสบความสำเร็จในการครอบครองโลก เธอได้อธิบายว่าระบบทุน

¹¹⁴ Hansen, L. (2015). Ontologies, Epistemologies, Methodologies, 17-18.

¹¹⁵ Mies, M. (1986). Patriarchy and the Accumulation on a World Scale: Women in The International Division of Labour. New York: Zed Books.

¹¹⁶ Ibid, 74-82.

¹¹⁷ Ibid, 96.

นิยมที่มีฐานมาจากกระบอบปีศาจไปโดยถูกส่งออกไปทั่วโลกผ่านการล่าอาณานิคม เพราะความต้องการขยายตัวและสะสมทุนอย่างต่อเนื่องซึ่งทำให้นายทุนต้องแสวงหาพื้นที่ใหม่ในการหาประโยชน์จาก ที่ดิน ทรัพยากร และแรงงาน ดังนั้นทุนนิยมตะวันตกจึงกลายเป็นอำนาจจักรวรรดินิยมผ่านการล่าอาณานิคมหรือประเทศโลกที่สาม

ในประเทศอาณานิคม การแบ่งงานตามเพศเป็นเรื่องที่จำเป็นทั้งในฐานะของวิธีการในการควบคุมการผลิต กำหนดตำแหน่งของผู้หญิงที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่การผลิต ควบคุมและสร้างชนชั้นของแรงงาน ข้อโต้แย้งของมีส์ได้แก่การสร้างผู้หญิงในอุดมคติที่อ่อนแอเป็นการขับเคลื่อนทางความคิดที่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ทางเศรษฐกิจที่ต้องการลดค่าแรงของผู้หญิงและสร้างแรงงานที่ไม่เป็นทางการขึ้นมา เช่นเดียวกับการเหยียดเพศและการเหยียดเชื้อชาติที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากอุดมคติทางศีลธรรม แต่มีพื้นฐานมาจากเรื่องของเศรษฐกิจ การเติบโตของทุนนิยมตะวันตกต้องการทรัพยากร ที่ดิน พลังงานของประเทศอาณานิคม

Caliban and the Witch ของซิลเวีย เฟเดริชิ (Sylvia Federici)¹¹⁸ เป็นงานอีกชิ้นหนึ่งที่อธิบายเรื่องการล่าแม่มดในช่วงศตวรรษที่ 16-17 ได้บัญญัติบทบาทของผู้หญิงในสังคมขึ้นมาใหม่อันได้แก่บทบาทในฐานะแรงงานในกระบวนการผลิตซ้ำที่ไม่ได้รับค่าจ้างเพื่อตอบสนองต่อการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของนายทุน เฟเดริชิศึกษาการเปลี่ยนผ่านของประวัติศาสตร์จากระบบศักดินามาสู่ระบบทุนนิยมโดยเธอได้รับอิทธิพลจากงานของสตรีนิยมนายมาร์กซิสม์ คุญูปการในงานของเฟเดริชิคือการเปิดเผยให้เห็นกระบวนการที่แบ่งแยกการผลิตออกจากการผลิตซ้ำและผลที่เกิดตามมาจากการแยกกระบวนการทั้งสองนี้ออกจากกัน ซึ่งก็คือการแบ่งแยกแรงงานตามเพศสภาพที่ถูกบังคับใช้ผ่านความรุนแรง การเปลี่ยนไปสู่ทุนนิยมทำให้ผู้หญิงสูญเสียอำนาจทางสังคม แม่มดหรือลักษณะของผู้หญิงที่ขัดขวางการเจริญเติบโตของทุนเป็นสิ่งที่ยายทุนต้องทำลาย เช่น ผู้หญิงนอกรีต ผู้รักษาภรรยาที่ไม่เชื่อฟังสามี ผู้หญิงที่ไม่ฟังพาใคร หรือผู้หญิงที่ขัดขืนและลุกฮือขึ้นประท้วง เป็นต้น¹¹⁹ เฟเดริชิได้บันทึกการเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมของผู้หญิง เช่น วิธีการที่พวกเธอถูกส่งเสริมให้ปฏิบัติหรือเชื่อว่าพวกเธอไม่ควรเดินตามท้องถนนหรือนั่งอยู่นอกบ้านคนเดียว หรือ วิธีการที่ทำให้พวกเธอเชื่อว่าการทำเบียร์ที่เคยเป็นงานของผู้หญิงควรจะเป็นงานของผู้ชาย ทั้งหมดนี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการลดสถานะทางสังคมของผู้หญิงเพื่อให้ตอบรับกับภาพของทุนนิยม งานวิจัยชิ้นนี้ยังได้เผยให้เห็นด้วยว่าผู้หญิงปฏิเสธที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดระเบียบทุนนิยมเช่นเดียวกับที่พวกเธอปฏิเสธการประกอบสร้างความหมายของร่างกายผู้หญิงในฐานะเครื่องจักร อีกทั้งพวกเธอยัง

¹¹⁸ Federici, S. (2004). *Caliban and the Witch*. New York: Autonomedia.

¹¹⁹ Ibid, 11.

พยายามที่จะทำลายรั้วหนามและเรียกคืนสิ่งที่เคยเป็นของผู้หญิง พวกเขาเริ่มที่จะนัดเจอกันเพื่อชูปชิตินินทาในยามวิกาล ปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์เพื่อสืบพันธุ์อันจะทำให้พวกเขาตกลูกอยู่ในกระบวนการผลิตซ้ำและเริ่มที่จะปฏิวัติซึ่งทำให้พวกเขาถูกป้ายสีและถูกล่าในฐานแม่มด เฟเดริชียพยายามทำให้เห็นว่าความรุนแรงนั้นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องผ่านการปรับสภาพโครงสร้างและการปรับระบบถือครองที่ดินในประเทศกำลังพัฒนา แต่ความรุนแรงดังกล่าวเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้ยากหากต้องการจะเปิดเผยเรื่องเหล่านั้นประวัติศาสตร์ที่ถูกซ่อนไว้ต้องได้รับการขุดค้น เฟเดริชียพบว่าความลับของทุนนิยมคืองานในกระบวนการผลิตซ้ำที่ผู้หญิงเป็นคนทำโดยไม่ได้รับค่าจ้าง แรงงานทาส และการล่าอาณานิคม¹²⁰ การใช้กำลังในการล่าแม่มดได้เปิดทางให้รัฐเข้ามาควบคุมร่างกายและชีวิตประจำวันของผู้หญิงโดยเห็นได้จากการสำรวจประชากร การห้ามทำแท้ง และการคุมกำเนิด เฟเดริชียยังเสนออีกว่าการล่าแม่มดเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้รัฐสามารถเข้าไปแทรกแซงและควบคุมร่างกายของประชาชนโดยเฉพาะร่างกายของแรงงานซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องจักรในการผลิตของระบบทุนนิยม¹²¹

นอกจากจะสนทนาในทางทฤษฎีกับมอร์แกนธอแล้ว ทิกเนอร์ยังสืบทอดประวัติศาสตร์การแบ่งแยกแรงงานตามเพศร่วมกลับไปได้สมัยศตวรรษที่ 17 ในแถบยุโรปซึ่งเป็นช่วงตั้งไข่ของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เกิดการขึ้นค่าแรงที่แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมโดยส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ปราบกฏการณ์ดังกล่าวได้สถาปนาให้ผู้ชายเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการหาเลี้ยงครอบครัว (breadwinner) ในขณะที่เดียวกันคำว่าแม่บ้าน (housewife) ถูกใช้เพื่ออธิบายผู้หญิงที่ทำงานในพื้นที่ส่วนตัวหรือภายในครัวเรือน บทบาทของผู้หาเลี้ยงครอบครัวและแม่บ้านได้ก่อให้เกิดโครงสร้างทางเพศสภาพที่เกี่ยวพันกับนิยามของความเป็นชายและความเป็นหญิง แม้ว่าจะมีผู้หญิงที่ออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อค่าแรงในการเลี้ยงชีพ แต่งานที่ผู้หญิงได้รับจะเป็นงานที่เกี่ยวกับบทบาทภายในครัวเรือน เช่น แม่บ้าน ผู้ดูแล กล่าวได้ว่าบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวถูกทำให้กลายเป็นสถาบันหรือแม้กระทั่งถูกทำให้เข้าใจว่าบทบาทหน้าที่ดังกล่าวเป็นงานหรือเป็นทักษะโดยธรรมชาติ นั้นทำให้ผู้หญิงที่ตัดสินใจออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านไม่ได้ตัดสินใจภายใต้ปัจจัยความต้องการของตลาดหรือการแสวงหากำไร แต่ด้วยการยึดถือในคุณค่าและความคาดหวังทางสังคมที่ถูกขัดเกลามาเกี่ยวกับบทบาทผู้หญิงที่ดีด้วย และด้วยสมมติฐานเกี่ยวกับบทบาทและความสามารถโดยธรรมชาติของผู้หญิงที่ทำให้ผู้หญิงถูกปฏิบัติในฐานะแรงงานชั้นสองรองจากผู้ชายที่เป็นหัวหน้าครอบครัว¹²² ไม่เพียงแต่งานอุตสาหกรรมเท่านั้น การแบ่งแยกงานตามเพศยังส่งผลต่อผู้หญิงที่ทำงานด้านเกษตรกรรม

¹²⁰ Ibid, 13.

¹²¹ Ibid, 143-46.

¹²² Tickner, J. A. (2016). *Gender in World Politics*, 270.

ด้วย ทิกเนอร์พบว่าแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมเป็นแรงงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างเมื่อการเพาะปลูกนั้นเป็นการผลิตจากเกษตรกรรายย่อยในภาคครัวเรือน ในขณะที่ฝั่งอุตสาหกรรมและการเกษตรหญิงและชายก็ได้รับงานที่แตกต่างกันตามบทบาททางเพศ งานของแรงงานหญิงในภาคเกษตรกรรมจะเป็นงานที่ไม่ต้องพึ่งทักษะ เช่นการหว่านเมล็ดพืช การเก็บเกี่ยวผลผลิต ในขณะที่แรงงานชายจะมีโอกาสในการเรียนรู้ทักษะและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางภาคเกษตรอันนำมาซึ่งค่าแรงที่สูงกว่าแรงงานหญิง¹²³

ดูเหมือนว่าการแบ่งงานตามเพศจะจัดวางให้ผู้ชายไปทาง ผู้หญิงไปทาง (ที่เป็นรองกว่า) ทั้งนี้การแบ่งงานตามเพศถูกคงไว้ด้วยวาทกรรมและสายพานในภาคการผลิตของระบบเศรษฐกิจที่จัดวางหญิงชายตามสายพานการทำงานในแต่ละประเภท เช่น ผู้ชายถูกจัดให้ทำงานสายพานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมหนัก ผู้หญิงถูกจัดให้ทำงานสายพานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเบา เทรี คาราเวย์ (Teri Caraway) ได้เสนอว่าวาทกรรมการทำงานเป็นเครื่องของความเป็นหญิง (feminization) มีบทบาทต่อการผลิตสินค้าในโรงงาน วาทกรรมดังกล่าวจะมีนัยยะสำคัญเมื่อปัจจัย 3 ข้อเกิดขึ้น ปัจจัยแรกได้แก่ความต้องการแรงงานหญิงมีเพิ่มมากขึ้น ที่เกิดขึ้นจากการที่นายจ้างหรือเจ้าของกิจการเชื่อว่างานบางอย่างเหมาะสมกับผู้หญิง และงานบางอย่างเหมาะสมกับผู้ชาย ถึงแม้ว่าแรงงานหญิงจะราคาถูกกว่าแต่ถ้างานดังกล่าวเหมาะสมกับผู้ชายมากกว่า เช่นงานในอุตสาหกรรมหนัก นายจ้างก็จะต้องการแรงงานหญิงมาทดแทนแรงงานชาย ปัจจัยต่อมาคือแรงงานหญิงมีมากเพียงพอ และ ปัจจัยสุดท้ายคือเมื่อมีสถาบันที่เกี่ยทางให้แรงงานหญิงสามารถเข้ามาทำงานในโรงงานได้ เช่นการที่รัฐรณรงค์ว่าการเป็นลูกสาวที่ดีต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหาเงินมาช่วยเหลือครอบครัว¹²⁴ เป็นต้น

ในลำดับถัดมาผู้วิจัยได้ทบทวนผลงานของของ แจน จินดี เพทท์แมน (Jan Jindy Pettman) ที่ชื่อว่า *Worlding Women*¹²⁵ ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้หญิงในฐานะตัวแสดงสำคัญในระบบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ โดยเพทท์แมนได้ตั้งคำถามว่าทำไมระบบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศถึงให้ความสำคัญกับแรงงานหญิงในฐานะปัจจัยสำคัญในระบบการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ (International Division of Labor) ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้ระบบทุนนิยมระหว่างประเทศให้ความสำคัญกับผู้ชายเท่านั้น? เพทท์แมนได้อธิบายว่าจากวิกฤติการปรับขึ้นของราคาน้ำมันกับเศรษฐกิจชะลอตัวในปี 1970 ทำให้แต่ละประเทศต้องการแรงงานราคาถูก แรงงานหญิงจึงกลายเป็นคำตอบของสถานการณ์ดังกล่าว เรียกได้ว่าระบบเศรษฐกิจทุนนิยมจะขยายตัวได้มาก

¹²³ Ibid, 271.

¹²⁴ Caraway, T. (2007). *Assembling Women: The Feminization of Global Manufacturing*. New York: Cornell University Press, 15-35.

¹²⁵ Pettman, J. J. (1996). *Worlding Women*. New York: Routledge.

เท่าไรหรือนั้นอยู่ที่ว่าระบบจะสามารถใช้ประโยชน์จากผู้หญิงได้มากขนาดไหนทั้งในภาคที่เป็นงานในพื้นที่ส่วนตัวและงานในพื้นที่สาธารณะ งานในพื้นที่ส่วนตัวได้ถูกทำให้เป็นงานของผู้หญิงแต่เป็นงานที่ไม่มีรายได้ แม้ว่ากิจกรรมภายในครัวเรือนบางประเภทเช่นเกษตรกรรมจะนำมาซึ่งรายได้ แต่รายได้ดังกล่าวก็ไม่ได้ถูกนับว่าเป็นรายได้จากผู้หญิง ร่างกายหรือแรงงานของผู้หญิงถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นแทบทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันการที่ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้านนอกจากจะถูกเอาเปรียบจากการได้รับค่าจ้างที่ไม่เป็นธรรมจากงานสาธารณะเพราะพวกเขาถูกมองว่าเป็นเพียงแรงงานชั่วคราวหรือแรงงานสำรอง ร่างกายของพวกเขาถูกใช้อย่างซ้ำซ้อนจากงานในบ้านที่ต้องดูแลรับผิดชอบประกอบกับงานที่ผู้หญิงสามารถทำได้ในพื้นที่สาธารณะก็เป็นงานที่พิจารณามาแล้วว่ามีความเหมาะสมกับผู้หญิง เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับงานในพื้นที่ส่วนตัว เช่น การเย็บผ้า การประกอบอาหาร เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้ถูกจัดประเภทว่าเป็นงานที่ไม่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะหรือจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นถึงจะทำได้ เพียงแค่เป็นผู้หญิงก็มีคุณสมบัติพอที่จะทำงานเหล่านี้ เป็นเหตุให้แรงงานหญิงถูกกดราคาค่าแรง

นอกจากนี้ในงานของ โจแอน แอคเกอร์ (Joan Acker) เรื่อง Gender, Capitalism and Globalization¹²⁶ ได้กล่าวถึงผลกระทบจากโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมที่มีต่อเพศสภาพ โดยแอคเกอร์ได้ตั้งคำถามว่าโลกาภิวัตน์เป็นเรื่องของเพศสภาพหรือไม่? (Is globalization gendered?) แอคเกอร์ได้ให้เหตุผลไว้ 3 ประการว่าทำไมโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมถึงทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางเพศสภาพ ประการแรก แอคเกอร์มองว่าความแตกต่างของการผลิตในตลาด (commodity production) กับการผลิตซ้ำของมนุษย์ (human reproduction) ในภาคครัวเรือนทำให้เกิดปัญหาเพศสภาพในเชิงโครงสร้าง กล่าวคือการผลิตซ้ำเป็นกระบวนการผลิตที่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลผลิตในทางเศรษฐกิจแต่เป็นการผลิตที่จะป้อนแรงงานเข้าสู่ภาคการผลิตในตลาดอีกทอดหนึ่ง การผลิตซ้ำที่ว่าหมายถึงการดูแลความเป็นอยู่ภายในครัวเรือน การเลี้ยงดูให้สมาชิกในครอบครัวสามารถเข้าสู่ตลาดได้ ซึ่งงานเหล่านี้ถูกทำให้เป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะต้องรับผิดชอบและเป็นงานที่ไม่มีค่าจ้าง ทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพิงค่าจ้างของผู้ชายที่อยู่ในภาคการผลิตของตลาดในการยังชีพ เป็นเหตุให้เกิดความไม่เท่าเทียมในความสัมพันธ์เชิงอำนาจแม้ว่าทั้งสองส่วนจะต้องพึ่งพิงกันก็ตาม ประการต่อมา แอคเกอร์มองว่าแนวคิดชายเป็นใหญ่ถูกผลิตซ้ำผ่านสถาบันทางสังคม กระแสโลกาภิวัตน์และตลาดเสรีถูกนำและส่งต่อโดยผู้ชายเสียมากกว่าซึ่งดูได้จากตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงกว่าผลตอบแทนที่สูงกว่า และประเภทของงานที่จำเป็นจะต้องใช้ทักษะเฉพาะที่ผู้ชายถูกมองว่าทำได้ดีกว่า เช่น ความสามารถทางเทคโนโลยี และคอมพิวเตอร์ ทำให้ผู้ชายได้เปรียบในตลาดทุนนิยม

¹²⁶ Acker, J. (2004). Gender, Capitalism and Globalization. *Critical Sociology*, 30(1), 17–41.

มากกว่าผู้หญิง ประการสุดท้าย สาเหตุที่ทำให้ปัญหาเพศสภาพยังคงอยู่ในระบบก็คือความแตกต่างของเพศสภาพถูกใช้เป็นทรัพยากรในระบบทุนนิยม ผู้หญิงโดยเฉพาะผู้หญิงในประเทศโลกที่สามที่มีค่าแรงถูกกว่าไม่เพียงจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานหญิงและฐานการผลิตของผู้ประกอบการ แต่ยังทำให้แรงงานหญิงยังคงต้องเผชิญกับการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม ความไม่มั่นคงในอาชีพการงาน และการจำกัดประเภทของเนื้องาน ที่เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ส่วนหนึ่งก็เพราะอุปสงค์ของแรงงานที่กำหนดคุณสมบัติแค่ความเป็นหญิงนั้นมีไม่จำกัด ผู้ประกอบการจึงไม่จำเป็นที่จะต้องให้ความดูแลใส่ใจต่อแรงงานหญิงเท่าที่ควร ทั้งนี้กล่าวได้ว่าแม้โลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมจะสามารถชักจูงให้ผู้หญิงออกมาสู่ตลาดหรืองานสาธารณะที่ได้รับค่าจ้างมากขึ้น แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงจะมีอำนาจในการต่อรองหรือมีความเท่าเทียมทางเพศสภาพที่เพิ่มมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามสิ่งเหล่านี้ก็นำพาผู้หญิงไปสู่ความไม่มั่นคง และสร้างความลำบากในการดูแลตนเองและครอบครัวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งปัญหาความไม่เท่าเทียมรวมถึงความรุนแรงเชิงโครงสร้างทางเพศก็ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่

กล่าวได้ว่าการแบ่งแยกงานตามเพศก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง เมื่อเทียบกันแล้วผู้หญิงจะมีโอกาสทางเศรษฐกิจน้อยกว่าผู้ชายที่ไม่ได้เกิดจากความต้องการของตลาดเท่านั้น แต่เกิดจากกระบวนการที่เป็นผลจากความคาดหวังที่มีต่อบทบาททางเพศ เช่นเดียวกับเศรษฐกิจโลกที่ไม่ได้ดำเนินไปเพราะการทำงานของตลาดเท่านั้นแต่เกิดจากกระบวนการในโครงสร้างทางเพศสภาพที่นำมาซึ่งการแบ่งงานกันทำตามเพศด้วย อีกทั้งกระบวนการผลิตซ้ำในพื้นที่ส่วนตัวที่มีผู้หญิงเป็นตัวแสดงสำคัญก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยต่อการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจโลก เพราะกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมเป็นกระบวนการที่ผลิตแรงงานไม่ว่าจะเป็นแรงงานหญิงหรือแรงงานชายเข้าสู่กระบวนการผลิต

2.6.2.2 การศึกษาปรากฏการณ์ด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ

เมื่อกล่าวถึงการศึกษาเพศสภาพในความมั่นคงระหว่างประเทศเราควรจะทำความเข้าใจก่อนว่าเพศที่พูดถึงในที่นี้ไม่ใช่แค่เพศที่เชื่อมโยงแค่กายวิภาค แต่เพศหรือเพศสภาพในที่นี้หมายถึงระบบของสัญลักษณ์ที่สร้างลำดับชั้นทางสังคมโดยมีรากฐานมาจากการรับรู้ร่วมกันของสังคมว่าอะไรคือความเป็นหญิง อะไรคือความเป็นชาย และดูเหมือนว่าจะไม่ใช่แค่ผู้ชายแต่ผู้หญิงเองก็ด้วยที่ให้คุณค่ากับความเป็นชายมากกว่า¹²⁷ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าชายและหญิงจะรับรู้และมีประสบการณ์ทางสังคมไปในทางเดียวกัน เพราะนอกจากเพศแล้วยังมีปัจจัยทางวัฒนธรรม ภาษา อัตลักษณ์ ในแต่ละสังคมที่แตกต่างกันออกไป มุมมองหรือประสบการณ์จากฝั่งใดฝั่งหนึ่งจึงไม่เพียงพอต่อการอธิบาย

¹²⁷ Wilcox, L. (2010). Gendering the Cult of the Offensive. In L. Sjoberg (Ed.), *Gender and International Security: Feminist perspectives*. New York: Routledge, 64.

ประเด็นความมั่นคงโลก ทั้งนี้ลอรา สโจเบิร์ก (Laura Sjoberg) ได้เสนอสาระสำคัญในการศึกษา ประเด็นความมั่นคงในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 3 ประการ¹²⁸ ประการแรกนั้นต้องทำความเข้าใจก่อนว่าอะไรที่ถูกละเลยว่าเป็นเรื่องความมั่นคง และมีใครบ้างที่เป็นตัวแสดงในประเด็นความมั่นคง ประการที่สองคือการทำความเข้าใจว่าสรรพสิ่งหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ของความมั่นคงระหว่างประเทศนั้นถูกให้ค่าโดยอ้างอิงจากพื้นฐานเรื่องเพศสภาพ และ ประการที่สามได้แก่การที่ นักวิชาการสตรีนิยมมองว่าเพศสภาพคือผู้เล่นทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติที่มีบทบาทที่หลากหลาย

จากข้อเสนอของสโจเบิร์กที่เพิ่งกล่าวไปนั้น ผู้วิจัยพบว่านักสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ใช้วิธีการศึกษาปรากฏการณ์ในการเมืองระหว่างประเทศเพื่อพิสูจน์ว่าประเด็นความมั่นคงนั้นไม่ได้มีแค่เรื่องของความมั่นคงของรัฐหรือความมั่นคงของกองทัพ และพยายามจะทำทนายว่านิยามความมั่นคงที่ให้น้ำหนักกับความมั่นคงของรัฐนั้นยังไปลดทอนความรุนแรงประเภทอื่นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เช่น ความรุนแรงทางร่างกาย ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาทางด้านระบบนิเวศ เป็นต้น ในที่นี้ทิกเนอร์ได้เสนอว่าการตีความประเด็นความมั่นคงควรจะทำให้ความสำคัญตั้งแต่ขั้นฐานรากอันได้แก่ปัจเจกและชุมชนไปสู่ขั้นที่สูงขึ้นไปอย่างรัฐและระบบระหว่างประเทศที่เป็นขั้นบนสุดของสังคม ด้วยวิธีนี้จะทำให้ผู้ศึกษาเห็นบทบาทของรัฐในการเป็นผู้ให้ความมั่นคง (state providers) ในรัฐที่มีความขัดแย้ง ยิ่งรัฐบาลยึดติดอยู่กับประเด็นความมั่นคงของชาติมากเท่าไร พลเมืองภายในรัฐ โดยเฉพาะผู้หญิงจะต้องเผชิญกับปัญหาความมั่นคงทางร่างกายมากเท่านั้น นอกจากนี้ นักสตรีนิยมยังเห็นว่าพฤติกรรมของรัฐในการแสวงหาความมั่นคงได้รับความชอบธรรมโดยการนำไปเชื่อมโยงกับความเป็นชายทำให้รัฐมีทางเลือกไม่ก็ทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ การแก้ไขความขัดแย้งด้วยความประนีประนอมถูกมองว่าอ่อนแอและไม่นำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ นั่นจึงทำให้ความเป็นหญิงที่ถูกมองว่ามีความประนีประนอมและรักสงบไม่มีน้ำหนักหรือความสำคัญมากพอที่จะนำเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบาย ไม่เพียงเท่านั้นเมื่อกล่าวถึงสงครามและความขัดแย้งนักสตรีนิยมไม่เห็นด้วยกับการมองว่าผู้หญิงและเด็กคือเหยื่อเพียงอย่างเดียว ถ้าหากเรานิยามความมั่นคงกว้างกว่าประเด็นทางการทหารเราจะพบว่าผู้หญิงเองก็มีสถานะเป็นผู้สร้างความมั่นคงเช่นกัน เพราะในขณะที่ผู้ชายเข้าสู่สงครามผู้หญิงคือผู้ที่รับบทบาทผู้ดูแลครอบครัว¹²⁹

¹²⁸ Sjoberg, L. (2010b). Introduction. In L. Sjoberg (Ed.), *Gender and International Security: Feminist perspectives*. New York: Routledge, 4-7.

¹²⁹ Tickner, J. A. (2016). *Gender in World Politics*, 269-70.

ประการต่อมาถ้าความเป็นชายเป็นอุดมคติที่กำหนดและทำให้ลำดับชั้นของเพศเป็นเรื่องธรรมชาติโดยการไม่ตั้งคำถามกับการยกระดับการดำรงอยู่หรือคุณลักษณะของผู้ชายและความเป็นชายที่เหนือกว่าการดำรงอยู่หรือคุณลักษณะของผู้หญิงและความเป็นหญิง เช่นนั้นการให้คุณค่าและน้ำหนักต่อการจัดระเบียบทางสังคมจึงไม่เท่ากัน อย่างเช่นที่ ชาร์ลอตต์ ฮูเปอร์ได้เสนอแนวคิดเจ้าแห่งความเป็นชาย (hegemonic masculinity) ที่ครอบงำความสัมพันธ์ทางสังคม การให้คุณค่ากับความเป็นชายที่เหนือกว่าทำให้คุณค่าอื่นถูกทำให้เป็นรอง แนวคิดที่แบ่งแยกกว่าอะไรคือเรื่องเล็กและอะไรคือเรื่องใหญ่ อะไรคือความเหนือกว่าและอะไรที่เป็นรอง การแบ่งแยกลักษณะนี้ได้จัดสรรวิถีชีวิตของปัจเจกในสังคมรวมถึงมีอิทธิพลต่อการรับรู้และตีความของผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายในทางความมั่นคงระหว่างประเทศ¹³⁰

สาระสำคัญอีกประการหนึ่งที่นักสตรีนิยมให้ความสำคัญในการศึกษาปรากฏการณ์ด้านความมั่นคงได้แก่ เพศสภาพคือตัวแสดงทั้งในฐานะผู้เล่นและผู้ได้รับผลกระทบจากประเด็นความมั่นคงระหว่างประเทศ เพศสภาพคือตัวแปรที่ทำให้รัฐแสดงพฤติกรรมหรือเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมของรัฐในการแสวงหาความมั่นคง¹³¹ ทั้งนี้ความมั่นคงจึงมิใช่แค่เรื่องของผู้ชายและความเป็นชายในฐานะผู้ปกป้อง ผู้หญิงและความเป็นหญิงก็เป็นตัวแปรหรือเป็นเครื่องมือในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของรัฐ อย่างเช่นในงานเรื่อง Sex Among Allies¹³² ของแคเธอรีน มูน (Katharine Moon) ที่เสนอว่าเพศสภาพเป็นปัจจัยในการรักษาความมั่นคงของรัฐ โดยเธอศึกษาจากความสัมพันธ์ทางการทหารและความมั่นคงระหว่างสหรัฐกับเกาหลีใต้ในช่วงสงครามเย็น ข้อโต้แย้งหลักในงานของมูนคือหญิงบริการทางเพศชาวเกาหลีใต้คือเครื่องมือทางการทูตที่รัฐบาลเกาหลีใต้ใช้ในการรักษาความมั่นคงทางการทหารและการต่างประเทศกับรัฐบาลสหรัฐฯ ร่างกายของผู้หญิงบริการชาวเกาหลีถูกรัฐบาลควบคุมผ่านมาตรการตรวจสอบและป้องกันโรคติดต่อที่ถูกบังคับใช้เฉพาะกับพวกเธอ และการสร้างแนวคิดให้ผู้หญิงกลุ่มดังกล่าวว่าพวกเธอเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนทางการทูต ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าทหารอเมริกันในฐานะทัพประจำเกาหลีใต้จะมีความสุขและรัฐบาลอเมริกันจะยังคงกองกำลังทหารนี้ไว้ในเกาหลีใต้¹³³ ดังนั้นจากงานวิจัยของมูนจึงทำให้เกิดคำถามที่ว่าเมื่อกล่าวถึงประเด็นความมั่นคงแท้จริงแล้วหมายถึงความมั่นคงของใคร? อะไรคือสิ่งที่เราต้องจ่ายเพื่อแลกกับการรักษาความมั่นคง?

¹³⁰ Hooper, C. (2001). *Manly States: Masculinities, International Relations, and Gender Politics*. New York: Columbia University Press, 52-53.

¹³¹ Sjoberg, L. (2010b). Introduction, 7.

¹³² Moon, K. H. S. (1997). *Sex Among Allies: Military Prostitution in U.S./Korea Relations*. New York: Columbia University Press.

¹³³ Ibid, 84-92.

และใครจะเป็นผู้ที่ต้องจ่ายหรือสูญเสียมากที่สุด? เพราะในกรณีดังกล่าวการที่รัฐบาลเกาหลีใต้บังคับใช้กฎหมายควบคุมโรคระบาดเฉพาะหญิงบริการชาวเกาหลีเพื่อเอาใจกองทัพสหรัฐานั้นหมายความว่าความมั่นคงระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐฯสร้างขึ้นจากความไม่มั่นคงของกลุ่มคนชายขอบอย่างผู้หญิงบริการ ทั้งนี้แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันว่ารัฐบาลเกาหลีใต้พยายามเอาใจสหรัฐฯ เพื่อต้องการให้สหรัฐฯเป็นผู้ดูแลความมั่นคงของเกาหลีใต้ แต่จากการสำรวจในงานวิจัยของ มาร์ค แอล กิลเลม (Mark L. Gillem) พบว่าในปี 2006 สหรัฐฯมีฐานทัพที่ตั้งอยู่ในเกาหลีใต้ 95 แห่ง โดยรวมฐานทัพขนาดใหญ่ 47 แห่ง ประมาณพื้นที่รวมกันทั้งหมดเท่ากับครึ่งหนึ่งของพื้นที่กรุงวอชิงตันดีซี¹³⁴ ซึ่งนี่ก็พอจะอนุมานได้ว่ารัฐบาลเกาหลีใต้ประสบความสำเร็จในการดำเนินนโยบายในการคงไว้ซึ่งฐานทัพของสหรัฐฯ ซึ่งนโยบายดังกล่าวรวมถึงการบังคับใช้กฎหมายควบคุมโรคติดต่อด้วย

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสตรีนิยมจะพยายามเสนอนิยามและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงที่หลากหลาย แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าสงครามและความมั่นคงของรัฐที่ยึดโยงกับความมั่นคงของกองทัพก็เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่ฝั่งสตรีนิยมจำเป็นต้องเข้ามาสร้างบทสนทนากับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก ผลงานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสงครามและเพศสภาพได้แก่ War and Gender: How Gender Shapes the War System and Vice Versa ของ โจชัว เอส โกลด์สไตน์ (Joshua S. Goldstein)¹³⁵ ข้อสังเกตอันนำไปสู่คำถามหลักของโกลด์สไตน์ได้แก่ ทำไมสงครามถึงเป็นกิจกรรมของผู้ชาย? โกลด์สไตน์สังเกตว่าในสังคมใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าสังคมนั้นจะมีสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างไร วัฒนธรรมที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันมากขนาดไหน มีโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศสภาพในรูปแบบใด สงครามมักจะเป็นเรื่องของผู้ชายเสมอ และนั่นได้นำมาสู่คำถามต่อมาที่ว่าความเป็นชายสัมพันธ์กับสงครามอย่างไร? ความเป็นชายถูกใช้หรือถูกทำเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นทหารในการทำสงครามอย่างไร? แล้วในทางกลับกันสงครามนั้นได้ย้อนกลับมาประกอบสร้างความเป็นชายอย่างไร? จากคำถามจะเห็นได้ว่าแนวทางการศึกษาวิจัยเพศสภาพของโกลด์สไตน์เป็นการศึกษาผู้ชายหรือความเป็นชาย (masculinity study) ซึ่งถือว่าเป็การศึกษาวิจัยอีกสาขาหนึ่งภายใต้การศึกษาเพศสภาพที่โดยส่วนมากจะให้ความสำคัญกับการศึกษาผู้หญิงมากกว่า อย่างไรก็ตาม การศึกษาของโกลด์สไตน์ทำให้เราเห็น "การกีดกันผู้หญิงออกจากสมรภูมิ" ผ่านช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์และในวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย งานวิจัยของเขาได้ท้าทายขอบเขตทางวิชาการและสมมติฐานเรื่องเพศและสงครามที่ไม่สมเหตุสมผลแต่ได้รับการยอมรับเพียงเพราะใช้ระเบียบวิธีวิจัยของฝั่งปฏิฐาน

¹³⁴ Gillem, M. L. (2007). *America Town: Building the Outposts of Empire*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.

¹³⁵ Goldstein, J. S. (2001). *War and Gender: How Gender Shapes the War System and Vice Versa*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.

นิยม ข้อเสนอของเขาคือสงครามและเพศสภาพเป็นส่วนประกอบร่วมกันหรือมีความเชื่อมโยงที่เป็นเหตุผลกัน ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวได้ทำลายมายาคติที่เกี่ยวกับสงครามและเพศสภาพที่เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจในการดำเนินนโยบายและการรับรู้ของสาธารณะ เขาเริ่มจากการทบทวนประวัติศาสตร์ของผู้หญิงในฐานะนักรบในสมรภูมิ อย่างเช่น กลุ่มดาโฮเมย์ (Dahomey) ที่เป็นหน่วยทหารหญิงในศตวรรษที่ 18 ทหารหญิงของสหภาพโซเวียตในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ทหารหญิงในยุโรปในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 หรือ กลุ่มต่อต้านไต้ปิงในเอเชีย และเขาพบว่าการกีดกันทางเพศในสมรภูมิไม่ได้เกิดจากความสามารถทางด้านร่างกายแต่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ เพราะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าผู้หญิงสามารถต่อสู้ได้¹³⁶ โกลด์สไตน์ไม่พบข้อสนับสนุนที่ว่าผู้ชายที่มีฮอร์โมนเทสโตสเตอโรนที่สัมพันธ์กับความก้าวร้าวจะสามารถนำมาอธิบายว่าผู้ชายเหมาะแก่การเป็นนักรบมากกว่าผู้หญิง ความแตกต่างทางด้านขนาดและความแข็งแกร่งทางร่างกายเป็นเพียงคำอธิบายบางส่วนที่ถูกใช้ในการกีดกันผู้หญิงออกจากสมรภูมิ ต่อมาโกลด์สไตน์สนใจการให้คำอธิบายทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับบทบาทของ “พระเอก” ในสงครามที่เชื่อมโยงกับเพศสภาพและกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เขามองว่าสงครามถูกสร้างขึ้นเพื่อพิสูจน์ความเป็นชาย ชัยชนะในสงครามคือเครื่องพิสูจน์อัตลักษณ์ของความเป็นชาย ความพ่ายแพ้คือเครื่องหมายของความอ่อนแอ ในขณะเดียวกันความเป็นหญิงก็ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เสริมสร้างความเป็นชายในฐานะนักรบ ทั้งในบทบาทที่คอยส่งเสริมสนับสนุน อย่างเช่น พยาบาล มารดา ภรรยา หรือในบทบาทที่อยู่ในฝั่งตรงข้าม เช่น นักกิจกรรมที่เคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพ เป็นต้น บทวิเคราะห์ต่อมาของโกลด์สไตน์กล่าวถึงสมมติฐานของ “ชัยชนะ” ในสงครามที่ว่าความเชื่อมโยงของสงครามกับเพศสภาพตั้งอยู่บนฐานเพศชาย การทำให้ความเป็นหญิงเป็นสัญลักษณ์ของศัตรู และการเอาตัวเปรียบร่างกายและแรงงานของผู้หญิงเพศสภาพถูกนำไปใช้เป็นการทำให้ฝ่ายตรงข้ามเสียเกียรติ หรือเพื่อทำให้นักกิจกรรมเพื่อเคลื่อนไหวทางสันติภาพหรือขั้วตรงข้ามในทางการเมืองที่คัดค้านนโยบายของกองทัพเสียชื่อเสียง นอกจากนี้โกลด์สไตน์ยังพิจารณาถึงความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ของการข่มขืนในช่วงสงครามที่มีต่อความหวั่นเกรงปัญหากร่วมเพศภายในกองทัพ โดยคำถามหลักที่เป็นธงในการหาคำอธิบายประเด็นดังกล่าวได้แก่ ผู้หญิงหรือผู้ชายตกเป็นเหยื่อในสงคราม? ซึ่งเขาพบว่าไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายไม่มีใครได้ประโยชน์จากสงครามทั้งสิ้น¹³⁷ ทั้งเขาและเธอต่างตกเป็นเหยื่อในสงครามร่วมกัน ข้อเสนอของโกลด์สไตน์ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้แก่พันธูกรรมกับฮอร์โมนของชายและหญิงไม่สามารถนำมาใช้อธิบายการกำหนดบทบาทในสงครามได้ สิ่งที่อธิบายได้ดีกว่านั้นคือ ความแตกต่างทางร่างกาย กล้ามเนื้อ

¹³⁶ Ibid, 127.

¹³⁷ Ibid, 402.

รูปแบบของการเล่นในวัยเด็ก และเป้าหมายวัฒนธรรมทางความคิดที่ครอบงำว่าผู้ชายที่กล้าหาญต้องเอาชนะศัตรูที่ถูกทำให้เป็นหญิง

แครอล คอห์น (Carol Cohn) เป็นนักวิชาการสตรีนิยมอีกท่านหนึ่งที่ศึกษาวิจัยประเด็นความมั่นคงของกองทัพ งานวิจัยชิ้นสำคัญของคอห์นได้แก่ *Sex and Death in the Rational World of Defense Intellectuals*¹³⁸ งานชิ้นนี้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์นิวเคลียร์ โดยใช้วิธีศึกษาวาทกรรมที่เป็นภาษาและศัพท์เฉพาะ (technostrategic discourse) ที่เจ้าหน้าที่ยุทธศาสตร์ใช้ เพื่อเปิดเผยว่านโยบายและข้อปฏิบัติด้านความมั่นคงของกองทัพถูกกำหนด จำกัด และลดทอนโดยเพศสภาพ¹³⁹ อีกทั้งภาษาเหล่านี้เป็นตัวสะท้อนและกำหนดยุทธศาสตร์นิวเคลียร์ของสหรัฐฯ คอห์นเริ่มจากการเอาตัวของเธอเข้าไป “ฟัง” เธอรู้สึกทึ่งกับภาษาที่พวกเขาใช้เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับสงครามนิวเคลียร์ สิ่งที่สร้างความประทับใจให้คอห์นครั้งแรกคือการใช้คำที่เป็นนามธรรมและคำที่สละสลวยที่ทำให้ผู้ฟังลืมนึกถึงความสามารถในการทำลายล้างของอาวุธนิวเคลียร์ที่อยู่เบื้องหลังคำพูดเหล่านั้น เช่นคำว่า clean bombs ที่หมายถึงการระเบิดแบบฟิวชั่น การระเบิดแบบสะอาดนี้อาจเป็นคำอุปมาที่สมบูรณ์แบบสำหรับเจ้าหน้าที่ป้องปรามนิวเคลียร์ แต่คำนี้มีอำนาจทางภาษาคือทำให้ผู้สนทนาไม่รู้สีกว่ากำลังพูดคุยกันเรื่องสังหารหมู่และความทุกข์ทรมานของเหยื่อที่ได้รับผลกระทบจากอาวุธ นอกจากนี้คอห์นยังพบความเชื่อมโยงระหว่างภาษาด้านความมั่นคงกับเพศสภาพ การใช้จินตนาการเพื่อสร้างอุปมาและภาษาเฉพาะที่ใช้ในบทสนทนาที่เกี่ยวข้องกับอาวุธนิวเคลียร์เพื่อแฝงความเป็นจริงที่ว่าอาวุธเหล่านั้นสังหารผู้คนและสร้างความเสียหายให้แก่บ้านเมืองอย่างไร จินตนาการที่ถูกสร้างขึ้นนั้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ความเป็นชายและการแข่งขันทางการทหาร ตัวอย่างเช่นการใช้จินตนาการด้านเพศสภาพโดยการอุปมาว่าระเบิดคือลูกชาย โดยในการทดลองระเบิดหากไม่ประสบความสำเร็จนักวิทยาศาสตร์จะบอกว่าระเบิดนั้นเป็นลูกสาว การใช้อุปมาที่เกี่ยวข้องกับการถือพรหมจรรย์หรือความบริสุทธิ์ เช่น นิวซีแลนด์ไม่ยอมให้มีการติดอาวุธนิวเคลียร์เพราะต้องการที่จะรักษา “ความบริสุทธิ์” ในลำดับต่อมาคอห์นเริ่มเรียนรู้ที่จะ “พูด” ภาษาของพวกเขา เธอรู้สึกสนุกและรู้สึกว่าการพูดภาษาเหล่านั้นให้ความรู้สึกของการเป็นผู้คุมเกมซึ่งมันได้เปลี่ยนความสัมพันธ์ของผู้พูดที่มีต่อสิ่งดังกล่าว คอห์นยังเสนออีกว่าภาษาเฉพาะของเจ้าหน้าที่เหล่านี้ทำหน้าที่ในการสื่อสารเฉพาะ

¹³⁸ Cohn, C. (1987). *Sex and Death in the Rational World of Defense Intellectuals*. *Signs*, 12(4), 687-718.

¹³⁹ Cohn, C. (2006). *Motives and Methods: Using Multi-sited Ethnography to Study US National Security Discourses*. In B. A. Ackerly, M. Stern, & J. True (Eds.), *Feminist Methodologies for International Relations*. UK: Cambridge University Press, 92.

มุมมองของผู้ใช้อาวุธนิวเคลียร์จึงทำให้ผู้ใช้อาวุธหรือเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงไม่มีมุมมองหรือความคิดในฐานะเหยื่อของสงคราม ต่อจากนั้นเธอพยายามที่จะสร้างบทสนทนาโดยนำศัพท์และภาษาเฉพาะเหล่านั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งทำให้เธอพบว่าตัวเองเริ่มที่จะมีกระบวนการคิดไปในทางเดียวกับเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง คอห์นได้สรุปไว้ว่าการฟังและเรียนรู้ที่จะสนทนาในภาษาด้านความมั่นคงไม่ใช่แค่เรื่องของ การเพิ่มคลังคำศัพท์แต่เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงวิธีและกระบวนการคิดของผู้ใช้ภาษา เพราะการเรียนรู้ภาษาจะพาเราเข้าสู่กระบวนการคิดแบบใหม่ที่ไม่ใช่กระบวนการคิดที่เกี่ยวข้องกับอาวุธนิวเคลียร์เท่านั้น แต่เกี่ยวข้องไปถึงกระบวนการคิดและมุมมองต่ออำนาจทางทหาร การเมืองระหว่างประเทศและปลายทางของมนุษยชาติกับเทคโนโลยีทางชีววิทยา หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือเมื่อเราเอาตัวเข้าไปศึกษาภาษาและศัพท์เฉพาะของทหารและความมั่นคง ตัวเราก็ตกอยู่ภายใต้กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ด้วย

จากงานวิจัยข้างต้นที่ผู้วิจัยได้ทบทวน จดร่วมกันประการหนึ่งที่สังเกตเห็นได้คือวิธีการของระบอบชายเป็นใหญ่นั้นต้องอาศัยการกำหนดตำแหน่งให้ผู้หญิงอยู่ฝ่ายตรงข้ามโดยเฉพาะผู้หญิงที่ผู้ชายมองว่าจะเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคง ทั้งนี้ฝั่งสตรีนิยมให้ความสนใจในการศึกษาปรากฏการณ์ที่ว่ำนั้นภายใต้ประเด็น “ความหวาดระแวงผู้หญิง” (misogyny) ในงานเรื่อง *Down Girl: The Logic of Misogyny* ของ เคท แมนเน (Kate Manne)¹⁴⁰ ได้กล่าวถึงความหวาดระแวงผู้หญิงว่าไม่ได้มาจากความเกลียดชังของผู้ชายแต่เกิดจากความพยายามในการควบคุมและลงโทษผู้หญิงที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ดีและทำลายความเป็นใหญ่ของผู้ชาย ในขณะเดียวกันก็ให้รางวัลแก่ผู้หญิงที่ดีตามอุดมคติเพื่อเป็นเสมือนค่าเตือนให้ผู้หญิงอยู่ในร่องในรอย แมนเนได้อธิบายว่าความเกลียดหรือความหวาดระแวงผู้หญิงกลายเป็นศูนย์กลางของปัญหาในปัจจุบัน แมนเนได้เริ่มจากการยกตัวอย่างกรณีของ เอลเลียต รอดเจอร์ (Elliot Rodger) ผู้ต้องหาในการกราดยิงในเมืองซานตาบาร์บาราที่คร่าชีวิตคนไป 6 คนและบาดเจ็บอีกกว่า 14 คน โดยมีสาเหตุมาจากความคับแค้นใจที่เกิดการถูกผู้หญิงปฏิเสธมาตลอดชีวิต นอกจากนี้หลังจากที่ทรัมป์ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดี ความพ่ายแพ้ของคลินตันถูกนักสตรีนิยมใช้ในการอธิบายฐานคติที่มีต่อความหวาดระแวงผู้หญิง ผลลัพธ์ของการเลือกตั้งนั้นแสดงให้เห็นถึงความเกลียดชังของผู้หญิงแทนที่จะแสดงให้เห็นปัญหาเชิง แมนเนได้ใช้เหตุการณ์เหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันความหวาดระแวงของสังคมที่มีต่อผู้หญิง แมนเนมองว่าความระแวงผู้หญิงไม่ได้เป็นทัศนคติที่ไม่ดีหรือเป็นความล้มเหลวทางศีลธรรม แต่เป็นกลไกของระบอบปิตาธิปไตยที่เอื้อให้ผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง ผู้ชายเกลียดผู้หญิงที่ละเมิดกฎเกณฑ์ของระบอบปิตาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงที่พยายามแสวงหาอำนาจ ผู้หญิงที่มั่นใจเกินไปหรือผู้หญิงที่ไม่มีความเป็นหญิงมากพอ

¹⁴⁰ Manne, K. (2017). *Down Girl: The Logic of Misogyny*. Oxford: Oxford University Press.

2.7 เรื่องส่วนตัวคือเรื่องการเมือง (The personal is political)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นผู้วิจัยพบว่ากลุ่มสตรีนิยมมีแนวทางการศึกษาเพศสภาพ และผู้หญิงในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยให้ความสนใจกับโครงสร้างความสัมพันธ์ของหญิงชายในสังคมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน หรือเรื่องที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนตัว และมีความเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ในทางการเมืองระหว่างประเทศ หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ใช่แค่เรื่องในระดับรัฐแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้คนในระดับสังคมและในระดับปัจเจก และจากการศึกษางานของเอ็นโลอย่างคร่าว ๆ ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโลได้เสนอข้อสรุปในงานของเธอว่าเรื่องส่วนตัวคือเรื่องระหว่างประเทศ และเรื่องระหว่างประเทศคือเรื่องส่วนตัว¹⁴¹ ซึ่งเอ็นโลได้กล่าวไว้ว่าเธอได้อิทธิพลทางความคิดนี้มาจากประโยคที่ว่า “เรื่องส่วนตัวคือเรื่องการเมือง” (the personal is political)¹⁴²

The personal is political เป็นคติที่เกิดจากผลของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มหญิงชายในฝ่ายซ้ายใหม่ (New Left) ในช่วงทศวรรษที่ 1960 ไปจนถึงต้นทศวรรษที่ 1970 ในตอนนั้นกลุ่มผู้หญิงในฝ่ายซ้ายมีความพยายามที่จะแยกตัวออกมาจากการถูกรอบงำของกลุ่มผู้ชายในฝ่ายซ้ายใหม่โดยความพยายามคิดหาแนวทางในการต่อสู้ที่เป็นของกลุ่มผู้หญิงด้วยกันเองโดยการให้ความหมายของการเมืองเสียใหม่ว่า the personal is political อันหมายถึง เมื่อเรื่องส่วนตัวไม่ได้อยู่แค่ในพื้นที่ส่วนตัวแต่กลับกลายเป็นเรื่องสามัญหรือเรื่องที่พบได้ในพื้นที่สาธารณะนั้นหมายความว่าเรื่องส่วนตัวนั้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากความบกพร่องหรือความโชคร้ายของปัจเจกเท่านั้นแต่เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับการเมือง ดังนั้นหากเราต้องการจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนตัวเราจึงต้องแก้ปัญหาในระดับการเมืองที่สูงกว่านั้นด้วยเพราะมันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ประโยคนี้มักถูกหยิบยกขึ้นมาพูดและแสดงถึงความเชื่อร่วมกันในกลุ่มสตรีนิยมว่าประสบการณ์ส่วนตัวของผู้หญิงนั้นฝังรากอยู่ในสถานการณ์ทางการเมืองและความไม่เท่าเทียมทางเพศ ถึงแม้ว่าที่มาของคตินี้จะไม่น่าอน แต่คตินี้ก็ได้รับความนิยมหลังจากความเรียงที่ใช้ชื่อเดียวกันของ แครอล ฮานิสซ์ (Carol Hanisch) ได้รับการตีพิมพ์ในปี 1970 ซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันว่าประสบการณ์ส่วนตัวสามารถเชื่อมโยงไปถึงตำแหน่งแห่งที่ภายในระบบของความสัมพันธ์ทางอำนาจได้หรือไม่อย่างไร บทความของฮานิสซ์ให้ความสนใจกับอำนาจของผู้ชายที่กดทับชีวิตของผู้หญิง เช่น การที่ผู้ชายใช้ความรุนแรงกับผู้หญิง การที่ผู้หญิงถูกกดขี่ เป็นต้น ทั้งนี้ฮานิสซ์ไม่ใช่คนแรกที่แนะนำว่าประสบการณ์ส่วนตัวเป็นผลมาจากโครงสร้างทางสังคมหรือความไม่เท่าเทียม ในปี 1959 นักสังคมวิทยาอเมริกัน ซี โรธ มิลส์ (C. Wright Mills) ได้ตีพิมพ์

¹⁴¹ Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 343.

¹⁴² Ibid, 348.

ผลงานเรื่อง *The Sociological Imagination*¹⁴³ ซึ่งเขาแย้งว่าประสบการณ์ของแต่ละคนนั้นเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ เช่น การไม่มีงานทำของปัจเจกเกี่ยวข้องกับปัญหาการว่างงานในระดับสังคม ซึ่งการให้ความสำคัญกับบริบททางสังคมนี้มีความสำคัญต่องานวิจัยทางสังคมศาสตร์ นอกจากนี้ฟรีดานได้กล่าวถึงประเด็นนี้ในงานของเธอเรื่อง *The Feminine Mystique* โดยเธอเรียกความรู้สึกของผู้หญิงที่ถูกบีบบังคับ ความไม่พอใจ และการไม่มีความสุขในการทำหน้าที่ของภรรยาว่าเป็น “ปัญหาที่ไม่มีชื่อ” (the problem that has no name)¹⁴⁴ แม้ว่าปัญหาดังกล่าวจะถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวแต่ฟรีดานบอกว่าต้นเหตุมาจากตำแหน่งของผู้หญิงในสังคม

แนวคิดเรื่องส่วนตัวกับเรื่องการเมืองเป็นเรื่องเดียวกันนี้ได้รับการยอมรับจากนักสตรีนิยมหลายกลุ่ม เช่น ในกลุ่มผู้หญิงของฝ่ายซ้ายใหม่ ชาร์ลอตต์ บันช์ (Charlotte Bunch) กล่าวไว้ว่า ไม่มีสิ่งที่เรียกว่าเรื่องส่วนตัวในชีวิตที่ไม่ใช่เรื่องการเมือง และไม่มีเรื่องการเมืองเรื่องใดเลยที่ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว ในขณะที่แอน ป็อบกิน (Ann Popkin) สมาชิกอีกคนหนึ่งในกลุ่มซ้ายใหม่เหมือนกันได้อธิบายว่าความเป็นใหญ่ของผู้ชายนั้นกลายเป็นสถาบันที่พยายามลดคุณค่า บทบาท และกีดกันผู้หญิงออกจากอำนาจอย่างเป็นระบบ ดังนั้นหากผู้หญิงต้องการที่จะต่อสู้เธอจะต้องไม่ต่อสู้ร่วมกับผู้ชาย และเป้าหมายของผู้หญิงก็ไม่ใช่แค่การโค่นล้มระบบทุนนิยมแต่ต้องเป็นการโค่นล้มระบบชายเป็นใหญ่¹⁴⁵ ส่วนกลุ่มสายน้ำแห่งคอมบาสี ซึ่งเป็นกลุ่มนักสตรีนิยมผิวสีที่แนวคิดทางสตรีนิยมมาจากประสบการณ์ส่วนตัวของสมาชิกในกลุ่มที่ได้เผชิญกับการเหยียดเชื้อชาติ เหยียดเพศ แนวคิดนี้ยังมีอิทธิพลมากในช่วงสตรีนิยมคลื่นลูกที่ 2 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทฤษฎีทางสังคม สร้างแนวทางใหม่ให้กับกิจกรรมทางสังคม และขยายประเด็นของสตรีนิยมให้กว้างขึ้น แนวคิดการเมืองคือเรื่องส่วนตัวยังคงอิทธิพลต่อกลุ่มสตรีนิยมในเวลาต่อมา เช่นนักสตรีนิยมชาวอเมริกัน เบลล์ ฮุกส์ (bell hooks) เห็นด้วยว่าต้นกำเนิดของทฤษฎีสตรีนิยมมาจากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้หญิง เธอได้กล่าวถึงประสบการณ์ในวัยเด็กของเธอในฐานะเด็กสาวผิวดำที่เธอรู้สึกว่าจะถูกจำกัดด้วยอุดมคติทางเพศ เธอจึงนำเอาประสบการณ์ในวัยเด็กของเธอมาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างทฤษฎี นั่นจึงหมายความว่าทฤษฎีการเมือง และเรื่องส่วนตัวไม่ได้อยู่ห่างไกลและเป็นนามธรรมจนเกินไป

¹⁴³ Mills, C. W., & Todd, G. (2000). *The Sociological Imagination*. Oxford: Oxford University Press.

¹⁴⁴ Bowlby, R. (1987). 'The Problem with No Name': Rereading Friedan's "The Feminine Mystique". *Feminist Review*(27), 61-75. doi:10.2307/1394811

¹⁴⁵ ไชยันต์ ไชยพร) .2546). *ผู้หญิงกับความรู้* 1, 113.

2.8 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย: ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม

จากการที่ได้พบทบทวนวรรณกรรมและผลงานของเอ็นโล ผู้วิจัยไม่พบว่าเอ็นโลบอกกับผู้อ่านอย่างตรงไปตรงมาว่าอะไรคือทฤษฎีหรือแนวคิดพื้นฐานที่เธอใช้อธิบายพลวัตทางเพศสภาพในบริบทการเมืองระหว่างประเทศ แม้ว่าจะมีกลุ่มแนวคิดทางสตรีนิยมในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่เอ็นโลเองก็ไม่เคยกล่าวอ้างว่าเธอจัดตำแหน่งตัวเองให้อยู่ในกลุ่มใด ข้อดีของความไม่ชัดเจนนี้ได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยและผู้ที่ศึกษาของเอ็นโลได้ใช้จินตนาการและความรู้ในการวิเคราะห์หว่านภายใต้เรื่องราวที่เอ็นโลนำเสนอ อะไรคือแนวคิดสำคัญของเอ็นโล หรือ เราจะสามารถใช้แนวคิดหรือทฤษฎีอะไรในการทำความเข้าใจสิ่งที่เอ็นโลพยายามจะเสนอได้?

วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ต้องการจะแสดงให้เห็นว่าผู้ศึกษาผลงานของเอ็นโลสามารถทำความเข้าใจแนวคิดของเอ็นโลอย่างเป็นระบบผ่านทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม เนื่องด้วยจากการศึกษาของเอ็นโลผู้วิจัยพบว่าสิ่งที่เอ็นโลพยายามจะตอบคำถามว่าผู้หญิงอยู่ตรงไหนในการเมืองระหว่างประเทศนั้นทำให้เธอต้องพิจารณาและวิเคราะห์กระบวนการทำงานของอำนาจควบคู่กันไปด้วย เพราะอำนาจเป็นปัจจัยที่กำหนดตำแหน่งแห่งที่และบทบาทของผู้หญิงซึ่งแน่นอนว่าอำนาจในที่นี้คืออำนาจของรัฐ¹⁴⁶ ซึ่งอำนาจของรัฐนั้นมีที่มาจากสมรรถนะทางการเมือง (political efficiency) ผลผลิต (productivity) และ ประชากร (population)¹⁴⁷ สมรรถนะทางการเมืองหมายถึงความสามารถของรัฐในการใช้ทรัพยากรทั้งทรัพยากรตามธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์เพื่อเพิ่มและรักษาอำนาจของรัฐ เช่นเดียวกับการผลิตอันนำมาซึ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยในการได้มาซึ่งอำนาจของรัฐ ที่ทั้งสมรรถนะทางการเมืองและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือการเพิ่มผลผลิตนั้นต้องการทั้งทรัพยากรในการผลิตและผู้ผลิตหรือผู้ที่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐอันได้แก่ประชากรของรัฐ ทั้งนี้ทรัพยากรธรรมชาติกับทรัพยากรมนุษย์อันเป็นที่มาพื้นฐานของอำนาจรัฐนั้นมีความแตกต่างกันตรงที่ทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีอยู่ตามธรรมชาติ ลักษณะภูมิประเทศ แต่ทรัพยากรธรรมชาติจะนำมาซึ่งอำนาจรัฐได้นั้นต้องผ่านการนำออกมาใช้หรือเข้าสู่กระบวนการผลิตโดยมนุษย์ กล่าวอีกทางหนึ่งคือ ประชากรหรือทรัพยากรมนุษย์คือพื้นฐานของอำนาจรัฐ ซึ่งประชากรนั้นมีที่มาจากระบบสืบพันธุ์ของมนุษย์ ครรภ์ของผู้หญิงและการเลี้ยงดูจากภาคครัวเรือนภายใต้กระบวนการที่เรียกว่ากระบวนการผลิตซ้ำ ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมจะช่วยอธิบายที่มาของประชากรหรือแรงงานภายในรัฐผ่าน

¹⁴⁶ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 8-9.

¹⁴⁷ Roland L, Tammen, Jacek Kugler, Douglas Lemke, Allan C. Stam III, Mark Abdollahian, A.F.K Organski. (2000). *Power Transitions: Strategies for the 21st Century*. London: Chatham House Publishers, 7.

กระบวนการผลิตซ้ำอำนาจแรงงาน หรือกระบวนการผลิตผู้คน (the making of people)¹⁴⁸ ในสมการ $M-C (M_p, L_p) -P-C_1-M_1$ มาร์กซ์ได้จัดให้พลังแรงงาน เป็นสินค้าชนิดพิเศษในกระบวนการผลิต (special commodities) นั้นหมายความว่าพลังแรงงานเป็นปัจจัยที่สร้างกำไร (M_1) ดังนั้นหากปราศจากกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมแล้วการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือการเพิ่มผลผลิตจะเป็นไปไม่ได้เลย กล่าวอีกทางหนึ่งคือ อำนาจของรัฐนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานการผลิตซ้ำทางสังคมที่ผลิตประชากรในฐานะพลังแรงงานที่เป็นผู้สร้างและเพิ่มผลผลิตเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

กระบวนการผลิตซ้ำนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดโครงสร้างของความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างหญิงชาย ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคครัวเรือนที่ภายใต้กระบวนการผลิต การบริโภค และการผลิตซ้ำ ที่นำมาซึ่งความขัดแย้งและความตึงเครียดระหว่างสองสถาบัน ในขณะที่รัฐต้องพึ่งพาแรงงานจากครัวเรือน ครัวเรือนเองก็ต้องอาศัยรัฐในการสร้างงานและรายได้เช่นกัน แต่ภายใต้เศรษฐกิจแบบทุนนิยมเงื่อนไขของการพึ่งพิงกันนั้นอยู่ภายใต้ความไม่แน่นอนที่อาจจะนำไปสู่วิกฤติระหว่างภาคครัวเรือนและภาครัฐได้ ตัวอย่างของเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดความไม่แน่นอน เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาค่าจ้างแรงงาน ปัญหาแรงงานผู้สูงอายุ เป็นต้น ดังนั้นรัฐจึงทำหน้าที่ในการแทรกแซงเพื่อให้กระบวนการผลิตและกระบวนการผลิตซ้ำยังดำเนินต่อไป ซึ่งการแทรกแซงของรัฐนั้นทำได้โดยการกำหนดนโยบายและออกกฎหมายบังคับใช้ต่าง ๆ ทั้งในกระบวนการผลิตและกระบวนการผลิตซ้ำ เช่น การกำหนดชั่วโมงการทำงาน กำหนดมาตรฐานสุขอนามัยและความปลอดภัยของสถานประกอบการ การกำหนดค่าแรงขั้นต่ำ เป็นต้น ส่วนการแทรกแซงกระบวนการผลิตซ้ำนั้นรัฐทำได้โดยการเป็นผู้กำหนดบทบาทของผู้หญิงและเด็กภายในสังคม เช่น การกำหนดกฎหมายการทำแท้งไม่ว่ากฎหมายจะอนุญาตหรือไม่ก็ถือเป็นการแทรกแซงกระบวนการให้กำเนิดกฎหมายมรดก กฎหมายครอบครัวต่าง ๆ เป็นต้น¹⁴⁹

ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมพยายามที่จะอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของรัฐ เช่นเดียวกับข้อเสนอของเอ็นโลที่พยายามอธิบายระบบระหว่างประเทศผ่านโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายที่ดูเหมือนว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของระบบระหว่างประเทศ แต่จริง ๆ แล้วโครงสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวมีส่วนอย่างมากในการกำหนดพฤติกรรมของรัฐ การกำหนดนโยบาย และการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เฉกเช่นที่วงจรของกระบวนการผลิตซ้ำพลังแรงงานมีผลต่อภาคเศรษฐกิจและการผลิตสินค้าของรัฐ หากนักทฤษฎี

¹⁴⁸ Cinzia Arruzza, Tithi Bhattacharya, & Nancy Fraser. (2019). *Feminism for the 99 Percent: A Manifesto*, 21.

¹⁴⁹ Russell, J. D. B. (2010). Introduction, 1-11.

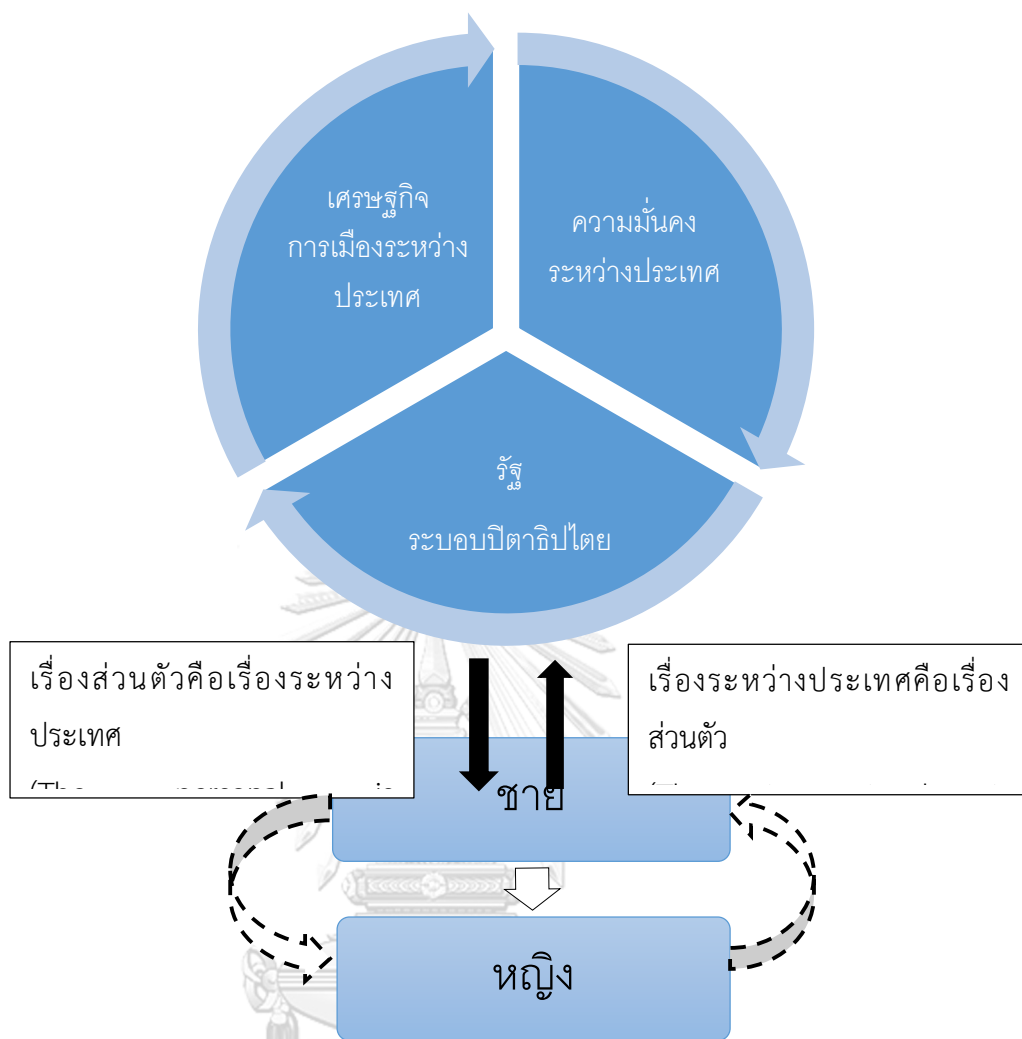
การผลิตซ้ำทางสังคมพยายามจะเสนอวงจรผลิตแรงงานอำนาจที่เป็นวงจรของความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงนอกระบบทุนนิยมที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของระบบทุนนิยม เอ็นโลเองก็พยายามที่จะเสนอว่ามีวงจรหรือความสัมพันธ์ของปัจเจกหญิงชายที่ไม่ได้รับความสนใจในการศึกษาทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์ดังกล่าวส่งผลต่อระบบระหว่างประเทศเช่นเดียวกันกับที่ส่งผลต่อระบบทุนนิยม

ถึงแม้ว่าการควมรวมระหว่างแนวคิดสตรีนิยมกับแนวคิดมาร์กซิสม์จะทำให้เกิดกลุ่มนักคิดสตรีนิยมสายมาร์กซิสม์ แต่เนื่องด้วยสตรีนิยมสายมาร์กซิสม์ให้ความสำคัญกับ “งานของผู้หญิง” การอธิบายปรากฏการณ์โดยใช้แว่นขยายของสตรีนิยมสายมาร์กซิสม์จึงอยู่ในระดับปัจเจกถึงระดับครัวเรือนที่ผู้หญิงรับบทเป็นผู้ผลิตซ้ำเป็นหลัก ในขณะที่ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมนอกจากจะให้ความสำคัญกับผู้หญิงในฐานะผู้ผลิตซ้ำในครัวเรือนแล้ว ทฤษฎีดังกล่าวยังเป็นทฤษฎีที่สามารถใช้ทำความเข้าใจและอธิบายกระบวนการผลิตซ้ำในหลายระดับไม่ว่าจะเป็นในระดับปัจเจก ระดับสังคม และระดับโลก ได้ในคราวเดียวกัน เพราะแนวคิดนี้เชื่อว่ากระบวนการผลิตซ้ำที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดจากปัจเจกภายในครัวเรือนเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการกำหนดกฎเกณฑ์หรือนโยบายของสถาบันต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับสังคม ระดับรัฐ ไปจนถึงระดับการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยต้องการที่จะพิสูจน์สมมติฐานเบื้องต้นด้วยว่าเราสามารถทำความเข้าใจแนวทางการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของ ซินเธีย เอ็นโล ผ่านคำอธิบายของทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมได้

ไม่เพียงเท่านั้น นอกจากทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมจะช่วยให้เราเข้าใจที่มาและกระบวนการผลิตพลังแรงงานในระบบการผลิตซึ่งส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีดังกล่าวจะสามารถอธิบายกระบวนการผลิตซ้ำในประเด็นความมั่นคงได้ด้วย เพราะทหารหรือเจ้าหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐก็คือประชากรที่มาจากกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมเช่นเดียวกัน อีกทั้งบทบาทของผู้หญิงในงานความมั่นคงภายใต้กระบวนการผลิตซ้ำ ไม่ว่าจะในฐานะแม่ของทหาร ภรรยาของทหาร ผู้ให้บริการทางเพศแก่ทหาร และทหารหญิง

2.9 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

กรอบแนวคิดงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพศสภาพ สตรีนิยม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การศึกษาผลงาน บทบรรยาย และบทสัมภาษณ์ของซินเธีย เอ็นโล และ การศึกษาทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม (ดูรูปที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย เพศหมุนโลก (Gender Makes the World Go Round)

จากรูป วงกลมหมุนวนด้านบนเปรียบเสมือนโลกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก รัฐคือตัวแสดงหลักในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่คอยขับเคลื่อนสภาพเศรษฐกิจและความมั่นคงระหว่างประเทศ ลูกศรสีดำด้านล่างวงกลมแสดงถึงความสัมพันธ์โลกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับโลกของความสัมพันธ์ส่วนตัวของชายหญิงด้านล่าง ลูกศรประดำด้านล่างแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงในโลกส่วนตัว ลูกศรสีขาวชี้ลงจากกรอบของชายไปหญิงนั้นแสดงถึงความสัมพันธ์ในโลกส่วนตัวของชายหญิงที่มีลำดับขั้นอันได้แก่ผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิง

กล่าวโดยรวม กรอบงานวิจัยชิ้นนี้พยายามจะชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างโลกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับโลกของประสบการณ์และความสัมพันธ์ส่วนตัวของปัจเจกชายหญิงในสังคมซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่มีลำดับขั้นอันได้แก่ความสัมพันธ์ที่ชายอยู่เหนือหญิง ความเหนือกว่าของผู้ชายนำมาซึ่งการละเลยหรือการมองว่าเรื่องของผู้หญิงเป็น

เรื่องซีปะตัวจึงทำให้เรื่องของผู้หญิงมักถูกมองข้าม ดังนั้นจึงไม่อาจกล่าวได้เลยว่าโลกของปัจเจกมีความสัมพันธ์กับโลกของระบบระหว่างประเทศอย่างไรหากผู้ศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องของผู้หญิง และนี่เป็นเหตุที่ว่าทำไมเอ็นโกลถึงย้ำเสมอว่าเราควรให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจัง ซึ่งกรอบงานวิจัยชิ้นนี้ก็พยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าตำแหน่งล่าสุดที่ผู้หญิงอยู่นั้นส่งผลต่อระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่อยู่บนสุดของระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ เหมือนอย่างเช่นที่เอ็นโกลพยายามจะบอกกับผู้ที่ศึกษางานของเธอว่า โลกส่วนตัวคือโลกระหว่างประเทศ (The personal is international)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการจะศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ โดยการรวบรวมข้อมูลจากผลงานต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์และอธิบายภาพรวมของแนวคิดและแนวทางในการศึกษาที่นักวิชาการใช้ในการศึกษาวิจัย สิ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ต้องการจะอธิบายคือ แนวทางการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีน เอ็นโโล โดยศึกษาจากผลงานของเอ็นโโลเพื่อตอบคำถามที่ว่า อะไรคือแนวคิดเรื่องเพศสภาพและผู้หญิงในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเอ็นโโล? และงานของเอ็นโโลมีคุณูปการต่อการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยอย่างไร? โดยงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์

3.1 การวิจัยเชิงเอกสาร

เอกสารที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ประกอบไปด้วย เอกสารในชั้นปฐมภูมิและเอกสารในชั้นทุติยภูมิดังนี้

เอกสารในชั้นปฐมภูมิ

- ผลงานของจีน เอ็นโโล ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ บทความ บทสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์แนวทางการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเอกสารกลุ่มนี้จะใช้เป็นฐานข้อมูลในงานวิจัยบทที่ 4 5 และ 6

- รายชื่อหนังสือและบทความที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น และวิชาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ว่าจีน เอ็นโโลมีคุณูปการต่อการเรียนการสอนวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยอย่างไร

เอกสารชั้นทุติยภูมิ

เอกสารชั้นทุติยภูมิที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้แก่ หนังสือ บทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาเรื่องเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในประเทศไทย ประกอบไปด้วย อาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยที่ เป็นผู้สอนวิชาเพศสภาพกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และ อาจารย์ที่เป็นผู้สอนวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อสำรวจหลักในการเลือกรายชื่อตำราและหนังสือที่ใช้ใน

การสอนนิสิตนักศึกษา รวมถึงทัศนคติเกี่ยวกับการดำรงอยู่ ความท้าทาย อุปสรรค และการผลักดันแนวคิดเพศสภาพหรือสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

รูปแบบการสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งทางการ อันหมายถึง มีการกำหนดโครงสร้างคำถามและลำดับของคำถามไว้คร่าว ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และกล่องข้อความทางโซเชียลมีเดีย

บทที่ 4

ซินเธีย เอ็นโล

4.1 ทำความรู้จักกับซินเธีย เอ็นโล

ซินเธีย เอ็นโล เกิดและโตในมลรัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา พ่อของเธอมาจากมลรัฐมิสซูรีและได้เข้าศึกษาโรงเรียนแพทย์ในเยอรมนีในขณะที่แม่ของเธอได้เข้าศึกษาวิทยาลัยมิลส์และแต่งงานกับพ่อของซินเธียเมื่อสำเร็จการศึกษา เอ็นโลสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยคอนเนคตัต (Connecticut College) ในปี 1960 และสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทในปี 1963 และปริญญาเอกในปี 1967 จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย เบิร์กลีย์ หลังจากนั้นเอ็นโลใช้ชีวิตการทำงานส่วนใหญ่ของเธอที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยคลาร์ก (Clark University) และในระหว่างนั้นเธอได้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์และเป็นผู้อำนวยการฝ่ายสตรีศึกษา อีกทั้งยังได้รับรางวัลอาจารย์ดีเด่นของมหาวิทยาลัย 3 ครั้งด้วยกัน

ในช่วงแรกของการทำงานในแวดวงวิชาการ เอ็นโลให้ความสนใจศึกษาวิจัยประเด็นชาติพันธุ์เป็นหลัก ในปี 1965-1966 เธอทำวิทยานิพนธ์เรื่องความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในทางการเมืองในมาเลเซีย (Multi-Ethnic Politics: The Case-of Malaysia) และได้มีผลงานอื่นที่เกี่ยวกับความขัดแย้งและบทบาททางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ท่ามกลางผลงานประเด็นความขัดแย้งทางชาติพันธุ์นั้นไม่มีผลงานเล่มไหนที่เธอแตะถึงประเด็นทางเพศสภาพเลย ซึ่งเอ็นโลเองก็ได้สารภาพว่ามันเป็นเรื่องที่ทำให้เธอรู้สึกอายหน้า จุดเปลี่ยนที่ทำให้เอ็นโลหันมาสนใจเรื่องเพศสภาพ ได้แก่ ความเอะใจ ความเอะใจครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อเอ็นโลเห็นชื่อนิตยสาร Ms.Magazine นิตยสารที่สอดอยู่ใน New York Magazine ว่าทำไมถึงใช้คำว่า Ms. ต่อมาเมื่อเอ็นโลได้เป็นหนึ่งในกรรมการของมหาวิทยาลัยและเป็น1ใน2ของคณะกรรมการที่เป็นผู้หญิงซึ่งกรรมการอีกคนคือ เกล ฮอร์นสไตน์ (Gail Hornstein) ซึ่งเป็นนักศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย ในที่ประชุมฮอร์นสไตน์ได้ขอให้เอ็นโลแสดงความคิดเห็นไม่เช่นนั้นวาระการประชุมจะจบลงด้วยการตัดสินใจจากสมาชิกผู้ชายเพียงฝ่ายเดียว นั่นเป็นครั้งแรกที่เอ็นโลถูกขอให้แสดงความคิดเห็นในฐานะผู้หญิง และนั่นทำให้เธอเริ่มเอะใจมากขึ้น และจุดเปลี่ยนที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เอ็นโลหันมาสนใจเรื่องเพศสภาพอย่างจริงจังคือเหตุการณ์คุกคามทางเพศ (sexual harassment) ในมหาวิทยาลัย ซึ่งในสมัยนั้นคำว่า “การคุกคามทางเพศ” ยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก นอกจากเอ็นโลจะเข้าร่วมการรณรงค์ต่อต้านการคุกคามทางเพศและเป็นผู้สนับสนุนหลักแล้วเธอยังถูกผลักดันให้เป็นผู้อธิบายและถ่ายทอดให้สังคมรับรู้และเข้าใจว่า การคุกคามทางเพศคืออะไร

และมีความสำคัญอย่างไรต่อการละเมิดสิทธิแรงงาน¹⁵⁰ จากจุดเอะใจเล็ก ๆ จุดนั้นทำให้เอ็นโโลเริ่มสนใจเรื่องเพศสภาพและสตรีนิยม หลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดของเอ็นโโล ได้แก่

ปัจจัยแรกได้แก่นักศึกษาในชั้นเรียน กล่าวคือในฐานะอาจารย์การแลกเปลี่ยนความคิดกับนักศึกษาช่วยให้เอ็นโโลได้แนวคิดมุมมองใหม่ ๆ และจุดเปลี่ยนสำคัญที่เอ็นโโลบอกว่าทำให้เธอหันมาสนใจสตรีนิยมคือ การที่เธอใช้เวลา 7 ปีในการศึกษากลุ่มผู้นำรัฐบาลในหลายประเทศ เช่น รัสเซีย อิรัก ซีเรีย สหรัฐฯ มาเลเซีย และประเทศภายใต้อาณานิคมของสหราชอาณาจักร ในการจัดการกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างกองกำลังทหารและตำรวจที่รัฐบาลรัฐนั้นจะไว้วางใจได้ แต่ในช่วงทศวรรษที่ 1980 นักศึกษาของเธอได้วิจารณ์ว่างานวิจัยของเธอให้ความสำคัญแต่กับผู้ชายและความแตกต่างของเชื้อชาติและชาติพันธุ์ของผู้ชายเท่านั้นโดยไม่สนใจผู้หญิงเลย ซึ่งนั่นทำให้เอ็นโโลรู้สึกอายนเพราะเธอลืมนึกถึงเรื่องของผู้หญิงไปจริง ๆ¹⁵¹

ปัจจัยต่อมาคือผลงานของนักวิชาการคนอื่น ๆ อย่างเช่น ฮันนา อาเรนต์ (Hannah Arendt) กับผลงานชื่อ *Origin of Totalitarianism* ที่แม้ว่าเธอไม่ได้เป็นนักสตรีนิยมแต่เธอก็สอนเอ็นโโลเรื่องพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ (historical development) และความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมเผด็จการอำนาจนิยมกับรัฐเผด็จการ นั่นทำให้เอ็นโโลสนใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ไม่เพียงเท่านั้น อาเรนต์ยังมีอิทธิพลต่อแนวคิดของเอ็นโโลในเรื่องการศึกษาการปิดปากเงียบ (mode of silencing) อาเรนต์เสนอว่าการพูดในที่สาธารณะเป็นหน้าที่ของพลเมือง แต่เอ็นโโลเห็นแย้งว่าหากเราให้ความสำคัญการพูดในที่สาธารณะนั้นหมายความว่าเมื่อมีผู้พูดก็ต้องมีผู้ฟัง และในฐานะผู้ฟังก็ต้องตั้งใจฟังในสิ่งที่ผู้พูดในฐานะพลเมืองพูด แต่อาเรนต์ไม่ได้แสดงให้เห็นนักกว่าเธอนับผู้หญิงเป็นตัวแสดงทางการเมือง ซึ่งนอกจากเอ็นโโลจะเห็นแย้งแล้วก็ยังได้เสนอว่าการแบ่งแยกพื้นที่ส่วนตัวกับพื้นที่สาธารณะคือกลไกทรงประสิทธิภาพที่ทำให้เกิดการปิดปากเงียบทางการเมือง (political silencing) ทั้งนี้เอ็นโโลได้ยกตัวอย่างเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงว่าเป็นประเด็นที่ไม่ได้ถูกกล่าวถึงในที่สาธารณะมากนักหรือถ้ามีก็จะเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มเล็ก ๆ หรือกลุ่มเฉพาะเพราะถือเป็นเรื่องอื้อฉาว การปิดบังหรือพยายามเก็บเรื่องความรุนแรงต่อผู้หญิงไว้นอกจากจะทำให้เกิดความล่าช้าในการสืบสวนไปยังต้นตอของความรุนแรงแล้ว ยังทำให้ผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงไม่กล้าที่จะเปิดเผยเรื่องราวของตนเองต่อสาธารณะด้วย และหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงปกปิดปัญหา

¹⁵⁰ Schouten, P. & Dunham, H. (2012). Theory Talk #48: Cynthia Enloe on Militarization, Feminism, and the International Politics of Banana Boats, *Theory Talks*, Retrieved from <http://www.theorytalks.org/2012/05/theory-talk-48.html> (22-05-2012)

¹⁵¹ Enloe, C. (2013). *Seriously! Investigating Crashes and Crises as If Women Mattered*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 115.

ความรุนแรงทางเพศเอาไว้คือ “ความเป็นที่น่าเคารพ” (respectability) เพราะการจะเอ่ยถึงปัญหาความรุนแรงที่ตนเองเผชิญต่อหน้าคนแปลกหน้าและธารกาน้ำนั้นถูกฝังหัวไว้ว่าเป็นเรื่องที่น่าอับอายไม่เหมาะสมและทำให้ผู้หญิงเหล่านั้นถูกมองว่าเป็นผู้หญิงที่มีมลทิน¹⁵²

นอกจากนี้ ประสบการณ์การทำวิจัยนอกสหรัฐฯ การไปอยู่ที่เยอรมนีในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งสหรัฐฯได้กระจายฐานทัพไปทั่วโลก รวมถึงเยอรมนี เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้เอ็นโลได้เห็นสายตาที่คนอื่นมองสหรัฐฯ ไม่เพียงเท่านั้น ก่อนที่เอ็นโลจะกลายเป็นนักสตรีนิยมเธอได้ไปทำวิจัยที่มาเลเซีย การไปทำวิจัยที่มาเลเซียทำให้เธอเข้าใจการเป็นกลุ่มคนชายขอบด้วย¹⁵³

ในปี 1982 เอ็นโลได้ตีพิมพ์ผลงานสตรีนิยมชิ้นแรกได้แก่ Does Khaki Become You? เนื้อหาของผลงานเรื่องนี้คือการเปรียบเทียบผู้หญิงในบทบาทที่แตกต่างหลากหลายที่คอยสนับสนุนกองทัพของสหรัฐฯและสหราชอาณาจักร เช่น ผู้หญิงในโรงงานผลิตอาวุธสงคราม พยาบาล คู่สมรสของทหาร เป็นต้น การตีพิมพ์ผลงานชิ้นนี้ได้ช่วยขยายมุมมองและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างตัวเธอกับแนวคิดสตรีนิยมมากยิ่งขึ้น ประกอบกับในช่วงทศวรรษที่ 1980 ผู้หญิงในหลายประเทศ เช่น ฟินแลนด์ แคนาดา สวีเดน ญี่ปุ่น เกาหลี อินเดีย ออสเตรเลีย และตุรกี เริ่มเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประเด็นการกดขี่ทางเพศแต่ได้รับการปฏิเสธจากนักเคลื่อนไหวชายและกองทัพ เอ็นโลเลยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนแนวคิดกับนักสตรีนิยมต่างชาติมากขึ้นทำให้เธอมีความสงสัยใคร่รู้และตั้งคำถามเกี่ยวกับพลวัตในทางการเมืองระหว่างประเทศกับชีวิตของผู้หญิงมากขึ้น¹⁵⁴

ต่อมาในปี 1988 เอ็นโลเริ่มมีผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับประเด็นทางเพศสภาพในระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีก 1 เล่ม ได้แก่ Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politicsและวารสารมิลเลนเนียม (Millennium) ฉบับพิเศษว่าด้วยเรื่องผู้หญิงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Women in IR) หนังสือทั้ง 2 เล่มนี้เป็นผลงานที่ได้รับการยอมรับจากเหล่านักวิชาการว่าเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นและไบเบิ้ลทางของการศึกษาประเด็นทางเพศสภาพและผู้หญิงในบริบททางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹⁵⁵ ผลงานของเอ็นโลทำให้เธอกลายเป็นผู้มีบทบาทและอิทธิพลในการการศึกษาเพศสภาพกับการเมืองระหว่างประเทศและข้อพิพาทนั้นคือการที่ International Feminist Journal of Politics นำชื่อของเธอไปใช้เป็นชื่อรางวัลประจำปี

¹⁵² Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist: Searching for Women in a New Age of Empire*. Berkeley; Los Angeles; London: University of California Press, 72-75.

¹⁵³ Schouten, P. & Dunham, H. (2012). *Theory Talk #48*.

¹⁵⁴ Enloe, C. (2013). Seriously! Investigating Crashes and Crises as If Women Mattered, 28.

¹⁵⁵ Steans, J. (2013). *Gender and International Relations*. UK: Polity Press, 1.

(Cynthia Enloe Award) ที่มอบให้กับผลงานวิจัยดีเด่นในประเด็นเรื่องเพศในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและได้ตีพิมพ์ผลงานลงในวารสาร เพื่อเป็นการให้เกียรติที่เอ็นโลในฐานะเป็นผู้บุกเบิกการทำวิจัยในประเด็นเรื่องเพศและผู้หญิงในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹⁵⁶

ผลงานของเอ็นโลแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงในบริบททางการเมืองระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นทางด้านความมั่นคงของรัฐและเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ เมื่อมองไปยังผู้หญิงเราไม่ได้เห็นแค่เรือนร่างของพวกเธอแต่เราจะเห็นชีวิตส่วนตัว (the personal) ของพวกเธอที่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักไม่ได้ให้ความสนใจ อนึ่งชีวิตส่วนตัวนั้นเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับผู้อื่นและในประวัติศาสตร์เราจะพบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นกลไกที่ช่วยให้การเมืองระหว่างประเทศดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งเชื่อได้ว่ารัฐ กองทัพ หรือ องค์กรระหว่างประเทศก็ให้ความสำคัญกับเรื่องส่วนตัวของผู้หญิงมากกว่าที่เราจินตนาการไว้ อย่างไรก็ตามผู้หญิงในฐานะตัวแสดง (actor of analysis) ของเอ็นโลไม่ได้มีลักษณะเหมือนตัวแสดงที่มักจะศึกษากันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่มีลักษณะเป็นตัวแสดงที่มีเหตุผล (rational actors) เป็นอิสระ (autonomous) โดดเดี่ยว (isolated) ผู้หญิงของเอ็นโลคือตัวแสดงที่เปรียบเสมือนตัวแทนของระดับในการศึกษาชีวิตส่วนตัวซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่เอ็นโลพยายามเสนอขึ้นมาใหม่ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้หญิงที่เอ็นโลศึกษาเป็นผู้หญิงที่มีลักษณะและสถานะต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงในฐานะผู้นำประเทศ สตรีหมายเลขหนึ่ง ภรรยาของสามีที่มีบทบาททางการเมือง การทหาร หรือ การทูต รวมไปถึง นักกิจกรรม แรงงานหญิง แม่บ้าน หรือ แม่กระทั่งผู้ให้บริการทางเพศ ซึ่งเอ็นโลได้ศึกษาบทบาทของผู้หญิงและผลกระทบจากการเมืองระหว่างประเทศที่ผู้หญิงเหล่านี้ได้รับ ภายใต้คำถามที่ง่ายและกระชับแต่กลายเป็นคำถามที่สำคัญในการศึกษาเรื่องเพศในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ ผู้หญิงอยู่ตรงไหน? (Where are the women?)¹⁵⁷ และภายใต้ปรากฏการณ์เหล่านั้น อำนาจทำงานอย่างไร? (How does power operate?)¹⁵⁸ นอกจากนี้เมื่อเราถามว่าผู้หญิงอยู่ตรงไหน? ยังหมายความรวมถึงการถามว่าความรุนแรงอยู่ที่ไหน? ต้องใช้ความรุนแรงขนาดไหนถึงจะทำให้ผู้หญิงยอมอยู่ ณ จุดนั้นโดยไม่มีปากมีเสียง ต้องใช้ความรุนแรงระดับไหนในการคงสภาพความไม่เท่าเทียมระหว่างหญิงชายไว้ได้¹⁵⁹ การศึกษาชีวิตของผู้หญิงทั่วไปทำให้เรื่อง

¹⁵⁶ Cynthia Enloe Award. (2017). *The International Feminist Journal of Politics*. Retrieved from <http://www.ifipjournal.org/cynthia-enloe-award.php>

¹⁵⁷ Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 13.

¹⁵⁸ Ibid, 8.

¹⁵⁹ Carver, T. (2017). Cynthia Enloe. In Carver, T & Evans, B (Eds), *Histories of Violence: Postwar Critical Thought*. London: Zed Books, 216.

ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้หญิงกับผู้อื่นที่เราอาจมองข้ามหรือไม่ได้ให้ความสำคัญกลายเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสาวโรงงานกับพ่อแม่และครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการทางเพศกับทหารต่างชาติ หรือแม้กระทั่งความสัมพันธ์ระหว่างภรรยา กับสามีที่ดำรงตำแหน่งผู้นำทางทหารหรือผู้นำทางการทูต และในทางกลับกันเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็เป็นเรื่องเดียวกันกับเรื่องส่วนตัว¹⁶⁰ อย่างเช่น เรื่องการแต่งงาน การแต่งงานข้ามสัญชาติ ผู้หญิงจะสามารถเปลี่ยนมาใช้สัญชาติเดียวกันกับคู่ของเธอได้ ในขณะที่ผู้ชายไม่สามารถเปลี่ยนไปใช้สัญชาติเดียวกันกับคู่ตนได้ ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่ารัฐมีอำนาจในการกำหนดกฎเกณฑ์สถานะของคู่สมรส จะเห็นได้ว่าการสมรสที่คนทั่วไปมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวนั้นสุดท้ายแล้วก็มีเรื่องของการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งการเมืองเรื่องของประเทศและการเมืองเรื่องของชาติพันธุ์ โดยเฉพาะเมื่อมีการสมรสข้ามสัญชาติ การสมรสก็กลายเป็นเรื่องในระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ¹⁶¹ นั้นหมายความว่าเรื่องที่คนทั่วไปมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวแท้จริงแล้วไม่ได้เป็นเรื่องส่วนตัว เพราะเรื่องส่วนตัวนั้นได้รับผลกระทบจากเรื่องที่ไม่เป็นส่วนตัวที่หมายรวมถึงอิทธิพลจากการเมืองระหว่างประเทศด้วย ในทางกลับกันการเมืองระหว่างประเทศก็ไม่ใช่แค่เรื่องของการเมืองหรือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ แต่การเมืองระหว่างประเทศซึ่งก็คือเรื่องที่ไม่ได้เป็นส่วนตัวก็กลับกลายเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องส่วนตัวด้วย ดังนั้นหากสาวโรงงานไม่มองว่าตัวเองเป็นลูกที่ติของครอบครัว หากผู้ให้บริการทางเพศไม่ได้มองตนเองเปรียบเสมือนทูตสันถวไมตรีส่วนตัวให้กับบรรดาทหารต่างชาติ หากเหล่าภรรยาทหารไม่มองตนเองว่าเป็นสมาชิกของครอบครัวทหาร (military family) หรือไม่สามารถยอมรับความเปลี่ยนแปลงทางสภาพจิตใจและอารมณ์ของสามีหลังจากกลับไปประจำการได้ หากภรณยานักการทูตมองว่าอาชีพของตัวเธอสำคัญมากกว่าอาชีพของสามี หรือหากเกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและผู้อื่นก็ย่อมจะส่งผลต่อการเมืองหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน

Carter, A. (1998). Should Women Be Soldiers or Pacifists? In L. A. Lorentzen & J. Turpin (Eds.), *The Women and War Reader*. Albany, NY: New York University Press, 33. Carter, A. (1998). Should Women Be Soldiers or Pacifists? In L. A. Lorentzen & J. Turpin (Eds.), *The Women and War Reader*. Albany, NY: New York University Press, 33. Carter, A. (1998). Should Women Be Soldiers or Pacifists? In L. A. Lorentzen & J. Turpin (Eds.), *The Women and War Reader*. Albany, NY: New York University Press, 33. Carter, A. (1998). Should Women Be Soldiers or Pacifists? In L. A. Lorentzen & J. Turpin (Eds.), *The Women and War Reader*. Albany, NY: New York University Press, 33.

¹⁶⁰ Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 343.

¹⁶¹ Ibid, 9-10.

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงการทำความเข้าใจกับเอ็นโโลเพียงคร่าว ๆ ในลำดับถัดไปจะเป็นการทำความเข้าใจกับเอ็นโโลในทางความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศสภาพทั้งในเชิง ภาววิทยา ญาณวิทยา และวิธีวิทยา อันที่จริงแล้วเอ็นโโลไม่ได้มีความตั้งใจจะสนทนากับกลุ่มทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักในเชิงทฤษฎี เธอไม่ได้วิพากษ์หรือท้าทายทฤษฎีของใครโดยตรงเหมือนกับทิกเนอร์ได้วิพากษ์หลัก 6 ประการของมอร์เกนธอ เธอไม่ได้อธิบายความแตกต่างทางภาววิทยา ญาณวิทยา และวิธีวิทยา อย่างที่ฮานเซนได้เสนอ เธอไม่ได้สร้างข้อโต้แย้งในทางเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศกับกิลปินโดยตรงเหมือนที่ฮาร์ทชอคได้วิพากษ์ หรือ แม้กระทั่งสร้างค่านิยมด้านความมั่นคงที่แตกต่างหลากหลายออกไปเหมือนที่นักสตรีนิยมนิเวศวิทยาพยายามทำ โดยส่วนมากแล้วงานของเอ็นโโลใช้แนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ ทั้งในประเด็นเศรษฐกิจการเมืองและประเด็นความมั่นคง ถึงกระนั้น แม้ว่าเอ็นโโลจะไม่ได้นำเสนองานในเชิงทฤษฎีออกมาโดยตรงแต่จากการศึกษาของเอ็นโโลผู้วิจัยพบว่าในตลอดระยะเวลาที่เอ็นโโลให้ความสำคัญเรื่องเพศสภาพในบริบทการเมืองระหว่างประเทศ แนวทางการศึกษาและการให้คำอธิบายต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ มีความชัดเจนและสม่าเสมอมากพอที่จะให้เราสังเคราะห์ออกมาได้ว่าเอ็นโโลได้เสนอข้อโต้แย้งในทางทฤษฎีทั้งในเชิงภาววิทยา ญาณวิทยา และวิธีวิทยาไว้อย่างไรบ้าง การศึกษาฐานคติของเอ็นโโลจะทำให้เราทราบถึงมุมมองทางสตรีนิยมที่มีต่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงข้อถกเถียงระหว่างการศึกษาระดับต้นทางเพศในการเมืองระหว่างประเทศที่เป็นกระแสรองกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักในช่วงเวลาเดียวกันที่เอ็นโโลเองก็ต้องการที่จะโต้เถียงกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักว่าเพศสภาพเป็นประเด็นสำคัญ การให้ความสนใจการเมืองของความเป็นชายและการเมืองของความเป็นหญิงจะทำให้เราเห็นภาพการทำงานของรัฐในการควบคุมโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศสภาพในระดับระหว่างประเทศได้ถ่องแท้ขึ้น¹⁶²

4.2 ภาววิทยา: อะไรคือภาวะหรือสิ่งที่มีอยู่จริงของเอ็นโโล?

ภาววิทยาคือการศึกษาว่าอะไรคือสิ่งหรือสภาวะที่มีและดำรงอยู่จริง ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนักวิชาการศึกษาสภาวะการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.6 เราเห็นการปะทะทางความคิดระหว่างนักวิชาการสตรีนิยมและนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักแล้วอย่างคร่าว ๆ สิ่งที่เราสรุปได้จากบทสนทนาระหว่างทั้ง 2 ฝั่งนั้นได้แก่การที่สตรีนิยมโต้แย้งว่านักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักให้ความสำคัญเฉพาะรัฐในฐานะตัวแสดงหลักในระบบระหว่างประเทศและมองข้ามเรื่องเพศสภาพและ

¹⁶² Schouten, P. & Dunham, H. (2012). *Theory Talk #48*.

โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ราวกับว่าเพศไม่มีอยู่จริง ทั้ง ๆ ที่รัฐก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติหากแต่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของมนุษย์ มนุษย์ที่มีเพศสภาพเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ ทั้งนี้จากการศึกษาของเอ็นโลหากเราลองและพิจารณาไปที่ผู้หญิงและผู้ชายที่มีตัวตนอยู่จริงในสังคมทุกระดับและโดยเฉพาะผู้หญิงที่ถูกมองข้ามหรือถูกทำให้ล่องหนในทางการเมืองเราจะพบว่า การให้ความสำคัญกับเพศสภาพจะทำให้เราเห็นสถานะที่ดำรงอยู่ในระดับระหว่างประเทศที่แตกต่างออกไป และการที่เราจะเห็นสถานะที่ว่านี้ได้นั้นอันดับแรกเราต้องมองให้เห็นหรือยอมรับก่อนว่าเพศสภาพคือสิ่งที่มีอยู่จริง โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายมีอยู่จริง และสิ่งนี้จะนำไปสู่การมองเห็นสถานะในระดับระหว่างประเทศที่ไม่ได้มีความเป็นอนาธิปไตยตามที่นักทฤษฎีกระแสหลักเสนอ หากแต่มีความเป็นลำดับชั้นที่มีเรื่องในพื้นที่ส่วนตัวที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้หญิงเป็นฐานชั้นล่างสุดคอยค้ำยันระบบการเมืองระหว่างประเทศ

4.2.1 ความจริงเรื่องเพศสภาพ

จากการศึกษาผลงานของเอ็นโล ผู้ศึกษาพบว่าเอ็นโลมองเพศในฐานะการประกอบสร้างระหว่างเพศตามพื้นฐานทางร่างกายตามธรรมชาติและบทบาททางสังคม ดังนั้นเพศจึงไม่ใช่แค่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดแต่เพศคือเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่สังคมกำหนดขึ้น ดังนั้นในทางกลับกันนั้นหมายความว่าเรื่องของความสัมพันธ์ก็คือเรื่องของเพศเช่นกัน และเมื่อเป็นเช่นนั้นเพศจึงกลายเป็นองค์ประกอบหรือตัวกำหนดในทุกสรรพสิ่ง เรื่องราว สถานการณ์ทางสังคมตั้งแต่ระดับปัจเจกไปจนถึงระดับระหว่างประเทศ กล่าวคือ ในฐานะนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่อธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศผ่านมุมมองเรื่องเพศและสตรีนิยม เอ็นโลให้ความสำคัญกับการชี้ให้ผู้ศึกษาเห็นถึงการปรากฏตัวของผู้หญิงในฐานะผู้หญิง (women-as-women) และ ผู้ชายในฐานะผู้ชาย (men-as-men)¹⁶³ แต่ทั้งนี้เธอไม่ได้มองเพศในเชิงกายภาพเพียงอย่างเดียว เอ็นโลมองว่าสถานะทางเพศนี้เกิดขึ้นจากการที่ผู้หญิงและผู้ชายได้รับบทบาทและการปฏิบัติจากสังคมแตกต่างกันไปตามเพศของแต่ละคน จะเห็นได้ว่าเอ็นโลไม่ได้ศึกษาหญิงชายในฐานะปัจเจกทั่วไปที่ไม่ได้ระบุเพศ เพราะในที่นี้เพศคือเงื่อนไขหลักที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติจากสังคมหรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือเพศเป็นตัวกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ ซึ่งในที่นี้เอ็นโลมองว่าเพศและความสัมพันธ์ถูกกำหนดขึ้นจาก แนวคิดที่ว่าโดยธรรมชาติแล้วพื้นที่ของผู้หญิงอยู่ที่บ้าน (private sphere) ในขณะที่พื้นที่ของผู้ชายอยู่นอกบ้านหรือพื้นที่สาธารณะ (public sphere)¹⁶⁴ ผู้หญิงควรอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ผู้ชายเป็นผู้ที่เหมาะสมแก่การออกไปผจญภัย การที่ผู้หญิงออกไปไหนมาไหนคนเดียวทำให้ผู้หญิงถูกมอง

¹⁶³ Enloe, C. (2007a). *Feminism*, 99.

¹⁶⁴ Ibid, 105.

ไม่ดีเป็นหญิงที่น่าเคารพ ในทางตรงกันข้ามหากผู้ชายไม่ออกไปผจญภัยนอกบ้านก็จะถูกมองว่าไม่สมชาย¹⁶⁵ การกำหนดตำแหน่งหน้าที่ให้หญิงและชายนำไปสู่การกำหนดว่าอะไรคือความเป็นหญิงและความเป็นชาย งานในครัวเรือน การดูแลบ้าน เลี้ยงดูบุตรหลาน ทำอาหาร และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานในครัวเรือนถูกกำหนดให้เป็นเรื่องของผู้หญิง ถึงแม้ว่ากิจกรรมนั้นจะเกิดขึ้นนอกครัวเรือนกิจกรรมดังกล่าวก็จะถูกกำหนดให้เป็นเรื่องของผู้หญิง ในขณะที่การออกไปผจญภัย การเดินทาง การสู้รบ การออกไปทำงานนอกบ้านถูกกำหนดให้เป็นเรื่องของผู้ชาย การกำหนดบทบาทเช่นนั้นนำไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์ที่ผู้ชายคือผู้ปกป้องเพราะเป็นผู้แข็งแรงกว่า เห็นโลกกว้างกว่า มีทักษะต่าง ๆ มากกว่า ในขณะที่ผู้หญิงคือผู้ที่ได้รับการปกป้องเพราะใช้ชีวิตอยู่แต่ในครัวเรือน ไม่มีความรู้ ขาดทักษะ และอ่อนแอ จากฐานคติลักษณะดังกล่าวได้นำไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์ที่สังคมมองว่าผู้ชายเป็นใหญ่และผู้หญิงเป็นรอง อีกทั้งรูปแบบความสัมพันธ์นี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในครัวเรือน แต่เกิดขึ้นทุกที่ของสังคม เช่น ในกองทัพ เพศเป็นตัวกำหนดข้อปฏิบัติที่ก่อให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างทหารชายและทหารหญิง กล่าวคือถึงแม้ว่าชายหญิงจะสามารถเป็นทหารได้เหมือนกันแต่ทหารหญิงไม่ได้มีบทบาทในฐานะนักรบในสงคราม สนามรบยังถูกสงวนไว้เป็นพื้นที่ในการต่อสู้สำหรับผู้ชายภายใต้รูปแบบความสัมพันธ์ที่ผู้ชายคือนักรบ ผู้ชายคือผู้ปกป้องในขณะที่ผู้หญิงคือผู้ที่ควรได้รับการคุ้มครองดูแล กล่าวอีกทางหนึ่งคือเพศสภาพเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกำหนดของสังคมว่าความเป็นชายคืออะไร ความเป็นหญิงคืออะไร หญิงและชายควรมีรูปแบบความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร ในทางกลับกันเรื่องของความสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับสังคม บุคคลกับรัฐ หรือรัฐกับรัฐ ก็คือเรื่องของเพศ เพราะเพศสภาพก็คือปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบของความสัมพันธ์อื่นในทางสังคมว่าอะไรควรถูกจัดไว้ในความเป็นหญิงและอะไรควรถูกจัดไว้ในความเป็นชาย ดังนั้นสรรพสิ่งหรือการดำรงอยู่ของสภาวะการณ์ต่าง ๆ นั้นถูกกำหนดโดยเพศสภาพแทบทั้งสิ้น กล่าวอย่างง่ายคือ หากเพศสภาพเป็นเรื่องของความสัมพันธ์แล้วนั้น ความสัมพันธ์ใด ๆ ก็ตามก็ย่อมเป็นเรื่องของเพศสภาพ หากเศรษฐกิจระหว่างประเทศคือเรื่องของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างรัฐ เศรษฐกิจระหว่างประเทศก็เป็นเรื่องเพศสภาพ หากการทูตคือการเจริญสัมพันธ์ไมตรีระหว่างรัฐ การทูตก็คือเรื่องของเพศสภาพ หากองค์กรระหว่างประเทศคือองค์กรที่ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่ไม่ใช่รัฐกับตัวแสดงในระบบระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นรัฐ องค์กรข้ามชาติ หรือบุคคล องค์กรระหว่างประเทศก็ถูกกำหนดด้วยเพศสภาพ หากสงครามและความมั่นคงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางความมั่นคงระหว่างรัฐ ความมั่นคงก็เป็นเรื่องของเพศสภาพ

¹⁶⁵ Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 40-41.

นักวิชาการทางด้านสตรีศึกษาท่านอื่นที่มองภาวะที่มีอยู่จริงไปในทางเดียวกันกับเอ็นโลและเห็นว่าการมีอยู่ของประเด็นทางการเมืองระหว่างประเทศถูกกำหนดด้วยเรื่องเพศสภาพอย่าง แอน อี ทาวน์ส และ เบอร์กิตตา นิคลาสสัน (Ann E. Towns and Birgitta Niklasson) ได้เสนอผลงานวิจัยที่เป็นข้อพิสูจน์ว่าประเด็นทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างเรื่องการทูตและการต่างประเทศนั้นถูกกำหนดด้วยปัจจัยทางเพศสภาพ ผลจากการวิจัยใน 50 ประเทศแรกที่มีอันดับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) สูงสุดพบว่า การกำหนดจำนวนของทูตหญิงและทูตชายมีสัดส่วนที่ต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือจากจำนวนประชากรทูตในงานวิจัยทั้งหมด 6,990 คน คิดเป็นทูตชายร้อยละ 85 ในขณะที่จำนวนทูตหญิงคิดเป็นร้อยละ 15 โดยกลุ่มประเทศนอร์ดิกมีจำนวนทูตหญิงมากที่สุดตามด้วยประเทศกลุ่มอเมริกาเหนือ และ โอเชียเนีย ในขณะที่ประเทศในทวีปเอเชียมีจำนวนทูตหญิงน้อยที่สุด นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นนี้ยังสรุปว่า ทูตชายส่วนมากมักจะได้ประจำในประเทศที่มีผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจต่อรัฐในอันดับต้น ๆ มากกว่าทูตหญิง ถึงแม้ว่าจะมีทูตหญิงที่สามารถดำรงตำแหน่งระดับสูงและประจำอยู่ในประเทศที่สำคัญต่อรัฐบาลของตน แต่เมื่อเทียบด้วยจำนวนแล้วถือว่ายังมีอัตราส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับทูตชาย ซึ่งทำให้ตีความได้ว่าเพศสภาพเป็นปัจจัยในการดำเนินงานทางการทูตและในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยังคงเป็นเรื่องของความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิง¹⁶⁶

4.2.2 ระบบปิตาธิปไตย (patriarchy)

หากเราถกนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าระบบระหว่างประเทศมีลักษณะหรือมีสภาพอย่างไร คำตอบส่วนมากคงหนีไม่พ้นแนวคิดที่ว่าสภาพของระบบระหว่างประเทศคืออนาธิปไตยหรือสภาพที่ปราศจากอำนาจศูนย์กลางในการควบคุมรัฐ (anarchy) แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับจากหลายทฤษฎีโดยเฉพาะทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักอย่างเช่น ทฤษฎีสัจนิยม ทฤษฎีสัจนิยมใหม่ ทฤษฎีเสรีนิยม และทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ เป็นต้น แต่สำหรับเอ็นโลสภาพของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ได้มีความเป็นอนาธิปไตยแต่มีสภาพเป็นลำดับชั้น (hierarchy) ที่เกิดจากการครอบงำของระบบปิตาธิปไตย กล่าวคือ

ในการศึกษาความสัมพันธ์ประเทศกระแสหลักรัฐถือเป็นตัวแสดงโดยธรรมชาติ แต่เอ็นโลพยายามชี้ให้เห็นว่ารัฐไม่ได้เกิดขึ้นและมีพฤติกรรมตามธรรมชาติ โครงสร้างของรัฐเกิดขึ้นจากแนวคิดบางเรื่องเป็นพื้นฐานซึ่งในขั้นนี้ได้แก่แนวคิดเรื่องเพศ กล่าวคือ แนวคิดเรื่องเพศนี้ได้จัดวางตำแหน่งแห่ง

¹⁶⁶ Towns, Ann E. & Niklasson, Birgitta. (2018). Where Are the Female Ambassadors? Gender and Status Hierarchies in Ambassador Postings. In Karin, Aggestam & Towns, Ann E. (Eds.), *Studies in Diplomacy and International Relations*: Palgrave Macmillan, 39-40.

ที่ให้กับความเป็นหญิงและความเป็นชายว่าโดยธรรมชาติแล้วพื้นที่ของผู้หญิงอยู่ที่บ้านซึ่งถูกมองและ เชื่อกันมาอย่างช้านานว่าเป็นพื้นที่ที่ไม่สำคัญเท่ากับ พื้นที่ของผู้ชายที่อยู่นอกบ้านหรือพื้นที่ สาธารณะ¹⁶⁷ สำหรับเอ็นโลแนวคิดเรื่องเพศทำให้เกิดโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศสภาพดังที่ได้ อธิบายไปในข้อที่ 4.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิทักษ์และผู้ได้รับการพิทักษ์ทำให้เกิดโครงสร้าง อำนาจพอสมควรเนื่องจากผู้ชายมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าผู้หญิง เรื่องใดที่เกี่ยวพันกับการ ตัดสินใจในพื้นที่สาธารณะจะถูกสงวนไว้ให้เป็นเรื่องของผู้ชายเท่านั้น โครงสร้างความสัมพันธ์ทาง อำนาจดังกล่าวทำให้เกิดระบอบที่ให้อภิสิทธิ์แก่ผู้ชาย ระบอบที่ผู้ชายเป็นใหญ่ในขณะที่ผู้หญิงเป็นรอง หรือที่เรียกว่าปิตาธิปไตย

สำหรับเอ็นโลแล้วรัฐมีสภาพการดำรงอยู่ในรูปแบบของระบอบปิตาธิปไตยที่สนับสนุนความ เป็นชายแต่นั้นไม่ได้หมายความว่าผู้ชายทุกคนจะได้ประโยชน์จากระบอบนี้ เพราะปิตาธิปไตยก็ได้ สร้างลำดับชั้นของความเป็นชายที่ทำให้เกิดการกดทับกันเองในหมู่ผู้ชายด้วยกัน กล่าวคือชายที่ ประพฤติตามกรอบความเป็นชายที่สังคมกำหนดไว้จะเป็นชายชาตรี (manly men) มากกว่าชายที่ ประพฤติเป็นอื่นซึ่งนั่นหมายความว่าปิตาธิปไตยไม่ได้เป็นคุณต่อผู้ชายทุกคนเท่ากันทั้งหมด ชายชาตรี ที่พบในงานของเอ็นโลจะมีลักษณะของความเป็นผู้นำ ทำงานนอกบ้าน กล้าหาญ ไม่รักตัวกลัวตาย เสียสละเพื่อชาติ ตัวอย่างชายชาตรีที่วันนี้ได้แก่ ทหารหรือนักรบ นอกจากทหารในกองทัพของรัฐที่ มักจะพบได้บ่อยในงานของเอ็นโล เอ็นโลยังได้ยกตัวอย่างของ โบริสลอฟ เฮอร์ค (Borislav Herak) ชายหนุ่มชาวเซอร์เบียที่เข้าร่วมขบวนการชาตินิยมและกลุ่มติดอาวุธโบริสลอฟและชายหนุ่มคนอื่น ๆ เข้าร่วมขบวนการนั้นไม่ใช่เพราะถูกชักจูงแต่เป็นเพราะพวกเขามองเห็นตัวเองในฐานะชาวเซอร์เบียที่มี ความชอบธรรมในการกอบกู้ชาติ ประกอบกับมรดกทางความคิดของชาวมุสลิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ บรรพบุรุษเกี่ยวกับความเป็นชายชาตรีที่ว่าชีวิตจะยังไม่ถือว่าประสบความสำเร็จหากยังไม่มีโอกาสได้ ต่อสู้ ดังนั้นการเป็นได้แค่หนุ่มโรงงานและไม่มีหญิงสาวมาสนใจนั้นก็เพราะตนเองยังไม่ได้ต่อสู้ นอกจากนี้ยังมีหลักฐานปรากฏว่าการเป็นนักรบ (warrior) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการก่อสร้าง วัฒนธรรมสมัยใหม่ของเซอร์เบียในอุดมคติของความเป็นชาย หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือหากชายชาว เซอร์เบียต้องการพิสูจน์ถึงความเป็นลูกผู้ชายพวกเขาต้องเป็นนักรบเป็นนักต่อสู้เพื่อประเทศชาติ¹⁶⁸

ทั้งนี้ความเป็นชายชาตรีไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดด ๆ แต่ต้องมีความเป็นหญิงซึ่งถูกกำหนดเป็น คู่ตรงข้ามมาทำให้ความเป็นชายนั้นชัดเจนขึ้น หลักการทำงานของที่ระบอบปิตาธิปไตยและการทำให้ ความเป็นชายอยู่เหนือกว่าคือการจัดที่ทางให้ความเป็นหญิงอยู่ในตำแหน่งที่ส่งเสริมความเป็นชาย

¹⁶⁷ Enloe, C. (2007a). *Feminism*, 105.

¹⁶⁸ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 105-06.

กล่าวอีกทางคือความเป็นชายจะอยู่เหนือกว่า เด่นกว่า ได้เปรียบมากกว่าก็ต่อเมื่อมีความเป็นหญิงที่เป็นรองผลักดันให้ความเป็นชายชัดเจนขึ้น ถึงแม้ว่าเอ็นโบลจะชี้ให้เห็นว่าทหารและนักรบคือตัวแทนความเป็นชายชาตรีที่ชัดเจนที่สุด แต่เอ็นโบลก็ไม่ได้หมายความว่าทหารหรือนักรบเท่านั้นที่จะได้สถานะชายชาตรี ในด้านอื่น ๆ หากผู้ชายอยู่ในตำแหน่งที่ต้องใช้ความสามารถ ทักษะหรือความรู้ขั้นสูงก็จะได้รับการยกย่องว่าเป็นชายที่ชาตรีเช่นกัน ตัวอย่างเช่น แรงงานชายในภาคการเกษตรขนาดใหญ่ถือเป็นแรงงานหลักในการเพาะปลูกผลิตผล ในขณะที่แรงงานหญิงจะถูกกำหนดให้ทำในเรื่องที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับผลิตผลโดยตรง เช่น กำจัดวัชพืช ดายหญ้า หรือเก็บเกี่ยวผลิตผลซึ่งนั่นส่งผลต่อการกำหนดค่าแรงชายหญิงที่แตกต่างกัน¹⁶⁹

ระบอบปิตาธิปไตยทำให้ความเป็นหญิงตกเป็นรองโดยการทำให้เรื่องของผู้หญิงกลายเป็นเรื่องขี้ปะติ๋ว (trivialization) ไม่ว่าจะด้วยวิธีการที่จะทำให้ผู้หญิงรู้สึกสบายหรือปลอดภัยโดยไม่ก้ำกษาการเพิกเฉย การทำให้เรื่องของผู้หญิงดูเป็นเรื่องไร้สาระ การดูถูกกับสิ่งที่ถูกมองว่าเป็นสตรีนิยม¹⁷⁰ ยกตัวอย่างเช่น การทำให้เรื่องความรุนแรงทางเพศกลายเป็นเรื่องเล็กเมื่อถูกนำไปเทียบกับเรื่องของผลประโยชน์หรือเรื่องที่ถูกมองว่าใหญ่กว่า เช่น เมื่อเทียบกับการแข่งขันทางเศรษฐกิจในระดับโลก การปรับโครงสร้างของรัฐ หรือปัญหานิวเคลียร์ รัฐจะมองว่าความรุนแรงทางเพศเป็นเรื่องเล็ก อีกทั้งการที่ผู้หญิงในฐานะเหยื่อจะนำปัญหาความรุนแรงทางเพศออกมาพูดในที่สาธารณะเสียเองก็ถูกกดดันจากสังคมว่าเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมเพราะการพูดในที่สาธารณะถือเป็นเรื่องของผู้ชาย¹⁷¹ นอกจากนี้ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องของความเป็นหญิงแล้ว ระบอบชายเป็นใหญ่ยังสามารถทำให้กระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมยังคงทำงานต่อไปอย่างเงียบ ๆ ยกตัวอย่างเช่นการผลิตซ้ำแนวคิดของการเป็นผู้หญิงที่ดี จากกรณีการย้ายฐานการผลิตของบริษัทเสื้อผ้าของประเทศในฝั่งตะวันตกไปที่ประเทศบังคลาเทศหรือในประเทศอื่นที่ต้นทุนถูกกว่าโดยเฉพาะค่าแรง ทั้งนี้ค่าจ้างแรงงานไม่สามารถกำหนดราคาในตัวเองได้ มันถูกทำให้ราคาถูก การครอบงำทางความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการกำหนดค่าจ้างแรงงานของผู้หญิงที่ต่ำ การให้ความหมายใหม่กับการเป็นสาวแรกแย้ม (girlhood) และความเป็นหญิงที่น่าเคารพคือวิธีที่บริษัทเสื้อผ้าระดับโลกใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจและแรงดึงดูดผู้หญิงเข้ามาทำงานในโรงงาน สาวโรงงานจะรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองสำคัญเมื่อพวกเขาสามารถส่งเงินกลับบ้านไปให้ครอบครัวได้ และนั่นทำให้นิยามของการเป็นลูกสาวที่ดีต้องแต่งงานกับคนที่พ่อแม่เลือกให้นั้นเปลี่ยนไป ในช่วงศตวรรษที่ 19 ที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม เจ้าของกิจการกำเนิดใหม่ (แน่นอนอนว่าในยุคนั้นเป็นผู้ชาย) ได้พยายามที่จะใช้แรงงานหญิงราคาถูก เพื่อที่จะสร้างกำไรและแข่งขันในตลาด

¹⁶⁹ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 226-27.

¹⁷⁰ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 4-5.

¹⁷¹ Ibid, 74-79.

ระหว่างประเทศได้ การถือกำเนิดของจักรเย็บผ้าเป็นจุดกำเนิดของสาวโรงงาน (mill girls) ผู้หญิงกลายเป็นแรงงานหลักในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าและสิ่งทอ แต่การที่จะทำให้ผู้หญิงเข้ามาทำงานในโรงงานนั้นเกี่ยวพันไปถึงครอบครัวว่าพ่อแม่ของพวกเธอจะยอมหรือไม่ที่จะให้พวกเธอออกจากบ้านและแต่งงานช้า นักสตรีนิยมสรรเสริญจักรเย็บผ้าในฐานะผู้ปลดปล่อยผู้หญิงออกจากพันธนาการ แต่ในขณะเดียวกันจักรเย็บผ้าซึ่งเป็นตัวช่วยที่ทำให้การตัดเสื้อผ้านั้นง่ายขึ้น ลูกจ้าง (ผู้หญิง) ไม่จำเป็นต้องตัดเสื้อทั้งตัวแบบเดิมอีกต่อไป แต่ทุกคนตัดเย็บแค่ส่วนที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น นั่นทำให้งานตัดเย็บไม่ใช่งานที่จำเป็นต้องใช้ฝีมือระดับสูง เจ้าของโรงงานไม่จำเป็นต้องจ้างช่างฝีมือชายราคาแพงอีกทั้งค่าแรงในการตัดเย็บขึ้นอยู่กับจำนวนงานที่ทำจึงทำให้เกิดการแข่งขันกันเองระหว่างแรงงานหญิงส่งผลทำให้เกิดความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของแรงงานซึ่งเป็นผลดีต่อนายจ้างในการกำกับควบคุมการผลิต¹⁷²

นอกจากนี้เอ็นโลยังเสนอต่อว่า ระบบปีตาธิปไตยมีความเป็นพลวัตที่ปรับตัวตลอดเวลาจนทำให้ผู้หญิงมองข้ามสถานะความเป็นรองของตนเองแต่กลับรู้สึกปลอดภัยและรู้สึกดีภายใต้ระบบดังกล่าว¹⁷³ ปีตาธิปไตยทำให้กระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมที่ผู้หญิงเป็นผู้แบกรับภาระไม่ถูกตั้งคำถามหรืออย่างน้อยที่สุดถ้ามีใครเอ่ยถามขึ้นมาจะบอบช้ำเป็นใหญ่ก็จะทำให้ข้อกังขาเหล่านั้นไร้น้ำหนักและไม่เป็นที่น่าสนใจในวงกว้าง กล่าวอีกทางหนึ่งคือระบบปีตาธิปไตยไม่ใช่ระบบที่จะกดขี่ผู้หญิงอย่างตรงไปตรงมาเสียทีเดียว แต่ปีตาธิปไตยยังให้รางวัลแก่ผู้หญิงที่ทำตัวเหมาะสม การได้ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้หญิงที่ดี เป็นศรีภรรยา หรือเป็นแม่ที่เสียสละ เป็นสิ่งหอมหวานที่ทำให้ผู้หญิงหลงใหลไปกับตราประทับเหล่านั้น อีกทั้งปีตาธิปไตยอย่างสร้างความมั่นใจและความสบายใจให้กับผู้หญิงได้ว่าตนจะปลอดภัยในฐานะผู้ได้รับการปกป้อง¹⁷⁴

ไม่เพียงแต่รัฐที่มีความเป็นปีตาธิปไตย ในฐานะนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเอ็นโลยังได้พยายามอธิบายว่าระบบปีตาธิปไตยฝังตัวอยู่ในทุกระดับชั้นและรูปแบบของสังคมหรือสถาบันใดก็ตามรวมถึงในระดับการเมืองระหว่างประเทศด้วย

“ปีตาธิปไตยคือระบบทางโครงสร้างและความคิดที่ให้อภิสิทธิ์ต่อความเป็นชาย ทุกระบบของสังคมและสถาบันสามารถกลายเป็นปีตาธิปไตย วัฒนธรรมโดยรวมสามารถกลายเป็นปีตาธิปไตย ความเป็นจริงข้อนี้ได้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการเคลื่อนไหวของนักสตรีนิยมในระดับชาติ และเคลื่อนพลไปสู่สังคมหลายระดับในเวลาพร้อม ๆ กัน ครอบครัว เทศบาล

¹⁷² Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 259-69.

¹⁷³ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 6.

¹⁷⁴ Enloe, C. (2013). *Seriously! Investigating Crashes and Crises as if Women Mattered*, 14.

กองทัพ ธนาคาร กรมตำรวจ ที่อยู่ท่ามกลางพื้นที่ของชีวิตปกติที่บางทีก็มีความโน้มเอียงไปในทางปิตาธิปไตยอย่างเห็นได้ชัดไม่ว่าจะเป็น ค่านิยม โครงสร้าง และหลักปฏิบัติ จำนวนของโรงพยาบาล โรงเรียน โรงงาน สถานิติบัญญัติ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ สถานีโทรทัศน์ องค์กรศาสนา บริษัท และศาล ได้พัฒนาแนวทางในการมองและปฏิบัติต่อสมาชิกหรือผู้รับบริการและโลกรอบ ๆ ตัวของพวกเขาภายใต้ข้อสันนิษฐานที่ว่าควรจะให้รางวัล การส่งเสริม การแข่งขัน การลำดับความสำคัญ หรือกำหนดงบประมาณโดยยึดความเป็นชาย การโน้มเอียงไปสู่ปิตาธิปไตยยังสามารถพบได้ในการเคลื่อนไหวเพื่อสันติและความยุติธรรม เช่นเดียวกับในสถานที่ทำงานของนิตยสาร มุลนิธิ และ องค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศที่สามารถกลายเป็นปิตาธิปไตยได้”¹⁷⁵

ข้อเสนอของเอ็นโลที่ว่าระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือเวทีขนาดใหญ่ของระบอบปิตาธิปไตยเป็นข้อเสนอที่ท้าทายแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักเดิม เพราะนั่นหมายความว่าระบบระหว่างประเทศไม่ได้มีสภาพที่เป็นอนาธิปไตยที่เกิดจากการที่รัฐยึดถืออำนาจอธิปไตยของตนเองเป็นอำนาจสูงสุด แต่มีสภาพเป็นลำดับชั้นที่เกิดจากแนวคิดชายเป็นใหญ่ที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของรัฐโดยเฉพาะรัฐมหาอำนาจ ยกตัวอย่าง ในทฤษฎีสัจนิยมรัฐเป็นตัวแทนแสดงเพียงหนึ่งในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความเป็นอนาธิปไตย ปราศจากศูนย์กลางทางอำนาจในการควบคุม รัฐมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ของตัวเองอันเป็นเหตุให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากผลประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ (relative gain) ในทฤษฎีเปลี่ยนผ่านทางอำนาจได้ให้นิยามของรัฐคล้ายกับทฤษฎีสัจนิยม ข้อแตกต่างอยู่ตรงที่ทฤษฎีเปลี่ยนผ่านทางอำนาจเสนอรูปแบบความสัมพันธ์ทางอำนาจที่เป็นลำดับชั้น รัฐมหาอำนาจจะเป็นผู้กำหนดระเบียบระหว่างประเทศที่รัฐอื่นต้องปฏิบัติตามอันจะนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมืองระหว่างประเทศ¹⁷⁶ อย่างไรก็ตาม สำหรับนักสตรีนิยมระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระบอบปิตาธิปไตยก่อให้เกิดลำดับชั้นของอำนาจทางการเมือง รัฐที่ทรงอิทธิพลก็หวังที่จะครอบครองตำแหน่งทางอำนาจอันทรงเกียรตินั้น นั่นจึงนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างรัฐ¹⁷⁷ กล่าวคือในทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านอำนาจ ในสถานะที่รัฐมีความเท่าเทียมกันรัฐมหาอำนาจจะเป็นผู้จัดระเบียบหากเกิดความขัดแย้ง แต่สำหรับสตรีนิยมรัฐมหาอำนาจที่พยายามจะจัดระเบียบระหว่างประเทศจะทำให้เกิดความขัดแย้งเพราะรัฐมีความเป็นชาย¹⁷⁸

¹⁷⁵ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 4-5.

¹⁷⁶ Sjoberg, L. (2010a). Gendering Power Transition Theory. In L. Sjoberg (Ed.), *Gender and International Security: Feminist Perspective*. New York: Routledge, 84.

¹⁷⁷ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 4.

¹⁷⁸ Sjoberg, L. (2010a). Gendering Power Transition Theory, 89.

รัฐแข่งขันกันเพื่อพิสูจน์ความเป็นชายโดยไม่ได้คำนึงถึงความเสมอภาคทางอำนาจ นักวิจัยสตรีนิยมทำความเข้าใจประเด็นนี้ผ่านมโนทัศน์ของเจ้าแห่งความเป็นชาย (hegemonic masculinity)¹⁷⁹ อันหมายถึงแนวคิดที่ว่าด้วยโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ให้คุณค่าความเป็นชายเหนือกว่าความเป็นหญิง มโนทัศน์เจ้าแห่งความเป็นชายนั้นถูกเชื่อมโยงกับรัฐและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านสงครามและการต่อสู้ ในทางกลับกันสงครามระหว่างรัฐก็เป็นตัวกำหนดความเป็นชายชาติรัฐของรัฐ¹⁸⁰ กองทัพคือตัวแทนความเป็นชายของรัฐ สงครามระหว่างรัฐเปรียบเสมือนเวทีประลองกำลังความแข็งแกร่ง แต่ทั้งนี้กองทัพไม่ได้เป็นสถาบันที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศ องค์ประกอบที่ช่วยให้กองทัพเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้คือกำลังพล แต่การที่จะได้มาซึ่งกำลังพลนั้นเต็มไปด้วยเงื่อนไข เงื่อนไขประการแรกคือการทำให้สังคมเชื่อให้ได้ว่าสงครามที่ต้องต่อสู้กันในสมรภูมิ (battle front) ก็เพื่อปกป้องรักษาสิ่งที่อยู่ที่บ้าน (home front) การเข้าร่วมกองทัพเพื่อต่อสู้คือวิถีของลูกผู้ชายที่ต้องปกป้องบ้านและครอบครัว เงื่อนไขประการต่อมาคือกำลังพลต้องถูกสร้างและรักษา กระบวนการดังกล่าวได้แก่การให้กำเนิด การเลี้ยงดู ดูแลรักษายามเจ็บป่วย เงื่อนไขที่สามคือกองทัพและกำลังพลต้องมีเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย และอาวุธ ซึ่งการจัดการกับปัจจัยเหล่านี้ต้องไม่กระทบกับแรงงานของกำลังพลที่จะไปเป็นทหาร จากเงื่อนไขเอ็นโวลสรุปได้สรุปไว้ว่ากระบวนการได้มาซึ่งกำลังพลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ผู้หญิงจำเป็นสำหรับกองทัพในฐานะผู้หญิงตามเพศสภาพ ผู้หญิงในฐานะผู้ได้รับการปกป้องจากผู้ชาย ผู้หญิงในฐานะแม่หรือภรรยาของทหาร ผู้หญิงในฐานะแรงงานที่คอยผลิตปัจจัยที่จำเป็นต่อกองทัพโดยไม่กระทบกับกำลังพล หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือกองทัพต้องพึ่งพาครอบครัวปิตาธิปไตยในการควบคุมผู้หญิงผ่านแนวคิด ความเชื่อ และโครงสร้างทางสังคมที่ถูกกำหนดขึ้นจากความเป็นหญิงและความเป็นชาย¹⁸¹

4.2.3 ความสัมพันธ์ส่วนตัว (the personal)

การดำรงอยู่ของครอบครัวปิตาธิปไตยเป็นสิ่งที่อยู่จริงและครอบครัวปิตาธิปไตยไม่ได้ดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว ปิตาธิปไตยเป็นทั้งแนวคิด ความเชื่อ โครงสร้างทางสังคมที่ต้องอาศัยความเป็นหญิงและความเป็นชายในการค้ำจุน แต่ในความเป็นจริงสังคมมักจะให้ค่าแต่ความเป็นชายโดยไม่ได้ให้ความสนใจว่าที่ความเป็นชายดำรงอยู่ได้อย่างโดดเด่นและเหนือกว่านั้นเป็นเพราะมีความเป็นหญิงที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องไร้สาระ เป็นเรื่องขี้ปะติ๋ว รongรับและคอยค้ำจุนความเป็นชายซึ่งเป็นกระแสหลัก

¹⁷⁹ Ibid

¹⁸⁰ Hooper, C. (2001). *Manly States*, 81.

¹⁸¹ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?: The Militarisation of Women's Lives*. London: Pluto Press Limited, 211-12.

เอ็นโลรวมถึงนักสตรีนิยมอีกมากพยายามเปิดเผยให้โลกรับรู้การดำรงอยู่ของชีวิตหรือความสัมพันธ์ส่วนตัว (the personal) ที่ถูกกำหนดว่าเป็นชีวิตของผู้หญิงหรือเกี่ยวข้องกับความเป็นหญิง ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโลให้ความสำคัญกับผู้หญิงในฐานะตัวแสดงระหว่างประเทศ (international actor)¹⁸² โดยการศึกษาชีวิตประจำวันของผู้หญิงทั่วไป ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างตัวผู้หญิงกับผู้อื่น และบทบาทของผู้หญิงในการเป็นผู้ผลิตซ้ำทางสังคม ในฐานะแหล่งของข้อมูลและความรู้ อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาพบว่าเอ็นโลให้ความสำคัญกับชีวิตส่วนตัวและความสัมพันธ์ของผู้หญิงกับผู้อื่นในเชิงทวิภาค กล่าวคือการดำรงอยู่ของชีวิตและความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้หญิงคือความจริงและการดำรงอยู่นั้นไม่ได้รับความสำคัญก็เป็นความจริงเช่นกัน ชีวิตของผู้หญิงไม่ได้รับความสนใจอย่างจริงจังมากนัก เพราะผู้คนต่างพากันคิดว่าอะไรก็ตามที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงไม่ได้สำคัญหรือส่งผลกระทบต่ออันใหญ่หลวงอะไรนัก ความเชื่อนี้ได้ฝังในรากของระบอบปิตาธิปไตยที่มีสมมติฐานว่าผู้หญิงโดยพื้นฐานแล้วเป็นผู้พึ่งพิง (dependent beings)¹⁸³

เอ็นโลกล่าวว่าการให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจัง (taking women seriously) จะทำให้เรามองเห็นผู้ชายในฐานะผู้ชาย¹⁸⁴ ยกตัวอย่างเช่น ในด้านการทูต เอ็นโลพบว่าผู้หญิงในฐานะภรรยาเจ้าหน้าที่การทูตมีส่วนต่อการทำงานของนักการทูตซึ่งเป็นสามี ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 งานทางด้าน การทูตและการรับแขกบ้านแขกเมืองเริ่มกลายเป็นงานเนื้อเดียวกัน การรับแขกกลายเป็นงานในหน้าที่อย่างไม่เป็นทางการของเหล่าบรรดาภรรยา นักการทูต ซึ่งแม้ว่าหน้าที่ดังกล่าวจะไม่ได้เป็นทางการแต่ก็เป็นสิ่งที่รัฐบาลคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลา เพราะการทูตจะดำเนินไปด้วยดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเชื่อใจและความมั่นใจในตัวแทนของรัฐบาลที่ผลประโยชน์มักจะขัดกันอยู่เสมอ ความเชื่อใจและความมั่นใจจะต้องถูกสร้างขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการพูดคุยอย่างถูกต้องกันนอกห้องทำงานซึ่งสถานที่นั้นก็คือนั่นคือบ้าน ยิ่งนักการทูตชายจำเป็นต้องสร้างความไว้วางใจภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองมากเท่าใด ความคาดหวังที่จะได้รับการต้อนรับอย่างเป็นทางการที่บ้านก็ยิ่งมากขึ้น และนั่นหมายถึงความคาดหวังของรัฐบาลที่มีต่อภรรยาของนักการทูต¹⁸⁵ ไม่เพียงเฉพาะเรื่องของภรรยา นักการทูตที่เป็นประเด็นทางเพศเท่านั้น ในปี 1970 ผู้หญิงตำแหน่งสูงใน กระทรวงต่างประเทศของสหรัฐฯ เริ่มที่จะอภิปรายประเด็นทางเพศของผู้หญิงที่ส่งผลต่อหน้าที่การงานในงานราชการต่างประเทศ ประเด็นที่ผู้หญิงกลุ่มนี้มองว่าไม่เป็นธรรมต่อชีวิตการทำงานของพวกเขาเวลาที่จะมีการเลื่อนขั้นคือ ผู้ชายที่แต่งงานแล้วจะเป็นฝ่ายได้เปรียบเพราะมีภาพลักษณ์ที่มั่นคง ในขณะที่

¹⁸² Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 5.

¹⁸³ Enloe, C. (2013). *Seriously! Investigating Crashes and Crises as If Women Mattered*, 11.

¹⁸⁴ *Ibid*, 4.

¹⁸⁵ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 40-41.

ผู้หญิงโสดจะถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ไม่มั่นคง ซึ่งภายหลังจากการอภิปรายอย่างเป็นทางการ พวกเธอก็ได้ตั้งองค์กร Women Actions Organization: WAO ขึ้นมาเพื่อที่จะดำเนินการคัดค้านนโยบายที่เอาเปรียบผู้หญิงได้อย่างเป็นระบบ เพราะการต่อสู้เฉพาะบุคคลหรือเฉพาะกรณีในช่วงแรกนั้นไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง¹⁸⁶

ความมั่นคงของรัฐเป็นอีกประเด็นที่มีถูกมองว่าเป็นเรื่องของผู้ชาย ทหาร และกองทัพ แต่เอ็นโกลพยายามเผยให้เห็นว่าชีวิตของผู้หญิงและความสัมพันธ์ส่วนตัวของพวกเธอมีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นความมั่นคงระหว่างรัฐ ไม่ใช่เฉพาะผู้หญิงในฐานะแม่และภรรยาของเหล่ากำลังพลของกองทัพ แต่รวมถึงผู้หญิงที่ให้บริการทางเพศแก่กำลังพลในกองทัพและโดยเฉพาะทหารประจำฐานทัพต่างชาติด้วย เอ็นโกลได้อ้างงานของแคทเธอริน มูน นักวิจัยสตรีนิยมชาวเกาหลีใต้ที่ศึกษาบทบาทของผู้หญิงที่ให้บริการทางเพศแก่ทหารอเมริกันประจำฐานทัพสหรัฐฯในเกาหลีใต้ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 งานวิจัยของมูนได้สรุปไว้ว่าการซื้อขายบริการทางเพศระหว่างผู้หญิงที่ขายบริการชาวเกาหลีกับผู้ซื้อบริการที่เป็นทหารอเมริกันเปรียบเสมือนลวดเย็บกระดาษที่ฉีกความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้และสหรัฐฯไว้ด้วยกัน รัฐบาลของทั้งสองประเทศมองผู้หญิงกลุ่มนี้ว่าเป็นเสมือนเครื่องมือในการสานสัมพันธ์ไมตรี (friendly relations) ระหว่างประเทศและเป็นเครื่องมือในการที่จะช่วยให้ทหารอเมริกันที่ประจำอยู่ในเกาหลีใต้ได้อย่างมีความสุข¹⁸⁷ งานวิจัยของมูนเผยให้เห็นชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงบริการถูกใช้ในการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เมื่อเกิดปัญหาระหว่างผู้หญิงบริการกับทหารอเมริกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเชื้อชาติ หรือปัญหาทางสุขอนามัยอย่างโรคระบาด รัฐบาลสหรัฐฯจะเป็นฝ่ายกดดันให้รัฐบาลเกาหลีใต้ออกนโยบายหรือมาตรการในการแก้ปัญหาเสมอเห็นได้จากกรณีรณรงค์เรื่องสุขอนามัยภายในและบริเวณรอบฐานทัพ (The Camptown Clean-Up Campaign) อย่างเช่น เมื่อเกิดโรคระบาดทางเพศ มีการกำหนดมาตรฐานสุขอนามัยในสถานบันเทิงรอบฐานทัพ ข้อกำหนดในการควบคุมโรคระบาด การตรวจโรค การตรวจสุขภาพจะถูกบังคับใช้เฉพาะผู้หญิงบริการโดยมีการตรวจถึงสัปดาห์ละ 2 ครั้ง¹⁸⁸

นอกจากนี้ เอ็นโกลยังได้อ้างงานวิจัยของคริสติน อาห์น (Christine Ahn) ที่ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรระหว่างประเทศอย่างกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ว่าส่งผลต่อการกำหนดนโยบายการให้ความช่วยเหลือทางการเงินระหว่างประเทศหรือไม่อย่างไร ซึ่งจากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมองค์กรที่มีความอดทนอดกลั้นต่อพฤติกรรมที่เหยียด

¹⁸⁶ Ibid, 204-05.

¹⁸⁷ Moon, K. H. S. (1997). Sex Among Allies: Military Prostitution in U.S./Korea Relations.

¹⁸⁸ Ibid, Chapter 3.

เพศของผู้บริหารระดับสูงมีความเชื่อมโยงต่อการกำหนดนโยบายที่ผลักดันให้ผู้หญิงยากจนต้องแบกรับภาระหนี้สินของรัฐบาล หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือวิถีชีวิตของผู้หญิงและผู้ชายภายในกองทุนการเงินระหว่างประเทศมีผลต่อการกำหนดนโยบายที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของหญิงชายทั่วโลก นั่นหมายความว่าหรือไม่ว่าหากสมาชิกขององค์กรใดก็ตามปล่อยให้วัฒนธรรมองค์กรเอนเอียงไปทางระบอบชายเป็นใหญ่ที่ละเลยผู้หญิงและความเป็นผู้หญิง องค์กรนั้นจะมีแนวโน้มที่จะกำหนดนโยบายที่มีลักษณะเหยียดเพศทั้งภายในองค์กรเองและนโยบายต่อกิจกรรมภายนอกองค์กรด้วย¹⁸⁹

4.3 ญาณวิทยา: แหล่งที่มาของความรู้

ญาณวิทยา หรือ ทฤษฎีความรู้ คือ แนวทางในการศึกษาและแยกแยะว่าอะไรคือเรื่องจริงหรืออะไรคือความรู้ หรือเราจะสามารถหาความรู้ได้อย่างไร จากใคร และที่ไหน ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐคือหน่วยในการศึกษาที่นักวิชาการกระแสหลักใช้ในการศึกษาพฤติกรรมและปรากฏการณ์ในเวทีระหว่างประเทศ การศึกษาหาความรู้ของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักในช่วงแรกภายใต้ร่มของความเป็นรัฐศาสตร์มีความพยายามที่จะทำให้ศาสตร์มีความน่าเชื่อถือโดยการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยการกำหนดตัวแปรเพื่อหาความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผล ในกรณีของการศึกษาเรื่องเพศสภาพในทางการเมืองระหว่างประเทศของกลุ่มสตรีนิยมสายเหตุผลนิยมก็เช่นกัน การหาความรู้ทำได้จากการหาความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลระหว่างรัฐและเพศสภาพ ในขณะที่กลุ่มจุดยืนทางสตรีนิยมที่มองว่ารัฐไม่ได้เป็นแค่ตัวแสดงในเวทีโลกแต่รัฐมีลักษณะเป็นรัฐปิตาธิปไตยที่มีโครงสร้างสนับสนุนให้ผู้หญิงตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบกว่าผู้ชาย การจะแยกแยะว่าอะไรคือความรู้หรือความจริงหากศึกษารัฐในฐานะตัวแปรเพียงลำพังก็จะได้ความจริงเพียงด้านเดียวซึ่งเป็นด้านที่ความเป็นชายมีอิทธิพลในการผลิตชุดความจริงหรือความรู้ที่ ดังนั้นกลุ่มจุดยืนสตรีนิยมจึงเสนอว่าเราต้องศึกษาผู้หญิงและวิถีชีวิตของพวกเธอที่แตกต่างไปจากผู้ชายด้วย ซึ่งผู้หญิงที่นักคิดกลุ่มนี้ให้ความสนใจคือผู้หญิงทุกกลุ่มตั้งแต่ในระดับผู้นำประเทศ ผู้หญิงในชนชั้นนำ ผู้หญิงทำงาน แรงงานหญิง แม่บ้าน หรือแม้กระทั่งผู้หญิงที่ให้บริการทางเพศ เมื่อนั้นเราจึงจะได้ภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ส่วนกลุ่มสตรีนิยมหลังโครงสร้างนิยมที่เชื่อว่าเพศสภาพเป็นเรื่องวาทกรรม การศึกษาหาความจริงจึงต้องศึกษาจากวาทกรรม นักคิดกลุ่มนี้ไม่เชื่อในการศึกษาวิถีชีวิตเพราะพวกเขาเชื่อว่าวิถีชีวิตนั้นดำรงอยู่ภายใต้ชุดของวาทกรรมที่ปัจเจกยึดถือเป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิต¹⁹⁰

¹⁸⁹ Enloe, C. (2013). Seriously! Investigating Crashes and Crises as If Women Mattered, 50-52.

¹⁹⁰ Hansen, L. (2015). Ontologies, Epistemologies, Methodologies.

ในกรณีการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น เอ็นโลเสนอว่าเราควรศึกษาผู้หญิงและชีวิตของพวกเธอซึ่งผู้หญิงของเอ็นโลหมายถึงผู้หญิงทั่วไปตั้งแต่ในระดับผู้นำ ข้าราชการ ทหาร แรงงาน แม่บ้าน หรือผู้ให้บริการทางเพศ เป็นต้น จากการศึกษางานของเอ็นโลพบว่า แนวทางในการศึกษาเรื่องเพศสภาพคือการใช้ความสงสัยของนักสตรีนิยม (feminist curiosity) ที่จะสนใจและให้ความสำคัญกับสิ่งที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักมองข้ามหรือเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ซึ่งในกรณีนี้ได้แก่ผู้หญิงและชีวิตของพวกเธอ เพื่อเปิดเผยการทำงานของกระบวนการสร้างความ เป็นชายและความเป็นหญิง เอ็นโลเสนอไว้ว่าในการศึกษาและขุดลึกการดำรงอยู่ของเพศสภาพ ด้วยความสงสัยของนักสตรีนิยม ไม่ได้อาศัยเฉพาะการถามถึงความหมายของความเป็นหญิงหรือความเป็นชายเท่านั้น แต่ต้องศึกษาลึกลงไปว่านิยามดังกล่าวได้กำหนดที่ทางให้กับผู้หญิงอย่างไร และผู้หญิงรู้สึกอย่างไรกับตำแหน่งแห่งที่นั้นของตนเอง หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือการศึกษาเรื่องเพศสภาพนั้น อาศัยการสืบสวนเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ ไม่ว่าจะ เป็น ลักษณะหรือรูปแบบของอำนาจเป็นอย่างไร? ใครเป็นคนกุมอำนาจ? หรือใครได้อะไรจากการใช้อำนาจในการกำหนดกฎเกณฑ์ประเด็นทางเพศสภาพ? และในการจะศึกษาเรื่องอำนาจจำเป็นต้องศึกษาให้รอบด้าน การละเลยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง จะทำให้เกิดช่องโหว่ทางการศึกษาว่าแท้จริงแล้วใครเป็นผู้กุมอำนาจและมีเป้าหมายอย่างไร การให้ความสำคัญตำแหน่งแห่งหนของผู้หญิงว่าทำไมพวกเธอถึงไปอยู่ตรงนั้นแล้วพวกเธอมีความรู้สึกอย่างไรคือการเปิดเผยการทำงานของอำนาจในทางการเมือง¹⁹¹

4.3.1 ผู้หญิงทั่วไป (ordinary women)

หากเราจินตนาการถึงสิ่งที่เกิดขึ้น “ทุกวัน” คนทั่วไปอาจจะมองว่ามันเป็นเรื่องไม่สำคัญและครั้งหนึ่งเอ็นโลก็เคยมองว่ากิจวัตรประจำวันเหล่านั้นเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย จนกระทั่งเมื่อเธอได้ให้ความสนใจแนวคิดสตรีนิยม เธอจึงตระหนักได้ว่าเธอมองข้ามพลวัตทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่เกิดขึ้นทุกวัน (the everyday) เพียงแค่เธอเห็นว่ากิจกรรมเหล่านั้นไม่ได้มีน้ำหนักและไม่เกี่ยวข้องกับอะไรกับการเมือง ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 นักสตรีนิยมได้ประกาศแถลงการณ์ในทางทฤษฎีที่สำคัญได้แก่ เรื่องส่วนตัวคือเรื่องการเมือง (the personal is political) อันทำให้นักสตรีนิยมหันมาสนใจเรื่องราว วิถีชีวิต และกิจวัตรประจำวันของผู้หญิงทั่วไปในฐานะสาเหตุของการดำรงอยู่ของระบอบปิตาธิปไตย พื้นที่ในการศึกษาวิจัยของนักสตรีนิยมไม่ใช่พื้นที่ทางอำนาจของรัฐ พรรคการเมือง หรือการประชุมผู้นำ แต่เป็น ห้องครัว ห้องนอน ร้านเสริมความงาม หอพัก ค่ายผู้อพยพ และพื้นที่อื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับกิจวัตรประจำวันของผู้หญิง ซึ่งการศึกษาพื้นที่เหล่านี้ทำให้นักสตรีนิยมพบว่า เบื้องลึกการทำงานของอำนาจเกิดขึ้นในที่ที่อำนาจปรากฏตัวน้อย ซึ่งรัฐรวมทั้งผู้นำและผู้

¹⁹¹ Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 8-9.

กำหนดนโยบายต่างตระหนักถึงข้อนี้ดี รัฐจึงพยายามควบคุมโครงสร้างทางอำนาจที่วุ่นวาย
แบบเนียนที่สุดเพื่อไม่ให้ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจรู้สึกไม่พอใจกับโครงสร้างมายาคติที่แยกพื้นที่ส่วนตัวและ
พื้นที่สาธารณะออกจากกัน¹⁹²

เอ็นโลเริ่มต้นศึกษาหาความรู้จากผู้หญิงทั่วไปและให้ความสนใจพื้นที่ในการวิจัย 2 พื้นที่ไป
พร้อม ๆ กันได้แก่ พื้นที่ภายในครัวเรือนของครอบครัวทหาร และ พื้นที่ในโรงงานผลิตสินค้าส่งออก¹⁹³
อย่างเช่น ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 ฐานทัพสหรัฐฯ ในเอฟฟิงแฮม (Effingham) ประเทศอังกฤษ
ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้านในเอสเสก (Essex) ทหารอเมริกันที่เข้ามาประจำการได้พาลูกและ
ภรรยาของพวกเขาไปด้วย การมาถึงของทหารอเมริกันนำมาซึ่งรูปแบบของการบริโภคแบบอเมริกัน
กระทรวงกลาโหมเองก็พยายามจะทำทุกอย่างให้ทหารในฐานทัพและครอบครัวของพวกเขา รู้สึก
เหมือนตอนอยู่ที่สหรัฐฯ ยุทธศาสตร์ของกองทัพในช่วงสงครามเย็นและช่วงหลังสงครามคือการจะทำให้
ทหารสหรัฐฯ ในฐานทัพต่างแดนมีความสุขได้ต้องเริ่มจากการทำให้ภรรยาของพวกเขามีความสุข
ด้วย หรืออย่างน้อยถ้าพวกเขาไม่มีความสุขก็สามารถถอนตัวหรือลาออกไปอย่างไม่มีปากมีเสียงได้
หลักฐานที่เป็นรูปธรรมที่พอจะบ่งบอกได้ว่ากองทัพเห็นความสำคัญของการที่จะทำให้ครอบครัวทหาร
รู้สึกพอใจชีวิตความเป็นอยู่ในฐานทัพต่างแดนคือการส่งตรงเครื่องสำอางและเครื่องใช้ในบ้านจาก
สหรัฐฯ เข้ามาในเอฟฟิงแฮม ผู้หญิงที่แต่งงานกับทหารสหรัฐฯ จะได้สิทธิพิเศษต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ที่อยู่
อาศัย ส่วนลดในการซื้อสินค้า การเข้าถึงการรักษาพยาบาล รวมถึงการสร้างและแบ่งปันคุณค่าของ
การเป็นผู้ที่เสียสละอยู่เบื้องหลังเมื่อสามีต้องไปประจำการ อีกทั้งยังเป็นเหมือนตัวแทนของสหรัฐฯ ใน
การจะแสดงให้เห็นค่านิยมอเมริกันในขณะที่อยู่ต่างแดน แต่ในขณะเดียวกันพวกเธอก็ต้องทำงาน
สมาคมภริยาทหาร เช่น งานทางด้านสังคมสงเคราะห์ งานร้านค้าภายในฐานทัพเพื่อคอยให้บริการ
และความสะดวกสบายอันจะเกิดชุมชนภายในฐานทัพ โดยที่พวกเธอไม่ได้รับค่าจ้างแต่อย่างใด¹⁹⁴

โรงงานอุตสาหกรรมเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เอ็นโลมองว่าจะสามารถหาความรู้ได้จากผู้หญิงหรือ
สาวแรงงานทั่วไป จากตัวอย่างที่กล่าวมาก่อนหน้านี้จะพบว่าเอ็นโลศึกษาชีวิตทั่วไปของแรงงานหญิง
ในโรงงานผลิตเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มในบังคลาเทศ แรงงานหญิงในโรงงานผลิตรองเท้ากีฬาในเกาหลีใต้
บริษัทส่งออกผลไม้ เป็นต้น การศึกษาชีวิตทั่วไปของผู้หญิงในโรงงานผลิตสินค้าส่งออกทำให้เอ็นโลได้
พบค้นพบความรู้หลายอย่าง เช่น ค่าแรงของแรงงานหญิงถูกกดราคาโดยในการจะรักษาอัตราค่าจ้าง
แรงงานหญิงให้อยู่ในระดับต่ำเจ้าของกิจการต้องอาศัยสมมติฐานที่ดำรงไว้ซึ่งปีตาธิปไตย 4 ประการ

¹⁹² Enloe, C. (2013). Seriously! Investigating Crashes and Crises as if Women Mattered, 39-41.

¹⁹³ Ibid, 42.

¹⁹⁴ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 145-42.

ได้แก่ ประการแรก การนิยามว่างานประเภทนั้นเป็นหน้าที่ของผู้หญิงโดยธรรมชาติ เช่น การจ้างแรงงานหญิงของโรงงานผลิตเสื้อผ้าเพราะมองว่างานเย็บปักถักร้อยเป็นงานที่หน้าที่ของผู้หญิง ซึ่งการกำหนดว่าการกระทำใดเป็นเรื่องธรรมชาติหรือเป็นเรื่องที่ทำต่อ ๆ กันมาทำให้การกระทำนั้นไม่ได้ถูกให้คุณค่าเชิงทักษะหรือความสามารถ เจ้าของกิจการจึงใช้มายาคติข้อนี้ในการจ่ายค่าจ้างที่ต่ำได้ ประการที่สอง ค่าแรงของผู้หญิงถูกทำให้ราคาถูกลงจากการที่จำกัดงานที่ต้องใช้ทักษะให้อยู่ในเฉพาะผู้ชาย ประการที่สาม ทักษะของเจ้าของกิจการที่มองว่าผู้ชายเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักของครอบครัว ส่วนผู้หญิงที่ออกมาทำงานก็เพื่อเพียงหารายได้เสริม ไม่เพียงเท่านั้นเจ้าของกิจการยังทำเป็นเพิกเฉยความเป็นจริงที่ว่า มีสาวแรกแย้มจำนวนมากที่ต้องออกจากบ้านมาทำงานโรงงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวในฐานะลูกที่กตัญญู ผู้หญิงที่ถูกทิ้ง หย่าร้างที่ต้องหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัวโดยปราศจากผู้ชาย ยังไม่รวมถึงสถานะถดถอยทางเศรษฐกิจ สงคราม โรคระบาด ที่ทำให้ตลาดต้องการแรงงานเพิ่มและผู้หญิงกลายเป็นหลักของครอบครัว ประการสุดท้าย เจ้าของกิจการมองว่าผู้หญิงโสดไม่ได้เป็นแรงงานที่จะจริงจังในการทำงาน พวกเขาออกมาทำงานเพื่อฆ่าเวลาก่อนที่จะไปลงหลักปักฐานมีครอบครัวของตัวเอง¹⁹⁵

แม้ว่าจุดเริ่มต้นของเอ็นโโลในการศึกษาชีวิตผู้หญิงทั่วไปจะเริ่มที่ครอบครัวทหารและโรงงานผลิตสินค้าส่งออก แต่เอ็นโโลก็ไม่ได้หยุดอยู่แค่นั้น เอ็นโโลได้ขยายพื้นที่ในการศึกษาชีวิตและความสัมพันธ์ของผู้หญิงตามสถานที่ทั่วไปที่เราอาจจะคิดไม่ถึงว่ามีความเกี่ยวข้องอะไรกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การศึกษาเรื่องสงครามอิรักจากมุมมองของผู้หญิงในร้านทำผมในอิรัก เรื่องราวที่เกิดขึ้นในร้านทำผมของนิโม (Nimo) เป็นข้อยืนยันว่าการให้ความสนใจอย่างจริงจังกับชีวิตของผู้หญิงไม่ว่าพวกเขาจะเป็นใคร มาจากไหน สถานะทางสังคมเป็นอย่างไรสามารถให้ความกระจ่างแจ้งในเรื่องสงครามและการทหารได้ กล่าวคือชีวิตประจำวันของผู้หญิงในทีใดที่หนึ่งอาจจะกลายเป็นพื้นที่ที่เราสามารถศึกษาพลวัตทางเพศสภาพของสงครามได้อย่างไม่น่าเชื่อ¹⁹⁶ นิโม มาฮา (Maha) ซาฟาห์ (Safah) ซาธา (Satha) เอมม่า (Emma) ดาเนียล (Danielle) คิม (Kim) ชาร์ลีน (Charlene) ผู้หญิงธรรมดา 8 คนที่ได้ทำให้เอ็นโโลตระหนักว่าคำถามใหม่ ๆ เกี่ยวกับว่าเราต้องเสียอะไรบ้างในการสงครามเกิดขึ้นได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็ความพยายามในการครอบงำทางความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิง ความพยายามในการระดมกลุ่มเฉพาะของผู้หญิง ความกดดันที่ผู้หญิงต้องเผชิญเพื่อแสดงความภักดีและเก็บปากเก็บคำ เอ็นโโลได้เรียนรู้จากผู้หญิงกลุ่มนี้ว่าสงครามในอิรักได้

¹⁹⁵ Ibid, 279-281.

¹⁹⁶ Enloe, C. (2010). *Nimo's War, Emma's War: Making Feminist Sense of the Iraq War*. London: University of California Press, xiii.

พยายามควบคุมและบีบคั้นมาตรฐานของความเป็นหญิงและความเป็นชายให้อยู่ภายใต้กรอบมากกว่าสงครามครั้งไหนจะยอมรับ

อย่างไรก็ดี การหาความรู้จากผู้หญิงทั่วไปของเอ็นโลไม่ได้หมายความว่าเธอจะไม่สนใจผู้หญิงที่มีคุณลักษณะเฉพาะเจาะจง ผู้หญิงที่มีชื่อเสียง หรือผู้หญิงที่มีสถานะทางสังคม คาร์เมน มิแรนด้า (Carmen Miranda) เป็นดาราราวละตินที่มีชื่อเสียงที่เอ็นโลให้ความสนใจ มิแรนด้าได้ถูกทำเป็นตัวการ์ตูนในบทของดาราละตินอเมริกันในปี 1940 เธอได้ปรากฏตัวในภาพยนตร์อเมริกันโดยมักจะได้รับบทในภาพยนตร์ตลกมากกว่าภาพยนตร์รักโรแมนติก และยังได้รับบทในภาพยนตร์เกี่ยวกับชีวิตการเมือง (serious political drama) ซึ่งในปีเดียวกันนั้นการปรากฏตัวของมิแรนด้าในภาพยนตร์การเมืองได้ช่วยให้ประเทศละตินอเมริกาปลอดภัยจากการรุกรานของบริษัทส่งออกกล้วยและผลไม้เชื้อสายอเมริกัน ในช่วงทศวรรษที่ 1940 นโยบายต่างประเทศของประธานาธิบดีแฟรงคลิน รูสเวลท์ คือการผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งฮอลลีวูดก็ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในการส่งเสริมยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางการทูตระหว่างสหรัฐฯ และประเทศละตินอเมริกา และสำหรับมิแรนด้า บทบาทที่เธอได้รับในภาพยนตร์ฮอลลีวูดคือบทบาทของความเป็นผู้หญิงละตินอเมริกัน ซึ่งสำหรับชาวอเมริกันแล้ว มิแรนด้าเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมไปสู่วัฒนธรรมละตินอเมริกัน¹⁹⁷

4.3.2 สรรพสิ่งรอบตัว (the everything)

จากข้อโต้แย้งที่ว่านักสตรีนิยมให้ความสนใจกับประสบการณ์ชีวิตและความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้หญิงในการสร้างองค์ความรู้ ประกอบกับคำถามสำคัญของเอ็นโลที่ว่าผู้หญิงอยู่ตรงไหน? ทำให้ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโลใช้การศึกษาชีวิตและความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้หญิงผ่านพื้นที่และวัตถุสิ่งของทั่วไป ซึ่งนั่นเท่ากับว่าสรรพสิ่งที่รายล้อมผู้หญิงและเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตประจำวันก็สามารถเป็นแหล่งที่มาของความรู้ได้เช่นกัน ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโลเป็นหนึ่งในนักวิชาการคนแรก ๆ ที่ให้ความสนใจสรรพสิ่งหรือเรื่องทั่วไปที่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยในฐานะแหล่งของความรู้ แต่เอ็นโลก็สามารถพิสูจน์ให้เราเห็นได้ว่าพลวัตทางเพศสภาพในการเมืองระหว่างประเทศซ่อนตัวอยู่ในสิ่งธรรมดาทั่วไปที่เราอาจจะนึกไม่ถึงมาก่อน เช่น ผลไม้ รองเท้ากีฬา เสื้อผ้า อาหารกระป๋อง การท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น กล้วย เอ็นโลให้ความสนใจกล้วยในฐานะธุรกิจข้ามชาติขนาดใหญ่ที่มีอิทธิพลในการเมืองระหว่างประเทศ กำเนิดของกล้วยอยู่ที่อินเดียและถูกนำสู่ตะวันตกโดยพ่อค้า ครั้งแรกที่มีการบันทึกว่ากล้วยถูกนำเข้ามาในสหรัฐก็คือในปี 1804 และเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้นในปี 1875 เมื่อเศรษฐกิจในเมืองบอสตันนิยมรับประทานกล้วยเพราะเป็นอาหารที่แปลกใหม่ และหลังจากนั้นกล้วยก็กลายเป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัยและความมั่งคั่งของชาว

¹⁹⁷ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 213-17.

อเมริกัน กลุ่มเป้าหมายของการขายกล้วยคือผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านที่พยายามสรรหาอาหารที่มีประโยชน์ให้สมาชิกในครอบครัว The United Fruit Company กลายเป็นบริษัทที่ใหญ่ที่สุดในการค้าและการเปิดตลาดให้กับกล้วยในสหรัฐอเมริกาในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 1900 ซึ่งส่งผลดีต่อนโยบายผูกมิตรเพื่อนบ้าน (Good Neighbor Policy) ของรัฐบาลสหรัฐฯ ในยุคนั้น ทศวรรษที่ 1930-1980 นับได้ว่าเป็นช่วงทองของกล้วย ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ (great deal) ปี 1935 ได้มีการสร้างวลี banana republic เพื่อใช้อธิบายลักษณะของประเทศที่ให้บริการต่างชาติเข้าไปเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลของตนเอง หรือกล่าวอีกทางหนึ่งว่า banana republic เกิดจากการผสมผสานระหว่างทุนต่างชาติ รัฐบาลที่โกงกินและระบอบเผด็จการ ซึ่งประเทศเหล่านั้นได้แก่ประเทศในอเมริกากลางที่ถูกครอบงำโดยบริษัทผลไม้ กองทัพนาวิกโยธินสหรัฐฯ และผู้นำเผด็จการในประเทศของตนเอง นอกจากนี้ ในมุมมองทางด้านเพศของเอ็นโล พบว่าในระบบ banana republic ผู้หญิงได้รับการกล่าวถึงน้อยมาก ซึ่งนั่นทำให้เรื่องราวบางอย่างไม่ได้รับการอธิบาย เช่นรูปแบบการแบ่งปันความเป็นชายที่ทำให้เกิดการสร้างพันธมิตรระหว่างชายจากบริษัทต่างชาติกับชายพื้นเมือง วิธีการที่กองทัพให้คุณค่าและพยายามจะสืบทอดคุณค่าความเป็นชาย เป็นต้น กระบวนการเหล่านี้แม้ว่าจะเกิดขึ้นในสังคมของชายล้วนแต่สิ่งที่ชายล้วนเหล่านี้ขาดไม่ได้คือความเป็นอื่นซึ่งก็คือความเป็นผู้หญิงที่สร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้กับผู้ชาย อีกเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงถูกผลักออกจากเวทีของ banana republic คือการที่บริษัทผลไม้มองว่า การเพาะปลูกขนาดใหญ่ (large plantation) เป็นงานของผู้ชายเพราะถือว่าเป็นงานที่หนักและมีความสำคัญในกระบวนการผลิต ส่วนงานเบา ๆ เช่น การกำจัดวัชพืช หรือเก็บเกี่ยวพืชผล ถูกกำหนดให้เป็นงานของผู้หญิง ทั้งนี้หน้าที่ดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นเรื่องตายตัว แต่บริษัทจะมอบหมายงานของผู้ชายให้ผู้หญิงทำหรือมีการจ้างงานผู้หญิงมากขึ้นก็ต่อเมื่อต้องการประหยัดต้นทุนอันเนื่องมาจากค่าแรงของผู้ชายที่แพงกว่า¹⁹⁸

ในเรื่องอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ดูเหมือนจะเป็นเรื่องสันตนาการและความบันเทิง เอ็นโลก็ได้อธิบายให้เห็นว่ามีการทำงานของพลวัตทางเพศสภาพและการเมืองระหว่างประเทศ กล่าวคือ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในเชิงมนทัศน์เป็นเรื่องของเพศสภาพ นักท่องเที่ยวฐานะคนทั่วไปก็ยังถูกมองในเชิงเพศสภาพ นโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นเรื่องของเพศสภาพ การแสวงหากำไรหรือแม้แต่การจ้างงานในด้านการท่องเที่ยวก็ล้วนเป็นเรื่องของเพศสภาพ มิติเหล่านี้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนี้เป็นเรื่องการเมืองและอำนาจเพราะเกี่ยวข้องกับแนวคิดและแนวปฏิบัติต่อความหลากหลายของความเป็นชายและความเป็นหญิง มุมมองเหล่านี้ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวในวันที่ผู้หญิงเริ่มออกเดินทางมากขึ้น ในมุมมองของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวผู้หญิงถูก

¹⁹⁸ Ibid., 215-27.

มองว่าเป็นคนที่มาจากต่างแดน ไม่คุ้นชินต่อการเดินทางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ธอมัส คูก (Thomas Cook) เป็นคนริเริ่มทำแผนการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ซึ่งในแผนนอกจากรายการการท่องเที่ยวแล้วลูกค้า (ผู้หญิง) สามารถมั่นใจได้ว่าตนจะได้รับความสะดวกสบาย การปกป้องคุ้มครอง ความรู้ และการเข้าถึงสถานที่และข้อมูลต่าง ๆ ด้วย จะเห็นได้ว่าแผนการท่องเที่ยวนี้ถูกจัดขึ้นจากกลุ่มเป้าหมายคือผู้หญิงที่สังคมมองว่าเป็นเพศที่มักจะอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ไม่คุ้นชินในการเดินทางออกนอกบ้านหรือดินแดนของตน อีกทั้งในประเทศที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลัก รัฐบาลมักจะกำหนดนโยบายให้เป็นไปตามหลักระหว่างประเทศให้มากเพียงพอที่นักท่องเที่ยวที่เป็นสตรีชาวต่างชาติรู้สึกปลอดภัยเหมือนอยู่ที่บ้าน¹⁹⁹

4.4 วิธีวิทยา

วิธีวิทยาหรือระเบียบวิธีวิจัยคือวิธีการในการใช้ศึกษาหาความรู้ นักคิดแต่ละกลุ่มจะมีระเบียบวิธีวิจัยที่แตกต่างกันไปแต่สอดคล้องกับ ภาววิทยา และญาณวิทยาของสรรพสิ่งหรือเหตุการณ์ที่ศึกษาสำหรับเอ็นโล ตัวเธอเองได้อ้างว่าเธอใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลาย (multiplicity of methodologies) เพราะ การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งไม่สามารถให้คำตอบได้เพราะสิ่งที่ศึกษาคือโลกและความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความซับซ้อน ระเบียบวิธีวิจัยที่เอ็นโลใช้ได้แก่ การวิเคราะห์วาทกรรม (discourse analysis) การสัมภาษณ์ (interview) การวิจัยทางประวัติศาสตร์ (historical research) นอกจากนี้การมีพื้นฐานของนักวิชาการทางด้านการเมืองเปรียบเทียบได้ทำให้เอ็นโลให้ความสนใจความซับซ้อนที่เกิดขึ้นภายในรัฐซึ่งต่างจากนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่ให้ความสำคัญกับรัฐในฐานะตัวแสดงหลักเท่านั้น²⁰⁰ ลักษณะเด่นของระเบียบวิธีวิจัยทางสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นมีลักษณะเด่นอยู่ 4 ประการ ได้แก่

ประการแรก การถามคำถามแบบสตรีนิยม ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก ผู้ศึกษาวิจัยโดยส่วนมากให้ความสำคัญกับการศึกษาพฤติกรรมของรัฐโดยเฉพาะรัฐมหาอำนาจ คำถามในการวิจัยที่นิยมจะเป็นคำถามที่ว่า “ทำไม” รัฐถึงแสดงพฤติกรรมในลักษณะนั้น ซึ่งคำถามในลักษณะดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อหาคำตอบในรูปความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล แต่สำหรับการศึกษาสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คำถามที่ใช้ในการศึกษาจะแตกต่างกันออกไป คือนักวิชาการสายสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ได้เน้นศึกษาพฤติกรรมของรัฐเท่ากับนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักแต่จะให้ความสำคัญกับผู้หญิงในบริบทของ

¹⁹⁹ Ibid., 52-56

²⁰⁰ Schouten, P. & Dunham, H. (2012). *Theory Talk #48*.

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งลักษณะของคำถามที่พบเห็นได้มากได้แก่ ทำไมผู้หญิงถึงเป็นฝ่ายเสียเปรียบทั้งในทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจทั้งในขอบเขตของการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชาย²⁰¹ คำถามแบบสตรีนิยมและคำถามหลักในงานของเอ็นโล ได้แก่ ผู้หญิงอยู่ที่ไหน? (Where are the women?)²⁰² ในบริบทนี้หมายถึง ผู้หญิงอยู่ที่ไหนในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คำถามนี้ปรากฏขึ้นครั้งแรกในบทแรกของหนังสือเรื่อง *Bananas, Beaches, and Bases Making Feminist Sense of International Politics* ซึ่งทำให้ตัวของเอ็นโลรวมทั้งผลงานชิ้นนี้ได้รับยกย่องให้เป็นผู้เบิกทางให้สตรีนิยมได้เข้ามาสู่พื้นที่ของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากจะได้รับการยอมรับจากเหล่านักวิชาการสตรีนิยมด้วยกันเองแล้ว คำถามที่ว่าผู้หญิงอยู่ที่ไหน? ได้นำพาไปสู่คำถามอื่น ๆ ที่สำคัญอีก เช่น อำนาจทำงานอย่างไร? อำนาจมีลักษณะอย่างไร? ใครเป็นผู้ครอบครองอำนาจ? ใครได้อะไรจากการทำงานของอำนาจนั้น? ทำไมเราจึงควรให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจัง? เป็นต้น²⁰³ คำถามเหล่านี้ได้นำพาเราในฐานะนักศึกษาค้นหาคำตอบไม่ใช่เฉพาะตำแหน่งแห่งที่ของผู้หญิงเท่านั้น แต่รวมถึงที่มาที่ไป เรื่องราว และสาเหตุที่ว่าทำไมผู้หญิงถึงไปอยู่ในตำแหน่งนั้น การให้ความสำคัญตำแหน่งแห่งหนของผู้หญิงว่าทำไมพวกเขาถึงไปอยู่ตรงนั้นแล้วพวกเขามีความรู้สึกอย่างไรคือการเปิดเผยการทำงานของอำนาจในทางการเมืองว่าใครเป็นคนกุมอำนาจเพื่อรักษาดูแลแห่งอำนาจทางด้านเพศสภาพและอะไรที่ทำให้ผู้กุมอำนาจเหล่านั้นหันเหแรงขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้หญิง²⁰⁴

ไม่เพียงเท่านั้น เอ็นโลยังได้เสนอนักวิจัยสตรีศึกษาและรัฐบาลควรใช้การวิเคราะห์ผลกระทบทางเพศสภาพ (gender impact analysis) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการศึกษานโยบายในระดับพื้นที่และระดับโลก กล่าวคือ ก่อนที่รัฐจะตัดสินใจดำเนินนโยบายต่างประเทศรัฐควรที่จะใช้การวิเคราะห์ผลกระทบทางเพศสภาพผ่านคำถามที่ว่า การตัดสินใจดำเนินหรือไม่ดำเนินนโยบายนี้จะส่งผลกระทบต่อผู้ชายอย่างไร? การดำเนินหรือไม่ดำเนินนโยบายนี้จะส่งผลกระทบต่อผู้หญิงอย่างไร? ทางเลือกของนโยบายจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงอย่างไร? นโยบายดังกล่าวจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทั้งในระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับโลกหรือไม่?²⁰⁵

²⁰¹ Tickner, J. A. (2006). *Feminism Meets International Relations: Some Methodological Issues*, 22-24.

²⁰² Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 3.

²⁰³ *Ibid.*, 8-9.

²⁰⁴ *Ibid.*, 10-12.

²⁰⁵ Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism: Feminists Make the Link*. USA: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 13.

ประการที่สอง การให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้หญิงเพื่อสร้างงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อผู้หญิง กล่าวคือ นักวิจัยสตรีนิยมมีสมมติฐานสำคัญร่วมกันข้อหนึ่งได้แก่ วิถีชีวิตของผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญฉะนั้นการทำงานวิจัยจึงมีเป้าหมายหลักคือเพื่อสร้างความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อวิถีชีวิตผู้หญิงนั้นหมายความว่างานวิจัยทางสตรีนิยมมักจะถูกออกแบบเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ในอนาคตและในขณะเดียวกันก็เพื่อฉายภาพโครงสร้างในปัจจุบันด้วย ในผลงานของเอ็นโล ผู้ศึกษาพบว่าเธอได้อ้างงานวิจัยทางสตรีนิยมจากนักวิชาการหลายท่านซึ่งงานวิจัยแต่ละชิ้นที่เอ็นโลหยิบยกมาประกอบงานเขียนของเธอนั้นล้วนสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของผู้หญิงที่ส่งผลต่อการเมืองระหว่างประเทศ เช่น และเมื่อนักสตรีนิยมให้ความสำคัญกับการศึกษาวิถีชีวิตของผู้หญิง งานวิจัยสตรีนิยมในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงเป็นเหมือนการปรับประบวนทัศน์เพราะการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักมุ่งศึกษาพฤติกรรมของรัฐในขณะที่นักวิจัยสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะให้ความสนใจผู้หญิงทั้งในบทบาทของผู้ผลิตซ้ำ ผู้ดูแล แรงงานราคาถูก และบทบาทอื่น ๆ ที่นักวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักไม่ได้ให้ความสำคัญ แต่นักวิจัยสตรีนิยมมองว่าบทบาทและหน้าที่ซึ่งผู้หญิงเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลต่อพลวัตทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ²⁰⁶

เอ็นโลให้ความสำคัญกับการศึกษาวิถีชีวิตของผู้หญิงในฐานะที่ผู้หญิงเป็นมนุษย์ (human being)²⁰⁷ และเป็นแนวทางหนึ่งในการทำความเข้าใจการเมืองระหว่างประเทศ ในทัศนะของเอ็นโล สตรีนิยมเป็นเรื่องของผู้หญิงและเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้หญิงไม่ว่าจะเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงด้วยกันเอง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับที่ทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับรัฐบาล และอื่น ๆ อีกมากมาย ฉะนั้นหน้าที่ของนักสตรีนิยมคือการให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตในแต่ละวันของผู้หญิงเพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวของเธอ เอ็นโลเน้นย้ำเสมอว่าการให้ความสนใจวิถีชีวิตของผู้หญิงเพื่อเข้าใจโครงสร้างความสัมพันธ์จะทำให้เราเข้าใจโลกมากขึ้น

ประการที่สามการยอมรับและตระหนักรู้ในอคติของตนเอง ในขณะที่การศึกษาความสัมพันธ์ประเทศกระแสหลักให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยที่เป็นกลางและปราศจากอคติตามแนวทางของการศึกษาวิจัยแบบวิทยาศาสตร์ โดยไม่มีเรื่องของชนชั้น ชาติพันธุ์ หรือเพศของผู้วิจัยศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้องเพราะแนวทางวิทยาศาสตร์ไม่ได้มองว่าปัจจัยที่เกิดจากตัวผู้วิจัยจะส่งผลต่อผลวิจัยอย่างไร แต่เนื่องจากนักสตรีนิยมให้ความสำคัญกับประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงในฐานะข้อมูลในการ

²⁰⁶ Tickner, J. A. (2006). *Feminism Meets International Relations: Some Methodological Issues*, 25-27.

²⁰⁷ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 92.

ศึกษาวิจัย การจะได้มาซึ่งข้อมูลและตีความข้อมูลที่ได้นั้นผู้วิจัยเองต้องตระหนักถึงอคติที่ตนเองมี อยู่เสมอ เพราะเพศ เชื้อชาติ ชนชั้น รวมถึงพื้นฐานชีวิตด้านอื่น ๆ ที่แตกต่างกันระหว่างผู้วิจัยและ กลุ่มเป้าหมายย่อมส่งผลต่อการเก็บข้อมูล การตีความ และการจะทำความเข้าใจกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิต พื้นฐานของแต่ละปัจเจกที่ต่างกัมนั้นเป็นอุปสรรคต่อ การทำความเข้าใจอีกฝ่าย²⁰⁸ หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้ศึกษาทางด้านสตรีนิยมรวมถึงเอ็นโโลไม่เชื่อว่า ผู้วิจัยในฐานะมนุษย์จะสามารถศึกษาชีวิตและความสัมพันธ์ของผู้หญิงได้โดยปราศจากอคติของ ตนเอง ดังนั้นการยอมรับและตระหนักถึงพื้นฐานชีวิตและอคติตัวผู้วิจัยเองอยู่เสมอนอกจากจะเป็น การให้ข้อมูลแก่ผู้ที่มาศึกษางานวิจัยแล้ว ยังทำให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย

ในการศึกษาวิจัยเพศสภาพในการเมืองระหว่างประเทศและการผันตัวเองมาเป็นนักสตรีนิยม เอ็นโโลพยายามที่จะก้าวข้ามอคติและความลำเอียงของตนเองที่ได้รับอิทธิพลจากชีวิตวัยเด็ก ครอบครัว และชีวิตสมรสของพ่อแม่ของเธอ โดยการอ่านบันทึกของแม่ของเธอ และทบทวนการเข้า รับราชการในกองทัพช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ของพ่อของเธอว่าส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว อย่างไร และเอ็นโโลก็พบว่ารัฐบาลสหรัฐจำต้องพึ่งพาผู้หญิงอย่างแม่ของเธอในการทำสงคราม กล่าวคือ เมื่อเธอได้ย้อนกลับไปอ่านบันทึกของแม่ เอ็นโโลก็เห็นว่าในเวลาที่พ่อของเธอไปประจำ ฐานทัพในต่างแดน แม่ของเธอต้องใช้ชีวิตเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ไม่ใช่แค่เลี้ยงดูเธอและพี่ชายให้เติบโตขึ้น เท่านั้นแต่เพื่อเป็นหลักประกันชีวิตความเป็นอยู่เมื่อพ่อของเธอต้องกลับมาใช้ชีวิตแบบพลเรือน หลังจากสงครามสิ้นสุดลง²⁰⁹ ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโโลเองก็คงจะได้ความเป็นสตรีนิยมจากแม่ของเธอมาไม่น้อย เพราะเธอได้กล่าวในบทสัมภาษณ์ของเธอว่า หลังจากพ่อกับแม่ของเธอหย่าร้างกันแม่เธอย้ำ เสมอว่าผู้หญิงจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นคงทางการเงินของตัวเองและตัวเอ็นโโลเองก็ไม่ควรที่จะ หยุดทำงาน²¹⁰ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่างานวิจัยของเอ็นโโลได้ก้าวข้ามความเป็นผู้หญิงในแบบที่แม่ของเธอพร่ำสอนถึงแม้ว่าตัวเธอเองจะไม่ได้หยุดทำงานก็ตาม กล่าวคือ หากเอ็นโโลไม่ตระหนักถึงอคติและ เชื่อในสิ่งที่เธอได้รับมาจากครอบครัวและแม่ของเธอว่าผู้หญิงต้องทำงานเพื่อความมั่นคงในชีวิต เราคง จะได้เห็นข้อเสนอของเอ็นโโลที่เป็นไปในทางสตรีนิยมสายเสรีนิยมที่เสนอว่าความเท่าเทียมของชาย หญิงเกิดจากการที่ผู้หญิงมีโอกาสในการทำงานเท่าเทียมกับผู้ชาย ตรงกันข้ามผู้วิจัยพบว่าเอ็นโโลได้ใช้ อคติและเรื่องราวในอดีตของเธอในการสังเกต ตั้งคำถาม และหาคำตอบที่ว่าการทำงานของหญิงทั้ง ในครัวเรือนและนอกครัวเรือนนอกจากจะค้ำจุนตัวเองและครอบครัวแล้ว ชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงยังค้ำ

²⁰⁸ Tickner, J. A. (2006). *Feminism Meets International Relations: Some Methodological Issues*, 27-28.

²⁰⁹ Enloe, C. (2017). *The Big Push: Exposing and Challenging the Persistence of Patriarchy*. Oakland, California: University of California Press, 64-66.

²¹⁰ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 157.

จากระบบการเมืองที่ไปไกลถึงการเมืองระหว่างประเทศด้วย ยกตัวอย่างเช่น การคาดหวังให้ผู้หญิงไม่
 ว่าจะในฐานะแม่หรือภรรยาเป็นผู้ดูแลรักษาร่างกายและจิตใจของทหารผ่านศึกในยามที่สงคราม
 สิ้นสุดลง หรือในประเทศที่แพ้สงครามรัฐก็ใช้ผู้หญิงที่ต้องหันไปเลี้ยงชีพด้วยการให้บริการทางเพศใน
 การสร้างความบันเทิงทางเพศให้แก่ทหารต่างชาติ เป็นต้น²¹¹

ไม่เพียงเท่านั้น ในช่วงเวลาของการศึกษาวิจัยเอ็นโพลพยายามที่จะก้าวข้ามอคติและความ
 ลำเอียงของตนเองโดยการเปิดใจและเตรียมพร้อมที่จะประหลาดใจกับสิ่งหรือข้อมูลที่ค้นพบ
 ตลอดเวลา การพยายามที่จะฟังเสียงและครุ่นคิดเกี่ยวกับความเป็นไปของโลกในแต่ละวัน เอ็นโพลไม่ได้
 ใช้วิธีการทำนายหรือคาดการณ์ว่าจะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น แต่เอ็นโพลใช้การเตรียมพร้อมที่จะ
 ประหลาดใจและยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเก็บความประหลาดใจนั้นมาสร้างความเข้าใจต่อไป
 เช่น ความประหลาดใจต่อเหตุการณ์ล้มรัฐบาลซูฮาร์โตของอินโดนีเซียในปี 1998 ทำให้เอ็นโพล
 ตระหนักได้ว่าตนเองมองข้ามความไม่พอใจทางการเมืองในวงกว้างแม้ว่าเธอจะศึกษาแรงงานหญิงชาว
 อินโดนีเซียในโรงงานผลิตรองเท้ากีฬาต่างชาติ ความประหลาดใจต่อจำนวนที่เพิ่มขึ้นของแรงงานชาย
 เม็กซิกันที่ทำงานในระบบสายการผลิตของการเพาะปลูก ความประหลาดใจต่อการปรากฏตัวของ
 หญิงรัสเซียในช่องทีวีไทยและอิสราเอล เป็นต้น เอ็นโพลกล่าวว่าการยอมรับต่อความประหลาดใจที่
 เกิดขึ้นเป็นหนทางเดียวที่จะสามารถทำให้เธอสร้างมุมมองที่สดใหม่ในการพัฒนาการวิจัยทาง
 สตรีศึกษา²¹²

ประการสุดท้าย ระเบียบวิธีวิจัยของสตรีนิยมมีเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้เพื่อการปลดปล่อย
 จุดเน้นในการศึกษาวิจัยของสตรีนิยมคือการเปิดเผยชุดความรู้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของปัจเจก การ
 วิจัยแบบเข้าไปมีส่วนร่วมนอกจากจะทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุดแล้ว ผลจาก
 การวิจัยจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงชีวิตประจำวันของผู้ถูกวิจัยให้ดีขึ้นได้²¹³ สำหรับนักสตรี
 นิยมการปลดปล่อยผู้หญิงจากการถูกกดขี่ดูเหมือนจะเป็นเป้าหมายสูงสุด หนึ่งในวิธีการเรียกร้องของ
 นักสตรีนิยมคือการสร้างความตระหนักรู้ให้กับสังคมถึงการมีตัวตนของผู้หญิง ในขณะที่เดียวกันก็
 พยายามสร้างความตระหนักรู้ถึงตัวตนของตนเองให้กับผู้หญิงเพื่อที่จะปลดปล่อยพวกเธอจากการถูก
 กดขี่ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโพลพยายามจะอธิบายและทำให้สังคมหรืออย่างน้อยผู้ที่ศึกษางานของเธอ
 เห็นว่าชีวิตประจำวันและความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้คนหรือสถานการณ์รอบตัวนั้นไม่ได้เป็นแค่

²¹¹ Enloe, C. (1993). *The Morning After: Sexual Politics at the End of The Cold War*. California: University of California Press, 64.

²¹² Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 13-16.

²¹³ Tickner, J. A. (2006). *Feminism Meets International Relations: Some Methodological Issues*, 28-29.

เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์ไปถึงการเมืองระดับโลก ยกตัวอย่างเช่น การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของหน้าที่การรกรรหายอาหารที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของกองทัพอเมริกัน กองทัพและเหล่ากรรรหายอาหารต่างรู้ดีว่าบทบาทของกลุ่มกรรรหายอาหารในขณะสมรสมมีความสำคัญต่อกองทัพในฐานะแรงงานที่ไม่มีค่าใช้จ่าย เช่น การบริหารงานร้านค้าสวัสดิการภายในกองทัพ การบริหารงานสมาคมแม่บ้าน การดูแลสามีที่กลับจากสงครามทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งกองทัพก็ได้มอบสิทธิพิเศษบางอย่างให้กับผู้หญิงกลุ่มนี้ เช่น สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล สิทธิในการซื้อของที่ปราศจากภาษีในร้านสวัสดิการของกองทัพ อย่างไรก็ตามในช่วงทศวรรษที่ 1980 กรรรยาและอดีตกรรรยาของทหารอเมริกันได้รวมกลุ่มในทางการเมืองในการส่งเสียงให้รัฐบาลอเมริกันรับรู้ถึงความไม่เป็นธรรมของนโยบายคู่สมรสซึ่งหมายรวมถึงผลประโยชน์ของคู่สมรสและกฎเกณฑ์ในการหย่าร้างที่ฝ่ายหญิงจะเสียผลประโยชน์จากเดิมที่เคยได้รับก่อนหย่าร้าง ซึ่งกรรรยาของทหารอเมริกันที่ออกมาส่งเสียงส่วนมากจะเป็นกรรรยาที่สามีกลับมาจากกาไปประจำการที่อิรักกับอัฟกานิสถานซึ่งเป็นทหารผ่านศึกทุพพลภาพไม่ว่าจะทางร่างกายหรือจิตใจ ในขณะที่เดียวกันความพยายามที่จะส่งเสียงเรียกร้องให้รัฐบาลรับรู้ถึงประเด็นทางเพศสภาพในฐานะที่พื้นนั้นเป็นเรื่องที่ยากและท้าทาย เพราะการทำให้เสียงเหล่านี้เจ็บบได้กลายเป็นเรื่องของความมั่นคงแห่งชาติ²¹⁴ เป็นต้น

4.5 แนวคิดหรือทฤษฎีเพศสภาพในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเอ็นโล

จากผลงานด้านสตรีนิยมหรือเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ผ่านมาและการนำเสนอโดยใช้การเขียนแบบเล่าเรื่อง (narrative) ทำให้ผู้ศึกษาไม่มีข้อยืนยันอย่างเป็นทางการว่าเอ็นโลใช้แนวคิดหรือทฤษฎีอะไรในการมองและอธิบายพลวัตทางด้านเพศที่เกิดขึ้นในบริบทการเมืองระหว่างประเทศ ข้อดีของความคลุมเครือนี้ได้เปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาและผู้อ่านงานของเอ็นโลใช้ความคิดและความรู้ศึกษาเพิ่มเติมในการตอบว่าอะไรคือแนวคิดพื้นฐานที่เอ็นโลใช้ในการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ? และ/หรือ อะไรคือแนวคิดสำคัญของเอ็นโล? เป็นที่แน่ชัดว่าเอ็นโลได้รับอิทธิพลทางความคิดจากกลุ่มนักวิชาการสตรีศึกษามากกว่ากลุ่มนักวิชาการด้านการเมืองระหว่างประเทศ²¹⁵ ถึงกระนั้นเอ็นโลเองก็ไม่เคยประกาศอย่างชัดเจนว่าตัวเธอเองคือนักสตรีนิยมกลุ่มไหน อย่างไรก็ตามก็ตีจากการศึกษาผลงานของเอ็นโลผู้วิจัยพบข้อสังเกตประการหนึ่งได้แก่ ช่วงระยะเวลาที่เอ็นโลหันมาสนใจศึกษาประเด็นเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

²¹⁴ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 145-48.

²¹⁵ Schouten, P. & Dunham, H. (2012). *Theory Talk #48*.

เป็นช่วงเวลาของกระแสคลื่นสตรีนิยมลูกที่สองโดยผลงานเล่มแรกที่เป็นงานวิจัยทางสตรีนิยมได้แก่ Does Khaki Become You? ตีพิมพ์ในปี 1983 และหลังจากนั้นเอ็นโลก็ได้ผลิตงานทางด้านสตรีนิยมหรือเพศสภาพในบริบทการเมืองระหว่างประเทศออกมาเรื่อย ๆ จนผลงานล่าสุดคือ The Big Push ซึ่งตีพิมพ์ในปี 2017 ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือตลอดระยะเวลากว่า 30 ปีที่เอ็นโลสนใจประเด็นทางเพศสภาพในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโลมีความมั่นคงและยืนกรานทางความคิด บทสรุปของผลงานแต่ละเล่มที่ออกมานั้นมีความสม่ำเสมอไม่แตกต่างไปจากเดิม และไม่ว่าเอ็นโลจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดของเอ็นโลมีกลิ่นไอของทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวนี้ก็เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันกับที่คลื่นสตรีนิยมลูกที่สองกำลังเป็นกระแสในสังคมในขณะนั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหากเราต้องการที่จะทำความเข้าใจแนวคิดที่เอ็นโลใช้ในการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน เราสามารถทำความเข้าใจมุมมองของเอ็นโลได้จากทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมด้วยเหตุผล 3 ประการดังต่อไปนี้

ประการแรก ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมอธิบายการดำรงอยู่ของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผ่านการผลิตซ้ำพลังแรงงานที่อยู่นอกระบบการผลิตแบบทุนนิยมตามที่มาร์กซ์ได้อธิบายไว้ เช่นเดียวกันกับที่เอ็นโลอธิบายการดำรงอยู่ของระบบระหว่างประเทศผ่านตัวแสดงที่เป็นผู้ผลิตซ้ำอย่างผู้หญิง กล่าวคือ ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมอธิบายว่าพลังแรงงานในกระบวนการผลิตมาจากกระบวนการผลิตซ้ำที่เกิดขึ้นในภาคครัวเรือนโดยมีผู้หญิงเป็นผู้ผลิต ทั้งในฐานะผู้ผลิตแรงงานมนุษย์เข้าสู่กระบวนการผลิตโดยการให้กำเนิด ในฐานะผู้ดูแลเลี้ยงดูและขัดเกลาทารกและเยาวชนที่จะโตไปเป็นแรงงานในอนาคต และในฐานะผู้ที่ดูแลครอบครัวและแรงงานในแต่ละวันเพื่อเตรียมความพร้อมให้แรงงานทำงานในวันต่อไป²¹⁶ กระบวนการผลิตในระบบทุนนิยมไม่สามารถอยู่ได้หากขาดกำลังการผลิตจากพลังแรงงานที่เกิดขึ้นหรือถูกผลิตจากกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมในภาคครัวเรือน ในขณะที่งานวิจัยของเอ็นโลพยายามจะอธิบายบทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้ผลิตซ้ำผ่านโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้คนและสรรพสิ่งในบริบททางการเมืองระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น บทบาทของมารดา ภรรยาหรือคนรักของทหารที่รัฐหรือสังคมมอบหน้าที่และคาดหวังว่าผู้หญิงกลุ่มนี้จะเป็นผู้ให้กำเนิด เลี้ยงดูบุตรธิดาที่จะเติบโตไปเป็นกองกำลังของรัฐในอนาคต เป็นผู้ดูแลความเป็นอยู่ของทหารในปัจจุบัน และเป็นหลักประกันของทหารที่ผ่านศึกสงครามว่าหลังจากรับใช้ชาติเสร็จแล้วพวกเขาจะมีบ้านให้กลับไป บทบาทของผู้หญิงเหล่านี้ในฐานะผู้ผลิตซ้ำถูกทำให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ในพื้นที่ส่วนตัว แต่สิ่งที่พิสูจน์ว่ารัฐให้ความสำคัญและสนใจเรื่อง

²¹⁶ Ursel, J. (2010). The State and Maintenance of Patriarchy: A Case Study of Family, Labour and Welfare Legislation in Canada, 150.

ความสัมพันธ์ส่วนตัวเหล่านี้เห็นได้จากนโยบายของกองทัพเช่น นโยบายที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความสุขให้ทหารสหรัฐฯในต่างแดน กองทัพสหรัฐฯมองว่าการอำนวยความสะดวกสบายแก่ครอบครัวของทหารสหรัฐฯในฐานะที่ต่างแดนให้รู้สึกสะดวกสบายเหมือนอยู่ในสหรัฐฯจะทำให้เหล่าภรรยาและครอบครัวทหารเหล่านี้มีความสุขและทหารของพวกเขาก็จะมีความสุขไปด้วย สังเกตได้ว่าสิ่งอำนวยความสะดวกสบายที่กองทัพเห็นว่าจำเป็นในการสร้างความสุขให้กับภรรยาและครอบครัวของทหารสหรัฐฯในต่างแดนนั้นมีเป็นสิ่งที่ใช้ในกระบวนการผลิตซ้ำหรือการดูแลทหารครอบครัวให้พร้อมสำหรับการปฏิบัติภารกิจในวันต่อไป หลักฐานเชิงประจักษ์ได้แก่ การส่งเครื่องใช้ไฟฟ้าที่อำนวยความสะดวกให้กับงานบ้านอย่างเช่นเครื่องล้างจาน เครื่องซักผ้า และเครื่องใช้อื่น ๆ ที่ส่งตรงจากสหรัฐฯถึงฐานทัพเอฟฟิงแฮมในช่วงทศวรรษที่ 1960²¹⁷

ประการที่สอง ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงและอำนาจที่ควบคุมผู้หญิงภายใต้ระบอบชายเป็นใหญ่ โครงสร้างความสัมพันธ์ที่ชายอยู่เหนือหญิงนั้นเกิดจากการแบ่งงานกันทำตามเพศโดยมีผู้ชายเป็นผู้ควบคุมผู้หญิงในการเข้าถึงปัจจัยในการดำรงชีวิต การสร้างกฎเกณฑ์เพื่อไม่ให้ผู้หญิงพึ่งพาตนเองได้ และการกำหนดบทบาทหน้าที่ทั้งในภาคการผลิตและการผลิตซ้ำทำให้ผู้หญิงตกเป็นรองไปโดยปริยาย²¹⁸ เช่นเดียวกับที่เอ็นโลพยายามอธิบายอำนาจของระบอบปิตาธิปไตยที่ควบคุมโครงสร้างความสัมพันธ์ของชายหญิงในทางการเมืองระหว่างประเทศ จากคำถามหลักของเอ็นโลที่ว่าผู้หญิงอยู่ที่ไหน ทำให้เกิดคำถามต่อมาว่าทำไมพวกเธอถึงไปอยู่ที่จุดนั้น? อะไรหรือใครทำให้ผู้หญิงไปอยู่ตำแหน่งนั้น? อะไรทำให้พวกเธอยังคงอยู่ที่จุดนั้น? การจะตอบคำถามเหล่านี้เอ็นโลเสนอว่าเราควรพิจารณาการทำงานของอำนาจ ไม่ว่าจะป็นลักษณะหรือรูปแบบของการใช้อำนาจ ใครเป็นผู้ใช้อำนาจ ใครได้อะไรจากการที่กำหนดบทบาทหรือตำแหน่งแห่งหนให้กับหญิงชาย²¹⁹ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าอำนาจที่เอ็นโลหมายถึงในที่นี้ได้แก่อำนาจรัฐ เอ็นโลพยายามบรรยายให้ผู้ศึกษาของเธอเห็นว่ารัฐใช้อำนาจในการจัดการโครงสร้างความสัมพันธ์ของประชากรที่เป็นหนึ่งในองค์ประกอบพื้นฐานของอำนาจรัฐ การจัดการโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายมีผลต่อความอยู่รอดของรัฐและระบอบระหว่างประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมืองและความมั่นคง ลักษณะของอำนาจที่รัฐใช้นั้นมีด้วยกันหลายรูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น การใช้อำนาจในการครอบงำทางความคิดโดยการสร้างค่านิยมลูกสาวที่ดีหรือผู้หญิงที่น่าเคารพเพื่อให้ผู้หญิงหรือครอบครัวของผู้หญิงปล่อยให้พวกเธอออกมาทำงานนอกบ้านเพื่อนำรายได้กลับไปดูแลพ่อแม่ จุนเจือครอบครัว หรือ

²¹⁷ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 142-43.

²¹⁸ Ursel, J. (2010). The State and Maintenance of Patriarchy: A Case Study of Family, Labour and Welfare Legislation in Canada, 153-54.

²¹⁹ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 8-9.

แม้กระทั่งมีทรัพย์สินเตรียมพร้อมสำหรับการแต่งงานในอนาคต การครอบงำทางความคิดในลักษณะดังกล่าวนี้ นอกจากจะทำให้ตลาดมีแรงงานเพิ่มแล้วยังสามารถคงค่าจ้างที่ให้แก่แรงงานหญิงไว้ในอัตราที่ต่ำได้ด้วย²²⁰

ประการสุดท้าย จากการศึกษาของเอ็นโลผู้วิจัยพบว่าเธอได้พาแนวคิดการผลิตซ้ำทางสังคมที่แต่เดิมใช้อธิบายเฉพาะในประเด็นเศรษฐกิจไปสู่การอธิบายกระบวนการผลิตซ้ำในประเด็นความมั่นคงระหว่างประเทศโดยเธอได้เรียกกระบวนการดังกล่าวว่ากระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิต ในทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมพยายามจะอธิบายว่าบทบาทของชายหญิง (ที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ) ที่แตกต่างกันเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ผู้หญิงในฐานะผู้ผลิตในกระบวนการผลิตซ้ำ หากกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมคือแนวคิดที่พยายามจะอธิบายกระบวนการผลิตพลังแรงงานโดยมีเป้าหมายเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิตตามที่เอ็นโลได้เสนอนั้นก็คือกระบวนการผลิตพลังแรงงานของกองทัพโดยมีเป้าหมายเพื่อความมั่นคง เช่นเดียวกันกับที่ระบบการผลิตไม่สามารถขาดกระบวนการผลิตซ้ำเพื่อผลิตพลังแรงงานเข้าสู่กระบวนการผลิต ความมั่นคงของรัฐและกองทัพก็ไม่สามารถขาดกระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิตได้เช่นกัน หากทหารไม่สามารถฝากบ้านไว้กับภรรยา หรือไม่สามารถหาหลักประกันได้ว่าหลังจากเสร็จศึกพวกเขาจะมีบ้านให้กลับไปหา ก็อาจจะเป็นเรื่องที่ยากและลำบากใจเมื่อพวกเขาต้องไปประจำฐานทัพในต่างประเทศและอาจจะเป็นอุปสรรคของรัฐในการคงไว้ซึ่งฐานทัพนอกประเทศ เช่นเดียวกันหากทหารที่ไปออกรบไม่ได้รับการรักษาพยาบาลที่ดีพอ หรือต้องตกอยู่ในสภาวะกดดันตลอดเวลาโดยไม่ได้ระบายความเครียดก็อาจจะส่งผลต่อจำนวนของกำลังพลที่ใช้ในการปฏิบัติการและประสิทธิภาพของกองทัพ ทั้งนี้ผู้ที่คอยค้ำประกันความมั่นคงทางจิตใจ หรือความสมบูรณ์ของร่างกายคือกลุ่มผู้หญิงของกองทัพ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะ ภรรยา พยาบาล ทหารหญิง หรือแม้แต่ผู้หญิงบริการ เอ็นโลอธิบายให้เราเห็นว่ารัฐและกองทัพพยายามควบคุมผู้หญิงและชีวิตประจำวันของพวกเธอเพื่อเสถียรภาพของกองทัพและความมั่นคงของรัฐ (ซึ่งจะอธิบายเพิ่มเติมในบทที่ 6) เช่นเดียวกับที่นายทุนพยายามจะผลักระดับต้นทุนของกระบวนการผลิตซ้ำให้แก่แรงงานหญิง ดังนั้นเราอาจกล่าวได้ว่าเอ็นโลไม่ได้เป็นแค่ผู้บุกเบิกแนวทางการศึกษาเพศสภาพและสตรีนิยมในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเท่านั้น แต่เธอยังเป็นผู้นำพาทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมเข้าสู่พื้นที่ความมั่นคงระหว่างประเทศด้วย

²²⁰ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 60-61.

บทที่ 5

เพศสภาพกับเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ

เมื่อกล่าวถึงเรื่องเพศคนทั่วไปมักจะเข้าใจเพศว่าเป็นสิ่งที่ธรรมชาติสร้างมาแต่กำเนิด พฤติกรรม บทบาท หน้าที่ของชายหญิงถูกมองว่าเป็นเรื่องของธรรมชาติ ผู้ชายที่มีร่างกายแข็งแรงกว่า กลายเป็นผู้นำ เป็นนักรบ เป็นผู้ปกป้องโดยธรรมชาติ การออกไปทำงานนอกบ้านหรือการเข้าสู่ กระบวนการผลิตที่ก่อให้เกิดรายได้หรือกำไร ทำให้ผู้ชายกลายเป็นมนุษย์เศรษฐกิจศาสตร์ที่โดยธรรมชาติ แล้วเป็นผู้มีเหตุผล ในขณะที่การเป็นผู้ให้กำเนิดมนุษย์ได้สถาปนาบทบาทความเป็นแม่และภรรยาโดย ธรรมชาติให้กับผู้หญิง ผู้หญิงถูกเข้าใจว่าโดยธรรมชาติแล้วมีความละเอียดอ่อน อ่อนไหว มีหน้าที่ดูแล เลี้ยงดูมนุษย์ที่เธอให้กำเนิด มีความถนัดในงานหัตถกรรม งานบ้านงานเรือน ความเป็นธรรมชาติของ แต่ละเพศที่สังคมเป็นผู้กำหนดได้นำไปสู่การจัดวางตำแหน่งของชายหญิงภายใต้ระบบเดียวที่เกิดจาก การทำงานร่วมกันระหว่างชายหญิงโดย ผู้ชายอยู่ในพื้นที่สาธารณะที่เป็นพื้นที่ของกระบวนการผลิต ผู้หญิงอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวที่เป็นพื้นที่ของกระบวนการผลิตซ้ำ กระบวนการดังกล่าวไม่ได้แยกจากกัน เพราะพลังแรงงานในกระบวนการผลิตมาจากผลผลิตในกระบวนการผลิตซ้ำที่ไม่ถูกนำมาคิดเป็น ต้นทุนในการผลิต หรือกล่าวอีกทางคือการที่ผู้หญิงในกระบวนการผลิตซ้ำทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ทำให้พวกเธอไม่ถูกมองว่าเป็นแรงงานเหมือนผู้ชายที่อยู่ในกระบวนการผลิตโดยตรง ดังนั้นการให้ค่า นิยามแรงงานเสียใหม่โดยนับรวมผู้หญิงในกระบวนการผลิตซ้ำเข้าไปด้วย จะช่วยลดทอนความ แตกต่างของคุณค่าที่ผูกติดอยู่กับโลกของเหตุผลในฝั่งของการผลิตและโลกส่วนตัวในฝั่งของ กระบวนการผลิตซ้ำ การให้คุณค่ากับกิจกรรมในพื้นที่ส่วนตัวเช่น งานบ้านงานเรือน การเลี้ยงดูและ อบรมเด็ก จะสามารถลดความยึดมั่นถือมั่นของความเป็นเหตุเป็นผลในพื้นที่การผลิต ทั้งนี้มุมมอง ดังกล่าวต้องอาศัยการให้นิยามคำว่า ปัจเจก ในฐานะหน่วยในการวิเคราะห์เสียใหม่เพื่อช่วยเป็น ทางเลือกในการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองที่ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์²²¹

5.1 จีนีเย เอ็นโลกับแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ

เราจะศึกษาแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศของเอ็นโลได้อย่างไร? ผู้วิจัยเห็นว่าหนทางการศึกษาแนวทางของเอ็นโลควรเริ่มจากประโยคที่เป็นเสมือนบทสรุปในหนังสือ ของเธออันได้แก่ เรื่องส่วนตัวคือเรื่อง (การเมือง) ระหว่างประเทศ และ เรื่อง (การเมือง) ระหว่าง ประเทศก็คือเรื่องส่วนตัว ในประโยคดังกล่าวเอ็นโลต้องการจะสื่อว่าเรื่องที่เกิดขึ้นในระดับ

²²¹ Kaldor, M. (1986). The Global Political Economy. In *Alternatives*11, 431-60.

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เหมือนอยู่ใกล้ตัวเรานั้นส่งผลต่อชีวิตของเราในทางใดทางหนึ่ง และในทางกลับกันสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเราที่เหมือนจะเป็นเรื่องเรื่องส่วนตัวของเรานั้นก็ส่งผลต่อความเป็นไปในระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเช่นกัน เรื่องส่วนตัวในทัศนะของเอ็นโลที่ปรากฏในงานวิจัยของเธอนั้นได้แก่เรื่องส่วนตัวของผู้หญิงที่มีนัยยะของความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับปัจเจกและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นกับ ครอบครัว นายจ้าง เพื่อนร่วมงาน รัฐ เสื้อผ้า รองเท้า ผลไม้ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อการทำความเข้าใจแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศของเอ็นโล ผู้วิจัยเสนอว่าเราควรทำความเข้าใจผู้หญิงในพื้นที่เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศเสียก่อน

จากการศึกษางานวิจัยของเอ็นโล ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโลกล่าวถึงผู้หญิงที่มีความหลากหลาย ทั้งในแง่ของ ชนชั้น เชื้อชาติ ฐานะ อาชีพ แต่ภายใต้ความหลากหลายนั้นลักษณะร่วมกันของผู้หญิงในงานของเอ็นโลคือการเป็นแรงงานในระบบเศรษฐกิจการเมืองระหว่าง แรงงานที่ว่านี้ดำเนินกิจกรรมใน 2 พื้นที่ พื้นที่แรกได้แก่พื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ของกระบวนการผลิตของระบบเศรษฐกิจ เช่น โรงงาน สถานประกอบการ บริษัท สถานบริการต่าง ๆ รวมถึงพื้นที่ทางเกษตรกรรม และพื้นที่ส่วนตัว โดยประเภทของแรงงานแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทตามตารางด้านล่าง ดังนี้

พื้นที่	ค่าจ้าง	ได้รับค่าจ้าง	ไม่ได้รับค่าจ้าง
การผลิต		แรงงานทั่วไป	เด็กฝึกงาน
การผลิตซ้ำ		แรงงานรับจ้างภายในครัวเรือน เช่น แม่บ้านรับจ้าง ผู้ดูแลเด็ก และผู้สูงอายุ	แม่ ภรรยา ลูกสาว

ตารางที่ 1 ตารางแบ่งประเภทของแรงงาน²²²

แรงงานประเภทแรก คือแรงงานที่ทำงานในพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ของกระบวนการผลิตในระบบเศรษฐกิจ เช่นตลาด โรงงาน บริษัท และได้รับค่าแรงจากการทำงาน แรงงานประเภทนี้ได้แก่แรงงานที่ทำงานใน บริษัท สถานประกอบการ โรงงาน แหล่งผลิตสินค้าทั้งในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการบริการทั่วไป ตัวอย่างแรงงานประเภทนี้ที่พบในงานของเอ็นโลได้แก่ แรงงานหญิงชาวเกาหลีใต้ในโรงงานผลิตรองเท้ากีฬา แรงงานหญิงชาวบังคลาเทศในโรงงานผลิตเครื่องแต่งกาย แรงงานหญิงชาวเม็กซิโกในบริษัทส่งออกผลไม้ หรือพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน เป็นต้น

²²² Yates, M. (2018). *Can the Working Class Change the World?* New York: Monthly Review Press, 17.

แรงงานประเภทที่สองได้แก่แรงงานที่ทำงานในพื้นที่สาธารณะเช่นกันแต่ไม่ได้รับเงินจากการทำงาน ตัวอย่างของแรงงานประเภทนี้ได้แก่ เด็กฝึกงาน ซึ่งผู้วิจัยไม่พบแรงงานลักษณะดังกล่าวในงานของเอ็นโโล

แรงงานประเภทต่อมาได้แก่แรงงานที่ทำงานในพื้นที่ส่วนตัว เช่น แรงงานที่ทำงานที่บ้านหรือแรงงานที่ทำงานที่เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนตัว และได้รับค่าแรงจากการทำงาน เช่น แม่บ้านรับจ้าง ผู้ดูแลเด็กและผู้สูงอายุ เป็นต้น ตัวอย่างของแรงงานประเภทนี้ในงานของเอ็นโโลได้แก่แรงงานหญิงข้ามชาติชาวฟิลิปปินส์

แรงงานประเภทสุดท้ายได้แก่แรงงานที่ทำงานในพื้นที่ส่วนตัวแต่ไม่ได้รับค่าแรงจากการทำงาน เช่น แรงงานที่เป็นสมาชิกภายในครอบครัวที่รับผิดชอบกิจกรรมภายในครัวเรือน เช่น แม่หรือภรรยาที่มีหน้าที่เลี้ยงดูบุตรและดูแลสมาชิกในครอบครัวโดยไม่ได้รับเงินค่าจ้าง เป็นต้น

ทั้งนี้ ผู้หญิงหนึ่งคนสามารถรับบทบาทแรงงานหญิงได้มากกว่า 1 บทบาท ผู้หญิงอาจจะรับจ้างเป็นแรงงานทั่วไปในเวลากลางวันและกลับมารับบทบาทแม่และเมียในบ้านหลังเลิกงาน ในขณะที่ผู้หญิงอีกคนหนึ่งแม้ว่าเธอจะมีฐานะเป็นแม่ของลูกเธอเอง แต่ด้วยความจำเป็นทำให้เธอต้องไปรับจ้างเลี้ยงลูกของคนอื่น เอ็นโโลพยายามชี้ให้เห็นว่าการให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจังผ่านมุมมองของสตรีนิยมจะช่วยให้ผู้ศึกษาเห็นว่าแรงงานหญิงเป็นตัวแสดงที่สำคัญในเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ทั้งในฐานะกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐและกลุ่มที่ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศผ่านกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคม

5.2 เรื่องส่วนตัวคือเรื่องเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ (The personal is international political economy)

ในประโยคที่ว่า “เรื่องส่วนตัวคือเรื่องระหว่างประเทศ” เอ็นโโลหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในระดับระหว่างประเทศนั้นส่งผลต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกโดยเฉพาะผู้หญิง ในที่นี้คือปรากฏการณ์หรือความเคลื่อนไหวในเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของปัจเจก โดยเฉพาะผู้หญิง ผู้หญิงคือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ หรือในเชิงของการทำวิจัยอาจกล่าวได้ว่า ผู้หญิงคือตัวแปรตามในกรอบการศึกษาการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

การเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจทุนนิยมและการเปิดเสรีการค้าได้อำนวยความสะดวกแก่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจโดยไม่ได้ปกป้องการผลิตในท้องถิ่น ความเป็นอยู่ของผู้คนความเท่าเทียมกัน

ทางเพศและสิทธิมนุษยชน เสถียรภาพของชีวิตทางสังคม นโยบายเศรษฐกิจมหภาค รวมถึงนโยบาย การปรับโครงสร้างที่เกี่ยวข้องการเติบโตที่ไม่เท่าเทียมและการเพิ่มระดับความรุนแรงต่อผู้หญิง การเติบโตของการค้าช่วยให้โลกาภิวัตน์ของอุตสาหกรรมส่งออกต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก การ เกิดขึ้นของข้อตกลง"การค้าเสรี" หรือเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ยกเว้นกฎระเบียบของรัฐบาลหลายฉบับทำ ให้ความไม่เท่าเทียมทวีความรุนแรงมากขึ้นและสร้างสภาพแวดล้อมที่ไร้การควบคุมซึ่งส่งผลกระทบต่อ ด้านความรุนแรงต่อผู้หญิง อุตสาหกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้แรงงานหญิงซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่าง ด้าวหรือแรงงานจากชนบทที่จ้างด้วยสัญญาชั่วคราวโดยได้รับค่าแรงต่ำกว่าแรงงานชาย ความ รุนแรงต่อแรงงานหญิงเหล่านี้มีหลายรูปแบบ เช่น การละเมิดสิทธิในการสืบพันธุ์ การล่วงละเมิดทาง เพศ การข่มขืน และการใช้ความรุนแรงทางเพศ²²³

เอ็นโวลได้ชี้ให้เราเห็นว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมส่งผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้หญิง โดยเฉพาะเมื่อนายทุนต้องการแรงงานราคาถูก²²⁴ ผลจากโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ การเคลื่อนย้ายทุน ส่งผลต่อโครงสร้างความไม่เท่าเทียมทางเพศของแรงงาน แรงงานหญิงได้รับผลกระทบจากการกด ค่าแรง ยิ่งมีนายทุนข้ามชาติมาลงทุนมากเท่าไร โอกาสที่แรงงานหญิงจะรับค่าแรงเท่าเทียมกับ แรงงานชายยิ่งน้อยมากเท่านั้น กล่าวคือ ค่าแรงของผู้หญิงที่ถูกกดราคาเป็นสิ่งล่อตาล่อใจนักลงทุน การย้ายฐานการผลิตของโรงงานรองเท้ากีฬาในสหรัฐฯไปยังเกาหลีใต้และได้หวนเริ่มขึ้นในช่วง ทศวรรษที่ 1970 แรงงานหญิงในต่างแดนเป็นหนึ่งในสิ่งที่บริษัทต้องการเพราะเป็นแรงงานราคาถูก ก่อนปี 2004 ที่บริษัทฮีนส์ลีวายจะย้ายโรงงานออกนอกสหรัฐฯ บริษัทมีความพยายามจะคงฐานการ ผลิตไว้ในสหรัฐฯนานกว่าบริษัทอื่น ๆ โดยการย้ายฐานไปทางใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐฯก่อน เพราะเป็นพื้นที่อนุรักษ์นิยมที่ไม่สนับสนุนสภาพแรงงาน แรงงานสำคัญของลีวายในช่วงทศวรรษ 1980 คือผู้หญิงละตินที่เปรียบเสมือนชนกลุ่มน้อยในทางการเมืองของสังคมนอเมริกันและไม่มีผู้แทนที่ ส่งเสียงในสภาซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้สามารถกำหนดค่าจ้างแรงงานหญิงในราคาที่ต่ำกว่าพื้นที่อื่นที่ สนับสนุนสภาพแรงงานได้ แต่สุดท้ายในปี 2004 ลีวายก็ต้องย้ายฐานการผลิตออกนอกสหรัฐฯ และ แม้ว่าสถานที่ที่จะเปลี่ยน ชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติจะเปลี่ยน แต่ลีวายก็ยังคงเลือกผู้หญิงเป็นแรงงานหลัก ในการผลิต²²⁵

อีกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือผลกระทบที่ผู้หญิงได้รับจากวิกฤติเศรษฐกิจโลก วิกฤติเศรษฐกิจ โลกนำมาซึ่งนโยบายรัดเข็มขัดของรัฐ ยกตัวอย่างเช่น ในอังกฤษช่วงทศวรรษที่ 1980 ในยุคของ

²²³ True, J. (2012). *The Political Economy of Violence against Women*. New York: Oxford University Press, Chapter 5.

²²⁴ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 59-60.

²²⁵ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 268-69.

แพทเชอร์พรรคอนุรักษนิยม รัฐบาลได้ทำการแปรรูปสวัสดิการของรัฐให้แก่เอกชนเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายจากปัญหาที่สะสมมาตั้งแต่วิกฤติเศรษฐกิจในปี 1940 และในปี 2008 ที่วิกฤติเศรษฐกิจโลกเกิดขึ้นอีกครั้งโดยเริ่มจากปัญหาเศรษฐกิจในสหรัฐฯ ในอังกฤษ รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี เดวิด คาเมรอนก็ได้ดำเนินนโยบายรัดเข็มขัดต่อเนื่องโดยการตัดค่าใช้จ่ายและบริการสาธารณสุข ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ทำให้นักสตรีนิยมในอังกฤษที่ชื่อว่ากลุ่ม ฟอว์เซตต์ โซไซตี้ (The Fawcett Society) ได้ตั้งคำถามว่านโยบายรัดเข็มขัดของรัฐบาลพรรคอนุรักษนิยมในอังกฤษนั้นส่งผลต่อหญิงชายเหมือนกันหรือไม่ ผลการศึกษาของกลุ่มฟอว์เซตต์พบว่าผู้หญิงอังกฤษได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่าจากนโยบายประหยัดค่าใช้จ่ายของรัฐบาล โดยกลุ่มผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดในช่วงของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีคาเมรอนได้แก่กลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยวและลูกของพวกเธอ ซึ่งในปี 2011 ร้อยละ 26 ของครอบครัวที่มีเด็กในวัยที่ยังต้องได้รับการดูแลนั้นเป็นครอบครัวของพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวและภายในจำนวนครอบครัวของพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวทั้งหมดพบว่าเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวถึงร้อยละ 92²²⁶

ผลจากการดำเนินนโยบายประหยัดค่าใช้จ่ายกระทบต่อการจ้างงานของผู้หญิง กลุ่มฟอว์เซตต์ให้คำอธิบายในประเด็นนี้ว่าการตัดบริการสาธารณสุขนั้นส่งผลต่อโอกาสทางเศรษฐกิจและการแบกรับภาระในชีวิตประจำวันของผู้หญิง จากการศึกษาพบว่าจำนวนผู้หญิงอังกฤษที่ทำงานในพื้นที่สาธารณะ รัฐบาล หรือองค์กรในท้องถิ่น มีสัดส่วนที่ไม่เหมาะสม รวบรวมร้อยละ 40 ของผู้หญิงอังกฤษทำงานในภาคสาธารณะ ซึ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของแรงงานหญิงนี้คิดเป็นร้อยละ 64 ของงานทั้งหมด และเมื่อขุดลึกลงไปอีกก็พบว่าในองค์กรส่วนท้องถิ่นของรัฐมีผู้หญิงทำงานอยู่ถึงร้อยละ 75²²⁷ เหตุผลที่นักสตรีนิยมกลุ่มดังกล่าวให้ความสนใจการสูญเสียงานของผู้หญิงในภาคสาธารณะเนื่องจากตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 งานในพื้นที่สาธารณะโดยเฉพาะงานราชการได้ชื่อว่าเป็นงานที่ให้ความชอบธรรมมากที่สุดในสหราชอาณาจักร การจะได้เลื่อนตำแหน่งในหน้าที่การงานนั้นพิจารณาถึงเรื่องความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติมากกว่าการทำงานในองค์กรของเอกชน รวมถึงการมีสวัสดิการด้านสาธารณสุข การดูแลเด็ก การลาคลอด หรือการให้บำนาญที่มากกว่ามากกว่าฝั่งเอกชนด้วย ดังนั้นเมื่อรัฐบาลดำเนินนโยบายรัดเข็มขัดปรับลดรายจ่ายของรัฐโดยการแปรรูปการบริการของรัฐไปเป็นของเอกชน กลุ่มของผู้หญิงที่ทำงานในหน่วยงานราชการที่เคยได้ประโยชน์จากสวัสดิการดังกล่าวจึงกลายเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด²²⁸ อย่างไรก็ตามรัฐบาลของนายคาเมรอนก็ได้ออกมาชี้แจงว่าการตัดงบประมาณสาธารณสุขนั้นมีแผนงานใหม่รองรับกับผู้ที่ได้รับผลกระทบ แผนงานดังกล่าวได้แก่การขยายระบบสาธารณสุขไปทั่วซึ่งรัฐบาลอ้างว่าจะก่อให้เกิดการ

²²⁶ Fawcett Society. (2010). *The Impact of Austerity on Women*. London: Fawcett Society, 3.

²²⁷ Ibid, 6.

²²⁸ Enloe, C. (2013). Seriously! Investigating Crashes and Crises as if Women Mattered, 100-01.

จ้างงานใหม่จำนวนมาก ทั้งนี้กลุ่มงบประมาณสตรี (Women's Budget Group) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าแล้วพบว่าโครงการด้านสาธารณสุขโรคที่จะถูกพัฒนานั้นส่วนใหญ่เป็นระบบสาธารณสุขโรคทางด้านกายภาพ เช่นการสร้างถนน รถไฟ เทคโนโลยีต่าง ๆ นั้นทำให้ผู้หญิงไม่ได้รับประโยชน์ทางการจ้างงานจากโครงการดังกล่าว เพราะว่าแรงงานที่เป็นที่ต้องการในโครงการดังกล่าว นั้นคือแรงงานชาย จากการสำรวจพบว่าภายใต้การดำเนินโครงการพัฒนาระบบสาธารณสุขโรคนี้มีแรงงานหญิงชาวอังกฤษเพียงร้อยละ 5.3 ในขณะที่แรงงานชายชาวอังกฤษร้อยละ 31.3²²⁹

นอกจากเรื่องของการจ้างงานแล้ว กลุ่มฟอว์เซตต์ยังตั้งคำถามต่อไปว่าการตัดค่าใช้จ่ายของรัฐบาลส่งผลกระทบต่อชายและหญิงอย่างไร?²³⁰ จากการศึกษาของนักสตรีนิยมในตลาดแรงงานพบว่าภาระหน้าที่ทางครอบครัวไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูบุตรหลาน การดูแลผู้อาวุโสในครอบครัว การเผชิญกับปัญหาความรุนแรงภายในครอบครัวเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ เช่น โอกาสการได้งานที่ดี โอกาสในการทำงานได้เต็มเวลา ดังนั้นเมื่อรัฐบาลตัดสวัสดิการสาธารณะที่เคยเป็นตัวช่วยในการแบ่งเบาภาระของผู้หญิง เช่น ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ หรือบริการสายด่วนเพื่อรายงานปัญหาความรุนแรงในครอบครัวก็ยิ่งทำให้ผู้หญิงต้องแบกรับภาระมากขึ้นไปอีก กล่าวอีกทางหนึ่งคือเมื่อรัฐดำเนินนโยบายรัดเข็มขัดโดยการตัดสวัสดิการทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ผู้หญิงคือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบมากกว่าผู้ชาย และกลุ่มผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือแม่เลี้ยงเดี่ยว นโยบายดังกล่าวดำเนินไปได้ด้วยการที่พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลทำให้ผู้ที่ลงคะแนนเสียงของพวกเขาเชื่อได้ว่ากลุ่มแม่เลี้ยงเดี่ยวที่มีปัญหาจากการตัดงบประมาณนั้นเป็นคุณแม่เลี้ยงเดี่ยวที่ไม่มี ความรับผิดชอบ แต่จากผลสำรวจพบว่าค่าเฉลี่ยอายุของแม่เลี้ยงเดี่ยวนั้นอยู่ที่ 38 ปี ร้อยละ 55 มีลูกหลังจากที่แต่งงานแล้ว และหลังจากนั้นจึงจะกลายเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวไม่ว่าจะด้วยการหย่าร้าง คู่สมรสเสียชีวิต หรือการแยกกันอยู่ นอกจากนี้ยังพบอีกว่าร้อยละ 87 ของแม่เลี้ยงเดี่ยวเป็นผู้หญิงชาว และร้อยละ 57 ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวด้วยตัวเอง²³¹

นอกจากผู้หญิงจะได้รับผลกระทบจากมาตรการประหยัดค่าใช้จ่ายของรัฐแล้ว ผู้หญิงยังได้รับผลกระทบจากนโยบายแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจจากการที่พวกเขาถูกมองเป็นศัตรู เอ็นโลกล่าวถึงปัญหานี้ภายใต้มนต์ศรัทธาเรื่องความระแวงเพศหญิง ซึ่งในที่นี้หมายถึงการมีทัศนคติในเชิงดูถูกหรือกลัวผู้หญิงหรือความเป็นหญิง ผู้ที่ระแวง (misogynists) มีทัศนคติต่อผู้หญิงในทางลบและกลัวผู้หญิงที่เป็นอิสระพึ่งพาตนเองได้ ผู้ที่เหยียดผู้หญิงสามารถอำพรางความกลัวความเป็นชายที่ไม่สามารถ

²²⁹ Public Sector Cuts Threaten Women's Employment. (2012). *Equal Opportunities Review*.

²³⁰ Ibid, 102.

²³¹ Gold, T. (2012, 22 May). No Longer in Your Side. *The Guardian*.

ควบคุมผู้หญิงไว้ได้ ผู้ที่ระแวงเพศหญิงใช้วิธีการดูหมิ่นผู้หญิงที่พวกเขาไม่ต้องการการปกป้องคุ้มครอง คำสั่ง คำแนะนำ จากผู้ชาย ผู้หญิงเหล่านั้นจะถูกจัดว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติ เป็นผู้หญิงที่ล่วงหล่นหรือปลิดปลิวจากชนบทที่ดั่งงาม การมีอยู่ของพวกเธอเปรียบเสมือนการสับประมาท พวกเธอไม่มีค่าพอที่จะเคารพหรือได้รับสิทธิใด ๆ ผู้ที่เหยียดเพศหญิงจึงมักจะตีตราผู้หญิงเหล่านั้นว่าเป็นผู้หญิงหากิน (whore) หรือ ผู้หญิงที่รักเพศเดียวกัน (lesbian) ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 นักสตรีนิยมได้เรียนรู้ว่าการระแวงหญิงเป็นเสมือนเชื้อเพลิงที่ใช้ประหารผู้หญิง เช่น ผู้หญิงค้าบริการทางเพศ แรงงานข้ามชาติที่ถูกเอาเปรียบ และเหยื่อที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศในสงคราม เป็นต้น การเหยียดผู้หญิงยังอยู่ในภาพหรือการกระทำที่น่าเคารพของผู้กำหนดนโยบายไม่ว่าจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สภานิติบัญญัติ การแสดงออกถึงการเหยียดเพศไม่จำเป็นต้องถูกแสดงออกมาด้วยความรุนแรงเสมอไป บางครั้งการแสดงการเหยียดเพศก็กลายเป็นต้นแบบของความสุภาพหรือแม้กระทั่งความพยายามในการเอาอกเอาใจผู้หญิง ผู้เหยียดเพศใช้วิธีการชักนำหรือยกความเป็นหญิงบางประการขึ้นหิ้งบูชาไว้เพื่อที่จะกล่าวหาหรือดูหมิ่นความเป็นหญิงรูปแบบอื่นที่ไม่เป็นที่ปรารถนาของพวกเขา นั่นหมายความว่าผู้เหยียดเพศหญิงกลุ่มนี้ไม่ใช่พวกที่ปากตรงกับใจ

การแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในทางหนึ่งได้กลายเป็นการก่อสงครามกับผู้หญิง (war on women) ในปี 2012 สหรัฐฯกำลังอยู่ในช่วงที่ฟื้นฟูจากวิกฤติเศรษฐกิจ นโยบายแก้วิกฤติเศรษฐกิจของพรรครีพับลิกันที่พยายามจะเสนอทั้งในระดับรัฐและระดับมลรัฐนั้นนำมาซึ่งการจำกัดสิทธิของผู้หญิง ในกรณีนี้นักสตรีนิยมให้ความสนใจความพยายามของรัฐในการประหยัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง เช่น การตัดค่าใช้จ่ายโครงการประกันสุขภาพของผู้หญิง การตัดงบประมาณคลินิกที่ให้บริการผู้หญิง อุปสรรคในทางกฎหมายเมื่อลูกจ้างหญิงประสบปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติทางเพศจากนายจ้าง การกีดกันผู้หญิงในการเข้าถึงการทำแท้งอย่างถูกกฎหมาย การลดการเรียนการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน และการละเลยการตรากฎหมายในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครัวเรือนอย่างจริงจัง ความพยายามของรัฐเหล่านี้ดูเหมือนจะเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกัน แต่เมื่อมองผ่านแว่นของสตรีนิยมลึกลงไปจะเห็นว่านโยบายเหล่านี้พยายามที่จะควบคุมความสามารถทางร่างกายในการผลิตซ้ำและการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของผู้หญิง นั่นหมายความว่า การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและร่างกายของผู้หญิงเป็นสิ่งที่ขึ้นต่อกัน การกำหนดนโยบายตามที่กล่าวไปข้างต้นของรัฐบาลอเมริกันภายใต้กลุ่มผู้นำที่มีความระแวงผู้หญิงคือความพยายามที่จะผลักผู้หญิงกลับไปสู่สถานะการเป็นผู้พึ่งพิงภายใต้ระบอบปีศาจปีศาจ อย่างไรก็ตามก็ดีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายดังกล่าวปฏิเสธว่าการกระทำเหล่านี้คือสงครามระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิง นโยบายเหล่านั้นเป็นเพียงนโยบายที่ต้องการจะแก้ปัญหา

วิฤติเศรษฐกิจได้ทำให้พวกเหยียดเพศ (sexism) ระวังผู้หญิงมากขึ้นด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรกได้แก่ วิฤติเศรษฐกิจทำให้ผู้คนรู้สึกถึงความไม่มั่นคง หลาย ๆ ครอบครัวเข้าหาศาสนาหรือความเชื่อต่าง ๆ อย่างเคร่งครัดมากขึ้นเพื่อยึดเป็นที่พึ่งทางใจในกรณีที่เศรษฐกิจทรุดและรัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ในสถานการณ์แบบนี้ผู้หญิงที่เป็นอิสระ พึ่งตนเองได้ จะยิ่งถูกมองว่าเป็นภัยคุกคาม เพราะท่ามกลางครอบครัวที่ประสบปัญหาเศรษฐกิจ การล้มของธนาคาร ภาพของผู้หญิงที่มีอิสระจากทั้งทางโครงสร้างของเพศสภาพและทางเศรษฐกิจนั้นขัดกับภาพผู้หญิงที่ดีที่ถูกทำให้เป็นบรรทัดฐานของสังคม ประการที่สอง วิฤติเศรษฐกิจผูกโยงการเมืองเรื่องเพศ (sexual politics) เข้ากับการเมืองเรื่องงาน (job politics) ประเด็นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับเหตุการณ์วิฤติเศรษฐกิจปี 2008 ในสหรัฐ แต่ปัญหาการว่างงานในสหรัฐทำให้ครอบครัวที่พยายามอยู่รอดไม่สามารถแยกร่างกายของผู้หญิงออกจากความสามารถในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจริง ๆ แล้วความระวังผู้หญิงไม่ได้มีสาเหตุมาจากวิฤติเศรษฐกิจ แต่วิฤติเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมชายเป็นใหญ่เกิดความระวังผู้หญิงมากขึ้น²³²

การเหยียดเพศหรือการระวังผู้หญิงยังมีความเชื่อมโยงกับการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรและนโยบายหรือการปฏิบัติงานขององค์กรนั้นรวมถึงองค์กรระหว่างประเทศ วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ขององค์กรทางการเงินระหว่างประเทศได้ส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลมากกว่าความเสียหายที่เกิดจากกลุ่มก่อการร้าย²³³ เหตุการณ์ที่จุดประกายให้นักสตรีนิยมหันมาสนใจวัฒนธรรมองค์กรคือชาวอื้อฉาวของ โดมินิค สเตราส์ คาห์น (Dominique Strauss-Kahn) กรรมการผู้จัดการของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ถูกกล่าวหาว่าล่วงละเมิดทางเพศพนักงานทำความสะอาดในโรงแรมโซฟีเทลสาขากรุงนิวยอร์ก หลังจากนั้นคริสติน อาห์นก็ได้ศึกษาและติดตามวัฒนธรรมภายในองค์กรของ IMF และพบว่าความอดทนอดกลั้นต่อการเหยียดเพศภายในองค์กรมีความเชื่อมโยงกับการกำหนดนโยบายที่ผลักให้ผู้หญิงเป็นผู้แบกภาระหนี้สินของรัฐบาล หลักฐานเชิงประจักษ์อีกประการได้แต่การที่สำนักงานใหญ่ของ IMF ในกรุงวอชิงตันได้รับการยกเว้นจากกฎหมายการต่อต้านการคุกคามทางเพศของสหรัฐที่ถูกกำหนดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980-1990 จากการผลักดันร่างกฎหมายของกลุ่มผู้หญิง และจากการสำรวจของนิตยสารนิวยอร์กไทมส์ (New York Times) ในปี 2011 พบว่าเจ้าหน้าที่ในระดับผู้จัดการมีเพียง 1 ใน 5 เท่านั้นที่เป็นผู้หญิง ไม่เพียงเท่านั้นจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หญิงภายในองค์กรในช่วงที่โดมินิค สเตราส์ คาห์นเป็นกรรมการผู้จัดการพบว่าพวกเธอหลีกเลี่ยงที่จะใส่กระโปรงเพราะเกรงจะถูกมองในแง่ลบ จากข่าวฉาวของโดมินิค สเตราส์ คาห์น เขาถูกขอให้ลาออกและคณะกรรมการก็ได้แต่งตั้งให้คริสติน ลาการ์ด

²³² Enloe, C. (2013). Seriously! Investigating Crashes and Crises as If Women Mattered, 107-13.

²³³ Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 159.

(Christine Lagarde) ขึ้นดำรงตำแหน่งแทนซึ่งเป็นผู้หญิงคนแรกที่ได้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวตั้งแต่ IMF ถูกก่อตั้ง ทั้งนี้ลาการ์ดไม่ได้ถูกแต่งตั้งเพียงเพราะเธอเป็นผู้หญิงเท่านั้นแต่ด้วยคุณสมบัติทั้งทางด้านภาษาและความรู้ทางการเงิน ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐและมีสายสัมพันธ์ทางการงานที่แน่นแฟ้นกับแองเจลา เมอร์เคล (Angela Merkel) แต่ในสายตาของคณะกรรมการผู้ชามองว่าลาการ์ดจะสามารถลบภาพข่าวฉาวของโดมินิค สเตาส์ คาร์นออกไปจากองค์กรได้²³⁴

5.3 เรื่องเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศคือเรื่องส่วนตัว (The international political economy is personal)

ในหัวข้อที่ 5.2 เอนโลนาเสนอผู้หญิงในฐานะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติและเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ แต่ในทางกลับกันข้อโต้แย้งสำคัญในงานวิจัยของเอนโลได้แก่การศึกษาชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงจะทำให้เราเห็นว่ารัฐใช้อำนาจในการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศ การกำหนดว่าอะไรคือความเป็นชาย อะไรคือความเป็นหญิง เพื่อตอบสนองต่อการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ²³⁵ ประเด็นสำคัญในหนังสือหลาย ๆ เล่มที่เอนโลใช้เป็นข้อยืนยันว่าผู้หญิงและความเป็นหญิงเป็นตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ความเป็นหญิงถูกมองผ่านการผลิตและการผลิตซ้ำของแรงงาน ความเป็นหญิงนั้นไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวหากแต่สัมพันธ์กับความเป็นชาย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงนับล้านทั่วโลกกับทั้งผู้ชายนับล้านและผู้หญิงด้วยกันเองเป็นตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนา เมื่อพิจารณาลึกลงไปจะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้อื่นนี้ถูกขับเคลื่อนด้วยอำนาจแบบปิตาธิปไตยที่มาจากรัฐ ทูน บริษัท นายจ้างครอบครัว เครือญาติ และอื่น ๆ เพื่อให้ผู้หญิงยังคงประพฤติและดำเนินชีวิตตามความเข้าใจและความคาดหวังของสังคมและอยู่ในตำแหน่งที่สังคมกำหนดว่าพวกเธอควรอยู่ ดังนั้นเอนโลจึงได้พยายามชี้ชวนให้เราศึกษาและพิจารณาการทำงานของอำนาจว่าทำงานอย่างไร ใครเป็นผู้ใช้และได้ประโยชน์จากการใช้อำนาจในการกำหนดและรักษาโครงสร้างทางเพศสภาพ เช่น อำนาจอะไรที่ทำให้แรงงานหญิงมองตัวเองในฐานะลูกสาวผู้มีความกตัญญูที่ต้องหาเงินมาจุนเจือบิดามารดา อำนาจอะไรที่ทำให้แรงงานหญิงมองตัวเองในฐานะแม่ของลูกและยอมแบกรับภาระสองทางมากกว่าความเป็นพลเมืองที่สิทธิตามกฎหมายของรัฐ อำนาจอะไรที่ทำให้ผู้หญิงมองว่างานของตนเองเป็นงานที่ไม่ได้ใช้

²³⁴ Enloe, C. (2013). Seriously! Investigating Crashes and Crises as If Women Mattered, 51-54.

²³⁵ Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 351.

ทักษะหรือความสามารถเท่ากับงานของผู้ชายและเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่พวกเธอจะได้รับเงินค่าจ้างที่น้อยกว่าแรงงานชาย

ในลำดับต่อจากนี้ผู้วิจัยจะอธิบายถึงบทบาทของผู้หญิงในฐานะแรงงานที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุน ผลักดัน เป็นรากฐาน หรือเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ในทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยจะอธิบายตามลำดับประเภทของแรงงานหญิงที่ได้อธิบายไปในหัวข้อที่ 5.1 อันได้แก่ แรงงานหญิงที่ได้รับค่าจ้างทั้งที่ทำงานในพื้นที่สาธารณะและในพื้นที่ส่วนตัว กับ แรงงานหญิงที่ไม่ได้รับค่าจ้างทั้งในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว

5.3.1 แรงงานหญิงที่ได้รับค่าจ้างในพื้นที่สาธารณะ

ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแรงงานหญิงกลายเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของรัฐเนื่องจากแรงงานหญิงเป็นแรงงานราคาถูก จากที่เอ็นโโลเริ่มศึกษาปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศในโรงงานผลิตสินค้าส่งออก แรงงานหญิงที่พบในงานของเอ็นโโลได้แก่ แรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ เช่น รองเท้ากีฬา เสื้อผ้า เช่น บังคลาเทศคือประเทศที่มีอุตสาหกรรมสิ่งทอมากที่สุดในโลก เสื้อผ้าตราต่าง ๆ ในสหรัฐฯ ไม่ว่าจะเป็น วอลมาร์ต (Walmart) แกป (Gap) ทอมมี่ ฮิลฟิเกอร์ (Tommy Hilfiger) ต่างย้ายฐานการผลิตมาที่บังคลาเทศเพื่อต้องการที่จะลดต้นทุนการผลิต กระบวนการในการผลิตเสื้อผ้าเริ่มจากการที่บริษัทเสื้อผ้าติดต่อผู้ผลิตในพื้นที่ (local suppliers) เพื่อให้จัดหาผู้รับเหมาและแรงงานในการผลิตโดยเฉพาะแรงงานหญิงราคาถูก ซึ่งในประเด็นค่าจ้างแรงงานนี้เอ็นโโลก็ได้โต้แย้งว่า ค่าจ้างแรงงานไม่สามารถกำหนดราคาในตัวเองได้ มันถูกทำให้ราคาถูก การครอบงำทางความคิดเกี่ยวกับผู้หญิง และความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นหญิงเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการกำหนดค่าจ้างแรงงานของผู้หญิง²³⁶ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าและสิ่งทอในบังคลาเทศไม่ได้เป็นแค่เรื่องของธุรกิจขนาดใหญ่เท่านั้น แต่เป็นเรื่องการเมืองที่ใหญ่ด้วย เห็นได้จากการที่เจ้าของกิจการพยายามจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ และในขณะเดียวกันแรงงานก็เริ่มที่จะรวมตัวกันเป็นสหภาพ เมื่อนโยบายของรัฐที่เอื้อประโยชน์ให้กับนายจ้างหรือเจ้าของกิจการเอาเปรียบแรงงานมากขึ้นเรื่อง ๆ แรงงานจึงรวมตัวกันประท้วง (wildcat strikes) รัฐบาล ซึ่งหลังจากการปะทะระหว่างพลเรือนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ นายกรัฐมนตรี ชีคห์ ฮาซินา (Sheikh Hasina) ก็ได้ตกลงที่จะปรับค่าแรงขั้นต่ำรายเดือนจาก 21 ดอลลาร์ เป็น 37 ดอลลาร์ ซึ่งก็ยังเป็นค่าแรงที่ถูกที่สุดในโลกอยู่ดี ในทางฝั่งสหราชอาณาจักร มาร์คแอนด์สเปนเซอร์ (Marks & Spencer) ที่เดิมทีมีนโยบายการผลิตแบบไม่สร้างโรงงาน (manufacturers without factories) แต่ใช้การจ้างผู้ผลิตรายย่อยที่จะไปจ้างแรงงานในการผลิตอีกทีโดยแรงงานส่วนมากได้แก่ผู้หญิงที่สามารถทำงานตัด

²³⁶ Ibid, 259.

เย็บเสื้อผ้าได้ที่บ้าน เพราะการทำงานที่บ้านทำให้พวกเขาสามารถทำงานและดูแลบุตรหลานและบ้านได้ในเวลาเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดี ในปี 2010 มาร์คแอนด์สเปนเซอร์ก็ได้ย้ายฐานการผลิตไปบังคลาเทศ เช่นเดียวกับกับเบเนตตัน (Benetton) ของอิตาลีที่เริ่มจากการจ้างแรงงานผู้หญิงตัดเย็บอยู่ที่บ้านแต่สุดท้ายในปี 2013 ก็ย้ายฐานการผลิตไปที่บังคลาเทศเช่นกัน²³⁷

เอ็นโลพยายามชี้ให้เห็นว่ามีการใช้อำนาจในการจัดการโครงสร้างทางเพศเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอันได้แก่การกำหนดค่าจ้างของแรงงานหญิงชาย เอ็นโลเริ่มจากคำถามที่ว่า ค่าจ้างของแรงงานหญิงนั้นมีราคาถูกโดยธรรมชาติหรือไม่? ถ้าค่าจ้างของแรงงานหญิงไม่ได้ราคาถูกตามธรรมชาติแล้วใครหรืออะไรเป็นผู้กำหนดราคา?²³⁸ ข้อโต้แย้งของเอ็นโลในสมมติฐานดังกล่าวได้แก่ค่าแรงหรือค่าจ้างไม่ได้ถูกด้วยตัวของมันเองแต่มันถูกกดให้มีราคาถูก ถ้าแรงงานหญิงเป็นที่ต้องการของตลาดเพราะมีค่าแรงที่ถูกนั้นก็หมายความว่าความเป็นหญิงคือตัวแปรต้นที่ทำให้ค่าแรงมีราคาถูกแล้วทำไมแรงงานหญิงจึงมีราคาที่ถูกลงเมื่อเทียบกับแรงงานชาย? เอ็นโลอธิบายว่าความเป็นหญิงและความเป็นชายเป็นตัวกำหนดเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ²³⁹ เพศสภาพเป็นต้นตอของเรื่องราวทั้งหมดที่ทำให้แรงงานหญิงมีราคาถูกและสนับสนุนกระบวนการทำงานให้เป็นหญิงเกิดขึ้นทั่วโลก กล่าวคือ ฐานคติหรือความเชื่อที่มีต่อความเป็นหญิงและความเป็นชายเป็นตัวกำหนดราคาค่าแรงเกิดจากความเข้าใจอย่างผิด ๆ ว่าโดยธรรมชาติแล้วพื้นที่ของผู้หญิงอยู่ที่บ้าน ในขณะที่พื้นที่ของผู้ชายอยู่นอกบ้านหรือพื้นที่สาธารณะ²⁴⁰ การกำหนดว่าหญิงและชายควรอยู่ที่ไหนสัมพันธ์กับการกำหนดว่าอะไรคือความเป็นชายและความเป็นหญิง การออกไปผจญภัย การเดินทาง การสูบบุหรี่ การออกไปทำงานนอกบ้านถูกกำหนดให้เป็นเรื่องของผู้ชาย ในขณะที่งานบ้าน การเลี้ยงดูบุตรหลาน การดูแลคนเฒ่าคนแก่ การทำอาหาร งานหัตถกรรม และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในครัวเรือนถูกกำหนดให้เป็นเรื่องของผู้หญิง ถึงแม้ว่ากิจกรรมนั้นจะเกิดขึ้นนอกบ้านกิจกรรมดังกล่าวก็จะถูกกำหนดให้เป็นเรื่องของผู้หญิง ความเชื่อมโยงระหว่างผู้ชายกับพื้นที่สาธารณะ และระหว่างผู้หญิงกับพื้นที่ส่วนตัวทำให้ผู้ชายอ้างได้ว่าพวกเขามีความรู้ความสามารถเหนือกว่าผู้หญิงที่อยู่แต่ในบ้าน ผู้หญิงจึงตกเป็นรองไปโดยปริยาย

ความเป็นรองของความเป็นหญิงที่สังคมเข้าใจว่าเป็นเรื่องธรรมชาติถูกใช้เป็นฐานในการกำหนดค่าความสามารถ แรงงานหญิงจะได้ค่าจ้างที่ต่ำกว่าแรงงานชายเพราะงานที่พวกเขาได้รับมอบหมายนั้นอิงกับความเป็นหญิงที่นายจ้างเข้าใจว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่ต้องใช้ความรู้หรือทักษะ

²³⁷ Ibid, 250-74

²³⁸ Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 20.

²³⁹ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 219.

²⁴⁰ Enloe, C. (2007a). *Feminism*, 105.

ชั้นสูงเหมือนงานที่นายจ้างกำหนดให้เป็นงานของแรงงานชาย ในที่นี้เอ็นโลยกตัวอย่างอุตสาหกรรม การเกษตร อันได้แก่การเพาะปลูกกล้วยเพื่อให้ผู้ศึกษาเห็นว่าในกระบวนการผลิตสินค้าประเภท หนึ่ง มีการแบ่งงานกันทำโดยใช้เพศสภาพเป็นฐานในแจกจ่ายงานและกำหนดหน้าที่ให้แก่แรงงาน ความเข้าใจของนายจ้างที่ว่า การเพาะปลูกเป็นงานที่ต้องใช้แรงกายของผู้ชายในการตัดต้นไม้ ใช้ เครื่องมือเช่นมีดพร้าขนาดใหญ่ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตจำนวนมาก ผู้ชายจึงกลายเป็นแรงงาน หลักในอุตสาหกรรมการเกษตร ในขณะที่แรงงานหญิงจะถูกกำหนดให้รับผิดชอบในหน้าที่ที่ไม่ได้ เกี่ยวข้องกับผลิตผลโดยตรง เช่น กำจัดวัชพืช ดายหญ้า ซึ่งนั่นส่งผลต่อการกำหนดค่าแรงชายหญิงที่ แตกต่างกัน แต่ถึงกระนั้นการกำหนดหน้าที่ให้กับแรงงานตามเพศก็ไม่ได้ตายตัวเสมอไป หากนายจ้าง เห็นว่าแรงงานชายเป็นปัจจัยในการเพิ่มต้นทุนการผลิต หรือหากงานประเภทใดที่สามารถใช้แรงงาน ราคาถูกแทนที่เทคโนโลยีราคาแพง นายจ้างหรือเจ้าของโรงงานก็พร้อมที่จะแทนที่แรงงานชายและ เทคโนโลยีราคาแพงนั้นด้วยแรงงานหญิงที่ราคาถูกกว่า²⁴¹

เอ็นโลได้เล่าย้อนในหนังสือของเธอว่า ในสมัยวัยเด็กของเธอนักเรียนหญิงมักจะถูกสอนเรื่อง เศรษฐกิจภาคครัวเรือน เช่น การทำอาหาร การเย็บผ้า สุขอนามัย ในขณะที่ผู้ชายจะถูกสอนเรื่องของ งานช่าง เพราะถูกมองว่างานเหล่านั้นเป็นเรื่องธรรมชาติตามเพศ แต่สำหรับเอ็นโลแล้วเรื่องเหล่านี้ ไม่ใช่เรื่องของธรรมชาติเลยแม้แต่น้อย เพราะเธอต้องขอความช่วยเหลือจากแม่และเพื่อนของแม่เธอ อีก 3 คนกว่าเธอจะสอบผ่านการเย็บผ้า เอ็นโลชักชวนให้เราตั้งข้อสงสัยและไม่ยอมรับกับสมมติฐาน ที่ว่างานบ้านเป็นเรื่องธรรมชาติของผู้หญิง เพราะเรื่องใดก็ตามที่ถูกตีตราว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ มักจะ เป็นเรื่องที่เราไม่ชวนขวยหาคำอธิบาย เราควรสะกิดใจสักนิดว่าผู้หญิงเป็นแรงงานราคาถูกโดย ธรรมชาติจริงหรือ? หรือค่าแรงของผู้หญิงถูกกดให้ถูก? แล้วถ้าค่าแรงของผู้หญิงถูกกดให้ถูก มันถูกกด โดยใคร? สำหรับเอ็นโล อัตราค่าจ้างที่ต่ำของแรงงานหญิงในโรงงานอุตสาหกรรมนั้นไม่ใช่เรื่องของ ธรรมชาติ ฉะนั้นแล้วใครเป็นผู้ได้ประโยชน์จากการส่งต่อสมมติฐานที่ว่าผู้หญิงเดินเข้าสู่ตลาดแรงงาน เพื่อไปทำงานความสามารถตามธรรมชาติของพวกเธอ? หากผู้หญิงคือแรงงานราคาถูก จริงหรือที่จะ ไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ประกอบการคนไหนเลยที่เคยคิดว่าจะต้องผลักดันผู้หญิงให้ออกจากบ้านไป ทำงานในโรงงาน? จริงหรือที่รัฐหรือผู้ประกอบการจะไม่พยายามในการเหนี่ยวรั้งแรงงานหญิงราคาถูก ไว้? จริงหรือที่ผู้ประกอบการ เจ้าของบริษัท เจ้าของโรงงานจะไม่เคยหารือกับเจ้าหน้าที่รัฐในการ กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อคงไว้ซึ่งแรงงานราคาถูก? คำถามทั้งหมดนี้เอ็นโลเสนอว่าเราสามารถหาคำตอบ ได้โดยการใช้ความสงสัยและมุมมองของแนวคิดสตรีนิยม²⁴²

²⁴¹ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 226-27.

²⁴² Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 20-21.

อีกตัวอย่างที่เอ็นโล่มักจะอ้างถึงบ่อย ๆ คือการย้ายฐานการผลิตของโรงงานรองเท้ากีฬาในสหรัฐอเมริกาไปยังเกาหลีใต้และไต้หวันเริ่มขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1970 แรงงานหญิงในต่างแดนเป็นหนึ่งในสิ่งที่บริษัทต้องการเพราะเป็นแรงงานราคาถูก นั่นทำให้แรงงานหญิงกลายเป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ตอบสนองต่อกระบวนการโลกาภิวัตน์โดยการพยายามผลักดันให้หญิงสาวออกไปทำงานนอกบ้าน กระบวนการทำผู้หญิงให้เป็นแรงงานเป็นกระบวนการที่ผลักดันให้ผู้หญิงเดินออกจากบ้าน (ซึ่งเป็นที่ที่สังคมเคยกำหนดไว้ว่าเป็นที่ที่พวกเขาควรจะอยู่) ไปสู่การทำงานของโลกภายนอก แต่การจะให้ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้านนั้นย้อนแย้งกับมโนทัศน์ “ผู้หญิงที่ดี” ของสังคม รัฐจึงต้องเข้ามาสร้างแนวคิด ความเชื่อ และภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ดียุคใหม่ เพื่อให้ครอบครัวและสังคมรอบข้างผู้หญิงเหล่านั้นปล่อยพวกเขาเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยเฉพาะตลาดแรงงานที่รองรับการย้ายฐานการผลิตของบริษัทต่างชาติ ในยุคนั้นรัฐบาลทหารของนายปาร์ค จุง ฮี ได้ตอบสนองต่อการย้ายฐานการผลิตโดยการพยายามผลักดันและรณรงค์ให้หญิงสาวชาวเกาหลีออกไปทำงานนอกบ้าน รัฐบาลพยายามเผยแพร่แนวคิดที่ว่า การออกจากบ้านหรือการออกจากครอบครัวของพ่อแม่เป็นเสมือนนักรบที่เข้าสู่สนามรบเพื่อประเทศชาติ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามชักจูงพ่อแม่ของหญิงสาวชาวเกาหลีใต้ในการให้นิยามของคำว่าลูกสาว (daughterhood) เสียใหม่ โดยรัฐบาลพยายามสร้างภาพลักษณ์ของการเป็นลูกสาวที่น่าเคารพ (respectable daughter) โดยการออกจากบ้านไปทำงาน แต่ยังคงพร้อมสำหรับการออกเรือนแต่งงานไปมีครอบครัว (marriageable daughter) เพราะถึงแม้พวกเขาจะไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของพ่อแม่อย่างใกล้ชิด แต่ภายใต้กฎระเบียบและการควบคุมของนายจ้างหรือหัวหน้าคนงานนั้นก็เพียงพอที่จะทำให้หญิงสาวเหล่านี้ดูเป็นที่น่าสนใจและยังน่าสนใจพอที่จะถูกเลือกไปเป็นเจ้าสาวได้ การสร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ดียุคใหม่นอกจากจะทำให้รัฐมีแรงงานในการตอบรับการลงทุนจากต่างชาติแล้ว บริษัทต่างชาติยังได้ผลประโยชน์จากการจ่ายค่าแรงราคาถูกให้แก่แรงงานหญิง เพราะเจ้าของบริษัทและรัฐบาลต่างรู้ว่า ในนามนักรบของชาติ หญิงสาวที่ตอบรับกับยุทธศาสตร์ของรัฐบาลเกาหลีใต้ในขณะนั้นจะไม่ปฏิเสธกับการต้องทำงานหนักในขณะที่ได้รับค่าตอบแทนที่ต่ำ เพราะเหล่าผู้นำชายนั้นที่ใช้วิธีการครอบงำทางความคิดเรื่องเพศนั้นมั่นใจว่าหญิงสาวที่ให้ความสำคัญกับหน้าที่รับผิดชอบของการเป็นลูกสาวและเงินสินสอดแต่งงานคือกลุ่มแรงงานหญิงที่จะไม่ประท้วงเพื่อเรียกร้องค่าแรงเพิ่ม เพื่อสิทธิทางสภาพแรงงาน หรือเพื่อการปฏิรูปประชาธิปไตย เพราะนั่นจะทำให้พวกเขาถูกมองว่าเป็นผู้หญิงหัวรุนแรงที่ไม่เหมาะสมจะแต่งงาน²⁴³ ดังนั้น トラบโดก็ตามที่รัฐบาลสามารถทำให้แรงงานหญิงมองตัวเองในฐานะลูกสาวกตัญญูที่จะต้องดูแลพ่อแม่และครอบครัว トラบ

²⁴³ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 59-63.

ใดก็ตามที่รัฐบาลทำให้แรงงานหญิงเห็นความสำคัญของการออกเรือน ทรานส์นักรัฐและนายทุนต่างชาติจะยังคงได้รับประโยชน์จากแรงงานหญิง

นอกจากนี้เอ็นโลยังเสนออีกว่าในโลกของเศรษฐกิจ ไม่ได้มีแค่เรื่องของต้นทุน กำไร อุปสงค์อุปทาน ที่ขับเคลื่อนระบบ แต่ยังมีเรื่องของเพศสภาพที่เป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ของแรงงาน (gendered division of labor) และให้คุณค่ากับงานของผู้ชายว่าสำคัญกว่า ต้องใช้ความรู้และทักษะมากกว่างานของผู้หญิง สมมติฐานของรัฐและนายจ้างที่เชื่อในความเหนือกว่าของผู้ชายทำให้โลกของเศรษฐกิจเป็นโลกของระบบอุปถัมภ์หรือชายเป็นใหญ่โดยมีผู้หญิงเป็นผู้ขับเคลื่อน กล่าวคือ ถึงแม้ว่ารัฐและผู้ประกอบการเอกชนจะสามารถโน้มน้าวให้ครอบครัวปล่อยหญิงสาวออกมาทำงานนอกบ้าน สามารถชวนให้หญิงสาวเชื่อว่าได้ว่าการออกมาทำงานนอกบ้านเป็นเป็นคุณสมบัติของผู้หญิงที่ดียุคใหม่ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่ารัฐหรือผู้ประกอบการต้องการให้หญิงสาวเหล่านั้นเข้ามาแทนที่ผู้ชายทั้งหมดแม้ว่าค่าแรงของพวกเธอจะถูกกว่า ปฏิเสธไม่ได้ว่านายจ้างใช้แรงงานหญิงเพื่อทดแทนแรงงานชายที่ราคาสูงกว่า แต่นายจ้างและรัฐก็กำหนดเขตแดนไม่ให้แรงงานหญิงเหล่านั้นข้ามเส้นมาสู่พื้นที่ของความเป็นชาย หนึ่งในหลายตัวอย่างที่เอ็นโลชี้ให้เห็นว่าการแจกแจงหน้าที่งานตามเพศสภาพเป็นการส่งเสริมระบบชายเป็นใหญ่ในโลกของเศรษฐกิจได้แก่ การแบ่งงานตามเพศสภาพในธุรกิจการบิน นักบินถูกมองเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถขั้นสูง การขับเครื่องบินไม่ใช่สิ่งที่ใครจะทำก็ได้ การจะเป็นนักบินต้องได้รับการทดสอบคุณสมบัติ การฝึกอบรม และฝึกปฏิบัติเป็นเวลานาน นักบินของสายการบินพาณิชย์ในยุคแรก ๆ มีเฉพาะผู้ชายเท่านั้น เพราะงานที่ยาก ทำหาย ต้องใช้ทักษะความสามารถถูกมองว่าเป็นงานของผู้ชายเท่านั้น แม้ว่าในปี 1911 แบลนซ์ สก็อต (Blanche Scott) ได้ถูกบันทึกชื่อไว้ว่าเป็นนักบินหญิงคนแรก แต่นักบินหญิงต้องใช้เวลากว่าอีกครั้งศตวรรษก่อนที่ เอมีลี โฮเวลล์ (Emily Howell) จะได้รับการยอมรับให้ทำงานในฐานะนักบินหญิงคนแรกของสายการบินพาณิชย์ในปี 1973²⁴⁴ นี่แสดงให้เห็นว่าในงานประเภทเดียวกัน หากงานดังกล่าวอยู่ในพื้นที่ของความเป็นชาย ก็เป็นเรื่องไม่ง่ายเลยที่ผู้หญิงที่แม้ว่าจะมีความสามารถเดียวกันนั้นจะข้ามเขตเข้าไปได้ ผู้บริหารของสายการบินพาณิชย์เองก็มีมุมมองไม่ต่างกันนัก เพราะในปี 1930 เจ้าของสายการบิน Boeing Air Transport หรือ United Airlines ในเวลาต่อมา ได้นำแนวคิดการทำให้เป็นหญิงเข้ามามีการดำเนินธุรกิจการบิน เขาเห็นว่าบนเครื่องบินโดยสารควรมีพนักงานผู้หญิงแต่ไม่ใช่ในฐานะนักบิน ผู้หญิงควรที่จะทำงานบริการผู้โดยสารภายในห้องโดยสาร (cabin) ในฐานะพนักงานต้อนรับเพื่อให้ผู้โดยสารได้รับความสะดวกสบายในระหว่างเที่ยวบิน หลังจากพนักงานต้อนรับหญิง 8 คนแรกถูกบรรจุใน Boeing Air Transport ในปี 1930 แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงและ

²⁴⁴ Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 64.

งานบริการก็แพร่กระจายในธุรกิจการบินอย่างรวดเร็ว โดยในปี 1937 สายการบินพาณิชย์สัญชาติอเมริกันมีพนักงานต้อนรับชาย 105 คน ในขณะที่พนักงานต้อนรับหญิงมีมากถึง 286 คน มากกว่าพนักงานต้อนรับชายเกือบ 3 เท่าตัว²⁴⁵ ยิ่งนายทุนหรือเจ้าของบริษัทมีทัศนคติต่อเรื่องเพศ ความเป็นหญิง ความเป็นชายว่าเป็นเรื่องตามธรรมชาติมากเท่าไร ก็จะมีแนวโน้มให้เกิดการแบ่งงานหรือหน้าที่ของลูกจ้างตามทัศนคติและความเข้าใจผิดมากเท่านั้น

สำหรับเอ็นโล การใช้มุมมองของสตรีนิยมจะทำให้เราเห็นว่าเศรษฐกิจระหว่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ถูกขับเคลื่อนและแพร่ขยายโดยการครอบงำความคิดเรื่องความเป็นหญิง²⁴⁶ ทั้งนี้มีใช้เพื่อเพิ่มจำนวนแรงงานในตลาดเท่านั้น แต่เพื่อให้เจ้าของโรงงานต่างชาติมั่นใจได้ว่าบริษัทจะสามารถประหยัดต้นทุนในการผลิตสินค้าได้จากการจ่ายค่าแรงราคาถูกให้แก่แรงงานหญิงและรัฐจะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการเข้ามาลงทุนของบริษัทต่างชาติ และไม่ใช่ว่าเฉพาะแรงงานหญิงที่ออกไปทำงานหาเงินนอกบ้านเท่านั้นที่มีบทบาทในการผลักดันการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโลก แรงงานหญิงที่ทำงานแลกค่าจ้างในพื้นที่ส่วนตัวก็มีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศเช่นกัน

5.3.2 แรงงานหญิงที่ได้รับค่าจ้างในพื้นที่ส่วนตัว

แม้ว่าผู้หญิงที่ออกไปทำงานนอกบ้านจะได้รับการขนานนามว่าเป็นผู้หญิงยุคใหม่ มีความทันสมัย เป็นลูกสาวที่ดี เป็นผู้หญิงที่น่าเคารพแต่นั้นไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงจะถูกปลดปล่อยจากพันธนาการของกระบวนการผลิตซ้ำ รัฐและตลาดยังคงต้องการให้ผู้หญิงเป็นแรงงานฟรีที่ทำหน้าที่ผลิตและรับผิดชอบในกระบวนการผลิตซ้ำ โดยการรณรงค์แนวคิดเรื่องความเป็นแม่ที่ให้กำเนิดลูก เป็นเมียที่ดูแลสามีและครอบครัว และเป็นลูกสาวที่กตัญญูรู้คุณบิดามารดา นั้นหมายความว่า เมื่อผู้หญิงออกจากบ้านไปทำงานแล้ว ภาระหน้าที่เดิมภายในบ้านไม่ได้ถูกทำให้น้อยลง แรงงานหญิงในโรงงานเมื่อเลิกงานกลับบ้านไปแล้วพวกเขายังคงต้องทำงานบ้าน หุงหาข้าวปลาอาหาร ดูแลสมาชิกภายในครอบครัว นั่นทำให้พวกเขาต้องแบกรับภาระสองทาง (double burdens/double day) ทั้งนี้เนื่องจากในความเข้าใจของคนส่วนใหญ่งานบ้านจะถูกมองว่าเป็นงานของผู้หญิง แต่การจะรักษาสมมติฐานนี้ไว้ได้เป็นเรื่องไม่ง่าย การที่ผู้หญิงที่เคยอยู่แต่ในภาคครัวเรือนและภาคเกษตรกรรม (ภายในครัวเรือน) กลายมาเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรมหรือการที่ผู้หญิงได้รับการศึกษามากขึ้นและถูกคาดหวังว่าจะเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของครอบครัว แต่ในขณะเดียวกันพวกเขาก็ยังถูกสังคมคาดหวังว่าจะต้องรับผิดชอบงานภายในครัวเรือนเช่นเดิมเพราะสังคมภายใต้แนวคิด

²⁴⁵ Ibid, 65.

²⁴⁶ Enloe, C. (2007b). Globalization & Militarism, 19.

ปีตาธิปไตยยังมองว่างานในภาคครัวเรือนลดทอนความเป็นชายและนั่นหมายถึงการแบกรับภาระหน้าที่ที่หนักขึ้น การจะทำให้ผู้หญิงยอมรับภาระหน้าที่ที่หนักขึ้นไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ต้องอาศัยตัวแสดงในทุกระดับชั้นของสังคมตั้งแต่ครอบครัวไปถึงระดับระหว่างประเทศในการครอบงำทางความคิดว่า งานบ้านเป็นงานโดยธรรมชาติของผู้หญิง และผู้หญิงที่ดีควรที่จะรับผิดชอบทั้งงานในบ้านและนอกบ้านได้โดยไม่บ่น²⁴⁷ การครอบงำแนวคิดเรื่องความเป็นหญิงที่ดีที่ทำให้ผู้หญิงต้องรับภาระสองทาง ทำให้ผู้หญิงที่ออกไปทำงานนอกบ้านจำนวนมากต้องหาผู้ช่วยที่จะมาทำหน้าที่คนรับใช้รับผิดชอบภาระงานภายในบ้าน และผู้ที่น่าไว้วางใจและเหมาะสมกับงานในบ้านนั้นก็ควรที่จะเป็นผู้หญิงเหมือนกัน

ทักษะที่ว่างานบ้านเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเป็นเรื่องที่มีมาช้านานเหนือกาลเวลา แต่จริง ๆ แล้ว การกำหนดสิ่งใดหรืองานอะไรให้เป็นภาระหน้าที่ของใครเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์การเมืองมาโดยตลอด อย่างเช่นลักษณะของบ้านเองถูกออกแบบและมีการพัฒนาแบบเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับงานบ้านในอุดมคติและความเป็นผู้หญิงในแต่ละยุค เช่น ครัวควรอยู่ตำแหน่งไหนของบ้านเพื่อสะดวกสบายต่อการทำงานของแม่บ้านมากที่สุด แต่หลังจากทศวรรษ 1970 ผู้หญิงได้รับแรงบันดาลใจในการออกมาทำงานงานนอกบ้านจากการเคลื่อนไหวทางสตรีนิยม เหตุผลและแรงผลักดันที่จะออกมาเผชิญชีวิตนอกครัวของพวกเธอมีหลายหลากแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็น การเติมเต็มทักษะความเป็นมืออาชีพในการทำงาน การหลีกเลี่ยงการแต่งงาน การเป็นผู้นำที่ต้องดูแลตัวเองและลูกหลังจากเลิกจากสามีหรือสามีเสียชีวิต หรือการต้องหาเลี้ยงพ่อแม่ ในฐานะลูกสาวกตัญญู เป็นต้น ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้หญิงที่ได้รับการศึกษา การเป็นผู้หญิงแกร่งที่ต้องรับภาระ 2 ทาง ไม่ได้เป็นสิ่งในอุดมคติที่น่าปรารถนาอีกต่อไป ตรงกันข้ามมันกลายเป็นเสมือนบทลงโทษเสียมากกว่า เพราะในขณะที่ผู้หญิงต้องแบกรับภาระหน้าที่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน ผู้ชายกลับไม่ได้ช่วยแบ่งเบาภาระนั้นของผู้หญิง เช่น ปฏิเสธที่จะช่วยงานบ้าน ปฏิเสธที่จะสนับสนุนให้มีสถานเลี้ยงเด็ก เป็นต้น ผู้หญิงชนชั้นกลางจึงต้องปรับยุทธศาสตร์ส่วนตัวในการแบกรับทั้งภาระในบ้านและนอกบ้าน เช่น เลือกที่จะทำงานนอกเวลาแทนงานประจำเพื่อที่จะได้มีเวลาดูแลครอบครัว การปฏิเสธที่จะมีลูกจนกว่าจะมีความพร้อม การยอมจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อนำลูกไปไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กของเอกชน การจ้างแม่บ้านเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้าน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การจ้างผู้หญิงอื่นให้มาเป็นแม่บ้านกลายเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงสถานะของผู้หญิงในประเทศที่ทันสมัย ในอดีตการมีคนรับใช้เป็นการแสดงถึงความเป็นชนชั้นสูง ความมีอภิสิทธิ์ แต่ในปัจจุบันการจ้างคนรับใช้เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความทันสมัย การที่จะเป็นประเทศที่ทันสมัย รัฐบาลในประเทศต้องแสดงให้เห็น

²⁴⁷ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 309-10.

ว่าประชากรหญิงมีโอกาสดทางเศรษฐกิจหรือแม้แต่ในชนชั้นแรงงานก็เป็นแรงงานหญิงที่มีทักษะที่จะใช้ในงานของพวกเธอมากกว่าการทำงานบ้าน หลักฐานที่ช่วยยืนยันความทันสมัยนี้ก็คือการจ้างคนรับใช้ที่เป็นแรงงานต่างด้าว²⁴⁸ การจ้างคนรับใช้ไม่ได้เป็นเรื่องของความทันสมัยเท่านั้น สำหรับผู้หญิงที่เหน็ดเหนื่อยจากการทำงานนอกบ้านเกินไป การจ้างแม่บ้านจึงเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของพวกเธอ ดังนั้นหากปราศจากตลาดแรงงานที่จะหาคนมาทำรับผิดชอบงานบ้านแทน ผู้หญิงทันสมัยในประเทศโลกที่1ก็อาจจะไม่สามารถออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อพิสูจน์ความแข็งแกร่งในตัวพวกเธอได้

ในศตวรรษที่ 21 คนรับใช้ในบ้าน (domestic worker) ถือเป็นหนึ่งในกลุ่มแรงงานหลักในระบบเศรษฐกิจโลก จากรายงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศพบว่ามีคนรับใช้ชายหญิงกว่า 67 ล้านคนทั่วโลก โดยร้อยละ 80 ของคนรับใช้ทั้งหมดเป็นแรงงานหญิง²⁴⁹ คนรับใช้ในบ้านอาจทำงานเต็มเวลาหรือนอกเวลา อาจได้รับการว่าจ้างจากนายจ้างคนเดียวหรือนายจ้างหลายคน อาจพำนักอยู่ในครัวเรือนของนายจ้าง หรืออาจอาศัยอยู่ในบ้านของพวกเขาเอง อาจทำงานอยู่ในประเทศของตัวเองหรือออกไปทำงานในต่างประเทศ และนั่นทำให้แรงงานที่ประกอบอาชีพคนรับใช้ภายในบ้านกลายเป็นกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ท้าทายเส้นเขตแดนของรัฐเอ็นโกลกิตัวอย่างแรงงานหญิงที่ทำงานในต่างแดนในฐานะคนรับใช้ กรณีของ เทเรซ่า เอ็ม แดนเตส (Theresa M. Dantes) แรงงานหญิงชาวฟิลิปปินส์ที่ไปทำงานเป็นแม่บ้านที่กาตาร์ โดยเธอได้ตกลงทำสัญญากับบริษัทจัดหาแรงงานด้วยค่าแรง 400 เหรียญสหรัฐต่อเดือนพร้อมที่อยู่ แต่เมื่อเธอไปถึงที่กาตาร์ปรากฏว่านายจ้างจ่ายค่าแรงให้เธอเพียง 250 เหรียญสหรัฐต่อเดือนเพราะเธอต้องการหาเงินส่งกลับบ้าน เธอทำงานในฐานะแม่บ้านสัปดาห์ละ 7 วัน นายจ้างของเธอไม่อนุญาตให้เธอมีวันหยุดและให้ข้าวเธอกินเพียงแค่วันละมื้อซึ่งเป็นข้าวที่เหลือจากนายจ้างเท่านั้น เทเรซ่าทนทำงานอยู่ 8 เดือนจนได้เงินตามที่เธอต้องการแต่เมื่อเธอขอลาออกนายจ้างไม่อนุญาตและกฎหมายของกาตาร์ลูกจ้างไม่สามารถลาออกได้หากนายจ้างไม่อนุญาต เธอจึงหนีไปที่สำนักงานแรงงานต่างด้าวของฟิลิปปินส์ในกรุงโดฮาเพื่อขอรับความช่วยเหลือ มองอย่างผิวเผินดูเหมือนว่าการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศจะเป็นตัวกำหนดชะตาชีวิตของแรงงานอย่างเทเรซ่า แต่การวิเคราะห์แบบสตรีนิยมไม่ได้หยุดอยู่แค่การสรุปว่าผู้หญิงคือผู้ได้รับผลกระทบ ในทางกลับกันการให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจังจะทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่าแรงงานอย่างเทเรซ่าคือกลุ่มตัวแสดงที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ โดยพิจารณาจากการที่นายจ้าง บริษัทเอกชน และรัฐ พยายามจะควบคุมแรงงานหญิงที่เป็นคนรับใช้

²⁴⁸ Ibid, 315-19.

²⁴⁹ International Labour Organization. *Domestic Workers*. Retrieved from

<https://www.ilo.org/global/topics/domestic-workers/who/lang--en/index.htm>

ภายในบ้าน²⁵⁰ ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างหญิงและลูกจ้างหญิงในฐานะคนรับใช้เป็นเรื่องที่ซับซ้อนในทาง เชื้อชาติ ชนชั้น และความไม่เท่าเทียม และดูเหมือนว่าแรงงานต่างด้าวที่เป็นคนรับใช้จะไม่สามารถพึ่งพิงนักสตรีนิยมประเทศนั้น ๆ ได้ เพราะในหลายครั้งกลุ่มนักสตรีนิยมในพื้นที่เองก็จ้างแรงงานต่างด้าวให้ดูแลงานบ้านของพวกเธอเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นนักสตรีนิยมหรือนักเคลื่อนไหวทางการเมืองไม่ได้มองว่าคนรับใช้เป็น “แรงงาน” ประเภทหนึ่งที่เหมือนกับแรงงานในโรงงานทั่วไป ปัจจัยต่อมาที่เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างคือความแตกต่างของโครงสร้างทางการเมืองในแต่ละพื้นที่ แม้ว่ารัฐบาลจะมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายการตรวจคนเข้าเมืองอยู่เรื่อย ๆ ก็ไม่ได้เป็นปัญหาสำหรับนายจ้าง แต่สำหรับลูกจ้างต่างด้าวที่มักจะลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือพิธีการตรวจคนเข้าเมืองทั้งในประเทศต้นทางของตนเองและประเทศที่ทำงานปลายทางสามารถทำให้ชีวิตของแรงงานต่างด้าวอยู่บนพื้นที่ที่ล่อแหลมได้ เช่น การทำงานเป็นแม่บ้านในกาตาร์กับในฮ่องกงย่อมมีความแตกต่างกัน รัฐบาลจีนจะคอยจับตาดูการรวมกลุ่มของแรงงานเพื่อเคลื่อนไหวมากกว่ารัฐบาลที่มีกษัตริย์เป็นประมุขอย่างกาตาร์ ซึ่งปัจจุบันแรงงานต่างด้าวต่างคำนึงถึงความแตกต่างข้อนี้มาก²⁵¹

จากประเด็นการจ้างแรงงานต่างด้าวนี้ทำให้เห็นว่าคุณสมบัติระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงด้วยกันนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่มีลำดับชั้น เราเห็นการแบ่งแยกระหว่างผู้หญิงด้วยกันเองได้จากความแตกต่างของชนชั้น เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ดังนั้นเราสามารถกล่าวได้หรือไม่ว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกเกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันและความไม่ไว้วางใจกันระหว่างผู้หญิงด้วยกันเอง? เอนโคโนบายเรื่องลำดับชั้นของผู้หญิงผ่านตัวอย่างลำดับชั้นภายในสังคมของแรงงานที่เป็นคนรับใช้ อย่างเช่น พี่เลี้ยงเด็กมีอาชีพจะอยู่บนยอดสูงสุดของพีระมิด ลำดับชั้นรองลงมาจะเป็นออแพร์ (au pair) ที่มักจะทำงานเป็นพี่เลี้ยงเด็กในระยะสั้นและนายจ้างจะปฏิบัติกับแรงงานกลุ่มนี้เสมือนลูกสาวคนหนึ่งของครอบครัว ลำดับชั้นถัดมาคือผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุซึ่งเป็นประเภทงานภายในครัวเรือนที่ต้องใช้ทักษะ ถ้าพวกเขาต้องอาศัยร่วมบ้านกับนายจ้างและต้องพร้อมที่จะถูกเรียกใช้งานตลอดเวลา อีสุระภาพของพวกเขาย่อมลดน้อยลงไปด้วย ซึ่งในปัจจุบันที่สังคมเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้ความต้องการของแรงงานประเภทนี้มีสูงขึ้น ส่วนในขั้นต่อมาของพีระมิดคือคนรับใช้รายวันที่ถูกจ้างให้ทำความสะอาดบ้านและดูแลสมาชิกในครอบครัวของนายจ้าง คนรับใช้รายวันเหล่านี้ไม่ถูกนับรวมในประเภทแรงงานที่มีทักษะ ส่วนมากจะเป็นแรงงานหญิงที่มาจากกลุ่มผิวสี ชนกลุ่มน้อยภายในประเทศ และแรงงานต่างด้าว อีกกลุ่มหนึ่งคือคนรับใช้ที่มีหน้าที่ทำความสะอาดบ้านและดูแลสมาชิกในครอบครัวเหมือนกลุ่มก่อนหน้าแต่ต่างกันตรงที่แรงงานกลุ่มนี้ต้องอาศัยอยู่กับนายจ้าง

²⁵⁰ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 307-09.

²⁵¹ Ibid, 320-23.

และกลุ่มสุดท้ายคือคนรับใช้ที่ทำความสะอาดตามสถานประกอบการหรือสถานที่ทำงาน การแบ่งแยกกันเองระหว่างคนรับใช้จะทำให้แรงงานที่อยู่ในชั้นล่าง ๆ ไม่มีโอกาสที่จะเผชิญกับความไม่เป็นธรรมในการจ้างงาน การถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง และรวมไปถึงการใช้ความรุนแรงด้วย โดยเฉพาะลูกจ้างที่ต้องอาศัยอยู่กับนายจ้างนั้นมีที่มาจากการค้ามนุษย์ซึ่งร้อยละ 55 ของแรงงานที่มาจากการค้ามนุษย์เป็นผู้หญิง ลูกจ้างหรือคนรับใช้หญิงเหล่านี้เป็นถือเป็นกลุ่มที่ถูกบังคับใช้แรงงานทำให้หาอิสรภาพในชีวิตตนเองได้ยาก²⁵²

ในช่วงทศวรรษที่ 1980, 1990 และต้นศตวรรษที่ 21 กลุ่มคนรับใช้พยายามที่จะจัดตั้งองค์กรของตนเองขึ้นมาในหลายพื้นที่ทั่วโลก เช่น ฮองกง สหรัฐ ญี่ปุ่น ศรีลังกา บราซิล แคนาดา และอิตาลี ซึ่งจะทำให้เข้าถึงแรงงาน การอพยพ และนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในแต่ละประเทศ แต่องค์กรก็ยังคงเป็นแค่องค์กรเล็ก ๆ และบทบาทของนักกิจกรรมยังคงถูกจำกัดจากการแบ่งประเภทของงานในครัวเรือน เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และภาษาที่แตกต่างกันของแรงงานหญิง ความกลัวที่จะถูกเนรเทศของแรงงานต่างด้าว เวลาอันจำกัดที่กำหนดโดยนายจ้าง ภาระหน้าที่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน ความเกรงกลัวทางการเมืองของรัฐบาลประเทศตนเอง และการกีดกันองค์กรรากหญ้าของประเทศที่แรงงานไปทำงาน²⁵³ การรณรงค์ภายในประเทศและการประชุมที่ไนโรบีในปี 1985 กลายเป็นเสมือนเมล็ดพันธุ์ที่ถูกบ่มเพาะโดยนักเคลื่อนไหวทางสตรี เมล็ดพันธุ์ได้ขยายไปทั่วโลกจนกลายเป็นเครือข่ายแรงงานภายในครัวเรือนระหว่างประเทศ (International Domestic Worker Network: IDWN) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อชักจูงให้ผู้แทนรัฐบาลในองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ บัญญัติข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิแรงงานของคนรับใช้ 16 มิถุนายน 2011 ในการประชุมแรงงานระหว่างประเทศขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ ได้มีการรับข้อตกลง 189 (Convention 189) ที่ถือว่าเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิของแรงงานภายในครัวเรือน ได้แก่ สิทธิในการรวมกลุ่ม สิทธิเรื่องค่าแรงขั้นต่ำ สิทธิในการมีชั่วโมงพักผ่อนไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมงใน 1 สัปดาห์ สิทธิในการทำสัญญาการจ้างงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้างอย่างโปร่งใสโดยเฉพาะลูกจ้างที่เป็นแรงงานต่างด้าว และสิทธิในการครอบครองเอกสารระบุตัวตนและหนังสือเดินทางของลูกจ้างเอง²⁵⁴

5.3.3 แรงงานหญิงที่ไม่ได้รับค่าจ้างในพื้นที่สาธารณะ

จากการศึกษาของเอ็นโโล ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโโลไม่ได้กล่าวถึงแรงงานฟรีในพื้นที่สาธารณะ เช่น เด็กฝึกงาน (intern/trainee) อาสาสมัครในบริบทของเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ

²⁵² Ibid, 323-26.

²⁵³ Ibid, 331.

²⁵⁴ Ibid, 336-39

โดยตรง แต่เอ็นโโลได้กล่าวถึงภรรยาของทหารในฐานะอาสาสมัครที่ทำงานให้กับกองทัพหรือค่ายทหารในต่างประเทศซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ ดังนั้นผู้วิจัยจะขอยกประเด็นนี้ไปอธิบายในบทที่ 6

5.3.4 แรงงานหญิงที่ไม่ได้รับค่าจ้างในพื้นที่ส่วนตัว

มารดา ภรรยา และลูกสาว ที่เป็นแรงงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างจากงานที่พวกเขาทำในบ้าน หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือผู้หญิงที่เป็นแรงงานหลักในกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมเป็นแรงงานที่ไม่ได้รับค่าจ้าง และถึงแม้ว่าแรงงานหญิงเหล่านี้จะออกไปทำงานนอกบ้านแต่ไม่ได้หมายความว่างานในพื้นที่ส่วนตัวของพวกเขาจะลดน้อยลงทำให้พวกเขา (ที่มีฐานะมากพอ) ต้องหาผู้ที่จะมาช่วยแบ่งเบาภาระงานภายในบ้านตามที่ได้กล่าวไปในหัวข้อที่ 5.3.2 ซึ่งนั่นหมายความว่าไม่ว่าผู้หญิงจะทำงานในที่สาธารณะหรือในพื้นที่ส่วนตัว ไม่ว่าจะได้ค่าจ้างหรือไม่ได้ค่าจ้าง พวกเขาไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากการตกเป็นทาสในเรือนเบี้ยของกระบวนการผลิตซ้ำได้ อย่างเช่น ในกรณีของแรงงานหญิงสาวของโรงงานผลิตรองเท้ากีฬาในเกาหลีใต้แม้ว่าพวกเขาจะถูกผลักดันทั้งจากทางครอบครัวและทางรัฐบาลให้ออกไปทำงานนอกร้าน แต่การออกไปทำงานนอกร้านของพวกเขาได้รับการรับรองว่าพวกเขาจะยังคงสามารถรับผิดชอบงานภายในบ้านหรืออย่างน้อยในกรณีที่พวกเขาต้องจากบ้านออกมาอยู่เอง ครอบครัวและสังคมจะยังมั่นใจได้ว่าพวกเขาจะยังคงรักษาคุณสมบัติของความเป็นแม่บ้านแม่เรือนเป็นผู้หญิงที่พร้อมจะเป็นภรรยาที่รับผิดชอบงานบ้านเมื่อเข้าสู่ชีวิตสมรส

แรงงานหญิงในอุตสาหกรรมเกษตรอย่างเช่น กล้วย เป็นแรงงานหญิงอีกกลุ่มหนึ่งที่เอ็นโโลกล่าวถึงในงานของเธอ แรงงานหญิงในอุตสาหกรรมการส่งออกกล้วยมีทั้งที่เป็นแรงงานในพื้นที่สาธารณะที่ได้รับค่าจ้าง และ แรงงานในพื้นที่ส่วนตัวที่ไม่ได้รับค่าจ้าง เอ็นโโลพบว่าแรงงานหญิงในพื้นที่ส่วนตัวที่ไม่ได้รับค่าจ้างนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ธุรกิจการส่งออกกล้วยเจริญเติบโต เนื่องจากไม่ว่าจะเป็นเจ้าของบริษัท สหภาพแรงงาน หรือเจ้าหน้าที่ด้านการส่งออกของรัฐล้วนแล้วแต่ไม่ปรารถนาที่จะรับผิดชอบภาระทางด้านครอบครัวของแรงงานชาย แต่ในความเป็นจริงสมาชิกในครอบครัวอย่างแม่ หรือ ภรรยาที่ทำหน้าที่ดูแลแรงงานชายให้สามารถออกไปทำงานในพื้นที่การเกษตรหรือสวนกล้วยได้นั้นเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการผลิตภายในอุตสาหกรรมเกษตร ซึ่งไม่ใช่แค่กล้วยแต่รวมไปถึงการผลิตอาหารและผลิตผลทางการเกษตรอื่น ๆ ด้วย เช่น มะเขือเทศ ชอคโกแลต มะม่วง ดอกไม้ เป็นต้น²⁵⁵

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าในประเด็นเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศเอ็นโโลให้ความสนใจแรงงานหญิงที่ได้รับค่าจ้างมากกว่าแรงงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างไม่ว่าจะในพื้นที่สาธารณะหรือในพื้นที่

²⁵⁵ Ibid, 231.

ส่วนตัว เช่นเดียวกับหัวข้อที่ 5.3.3 ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโโลให้ความสนใจแรงงานหญิงที่ไม่ได้รับค่าจ้างในพื้นที่ส่วนตัวมากกว่า ไม่ว่าจะในฐานะ มารดาและภรรยาของทหาร ภรรยาของนักการทูต เป็นต้น (โปรดดูบทที่ 6) แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าแม้เอ็นโโลจะกล่าวถึงแรงงานประเภทนี้ในประเด็นเศรษฐกิจไม่มากนัก แต่เอ็นโโลก็อธิบายให้ผู้ศึกษาได้เห็นภาพจำของสังคมที่มีต่อตัวผู้หญิงในฐานะแรงงานภายในครัวเรือนที่ไม่ได้รับค่าจ้างส่งผลต่อการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจอย่างไร เพราะมิใช่แค่บทบาทของการเป็นแรงงานฟรีภายในครัวเรือนเท่านั้นที่โอปอัมระบบทุนนิยมเอาไว้ ภาพลักษณ์ที่ติดตัวของผู้หญิงที่อยู่แต่ในบ้านและไม่รู้จักโลกภายนอกยังส่งผลต่อการวางแผนในการดำเนินธุรกิจบางประเภทและการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐในระดับระหว่างประเทศ หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือมโนทัศน์ของธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศสภาพ นักท่องเที่ยวไม่ใช่แค่นักท่องเที่ยวแต่เป็นนักท่องเที่ยวชาย นักท่องเที่ยวหญิง แผนธุรกิจหรือโฆษณาการท่องเที่ยวถูกกำหนดด้วยเพศสภาพ การแสวงหากำไรของธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นเรื่องเพศสภาพ หรือแม้แต่การสรรหาแรงงานในธุรกิจการท่องเที่ยวก็เป็นเรื่องเพศสภาพ และเรื่องท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับเพศสภาพเหล่านี้ก็เกี่ยวพันกับเรื่องการเมือง เหมือนดังที่เรื่องทั่วไปหรือเรื่องส่วนตัวเรื่องอื่น ๆ ก็คือเรื่องการเมือง²⁵⁶ เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยวที่ผู้ประกอบการมีทัศนะต่อนักท่องเที่ยวหญิงจากภาพจำที่สังคมชายเป็นใหญ่เป็นผู้กำหนดการเป็นแรงงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างภายในครัวเรือนทำให้เมื่อแรงงานหญิงเหล่านั้นถูกมองว่าอ่อนต่อโลกและไม่ประสีประสาเมื่อพวกเขาต้องออกเดินทาง ไม่มีความรู้หรือคุ้นชินกับสถานที่ที่ไป ผู้ประกอบการหรือบริษัทด้านการท่องเที่ยวจึงพยายามเสนอรายการท่องเที่ยวที่อำนวยความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวหญิง ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวตามแผนการที่บริษัทวางไว้ให้นี้ก็ช่วยทำให้นักท่องเที่ยวหญิงที่อยากจะออกเดินทางเพียงลำพังดูไม่กระด้างกะเดื่อต่อสังคมชายเป็นใหญ่จนเกินไป ซึ่งนอกจากความสะดวกสบายแล้วบริษัทเหล่านี้ยังแนะนำสิ่งที่ควรรู้หรือข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวหญิงอีกด้วย²⁵⁷ เพราะในบางพื้นที่ก็มีข้อปฏิบัติหรือกฎเกณฑ์สำหรับผู้หญิงโดยเฉพาะ อย่างเช่น กฎเกณฑ์เรื่องการแต่งตัวในประเทศมุสลิมบางประเทศ เป็นต้น

5.4 สรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแนวทางการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศของซินเจีย เอ็นโโลคือการศึกษาปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจการเมืองผ่านประสบการณ์และชีวิตของผู้หญิง การให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจังทำให้เราเห็นว่าความเป็นหญิงและความเป็นชายคือตัวแปรตั้งต้นขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเมืองโลกแบบปิตาธิปไตย การทำความเข้าใจงานของเอ็นโโล

²⁵⁶ Ibid, 39.

²⁵⁷ Ibid, 52-55.

ผ่านแว่นตาของทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมจะทำให้เราเห็นว่าผู้หญิงคือแรงงานสำคัญในระบบเศรษฐกิจโลกเพราะผู้หญิงคือแรงงานที่แบกรับภาระทั้งในกระบวนการผลิตและกระบวนการผลิตซ้ำ ไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ส่วนตัว ได้รับค่าจ้างหรือไม่ได้รับค่าจ้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าจากแรงงาน 4 ประเภทภายใต้ประเด็นทางเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศเอ็นโโลให้ความสนใจกับแรงงานประเภทที่รับค่าจ้างมากกว่าแรงงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ใดก็ตาม เห็นได้จากข้อโต้แย้งที่สำคัญอันได้แก่ ค่าจ้างของแรงงานงานหญิงที่มีราคาถูกนั้นไม่ใช่เรื่องธรรมชาติแต่ถูกกดให้ต่ำโดยนายทุนและรัฐภายใต้ระบอบชายเป็นใหญ่ หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือแรงงานหญิงที่รับค่าจ้างที่ถูกกดราคาให้ถูกคือปัจจัยที่ขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสิ่งที่พิสูจน์ข้อโต้แย้งดังกล่าวได้แก่การย้ายฐานการผลิตของนายทุนต่างชาติและการกำหนดนโยบายของรัฐเพื่อสนองต่อความต้องการของนายทุน

แรงงานหญิงหญิงคือแรงงานฝีมือราคาถูกในกระบวนการผลิตที่นายทุนเคลื่อนย้ายทุนไปหา โดยมีรัฐเป็นผู้สนับสนุนการกดราคาค่าแรงเพื่อต้อนรับการลงทุนจากบริษัทต่างชาติ เอ็นโโลไม่ได้ปฏิเสธว่าผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำจากรัฐและนายทุน แต่จุดเริ่มต้นที่ทำให้รัฐและนายทุนพยายามจัดการกับแรงงานหญิงคือเพศสภาพและความเป็นหญิงของพวกเธอที่ ไม่ว่าจะ เป็น ความเป็นหญิงคือความเป็นแม่ ความเป็นหญิงคือความเป็นเมีย ความเป็นหญิงคือความเป็นลูกสาว ความเป็นหญิงที่กิจกรรมและงานภายในบ้านคือภาระหน้าที่ของพวกเธอ ความเป็นหญิงคือความสามารถทางด้านงานฝีมือที่ต้องใช้ความละเอียดประณีตโดยธรรมชาติ เป็นต้น รัฐและนายทุนใช้ความเป็นหญิงเหล่านี้ในการจัดการกับแรงงานหญิงที่ออกจากบ้านมาทำงานโดยการมอบหมายงานที่สอดคล้องกับสิ่งที่คนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นเรื่องธรรมชาติของผู้หญิง เช่น การเย็บผ้า งานบริการ งานดูแลความสะอาดภายในบ้านหรือสำนักงาน พี่เลี้ยงเด็ก ผู้ดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น อนึ่งการที่ผู้หญิงออกจากบ้านมาทำงานนั้นเป็นเรื่องที่ย้อนแย้งต่อมโนทัศน์ของความเป็นผู้หญิงที่ดีที่น่าเคารพต้องอยู่กับเหย้าเฝ้าบ้านเพื่อรอออกเรือน ดังนั้นรัฐจึงต้องหาวิธีที่จะทำให้ผู้หญิงเดินออกจากบ้านเข้าสู่ตลาดโดยไม่สร้างผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมแบบปิตาธิปไตยมากนัก ทั้งนี้รัฐใช้วิธีการสร้างและครอบงำความคิดคนในสังคมเกี่ยวกับผู้หญิงที่ดียุคใหม่ ไม่ว่าจะ เป็น ผู้หญิงที่ดีคือลูกสาวที่กตัญญูที่รู้จักออกไปทำงานเพื่อช่วยเหลือพ่อแม่และครอบครัว ผู้หญิงที่ออกไปทำงานยังคงเป็นผู้หญิงที่ดีและน่าเคารพเพราะถึงพวกเธอจะอยู่ห่างไกลสายตาของพ่อแม่ แต่ก็ยังมีนายจ้างหรือผู้คุมคนงานเป็นผู้ดูแลความประพฤติและการันตีได้ว่าแรงงานหญิงเหล่านี้ยังเป็นกลุ่มที่เหมาะสมและพร้อมที่จะออกเรือนในอนาคต นั่นหมายความว่าตราบไคที่รัฐยังสามารถกล่อมเกล่าให้หญิงสาวและครอบครัวเชื่อได้ว่าการเป็นลูกสาวและว่าที่ภรรยาในอนาคตที่ดีคือการออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัว ตราบไคที่หญิงสาวเหล่านี้

มองตัวเองในฐานะแม่และเมียมากกว่าความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย รัฐและนายทุนก็จะยังสามารถหาประโยชน์จากแรงงานหญิงสาวราคาถูกเหล่านี้ได้ต่อไป

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านไม่ได้ปลดปล่อยพวกเธอจากภาวะภายในบ้าน หลังเวลาทำงานผู้หญิงยังคงต้องกลับมารับผิดชอบงานภายในบ้าน นั่นทำให้แรงงานหญิงคือแรงงานที่ต้องรับภาระ 2 ทาง กล่าวอีกทางคือนอกจากมดลูกที่ยึดโยงผู้หญิงให้อยู่ภายใต้กระบวนการผลิตซ้ำแล้ว ความเป็นหญิงที่สังคมสร้างขึ้นคืออีกสิ่งที่ยึดโยงไม่ให้ผู้หญิงหลุดจากกระบวนการผลิตซ้ำ แม้ว่าผู้หญิงจะเดินออกไปสู่พื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นพื้นที่ของความเป็นชาย ความพยายามในการครอบงำความคิดเรื่องผู้หญิงที่น่าเคารพและพร้อมที่จะเป็นแม่บ้านแม่เรือนเมื่อพวกเธอสมรสเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่ารัฐไม่ต้องการให้ผู้หญิงออกจากพื้นที่ของกระบวนการผลิตซ้ำ เพราะนอกจากรัฐยังต้องพึ่งพามดลูกของผู้หญิงในการผลิตประชากรที่จะมาเป็นแรงงานในอนาคตแล้ว รัฐยังต้องการให้ผู้หญิงดูแลประชากรเหล่านี้ให้เติบโตมาเป็นประชากรที่มีคุณภาพของรัฐรวมถึงประชากรผู้สูงอายุที่จะเป็นภาระของรัฐโดยการผลักดันให้เรื่องเหล่านี้กลายเป็นเรื่องส่วนตัวภายในครอบครัว นายทุนเองก็ไม่ต้องการรับผิดชอบเรื่องส่วนตัวของแรงงานหญิงเพราะนั่นเท่ากับการเพิ่มต้นทุนการผลิต การย้ายฐานการผลิตคือหลักฐานที่พิสูจน์ได้ว่านายทุนไม่ต้องการจ่ายค่าแรงที่เพิ่มขึ้นจากสวัสดิการหรือสภาพแรงงานที่ช่วยเหลือแรงงานหญิงที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต ผู้หญิงยุคใหม่ที่อยากได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิงที่ดีที่ต้องทำงานนอกบ้านและงานในบ้านจึงต้องพยายามแก้ปัญหาเหล่านี้ด้วยตัวเอง ทางออกของผู้หญิงต่อปัญหาดังกล่าวคือการจ้างผู้ช่วยหรือคนรับใช้เพื่อจัดการงานภายในบ้านซึ่งผู้ที่ถูกมองว่าเหมาะสมต่องานประเภทนี้ก็คือผู้หญิงด้วยกันเอง การจ้างแรงงานหญิงต่างด้าวราคาถูกกลายเป็นความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของหญิงชนชั้นกลางที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ยิ่งผู้หญิง (ที่มีฐานะ) สามารถแก้ปัญหาการแบกรับภาระสองทางได้มากเท่าไร เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศก็จะสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นมากเท่านั้น

ในมุมมองของผู้วิจัย การศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศตามแนวทางของเอ็นโกลทำให้ผู้วิจัยเข้าใจในปรากฏการณ์เศรษฐกิจโลกในมุมที่ไม่เคยให้ความสนใจมาก่อน อย่างเช่นเรื่องของค่าแรง ผู้วิจัยเคยเข้าใจว่าค่าแรงของแรงงานในประเทศกำลังพัฒนามีราคาที่ถูกว่าค่าแรงในประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ก็ไม่เคยเฉลียวใจมาก่อนว่านายทุนข้ามชาติไม่ได้สนใจแค่ค่าแรงที่ถูกว่าแต่เป็นค่าแรงของแรงงานหญิงที่ถูกกดให้ถูกว่า ในทัศนะของผู้วิจัยการใช้อำนาจและการกดทับให้ผู้หญิงอยู่กับความเป็นหญิง ผู้ชายอยู่กับความเป็นชาย ผ่านการแจกแจงงานตามเพศสภาพเป็นเสมือนวงล้อที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ แต่วงล้อจะขับเคลื่อนได้ก็ต้องวิ่งอยู่บนถนน ในที่นี้เอ็นโกลพยายามชี้ให้เราเห็นว่าผู้หญิงและความเป็นหญิงเปรียบเสมือนถนนที่ถูกวงล้อที่กำลังขับเคลื่อนโลกเศรษฐกิจกดทับอยู่ที่ฐานล่างสุด หากปราศจากถนนที่คอยแบกรับวงล้อนี้เหมือนกับที่ผู้หญิงต้อง

แบบรับภาระ 2 ทาง ยานพาหนะที่ชื่อว่าเศรษฐกิจระหว่างประเทศคันนี้ก็ไม่สามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ต้องการจะไปได้

บทที่ 6

การศึกษาเพศสภาพกับประเด็นทางความมั่นคงระหว่างประเทศ

ความมั่นคง (security) เป็นอีกหนึ่งหัวข้อหลักที่ผู้ศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ต้องศึกษาเรียนรู้ นักวิชาการโดยส่วนมากเห็นร่วมกันว่ามนทัศน์ของความมั่นคงมีนัยยะที่เกี่ยวกับความปลอดภัยจากภัยคุกคามที่กระทบต่อแก่นของคุณค่าของรัฐ แต่สิ่งที่นักวิชาการไม่ได้เห็นตรงกันทั้งหมดคือการอธิบายว่าความมั่นคงดังกล่าวเป็นความมั่นคงของใคร ความมั่นคงของปัจเจก ความมั่นคงของรัฐ หรือความมั่นคงของระบบระหว่างประเทศ ในช่วงสงครามเย็นงานวิจัยทางด้านความมั่นคงเน้นหนักไปทางด้านความมั่นคงของรัฐที่ใช้นิยามความมั่นคงทางทหารเป็นแนวคิดพื้นฐาน พื้นที่ในการศึกษาของทั้งนักวิชาการและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานด้านความมั่นคงคือการให้ความสำคัญกับความสามารถและสมรรถนะของกองทัพที่จะจัดการกับภัยคุกคามของรัฐ เพราะมีความเป็นไปได้ว่าความขัดแย้งระหว่างรัฐจะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ กองกำลังทหารและศักยภาพในการต่อสู้ของกองทัพจึงกลายเป็นกุญแจสำคัญในการทะนุบำรุงความมั่นคงของรัฐ นั่นจึงทำให้รัฐกลายเป็นตัวแสดงที่มีความชอบธรรมในการนิยามความหมายของความมั่นคง กำหนดนโยบายด้านความมั่นคง และยังคงใช้มาตรการและนโยบายด้านความมั่นคงที่ส่วนมากกระทำผ่านปฏิบัติการของกองทัพ แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงในลักษณะนี้กลายเป็นแนวคิดหลักในการนิยามว่าอะไรคือความมั่นคงของรัฐหรือความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งในทางกลับกันรัฐเองก็ได้ประโยชน์จากการที่ถูกมองว่ารัฐแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นที่สามารถประกันความมั่นคงและให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่ต้องการได้ อีกนัยหนึ่งคือรัฐสร้างความชอบธรรมให้ตัวเองผ่านบทบัญญัติด้านความมั่นคง นัยยะดังกล่าวทำให้รัฐในฐานะผู้พิทักษ์มีความชอบธรรมในการใช้กำลังอำนาจตราบท่าที่ใช้กำลังนั้นเป็นไปในนามของความมั่นคงแห่งชาติ

แต่หลังจากการสิ้นสุดของสงครามเย็น มุมมองของนักวิชาการและสาธารณะชนเกี่ยวกับความมั่นคงก็เปลี่ยนไป แม้จะยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าใครหรืออะไรจะเข้าไปแทนที่นิยามความมั่นคงแบบเดิม แต่นิยามของความมั่นคงถูกขยายหรือเปิดกว้างให้มีการตีความที่หลากหลายมากขึ้น ประเด็นที่ไม่เคยถูกกล่าวถึงก็ถูกหยิบยกขึ้นมา เช่น ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงมนุษย์ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางระบบนิเวศน์ เป็นต้น และในเวลาเดียวกันก็เริ่มมีการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้รัฐทบทวนประเด็นความมั่นคงที่แต่เดิมมีศูนย์กลางอยู่ที่รัฐมาเป็นการกำหนดศูนย์กลางอยู่ที่ปัจเจกหรือประชาชนทั่วไป การเคลื่อนไหวดังกล่าวเป็นผลให้เกิดการถกเถียงของตัวแสดงจากหลาย ๆ กลุ่มเกี่ยวกับมนทัศน์ในเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ และความมั่นคงทาง

สิ่งแวดล้อม²⁵⁸ เอน์โลเองในฐานะนักสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็ให้ความสำคัญกับประเด็นความมั่นคง แม้ว่าเธอจะสนใจประเด็นที่เกี่ยวกับสงครามและความมั่นคงของรัฐและกองทัพที่ดูเหมือนว่าจะจะเป็นไปในทางเดียวกันกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก แต่แนวทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจังได้ทำให้เกิดคำอธิบายประเด็นความมั่นคงระหว่างประเทศที่แตกต่างออกไป

6.1 จีนเจีย เอน์โลกับแนวทางการศึกษาความมั่นคงระหว่างประเทศ

จากการศึกษาผลงานของเอน์โล ผู้วิจัยพบว่าเอน์โลไม่ได้ปฏิเสธว่าความมั่นคงของรัฐคือความมั่นคงของกองทัพ ความสามารถทางการทหาร หรือนโยบายของกระทรวงต่างประเทศหรือนโยบายของกระทรวงกลาโหม แต่ความมั่นคงดังกล่าวไม่ได้มาจากการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงอย่างตรงไปตรงมา เอน์โลฉายภาพให้เราเห็นว่าภายใต้ความมั่นคงของรัฐและกองทัพนั้นมีสถาบันทางสังคมที่หลากหลายและโครงสร้างทางเพศสภาพที่คอยค้ำยันสถาบันทางความมั่นคงไว้อยู่ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าเอน์โลมองประเด็นความมั่นคงที่แตกต่างหลากหลายเช่นเดียวกับนักสตรีนิยม แต่ประเด็นความมั่นคงที่หลากหลายเหล่านั้นถูกทำให้เป็นเรื่องของทหารเพื่อค้ำจุนความมั่นคงของกองทัพที่รัฐมองว่ากองทัพที่แข็งแกร่งเท่ากับรัฐที่มั่นคง สารสำคัญของประเด็นความมั่นคงในงานของเอน์โลคือการเชื่อมโยง เพศสภาพ กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ ความมั่นคงของรัฐปีตาธิปไตยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเข้าไว้ด้วยกัน ความเชื่อมโยงนี้จะทำให้ผู้อ่านงานของเอน์โลเห็นภาพว่าการรักษาความมั่นคงของรัฐส่งผลต่อปัจเจกและโครงสร้างทางเพศในสังคมอย่างไร และในทางกลับกัน โครงสร้างทางเพศของสังคมที่มีผู้หญิงและความเป็นหญิงเป็นฐานลำดับล่างสุดส่งผลและผลักดันให้รัฐแสดงพฤติกรรมหรือดำเนินนโยบายเพื่อรักษาความมั่นคงในระดับระหว่างประเทศได้อย่างไร แต่ก่อนที่จะไปถึงคำอธิบายให้เห็นความเชื่อมโยงของเพศสภาพ กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ และประเด็นความมั่นคง ผู้วิจัยเห็นว่าเราควรทำความเข้าใจก่อนว่ากระบวนการยุทธธาภิวัตน์คืออะไร และเกี่ยวข้องกับประเด็นความมั่นคงอย่างไร

6.1.1 กระบวนการยุทธธาภิวัตน์คืออะไร

สำหรับผู้ที่ศึกษาผลงานของเอน์โล ปฏิเสธไม่ได้เลยเมื่อกล่าวถึงเรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศน่าจะต้องนึกถึงกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ (militarization) หรือแปลตรงตัวก็คือกระบวนการทำให้เป็นทหาร ซึ่งเอน์โลก็ได้ให้คำนิยามกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ไว้ว่า

²⁵⁸ Detraz, N. (2012). *International Security & Gender*. Cambridge: Polity Press, 6-9.

“กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ คือ กระบวนการที่ละชั้นทีละตอนที่ปัจเจกหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งค่อย ๆ ถูกควบคุมจากกองทัพหรือจำเป็นต้องพึ่งพาแนวคิดทางทหารเพื่อการมีชีวิตที่ดี ยิ่งกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ปฏิรูปปัจเจกหรือสังคมมากเท่าใด ปัจเจกหรือสังคมจะเริ่มค่อย ๆ เชื่อมากขึ้นว่ากองทัพคือสิ่งจำเป็นและแนวคิดแบบทหารไม่ใช่แค่เรื่องของการให้คุณค่าแต่เป็นแนวคิดที่ปกติ”²⁵⁹

กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโจ่งแจ้งแต่เป็นกระบวนการที่สร้างนัยยะเปลี่ยนแปลงความหมายให้กับผู้คน สรรพสิ่ง และแนวคิด กระบวนการยุทธธาภิวัตน์อาจจะให้อภิสัทธ์กับความเป็นชาย แต่นั่นจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อเกิดการครอบงำและสร้างความหมายของทั้งความเป็นหญิงและความเป็นชาย กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยตัวเองแต่ต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจของผู้มีอำนาจทั้งในภาคกองทัพและภาคพลเรือน²⁶⁰

สาระสำคัญที่เป็นรากฐานของกระบวนการยุทธธาภิวัตน์มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ²⁶¹ ดังนี้

1) ความเชื่อที่ว่า “โลกนี้เต็มไปด้วยภัยอันตราย” (The world is a dangerous place)²⁶² เอ็นโลได้อธิบายว่าแนวคิดดังกล่าวถูกทำให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องปกติ เราถูกทำให้เชื่อกันว่า “โลกคือสถานที่อันตราย” เป็นเรื่องปกติ และเมื่อเรื่องใดก็ตามถูกทำให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องปกติหรือเป็นเรื่องธรรมดา ผู้คนมักจะไม่ต้องคำถามกับมันและไม่ให้พื้นที่กับข้อโต้แย้งหรือแนวคิดที่แตกต่างออกไป เอ็นโลกล่าวว่แนวคิดหรือความเชื่อว่โลกคือสถานที่อันตรายเปรียบเสมือนกับรากฐานที่ทำให้กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ดำเนินไปได้และสมเหตุสมผล

2) ความเชื่อที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นเห็นแก่ตัว เอ็นโลอธิบายว่เมื่อเราถูกทำให้เชื่อและเราเริ่มเชื่อจริง ๆ ว่โลกนี้เต็มไปด้วยอันตรายและมนุษย์โดยธรรมชาติเห็นแก่ตัว โดยที่เรายังไม่ต้องไปออกรบ โดยที่เรายังไม่ต้องไปเกณฑ์ทหาร โดยที่เรายังไม่ต้องไปทำร้ายใครเพื่อรักษาชีวิตให้อยู่รอดเราก็เริ่มเข้าใจกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ไปทีละก้าว

²⁵⁹ Enloe, C. (2000). *Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives*. London, England: University of California Press, 3 .

²⁶⁰ Ibid, 289

²⁶¹ Wesminster, U. (Producer). (2016). *How Can You Tell If You're Becoming Militarized? Doing a Feminist Audit by Professor Cynthia Enloe*.

<https://www.youtube.com/watch?v=yTuSCKVwGIA&t=1865s>

²⁶² Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 161.

3) สารระสำคัญประการที่สามได้แก่ แนวคิด ความเชื่อ คุณค่า หรือระบอบที่มีพลังต่อกระบวนการยุทธภิวัดน์คือแนวคิดชายเป็นใหญ่หรือระบอบปิตาธิปไตย อันได้แก่ความเชื่อที่ว่าด้วยผู้ชายคือผู้ปกป้อง (Men are protectors) และผู้หญิงคือผู้ถูกปกป้อง (Women are protected)²⁶³ บทบาทดังกล่าวเป็นข้อกำหนดว่าอะไรคือความเป็นชาย และอะไรคือความเป็นหญิง

กระบวนการยุทธภิวัดน์ในระดับการเมืองโลกถูกขับเคลื่อนด้วยกระบวนการทำให้เป็นชาย (masculinization) และกระบวนการทำให้เป็นหญิง (feminization) เมื่อกระบวนการยุทธภิวัดน์และความมั่นคงถูกทำให้เป็นเรื่องเดียวกัน ความมั่นคงมักจะถูกยึดโยงกับเหตุผลมากกว่าอารมณ์ ใครก็ตามที่ต้องการพื้นที่ในงานความมั่นคงต้องมีหรือสร้างให้ตนเองดูเป็นผู้ที่มีเหตุผล ชายชาติตรีถือเป็นกลุ่มที่ถูกจัดว่ามีเหตุผลมากที่สุด ในขณะที่ผู้หญิงถูกจัดเป็นพวกที่ใช้แต่อารมณ์และอ่อนไหว ดังนั้นประเด็นความมั่นคงจึงมักถูกจำกัดให้เป็นเรื่องของผู้ชายและฐานคตินี้นำไปสู่การดำเนินนโยบายและการกำหนดข้อปฏิบัติด้านความมั่นคงของรัฐ เช่น ใครบ้างที่จะถูกจัดให้อยู่บนโต๊ะเจรจาด้านความมั่นคง คุณสมบัติของผู้ที่ทำงานด้านความมั่นคงควรเป็นอย่างไร ยิ่งถ้าหากมีความเข้าใจว่าความมั่นคงคือเรื่องของกองทัพและความเป็นทหารมากเท่าไร การดำเนินการหรือการเจรจาทางด้านความมั่นคงก็จะยิ่งถูกทำให้กลายเป็นเรื่องของผู้ชายมากเท่านั้น ทั้งนี้แม้ว่าในปัจจุบันจะมีผู้หญิงที่ทำงานด้านความมั่นคงมากขึ้นแต่พวกเธอต้องสร้างความมั่นใจให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานมั่นใจได้ว่าพวกเธอมีความแข็งแกร่ง ไม่อ่อนไหว และไม่ใช้อารมณ์ในการทำงาน เพราะงานด้านความมั่นคงที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องของเหตุผลไม่ต้อนรับความเป็นหญิงที่เต็มไปด้วยอารมณ์²⁶⁴

เมื่อความเป็นชายถูกยึดโยงไว้กับเหตุผล และความเป็นหญิงถูกทำให้เข้าใจว่าเต็มไปด้วยอารมณ์ กระบวนการทำให้เป็นชายมักจะถูกกระตุ้นและผลักดันด้วยความหวั่นเกรงในกระบวนการทำให้เป็นหญิง กล่าวคือ หากบุคคลหรือกลุ่มคนใดมีความคิดที่ว่าถ้าพวกเขาถูกมองว่ามีความเป็นหญิง พวกเขาจะสูญเสียความเคารพ ความน่าเชื่อถือ และอิทธิพลทางการเมือง พวกเขามักจะพยายามหลีกเลี่ยงที่จะถูกมองในลักษณะนั้นโดยการแสดงพฤติกรรมหรือกำหนดนโยบายที่เชื่อมโยงกับความเป็นชาย เช่น การใช้กำลังทางทหารในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การให้คุณค่าความแข็งแกร่ง ในทางกลับกันพวกเขาก็พร้อมที่จะตั้งข้อสงสัยถึงความเป็นชายหากใครก็ตามพยายามที่จะวิพากษ์วิจารณ์แนวทางการแก้ไขปัญหาของกองทัพ

ในระดับระหว่างประเทศ ความเป็นชายได้ขับเคลื่อนให้รัฐแข่งขันกันเพื่อพิสูจน์ความเป็นชาย โดยไม่ได้คำนึงถึงความเสมอภาคทางอำนาจ นักวิจัยสตรีนิยมทำความเข้าใจประเด็นนี้ผ่านมโนทัศน์

²⁶³ Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 30.

²⁶⁴ Enloe, C. (2007b). Globalization & Militarism, 40.

ของเจ้าแห่งความเป็นชาย²⁶⁵ อันหมายถึงแนวคิดที่ว่าด้วยโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ให้คุณค่าความเป็นชายเหนือกว่าความเป็นหญิง มโนทัศน์เจ้าแห่งความเป็นชายนั้นถูกเชื่อมโยงกับรัฐและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านสงครามและการต่อสู้ ในทางกลับกันสงครามระหว่างรัฐหรือประเด็นความมั่นคงระหว่างประเทศก็เป็นตัวกำหนดความเป็นชายชาติตรีของผู้ชาย กองทัพคือตัวแทนความเป็นชายของรัฐ สงครามระหว่างรัฐเปรียบเสมือนเวทีประลองกำลังความแข็งแกร่งของความเป็นชายว่าใครจะเป็นชายมากกว่ากัน²⁶⁶ นโยบายการจ้างเจ้าหน้าที่รัฐประจำท้องถิ่นสามารถใช้อธิบายและทำความเข้าใจความเป็นชายที่มีชนชั้นได้อย่างดี ในหลาย ๆ ประเทศที่ประกอบไปด้วยชนกลุ่มน้อยทั้งในทางชาติพันธุ์และศาสนา ผู้ชายในกลุ่มนี้มักไม่ค่อยได้มีโอกาสเข้าร่วมต่อสู้หรือเป็นนักรบในนามของรัฐ แต่เมื่อชาติในยุโรปเริ่มออกล่าอาณานิคม รัฐบาลและกองทัพของเจ้าอาณานิคมก็ได้สร้างกองทัพที่มีกองกำลังประกอบไปด้วยชนกลุ่มน้อยในรัฐนั้นเพื่อต่อต้านขบวนการชาตินิยมภายในประเทศ อย่างเช่นในรวันดา เจ้าอาณานิคมอย่างเบลเยียมก็ใช้กองกำลังจากชนพื้นเมืองอย่างฮูตู (Hutu) แทนชนกลุ่มใหญ่ที่มีอำนาจในประเทศอย่างตุซซี (Tutsi)²⁶⁷ เช่นเดียวกับการดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงของสหราชอาณาจักรครั้งเมื่อเป็นเจ้าอาณานิคม รัฐบาลสหราชอาณาจักรใช้วิธีการว่าจ้างหรือแต่งตั้งให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของรัฐใต้อาณานิคมเป็นคนช่วยสอดส่องและตั้งกองกำลังทหารเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยหรือถ้าจะกล่าวให้ถูกต้องคือเพื่อดูแลความผาสุกของเจ้าอาณานิคมภายในรัฐนั้น การเข้าร่วมกับเจ้าอาณานิคมถูกทำให้เชื่อว่าเป็นหนทางในการพิสูจน์ความเป็นชายและการเป็นผู้พิทักษ์ความสงบของครอบครัว และการเข้าร่วมกับเจ้าอาณานิคมที่มีกำลังอำนาจมากกว่าก็หมายถึงความเป็นชายที่เหนือกว่า²⁶⁸

กองทัพคือตัวแทนความเป็นชายของรัฐ สงครามระหว่างรัฐหรือการต่อสู้ระหว่างเจ้าอาณานิคมกับรัฐในอาณานิคมเปรียบเสมือนเวทีประลองกำลังความแข็งแกร่ง แต่ทั้งนี้กองทัพไม่ได้เป็นสถาบันที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศ องค์ประกอบที่ช่วยให้กองทัพเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้คือกำลังพล แต่การที่จะได้มาซึ่งกำลังพลนั้นเต็มไปด้วยเงื่อนไข เงื่อนไขประการแรกคือการทำให้สังคมเชื่อได้ว่าสงครามที่ต้องต่อสู้กันในสนามรบ เกิดขึ้นเพื่อปกป้องรักษาสิ่งที่อยู่ที่บ้าน การเข้าร่วมกองทัพเพื่อต่อสู้คือวิถีของลูกผู้ชายที่ต้องปกป้องบ้านและครอบครัว เงื่อนไขประการต่อมาคือ

²⁶⁵ Sjoberg, L. (2010a). Gendering Power Transition Theory. In L. Sjoberg (Ed.), *Gender and International Security: Feminist Perspective*. New York: Routledge.

²⁶⁶ Hooper, C. (2001). *Manly States*, 81.

²⁶⁷ Enloe, C. (1980). *Police, Military and Ethnicity: Foundation of State Power*. New Brunswick(U.S.A) and London(U.K.): Transaction Books, 35-36.

²⁶⁸ Enloe, C. (1993). *The Morning After*, 79.

กระบวนการในการผลิตและรักษากำลังพล กระบวนการดังกล่าวได้แก่การให้กำเนิด การเลี้ยงดู ดูแลรักษายามเจ็บป่วย เงื่อนไขที่สามคือกองทัพและกำลังพลต้องมีเสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย และอาวุธ ซึ่งการจัดการกับปัจจัยเหล่านี้ต้องไม่กระทบกับแรงงานของกำลังพลที่จะไปเป็นทหาร จากเงื่อนไขเหล่านี้นำไปสู่ข้อเสนอของเอ็นโลที่วาสกระบวนการได้มาซึ่งกำลังพลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ผู้หญิงจำเป็นสำหรับกองทัพในฐานะผู้หญิงตามเพศสภาพ ผู้หญิงในฐานะผู้ได้รับการปกป้องจากผู้ชาย ผู้หญิงในฐานะแม่หรือภรรยาของทหาร ผู้หญิงในฐานะแรงงานที่คอยผลิตปัจจัยที่จำเป็นต่อกองทัพโดยไม่กระทบกับกำลังพล กองทัพต้องพึ่งพาระบอบปิตาธิปไตยในการควบคุมผู้หญิงผ่านแนวคิด ความเชื่อ และโครงสร้างทางสังคมที่ถูกกำหนดขึ้นจากความเป็นหญิงและความเป็นชาย²⁶⁹

4) แนวคิดหรือความเชื่อที่ว่ารัฐที่ชอบธรรมต้องเป็นรัฐที่มีกองกำลังในการปกป้องชาติ บ้านเมือง สาระสำคัญในข้อนี้นำไปสู่การพิจารณาการดำเนินยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบายของรัฐ ภายใต้กระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิตนี้ไม่ว่าจะเป็น การกำหนดงบประมาณของกระทรวงกลาโหม การพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพ การเกณฑ์ทหาร การดำเนินนโยบายทางด้านความมั่นคงและนโยบายต่างประเทศ เป็นต้น

5) แนวคิดที่ว่าทหารคือพลเมืองชั้นหนึ่งของสังคม การเป็นทหารทำให้ปัจเจกเข้าใกล้ความเป็นพลเมืองของรัฐอย่างสมบูรณ์แบบมากกว่าพลเมืองที่ทำหน้าที่อื่น และ ผู้ชายที่เป็นทหาร ตำรวจ นักรบ จะได้รับการยกย่องว่าชายชาติรึมากกว่าผู้ชายที่มีอาชีพหรือหน้าที่อื่น ทหาร ตำรวจ นักรบ หรือแม้แต่กองกำลังกลุ่มต่อต้านจะถูกมองว่ามีความเป็นผู้นำ กล้าหาญ ไม่รักตัวกลัวตาย เสียสละเพื่อชาติ แต่ทั้งนี้การเป็นคนในเครื่องแบบอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอแก่การพิสูจน์ว่าตนเองเป็นชายชาติรึ การได้ออกไปต่อสู้ในสนามรบเป็นข้อยืนยันว่าเขาผู้นั้นได้เติบโตจากเด็กชายเป็นผู้ชายที่สมบูรณ์²⁷⁰ อย่างเช่น โบริสลอฟ เฮอร์ค ชายหนุ่มชาวเซอร์เบียที่เข้าร่วมขบวนการชาตินิยมและกลุ่มติดอาวุธโบริสลอฟการเข้าร่วมขบวนการดังกล่าวของชายหนุ่มเกิดจากการที่พวกเขามองเห็นตัวเองในฐานะชาวเซอร์เบียที่ความชอบธรรมในการกอบกู้ชาติ ประกอบกับมรดกทางความคิดของชาวมุสลิมที่สืบทอดกันมา ตั้งแต่บรรพบุรุษเกี่ยวกับความเป็นชายที่ว่าชีวิตจะยังไม่ถือว่าประสบความสำเร็จหรือลูกผู้ชายจะยังไม่ได้เป็นชายที่แท้จริงหากยังไม่มีโอกาสได้ต่อสู้ นอกจากนี้ยังมีหลักฐานปรากฏว่าการเป็นนักรบเป็นองค์ประกอบสำคัญในการก่อสร้างวัฒนธรรมสมัยใหม่ของเซอร์เบียในอุดมคติของความเป็นชาย หรือ

²⁶⁹ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*: 211-12.

²⁷⁰ Enloe, C. (1993). *The Morning After*, 56.

กล่าวอีกทางหนึ่งคือหากชายชาวเซอร์เบียต้องการพิสูจน์ถึงความเป็นลูกผู้ชาย พวกเขาต้องเป็นนักรบ เป็นนักต่อสู้เพื่อประเทศชาติ²⁷¹

ไม่ใช่เฉพาะผู้ชายเท่านั้นที่ได้สิทธิ์ในการเป็นพลเมืองชั้นหนึ่งจากการเป็นทหาร เมื่อผู้หญิงเป็นทหารพวกเธอก็ได้รับการยกระดับว่าเป็นพลเมืองชั้นหนึ่งของประเทศ เป็นผู้รักษาสันติของโลก และเป็นต้นแบบผู้หญิงที่ทันสมัยในโลกโลกาภิวัตน์ เพราะการที่พวกเธอต้องมีร่างกายแข็งแรง อยู่ห่างไกลบ้าน ต้องทำงานที่ใช้ทักษะขั้นสูง และสามารถแหวกผ่านประเพณีไปสู่พื้นที่ของความเป็นชายได้ ทำให้พวกเธอถูกขนานนามหรือในบางครั้งพวกเธอก็ภูมิใจที่จะเรียกตัวเองว่าเป็นผู้หญิงยุคใหม่ (New Women)²⁷² ส่วนผู้หญิงที่เป็นพลเรือนทั่วไปก็สามารถเป็นพลเมืองเต็มขั้นได้เช่นกันหากพวกเธอเป็นมารดาหรือภรรยาที่สนับสนุนให้ลูกชายหรือสามีออกไปเป็นทหารรับใช้ชาติ

6.1.2 กระบวนการยุทธชาติภีร์: เมื่อโรงงานคือกองทัพและแรงงานคือทหาร

ใครผลิตทหาร?

สำหรับผู้วิจัย ในตอนแรกเมื่อได้ศึกษาสาระสำคัญของกระบวนการยุทธชาติภีร์ที่เอ็นโกลเสนอ แล้วพบว่า กระบวนการดังกล่าวมีความคล้ายกับกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคม โดยเฉพาะในสาระสำคัญข้อที่เอ็นโกลเสนอว่าการกำหนดบทบาทผู้ชายในฐานะผู้ปกป้อง และผู้หญิงในฐานะผู้ถูกปกป้อง การกำหนดว่าอะไรคือความเป็นชาย อะไรคือความเป็นหญิง เป็นปัจจัยที่ขับเคลื่อนกระบวนการยุทธชาติภีร์ ในทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมก็พยายามจะอธิบายว่าความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับบทบาทของชายหญิงที่แตกต่างกันเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ผู้หญิงในฐานะผู้ผลิตในกระบวนการผลิตซ้ำเช่นกัน แต่ทั้งนี้เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการยุทธชาติภีร์ก็คือกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมที่ถูกทำให้เป็นเรื่องของความมั่นคง หากกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมคือแนวคิดที่พยายามจะอธิบายกระบวนการผลิตพลังแรงงานโดยมีเป้าหมายเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กระบวนการยุทธชาติภีร์ตามที่เอ็นโกลได้เสนอนั้นก็คือกระบวนการผลิตพลังแรงงานของกองทัพโดยมีเป้าหมายเพื่อความมั่นคง เช่นเดียวกันกับที่ระบบการผลิตไม่สามารถขาดกระบวนการผลิตซ้ำเพื่อผลิตพลังแรงงานเข้าสู่กระบวนการผลิต ความมั่นคงของรัฐและกองทัพก็ไม่สามารถยืนหยัดได้โดยปราศจากกระบวนการยุทธชาติภีร์ หากทหารไม่สามารถเชื่อมั่นในตัวภรรยาของพวกเขาในการดูแลบ้านและครอบครัว มันก็อาจจะเป็นเรื่องที่ยากและลำบากใจเมื่อพวกเขาต้องไปประจำฐานทัพในต่างประเทศและอาจจะเป็นอุปสรรคของรัฐในการคงไว้ซึ่งฐานทัพนอกประเทศ หรือหาก

²⁷¹ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 105-06.

²⁷² Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 63.

ทหารที่ไปออกรบไม่ได้รับการรักษาพยาบาลที่ดีพอก็จะส่งผลต่อจำนวนของกำลังพลที่ใช้ในการปฏิบัติการภารกิจและประสิทธิภาพของกองทัพ

ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมคือทฤษฎีที่อธิบายถึงกระบวนการผลิตพลังแรงงานนอกสายพานการผลิตในระบบเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการให้กำเนิดและการดูแลสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้มีความพร้อมในการรับบทบาทหน้าที่ของแรงงานในระบบการผลิต โดยผู้ที่รับบทบาทผู้ผลิตในกระบวนการผลิตซ้ำส่วนมากคือผู้หญิง การจะใช้ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมซึ่งเป็นทฤษฎีที่อธิบายปรากฏการณ์ในระบบเศรษฐกิจในการอธิบายกระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิตและปรากฏการณ์ทางด้านความมั่นคงนั้น ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอว่าเราจำเป็นต้องใช้จินตนาการและการเปรียบเทียบในการทำความเข้าใจข้อเสนอนี้ หากโรงงาน สถานประกอบการ บริษัท คือแหล่งของการผลิตสินค้า มีแรงงานคนเป็นแรงงานในการผลิต โดยมีเป้าหมายเพื่อการเจริญเติบโตและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ กองทัพก็คงเปรียบเสมือนโรงงานที่มีทหารและเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงเป็นแรงงานในการผลิตสินค้าอันได้แก่ยุทธศาสตร์นโยบาย และปฏิบัติการทางด้านความมั่นคง โดยมีเป้าหมายเพื่อคงไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ดังนั้นกระบวนการผลิตซ้ำผลิตแรงงานในภาคเศรษฐกิจฉันทิ กระบวนการผลิตซ้ำก็ผลิตทหารที่เป็นแรงงานของกองทัพในภาคความมั่นคงฉันทิ นั้นจึงหมายความว่าเรื่องของการทหารและความมั่นคงที่เรามักจะเข้าใจกันว่าเป็นเรื่องของผู้ชายและความเป็นชาย ความจริงแล้วก็เป็นเรื่องของผู้หญิงและความเป็นหญิงด้วยเช่นกันเพราะผู้ที่ทำหน้าที่ผลิตซ้ำในกระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิตก็คือผู้หญิง คุณลักษณะของทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมและกระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิตที่มีร่วมกันมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่

1) กระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิตและกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมให้ความสนใจกับระบบการผลิตซ้ำหรือระบบสืบพันธุ์ในร่างกายของผู้หญิงในฐานะแหล่งกำเนิดของแรงงานในภาคเศรษฐกิจและกำลังพลของกองทัพ (ที่ส่วนมากก็มาจากแรงงานในภาคเศรษฐกิจ) ในภาคความมั่นคง แรงงานและทหารล้วนกำเนิดมาจากครรภ์ของมารดา และการเลี้ยงดูแรงงานหรือทหารในอนาคตเหล่านี้ก็ถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้หญิง นั่นจึงทำให้งานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ดูแล (care work) กลายเป็นงานของผู้หญิง ผู้หญิงในฐานะแม่ ภรรยา คนรัก คือแรงงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างที่ทำหน้าที่ผลิตและเตรียมแรงงานหรือกำลังพลของกองทัพให้พร้อมทำงานในทุกๆวัน ในการผลิตซ้ำพลังแรงงานด้านความมั่นคงเอ็นโกลยด์ตัวอย่างบทบาทของผู้หญิงที่สมรสหรือมีคนรักเป็นทหารที่ถูกคาดหวังว่าจะดูแลคนรักของเธอให้พร้อมสำหรับภารกิจของกองทัพ และกองทัพมีความคาดหวังในตัวหญิงสาวที่เป็นภรรยาหรือคนรักเหล่านี้ว่าจะสามารถสนับสนุนหน้าที่การงานของสามีมากกว่าหน้าที่การงานของตัวเอง นอกจากนี้งานสงเคราะห์ดูแลยังมีความเกี่ยวข้องกับการสร้างให้ผู้ชายกลายเป็นผู้พิทักษ์หรือผู้ปกป้อง เช่น หญิงคนรักต้องคอยค้ำจุนความเป็นชายของชายคู่รัก พยาบาลต้องเป็นพยานผู้เห็นความเป็นชายจากบาดแผลของทหาร ภรรยาต้องดูแลครอบครัวเมื่อสามีทหารของพวกเขาดูต้องจากบ้านไป

ประจำในต่างแดนและถูกคาดหวังให้อุดหนุนจากการดูแลหากสามีของเธอได้รับบาดเจ็บจากสงคราม ทั้งทางกายและทางใจ ผู้ให้บริการทางเพศต้องเป็นทาสส่วนตัวคอยดูแลทหารต่างชาติในฐานะแขกบ้านแขกเมือง เป็นต้น ดังนั้นงานด้านการสงเคราะห์ดูแลที่จำเป็นจึงเป็นงานที่เกิดขึ้นจากผู้เล่นหลายบทบาทที่แตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์และพื้นที่ ไม่ใช่แค่ในครอบครัวหรือกองทัพเท่านั้น

2) คุณลักษณะร่วมกันอีกประการของกระบวนการยุทธธาภิวัตน์และทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมได้แก่ แนวคิดทั้งสองพยายามอธิบายกระบวนการผลิตซ้ำที่มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอนผ่านเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และเกิดขึ้นตั้งแต่ในระดับครัวเรือนไปจนถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ข้อเสนอของนักทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมในประเด็นนี้คือ แม้ระบบสืบพันธุ์จะเป็นกุญแจสำคัญของการผลิตแรงงานมนุษย์เพื่อทดแทนแรงงานเก่า แต่แรงงานข้ามชาติและการค้ามนุษย์ก็เป็นอีกทางหนึ่งในการที่จะหาแรงงานมาทดแทน²⁷³ ดังนั้นการจะทำความเข้าใจกระบวนการผลิตซ้ำจึงไม่ใช่การทำความเข้าใจพลวัตภายในภาคครัวเรือนเพียงอย่างเดียวแต่ต้องทำความเข้าใจปรากฏการณ์และความเคลื่อนไหวในการเมืองโลกด้วย²⁷⁴ สำหรับเอ็นโลกระบวนการยุทธธาภิวัตน์หรือการทำให้เป็นทหารเป็นการบวนการที่เกิดขึ้นทีละขั้นทีละตอนผ่านวันและเวลา ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงแบบข้ามคืนฉับพลันทันที เช่นเดียวกับกระบวนการ ภิวัตน์หรือการทำให้เป็น (-ization)²⁷⁵ ที่เราพอจะคุ้นเคยกันมาบ้าง เช่น โลกาภิวัตน์ (globalization) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (privatization) การขัดเกลากายทางสังคม (socialization) การทำให้เป็นอุตสาหกรรม (industrialization) เป็นต้น กระบวนการทีละขั้นทีละตอนของกระบวนการยุทธธาภิวัตน์อาศัยการทำให้เรื่องของกระบวนการผลิตซ้ำกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาหรือกลายเป็นเรื่องธรรมชาติ และเมื่อสิ่งใดถูกเข้าใจว่าเป็นเรื่องธรรมชาติหรือเป็นเรื่องปกติผู้คนก็มักจะไม่ค่อยตั้งคำถาม เช่น ความเชื่อที่ว่าโดยธรรมชาติแล้วผู้ชายคือผู้พิทักษ์และผู้หญิงคือผู้ควรได้รับความคุ้มครอง ดังนั้นสถานที่ที่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิงที่สุดก็คือบ้าน ในขณะที่โลกภายนอกที่อันตรายควรเป็นที่ของผู้ชาย²⁷⁶ ดังนั้น การที่ผู้ชายออกไปทำงานนอกบ้านและผู้หญิงรับผิดชอบงานในบ้านจึงเป็นเรื่องตามธรรมชาติ ทหารชายเป็นฝ่ายสู้รบและทหารหญิงเป็นฝ่ายสนับสนุนจึงเป็นเรื่องปกติ ในบางครั้งที่ผู้หญิงต้องออกจากบ้านมาทำงานในช่วงวิกฤติหรือสงครามหน้าหน้าที่นี้ของพวกเธอจะถูกมองว่าเป็นเรื่องเฉพาะกิจหรือชั่วคราว เมื่อสถานการณ์กลับสู่ภาวะเดิมพวกเธอก็จะกลับไปสู่พื้นที่ภายในตามปกติ เป็นต้น อีกทั้งกระบวนการยุทธธาภิวัตน์หรือ

²⁷³ Bhattacharya, T. (2017b). *Introduction*, 1-8.

²⁷⁴ Bhattacharya, T. (1 AUG 2019). What Is Social Reproduction Theory?

²⁷⁵ Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 2.

²⁷⁶ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 30.

กระบวนการทำให้เป็นทหารนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะภายในกองทัพหรือเป็นเรื่องเฉพาะของทหารตำรวจ เพราะกลุ่มคนที่ถูกยุทธภวัตน์มากที่สุดก็คือพลเรือน²⁷⁷

พฤติกรรมของรัฐในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติทำให้เกิดกระบวนการยุทธภวัตน์ในระดับโลก เพราะผลจากการตัดสินใจของรัฐบาลเกี่ยวกับประเด็นความมั่นคงภายในรัฐไม่ได้ส่งผลแค่ในประเทศของตนแต่ส่งผลต่อกระบวนการยุทธภวัตน์ในระดับโลกด้วย เพราะเมื่อรัฐหนึ่งตัดสินใจดำเนินนโยบายด้านความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นการซ้อมรบ การซื้ออาวุธ การสร้างพันธมิตรทางการทหาร งานด้านข่าวกรอง ย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจและการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงในรัฐอื่น²⁷⁸ ในทางกลับกันสถานการณ์โลกก็ส่งผลต่อกระบวนการยุทธภวัตน์ภายในรัฐด้วย ตัวอย่างเช่น การเลือกตั้งในช่วงสงครามหรือการเลือกตั้งสีกาก็ (khaki elections) พลเมืองผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอาจถูกรอบด้วยกระบวนการยุทธภวัตน์เมื่อผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งพยายามฉายภาพความเป็นผู้ชนะในสงคราม การเลือกตั้งสีกาก็ทำให้พรรคหรือผู้ลงสมัครที่เสนอนโยบายในการทำสงครามได้เปรียบในสนามเลือกตั้ง และหากผู้ลงสมัครคนใดมีความสามารถ มีประวัติ หรือความเกี่ยวข้องกับการทหาร ย่อมได้เปรียบผู้สมัครคนอื่นมากขึ้นไปอีก ซึ่งโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในสหรัฐฯ สหราชอาณาจักร รัสเซีย หรือ เซอร์เบีย การเลือกตั้งลักษณะนี้จะสร้างความได้เปรียบให้แก่ผู้ลงสมัครชายมากกว่าผู้ลงสมัครหญิงอันเนื่องมาจากความเป็นทหารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิง²⁷⁹

3) ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมและกระบวนการยุทธภวัตน์ดำรงอยู่ได้ด้วยการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง การแบ่งงานตามเพศ การกำหนดว่าอะไรคืองานของผู้หญิง อะไรคืองานของผู้ชาย ซึ่งฐานคิดในการแบ่งงานตามเพศของทั้งกระบวนการยุทธภวัตน์และการผลิตซ้ำทางสังคมมาจากความเชื่อที่ว่าผู้หญิงคือผู้ที่ได้รับการปกป้องจากผู้ปกป้องอย่างผู้ชาย ด้วยข้อเท็จจริงทางชีววิทยาที่ว่าผู้หญิงเท่านั้นที่เป็นผู้กระทำการผลิตซ้ำ หรือกระบวนการในการสืบพันธุ์ตั้งแต่ ตั้งครรภ์ ให้กำเนิด เลี้ยงดู และกระบวนการอื่น ๆ ที่ดูแลชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ภาวะนี้ก่อให้เกิดการแบ่งงานกันทำตามเพศที่ว่าผู้หญิงรองรับงานภายในครัวเรือน²⁸⁰ เอ็นโลกล่าว่าผู้หญิงได้รับการปกป้องหรือจัดให้อยู่ในที่ที่ปลอดภัยที่สุดเมื่อพวกเขาอยู่ที่บ้านหรืออยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคนใน

²⁷⁷ Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 4.

²⁷⁸ Ibid, 39

²⁷⁹ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 6.

²⁸⁰ ฉลาดชาย รมิตานนท์ .2555). *สตรีศึกษา สตรีนิยม*, 108.

ครอบครัว²⁸¹ ตำแหน่งดังกล่าวไม่ได้กำหนดหน้าที่ภายในครัวเรือนให้ผู้หญิงเท่านั้น แต่ยังกำหนดประเภทของงานที่พวกเขาจะได้รับมอบหมายเมื่อพวกเขาต้องออกมาทำงานนอกบ้าน เช่น การเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมสิ่งทอ โรงงานผลิตเครื่องแต่งกาย เพราะนายจ้างมองว่างานดังกล่าวเหมาะกับแรงงานหญิง ส่วนในด้านความมั่นคงกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ก็ได้จัดสรรหน้าที่ให้หญิงชายตามความเชื่อเรื่องผู้ปกป้องกับผู้ถูกปกป้องเช่นกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการจัดตำแหน่งหน้าที่ของทหารชายและทหารหญิงในกองทัพ กล่าวคือแม้ว่าจะได้ขึ้นชื่อว่าเป็นทหารแต่ทหารหญิงกับทหารชายก็ได้รับหน้าที่ที่แตกต่างกัน สนามรบยังคงถูกสงวนไว้ให้เฉพาะทหารชายเท่านั้น หรือในบางประเทศที่เปิดโอกาสให้ทหารหญิงดำรงในยศหรือตำแหน่งที่สูงก็จะพบว่าหน้าที่ความรับผิดชอบในตำแหน่งดังกล่าวก็จะมีเกียรติภูมिन้อยกว่า อย่างเช่น ในประเทศที่เป็นเกาะ กองทัพอากาศและกองทัพเรือมักจะมีชื่อเสียงมากกว่ากองทัพบกเพราะพวกเขามีบทบาทสำคัญที่สุดในการปกป้องประเทศ นั่นทำให้จำนวนของทหารหญิงของกองทัพบกอาจเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าในกองทัพอากาศและกองทัพเรือ เช่น กองทัพของสิงคโปร์²⁸² ในสหรัฐอเมริกา หลังจากสงครามอ่าว กองทัพสหรัฐฯได้เปิดพื้นที่ในการทำงานให้ทหารหญิงในที่นั่งรวมถึงตำแหน่งของนักบินรบด้วย โดยในปี 2007 กองทัพอากาศมีอัตราของทหารหญิงร้อยละ 20 ซึ่งมากที่สุดเมื่อเทียบกับเหล่าอื่นและนั่นเป็นเพราะงานของกองทัพอากาศสหรัฐฯเกี่ยวข้องกับการรบน้อยที่สุด กองทัพเรือและกองทัพบกมีจำนวนทหารหญิงใกล้เคียงกันได้แก่ร้อยละ 14.7 และ ร้อยละ 15.3 ตามลำดับ ส่วนนาวิกโยธินคือเหล่าที่ได้ชื่อว่ามีวัฒนธรรมความเป็นชายสูงมากและมีส่วนแบ่งของงานที่เกี่ยวข้องกับการรบสูงที่สุดทำให้เป็นเหล่าที่มีอัตราทหารหญิงเพียงร้อยละ 6.3 น้อยที่สุดในบรรดาเหล่าทหารทั้งหมด²⁸³

4) กระบวนการยุทธธาภิวัตน์เปรียบเสมือนกับกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมในอาณาบริเวณของความมั่นคง กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกอย่างทุกเวลาเสมอไป เช่น ปืน สามารถเป็นได้ทั้งอาวุธธรรมดาหากมันถูกมองว่าใช้เพียงเพื่อการล่าสัตว์หาอาหาร แต่ปืนจะกลายเป็นเป็นเรื่องของทหารทันทีหากถูกทำให้เข้าใจว่าปืนคือเครื่องมือที่เป็นหลักประกันในการรักษาความมั่นคงของสังคม กล่าวอีกทางคือ กระบวนการยุทธธาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่เฉพาะเจาะจงแต่ไม่ว่าอะไรก็สามารถถูกทำให้เป็นเรื่องของทหารได้ทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็น อาชีพการงาน เศรษฐกิจ เสื้อผ้า ของเล่น

²⁸¹ Wesminster, U. (Producer). (2016). How Can You Tell If You're Becoming Militarized? Doing a Feminist Audit by Professor Cynthia Enloe.

²⁸² Mathers, J. (2013). Women and State Military Forces. In C. Cohn (Ed.), *Women and Wars*. Cambridge: Polity.

²⁸³ Enloe, C. (2010). *Nimo's War, Emma's War*, 163.

การเลือกตั้ง ฝูงยางอนามัย ผู้หญิงขายบริการ หรือแม้แต่ดารานักแสดง²⁸⁴ คาร์เมน มิแรนด้า²⁸⁵ คือดารานักแสดงที่เอ็นโลยกต์ว่าอย่างว่าแม้เธอจะมีอาชีพนักแสดงแต่ก็สามารถถูกยุทธธาภิวัตน์ด้วยนโยบายด้านความมั่นคงและนโยบายต่างประเทศในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ความต้องการของรัฐบาลเม็กซิโกที่จะร่วมมือกับรัฐบาลของประธานาธิบดีรูสเวลท์ในช่วงสงครามทำให้รัฐบาลละตินอเมริกาพยายามที่จะเป็นมิตรกับวอชิงตันภายใต้นโยบายเพื่อนบ้านที่ดี มิแรนด้าคือนักแสดงสาวชาวละตินถูกเลือกให้รับบทในหนังของฮอลลีวูดและโฆษณาสินค้าให้สหรัฐฯเพื่อใช้ความเป็นผู้หญิงละตินอเมริกันเผยแพร่วัฒนธรรมและความเป็นมิตรของชาวละติน ซึ่งสำหรับชาวอเมริกันแล้ว มิแรนด้าเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมไปสู่วัฒนธรรมละตินอเมริกัน

ไม่เพียงเท่านั้น เอ็นโลยกต์ว่าอย่างอีกว่าของเล่นเด็กก็สามารถถูกทำให้เป็นทหารและเป็นส่วนหนึ่งในการชำระล้างซึ่งวัฒนธรรมของสงคราม เด็กชายและเด็กหญิงในพื้นที่ของสงครามมักจะสร้างการละเล่นหรือเกมขึ้นมาจากสิ่งที่พวกเขาเห็นผู้ใหญ่ทำ ของเล่นที่เกี่ยวกับสงครามนั้นมีไว้เพื่อให้เด็กผู้ชายเตรียมตัวสำหรับการเติบโตไปเป็นชายชาติตรีที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเป็นผู้ปกป้อง หลักฐานเชิงประจักษ์ในข้อเสนอนี้ของเอ็นโลได้แก่ หุ่นจำลองทหารจีไอโจ (G.I. Joe) ที่ถูกผลิตออกมาเพื่อเป็นเสมือนตัวแทนของทหารในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่เมื่อสหรัฐฯล้มเหลวในสงครามเวียดนามหุ่นจำลองจีไอโจก็ไม่ใช่ที่นิยมของเด็ก ๆ จนบริษัทผู้ผลิตต้องเลิกผลิตและถอนหุ่นจำลองทหารออกจากตลาด อย่างไรก็ตามจีไอโจกลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้งเมื่อรัฐบาลของประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน ส่งกองทัพออกไปปฏิบัติการในปานามา ฮอนดูรัส นิการากัว และเกรเนดา²⁸⁶

จะเห็นได้ว่ากระบวนการยุทธธาภิวัตน์และการผลิตซ้ำทางสังคมเป็นกระบวนการที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนั้นเราจึงสามารถทำความเข้าใจแนวคิดของเอ็นโลที่ว่าด้วยเรื่องกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ผ่านการทำความเข้าใจทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมได้ และจากการศึกษางานของเอ็นโลภายใต้กรอบทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม ผู้วิจัยพบว่าความมั่นคงของรัฐในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงและความเป็นหญิงไม่น้อยไปกว่าการเป็นเรื่องของผู้ชายและความเป็นชาย ผู้หญิงเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากการกำหนดยุทธศาสตร์และดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงระหว่างประเทศของรัฐ และในทางกลับกันรัฐก็ใช้ประโยชน์จากผู้หญิงและความเป็นหญิงในการผลิตซ้ำและสนับสนุนการดำเนินนโยบายเพื่อความมั่นคงของรัฐ ดังนั้นความ

²⁸⁴ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 3-5.

²⁸⁵ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 213-17.

²⁸⁶ Enloe, C. (2010). *Nimo's War, Emma's War*, 150-151.

มันคงระหว่างประเทศจึงมิใช่แค่เรื่องของกองทัพ ทหาร รัฐบาล ผู้มีอำนาจที่ส่วนมากคือผู้ชาย และความเป็นชายเพียงฝ่ายเดียว ผู้หญิงและความเป็นหญิงก็มีส่วนสำคัญในการที่รัฐจะสามารถกำหนดยุทธศาสตร์และดำเนินนโยบายความมั่นคงระหว่างประเทศ ทั้งนี้สำหรับเอ็นโกลแล้วการที่เราจะเข้าใจและเปิดเผยกระบวนการทำให้เป็นชาย เราต้องสังเกตและศึกษากระบวนการทำให้เป็นหญิง เราจะไม่สามารถหาคำตอบได้เลยว่าทำไมแนวคิดของรัฐที่เกี่ยวกับความมั่นคงจึงถูกทำให้เป็นเรื่องของทหาร หรือถูกทำให้เป็นเรื่องของผู้ชายหากเราละเลยหรือมองว่าเรื่องของผู้หญิงเป็นเรื่องขี้ปะติ๋ว²⁸⁷

6.1.3 บทบาทของผู้หญิงในฐานะ “แรงงาน” ของกระบวนการยุทธธาภิวัตน์

ในบทที่ 5 ผู้วิจัยได้เสนอว่าเราสามารถทำความเข้าใจแนวคิดของเอ็นโกลผ่านทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมที่มีผู้หญิงเป็นแรงงานในภาคเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ผู้หญิงเป็นทั้งแรงงานในพื้นที่สาธารณะและในพื้นที่ส่วนตัว ได้รับค่าจ้างและไม่ได้รับค่าจ้าง ทั้งนี้ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมไม่ได้สามารถใช้อธิบายเฉพาะประเด็นเศรษฐกิจเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเราสามารถใช้อธิบายดังกล่าวทำในการทำความเข้าใจประเด็นความมั่นคงระหว่างประเทศและกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ตามที่ได้เสนอไปข้างต้น เช่นเดียวกันกับการอธิบายปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศที่มองผู้หญิงในฐานะแรงงาน ผู้วิจัยเห็นว่าเราสามารถอธิบายปรากฏการณ์ด้านความมั่นคงระหว่างประเทศโดยการมองผ่านชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงในฐานะแรงงานของกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ได้เช่นกัน

	ค่าจ้าง	ไม่ได้รับค่าจ้าง	ไม่ได้รับค่าจ้าง
พื้นที่			
การผลิต	ทหารหญิง พยาบาล		อาสาสมัครหญิงในกองทัพ
การผลิตซ้ำ	ผู้หญิงบริการ		มารดา ภรรยา ลูกสาว

ตารางที่ 2 ตารางแบ่งประเภทของแรงงานในกระบวนการยุทธธาภิวัตน์²⁸⁸

แรงงานหญิงประเภทแรก คือแรงงานที่ทำงานในพื้นที่สาธารณะที่ได้รับค่าแรงจากการทำงาน ในด้านความมั่นคงแรงงานประเภทนี้ได้แก่แรงงานที่ทำงานในกองทัพ หรือ หน่วยงานด้านความมั่นคง ตัวอย่างแรงงานประเภทนี้ที่พบในงานของเอ็นโกลได้แก่ ทหารหญิง พยาบาล (ที่ส่วนมากเป็นผู้หญิง) โดยเฉพาะพยาบาลของกองทัพ เป็นต้น

²⁸⁷ Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 51-52.

²⁸⁸ Yates, M. (2018). *Can the Working Class Change the World?*, 17.

แรงงานหญิงประเภทที่สองได้แก่แรงงานที่ทำงานในพื้นที่สาธารณะเช่นกันแต่ไม่ได้รับเงินจากการทำงาน ตัวอย่างของแรงงานประเภทนี้ที่พบในงานของเอ็นโโลได้แก่ อาสาสมัครหญิงในกองทัพ ซึ่งส่วนมากจะเป็นภรรยาของครอบครัวทหาร

แรงงานหญิงประเภทต่อมาได้แก่แรงงานที่ทำงานในพื้นที่ส่วนตัวแต่ไม่ได้รับค่าแรงจากการทำงาน โดยแรงงานประเภทนี้ที่พบในประเด็นความมั่นคงในงานของเอ็นโโลได้แก่ มารดา และ ภรรยา ในครอบครัวของทหารหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานความมั่นคง

แรงงานหญิงประเภทสุดท้ายได้แก่แรงงานที่ทำงานในพื้นที่ส่วนตัวหรือแรงงานที่ทำงานที่เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนตัว และได้รับค่าแรงจากการทำงาน ตัวอย่างของแรงงานประเภทนี้ที่ผู้วิจัยพบในงานของเอ็นโโลได้แก่ ผู้หญิงบริการ

เมื่อประเด็นความมั่นคงไม่ใช่เรื่องเฉพาะของผู้ชายและความเป็นชายแต่เป็นเรื่องของผู้หญิงและความเป็นหญิงด้วย ในฐานะนักสตรีนิยมในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ให้ความสนใจผู้หญิงและความเป็นหญิงในฐานะหน่วยในการวิจัย คำอธิบายของเอ็นโโลที่ว่าเรื่องส่วนตัวคือเรื่องของความมั่นคงระหว่างประเทศ (The personal is international (security)) เป็นข้อเสนอที่กล่าวถึงผู้หญิงในฐานะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายความมั่นคง เช่น ผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม การตกเป็นผู้ลี้ภัย การตกเป็นเหยื่อของการปล้นสะดมและข่มขืน แต่ทั้งนี้ข้อโต้แย้งหลักของเอ็นโโลคือเมื่อเราสนใจและศึกษาชีวิตส่วนตัวและความสัมพันธ์ของผู้หญิงอย่างจริงจังจะพบว่าผู้หญิงในฐานะแรงงานของกระบวนการยุทธศาสตร์ก็เป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่คำจูนความมั่นคงระหว่างประเทศ ผู้หญิงในฐานะแรงงานเป็นรากฐานให้กับระบบเศรษฐกิจและการเมืองโลกฉันทิ ผู้หญิงในฐานะแรงงานของกระบวนการยุทธศาสตร์ก็เป็นรากฐานให้แก่รัฐและกองทัพในการรักษาความมั่นคงฉันทิ การทำความเข้าใจประเด็นความมั่นคงระหว่างประเทศผ่านชีวิตของผู้หญิงในฐานะแรงงานของกระบวนการยุทธศาสตร์จะทำให้เราเห็นว่าบทบาท ประสบการณ์ ชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงและโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศสภาพส่งผลอย่างไรต่อความมั่นคงของกองทัพและรัฐในระดับระหว่างประเทศ หรือกล่าวในทางตรงกันข้ามก็คือเรื่อง (ความมั่นคง) ระหว่างประเทศก็คือเรื่องส่วนตัว (The international (security) is personal)

ในลำดับต่อไปผู้วิจัยจะอธิบายข้อเสนอของเอ็นโโลในด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ โดยในลำดับแรก (6.2) ผู้วิจัยใคร่ขออธิบายข้อเสนอของเอ็นโโลที่ว่าเรื่องส่วนตัวคือเรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศเสียก่อน แม้ว่าข้อเสนอดังกล่าวจะมีข้อเสนอลึกในงานของเอ็นโโล แต่เธอก็ได้อธิบายประเด็นดังกล่าวที่มองผู้หญิงในฐานะเหยื่อหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามหรือปรากฏการณ์ทางด้านความมั่นคงระหว่างประเทศไว้ในงานของเธอหลายครั้ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควร

มองข้ามอีกทั้งการทำความเข้าใจข้อเสนอที่ว่าเรื่องส่วนตัวคือเรื่องระหว่างประเทศก่อนนั้นจะช่วยให้เราเข้าใจข้อเสนอหลักของเอ็นโลที่ว่าเรื่องระหว่างประเทศหรือเรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศคือเรื่องส่วนตัวซึ่งจะอธิบายในลำดับถัดไป (6.3)

6.2 เรื่องส่วนตัวคือเรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศ (The personal is international security)

เมื่อจินตนาการถึงผู้หญิงภายใต้สงครามและความขัดแย้ง ผู้หญิงมักจะถูกมองแค่ในฐานะ “เหยื่อหรือผู้ถูกกระทำ” จากการนำเสนอของสื่อต่าง ๆ ทำให้แทบจะกลายเป็นเรื่องปกติที่จะมองว่าผู้หญิงได้รับผลกระทบและทุกข์ทรมานจากสงครามในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การขาดแคลนน้ำ และอาหาร ความยากจน การได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เป็นต้น ผู้หญิงเหล่านี้ไม่ว่าจะในฐานะมารดา ภรรยา น้องสาว ลูกสาว ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงและความขัดแย้งรอบตัว และเมื่อพวกเขาเป็นได้แค่เหยื่อพวกเขาจึงถูกคุมขังให้อยู่แต่ในบ้านหรือในพื้นที่ส่วนตัวซึ่งทำให้พวกเขากลายเป็นสมบัติของผู้ชายหรือกลายเป็นรางวัลของผู้ที่ชนะสงคราม

งานของเอ็นโลกล่าวถึงผู้หญิงในฐานะเหยื่อและรางวัลภายใต้มนทัศน์ที่ว่า เรื่องส่วนตัวคือเรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศ อันหมายถึงปรากฏการณ์หรือความเคลื่อนไหวในประเด็นการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและการตัดสินใจของปัจเจก เอ็นโลให้ความสำคัญกับผู้หญิงในฐานะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายความมั่นคงของรัฐในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในหลายรูปแบบทั้งในช่วงที่มีสงครามและไม่มีสงคราม การให้ความสำคัญกับชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากสภาพการณ์ในระบบระหว่างประเทศจะทำให้เราเห็นว่าชายและหญิงได้รับผลกระทบจากนโยบายความมั่นคงแตกต่างกันและมีประสบการณ์ต่อสงครามหรือปรากฏการณ์ที่เป็นผลจากการเมืองระหว่างประเทศแตกต่างกัน สถานการณ์ในการเมืองระหว่างประเทศอาจจะบีบบังคับให้ผู้ชายต้องออกไปต่อสู้เพื่อพิสูจน์ความเป็นชายชาติที่ปกป้องผู้หญิงหรือครอบครัวที่อยู่ข้างหลัง แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงที่ถูกจำกัดสถานะให้ตกอยู่ภายใต้การปกป้องคุ้มครองของผู้ชายหรือเป็นได้แค่ผู้สังเกตการณ์จะปลอดภัยและไม่ได้รับผลจากสงครามหรือความขัดแย้ง เราอาจจะค้นภาพการที่ผู้หญิงต้องตกเป็นเหยื่อหรือถูกทำให้เป็นสินค้าหรือรางวัล แต่ในบางครั้งผลจากสงครามก็ทำให้ผู้หญิงบางกลุ่ม ลุกขึ้นมาต่อสู้ไม่ว่าจะในฐานะนักรบ กบฏ หรือ ผู้ก่อการร้ายด้วย

สงครามโดยทั่วไปแล้วมักจะถูกนิยามว่าเป็นการต่อสู้ของผู้ชายที่ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ เหยื่อ หรือรางวัล²⁸⁹ ผู้หญิงคือผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือเหยื่อจากสงครามไม่ว่าจะเป็นจากการบาดเจ็บทางด้านร่างกาย การสูญเสียทรัพย์สิน การสูญเสียสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะมารดาที่ต้องพรากจากหรือสูญเสียลูกชาย ภรรยาที่ต้องพรากจากหรือสูญเสียสามี และไม่เพียงเท่านั้น ผู้หญิงยังเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงในฐานะเหยื่อของสงครามเมื่อพวกเขาถูกทหารของกองทัพต่างชาติข่มขืนใจ เช่น การข่มขืนหมู่ในบอสเนียในช่วงระยะเวลาระหว่างปี 1992-1995 หรือการข่มขืนหมู่และความพยายามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในรวันดาปี 1994 สงครามการปล้นสะดมและข่มขืนผู้หญิงของทหารในช่วงสงครามเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะทหารข่มขืนผู้หญิงต่างชาติ ทหารข่มขืนผู้หญิงภายในชาติเดียวกัน ทหารชายในกองทัพข่มขืนทหารหญิง ทหารชายข่มขืนเชลยหญิงในค่ายทหาร การข่มขืนหมู่ผู้หญิงที่ต่างเชื้อชาติและชาติพันธุ์เพื่อแสดงออกถึงการทำลายล้างเผ่าพันธุ์ในเชิงสัญลักษณ์ การข่มขืนผู้ชายของฝ่ายตรงข้ามเพื่อลดทอนความเป็นมนุษย์ และอื่น ๆ อีกหลายรูปแบบ²⁹⁰

ผู้หญิงได้รับผลกระทบจากการทำให้การกระทำชำเราเป็นส่วนหนึ่งของการทหาร เอ็นโลอธิบายไว้ว่าเงื่อนไขที่ทำให้การกระทำชำเราถูกทำให้เป็นเรื่องของทหารมีอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบแรกได้แก่การกระทำชำเราในเชิงสันทนาการ (recreational rape) เพื่อให้ทหารในกองทัพได้ระบายความใคร่ ประการที่สองได้แก่การกระทำชำเราเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ (national security rape) ในฐานะเครื่องมือเพื่อก่อวินาศกรรม และ ประการสุดท้ายได้แก่ การกระทำชำเราหมู่อย่างเป็นระบบ (systematic mass rape) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประกาศสงคราม²⁹¹

รูปแบบแรก การกระทำชำเราในเชิงสันทนาการเกิดขึ้นจากเส้นแบ่งระหว่างการข่มขืนหรือการกระทำชำเราโดยทหาร (militarized rape) กับ การค้าประเวณีโดยทหาร (militarized prostitution)²⁹² การข่มขืนการกระทำชำเราทำให้เกิดความโกรธเคืองต่อสาธารณะและเป็นความอับอายทางการเมือง²⁹³ ดังนั้นการแบ่งแยกการกระทำชำเรากับการค้าประเวณีออกจากกันได้ตอบรับกับผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ที่นิยมแนวคิดชายเป็นใหญ่ในกองทัพ เพราะการแยกสองสิ่งนี้ออกจากกันทำให้พวกเขาสามารถนิยามความแตกต่างระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้ซื้อบริการ เหยื่อและผู้ให้บริการ

²⁸⁹ D'Amico, F. (1998). Feminist Perspective on Women Warriors. In L. A. Lorentzen & J. Turpin (Eds.), *The Women and War Reader*. Albany, NY: New York University Press, 119.

²⁹⁰ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 108-09.

²⁹¹ Ibid, 100-11

²⁹² Ibid, 111.

²⁹³ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 119.

ออกจากกันได้²⁹⁴ แต่ในทางปฏิบัติ การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการค้าประเวณีของกองทัพมีเป้าหมายเพื่อที่จะผ่อนคลายความตึงเครียดและความอยากทางเพศ (sexual appetites) ของทหารที่จากบ้านจากภรรยา จากคนรักมากสู่สนามรบ เพื่อป้องกันความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศที่จะส่งผลต่อภาพลักษณ์ของกองทัพ เพื่อป้องกันความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามก็อาจจะส่งผลต่อความภักดีของกองทัพ และสุขอนามัยของทหารที่จะส่งผลต่อศักยภาพของกองทัพ²⁹⁵ และเพื่อป้องกันทหารเหล่านั้นจากการเป็นผู้กระทำผิดในข้อหาข่มขืนกระทำชำเรา²⁹⁶ ซึ่งประเด็นนี้ทำให้เกิดคำถามว่าทหารต้องการ "งานสงเคราะห์ดูแล" ที่มากกว่าการมีข้าวให้กิน มีที่ให้นอน เพื่อให้เป็นทหารหรือไม่? การจัดการกิจกรรมทางเพศให้ทหารเป็นการสงเคราะห์ดูแลที่ถูกทำให้เป็นทหาร หรือ เป็นเรื่องของการบีบบังคับหรือไม่?

รูปแบบต่อมาคือ การกระทำชำเราเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ การกระทำชำเราในรูปแบบนี้ถูกใช้เป็นข้ออ้างของระบอบการปกครองเพื่อต่อสู้กับอะไรก็ตามรวมถึงผู้หญิงที่ถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติหรือต่อระบอบการปกครอง เอ็นโลยกต์ตัวอย่างกรณีของฟิลิปปินส์และชิลีในช่วงการเปลี่ยนระบอบการปกครองที่ส่งผลให้ผู้หญิงที่อยู่ตรงข้ามกับระบอบกลายเป็นเหยื่อทางเพศ ในฟิลิปปินส์ การสิ้นสุดของระบอบมากอส (Ferdinand Marcos) และกฏอัยการศึกที่ปกครองฟิลิปปินส์อย่างยาวนานถึง 14 ปีโดยขบวนการพลังประชาชน (People Power) ได้สร้างความกังวลใจให้กับรัฐบาลสหรัฐฯ ที่มีฐานทัพประจำอยู่ในฟิลิปปินส์เป็นจำนวนมาก รัฐบาลใหม่ภายใต้การนำของ โคราซอน อาคีโน (Corazon Aquino) ได้พยายามสร้างระยะห่างระหว่างทหารกับตำรวจเพื่อป้องกันการเกิดรัฐประหาร แต่ก็ยังใช้กองทัพในการจัดการกับขบวนการฝ่ายซ้ายหรือกองทัพประชาชนใหม่ (New People's Army) กองทัพของอาคีโนนั้นนำโดยฟิเดล รามอส (Fidel Ramos) นายทหารที่จบการศึกษาจากสหรัฐฯและมีความสนิทสนมกับกองทัพสหรัฐฯเป็นอย่างดี กองทัพฟิลิปปินส์ในช่วงเวลาของระบอบอาคีโนได้ยึดเอาหลักกองทัพอเมริกันมาใช้ หลักที่ว่าได้แก่ หลักการสร้าง ความขัดแย้งอย่างต่ำ (low intensity conflict)²⁹⁷ ซึ่งหลักดังกล่าวได้ส่งผลในประเด็นทางเพศแก่ชาวฟิลิปปินส์

²⁹⁴Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 111.

²⁹⁵ Enloe, C. (1983). Does Khaki Become You?, 22.

²⁹⁶ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 111.

²⁹⁷ หลักการสร้าง ความขัดแย้งอย่างต่ำได้แก่ 1) ไม่มีการเปิดสงครามอย่างเป็นทางการ 2) มองโครงการพัฒนาในชนบทต่างๆในฐานะเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงแห่งชาติ 3) ตั้งข้อสันนิษฐานว่าพลเรือนก็สามารถเป็นศัตรูต่อระบอบได้ พอกับเจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบ 4) ใช้การป้ายสีฝ่ายตรงข้ามว่าเป็นคอมมิวนิสต์เพื่อลดความน่าเชื่อถือ 5) ใช้ยุทธศาสตร์การกดดันเชิงจิตวิทยา 6) การเลือกกำจัดประชากร 7) สร้างองค์กรอาสาสมัครส่วนท้องถิ่น 8) การปรับใช้วิธีการตรวจ

เมื่อกองทัพเข้าไปสำรวจตามหมู่บ้านแล้วพบว่าผู้หญิงในหมู่บ้านชนบทสามารถดูแลและจัดสรรสวัสดิการต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง เช่น การจัดตั้งสถานรับเลี้ยงดู การจัดตั้งอนามัยในหมู่บ้าน หรือการสอนหนังสือ ในสายตาของกองทัพผู้หญิงเหล่านี้นอกจากจะทำทลายความสามารถของรัฐบาลแล้วผู้หญิงเหล่านี้ยังถูกเพ่งเล็งในฐานะภัยคุกคามอีกด้วย จากรายงานสิทธิมนุษยชนในฟิลิปปินส์ในปี 1988 พบว่าประชาชนทั้งชายและหญิงถูกรังแกถึง 636 ราย การกระทำชำเราที่ถูกลบเป็นหนึ่งในการทรมาน และพบว่ามีหญิงสาวถูกข่มขืนกระทำชำเราโดยทหาร เอ็นโลเรียมตั้งข้อสงสัยว่าทำไมการข่มขืนถึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพปราบกบฏของฟิลิปปินส์? คำตอบที่ได้จากนักสตรีนิยมชาวฟิลิปปินส์ก็คือ ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 วัฒนธรรมของชาวฟิลิปปินส์ตั้งอยู่บนความเชื่อและข้อปฏิบัติแบบชายเป็นใหญ่ซึ่งไปกันได้ดีกับหลักการสร้างความขัดแย้งต่ำของกองทัพ แนวทางของชายเป็นใหญ่ได้สร้างหรือนิยามความเป็นผู้หญิงที่น่าเคารพขึ้นได้แก่ ผู้หญิงที่ดีคือผู้หญิงที่รักษาความบริสุทธิ์และไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง นิยามดังกล่าวถูกใช้เป็นข้อกำหนดในการจับกุมผู้หญิงที่น่าสงสัยไปทรมาน และใช้เป็นตัวตัดสินว่าคำพูดของพวกเธอในฐานะเหยื่อที่ถูกกระทำชำเราน่าเชื่อถือพอหรือไม่ อีกทั้งการจัดกลุ่มผู้หญิงที่เป็นนักกิจกรรมทางสังคมว่าเป็นคอมมิวนิสต์หรือกลุ่มลี้ลับยิ่งทำให้เจ้าหน้าที่ทหารตำรวจซัดสอยไปตายขึ้นต่อสู้อย่างมากมายในนามของความมั่นคงแห่งชาติ²⁹⁸

รูปแบบสุดท้ายของการข่มขืนกระทำชำเราของกองทัพหรือกองกำลังได้แก่การข่มขืนหมู่อย่างเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น การข่มขืนหมู่ในรวันดาในปี 1994 ผู้หญิงส่วนมากที่ตกเป็นเหยื่อในเหตุการณ์ดังกล่าวจะถูกเลือกจากผู้กระทำวาม่าจากชนเผ่าตุตซีหรือฮูตู ผู้กระทำส่วนมากคือผู้ชายจากเผ่าฮูตู แต่ในช่วงก่อนสงครามหลายครอบครัวมีการแต่งงานข้ามเผ่า เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้กระทำจึงเลือกเหยื่อตามอำเภอใจ การข่มขืนของทหารหรือกองกำลังติดอาวุธในช่วงก่อนสงครามเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดสงคราม²⁹⁹ การข่มขืนอย่างเป็นระบบเกิดขึ้นเพราะบทบาทของผู้หญิงในการสืบพันธุ์ทางสังคม ผู้หญิงคือผู้ที่ผลิตซ้ำความเป็น "ชาติ" (และเมื่อกล่าวถึงประเทศเรามากจะกำหนดเพศให้ประเทศเป็นผู้หญิง เช่น แผ่นดินแม่) ฉะนั้นวิธีที่จะทำให้ลายประเทศอื่นในสงครามการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์คือการทำให้ผู้หญิงของอีกฝ่ายตั้งครมด้วยฝีมือของอีกฝ่าย ดังนั้นการข่มขืนอาจเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์สงคราม³⁰⁰

ตราและซึกถาม - Anne-Hilsdon. (1995). *Madonnas and Martyrs: Militarism and Violence in the Philippines*. Sydney: Allen and Unwin.

²⁹⁸ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 124.

²⁹⁹ Ibid, 132

³⁰⁰ Haan, N. M., & de, L. (2018). Gender, Nation, and Nationalism. In R. Persaud & A. Sajed (Eds.), *Race, Gender, and Culture in International Relations: Postcolonial Perspectives*. London Routledge, 94-95.

นอกจากนี้ สงครามยังเป็นอันตรายต่อกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของผู้หญิงเนื่องจากร่างกายของพวกเธอเป็นเจ้าของระบบสืบพันธุ์ โดยเฉพาะในช่วงที่สังคมไร้ซึ่งกฎหมายที่ศักดิ์สิทธิ์ บ้านเมืองวุ่นวายไร้ซึ่งข้อแม้ การเพิ่มขึ้นของความรุนแรงทางเพศ เช่น ความรุนแรงในครอบครัว การข่มขืน การล่วงละเมิดทางเพศ การถูกจับคลุมถุงชน การบังคับค้าประเวณี การค้ามนุษย์ การฆ่าเพื่อศักดิ์ศรี³⁰¹ ไม่เพียงเท่านั้น การออกไปหาน้ำหรืออาหารในช่วงสงครามก็ทำให้ชีวิตของผู้หญิงเสี่ยงอันตรายมากขึ้นด้วย การที่ครอบครัวกินน้อยลงหมายถึงผู้หญิงที่เป็นแม่ต้องเสียสละมากขึ้นเพื่อให้ลูกมีกิน พวกเธออาจต้องขายร่างกายเพื่อเลี้ยงครอบครัว อีกทั้งการดูแลคนป่วยและผู้สูงอายุหมายถึงโอกาสที่น้อยลงของผู้หญิงที่จะหนีรอดจากข้าศึกศัตรูเพราะพวกเธอมักจะเป็นคนสุดท้ายที่หนีออกจากเมืองในช่วงสงคราม

นอกจากเหยื่อของการถูกกระทำซ้ำแล้ว ผู้หญิงยังได้รับผลกระทบจากการรักษาความมั่นคงของรัฐโดยการถูกทำให้กลายเป็นเสมือนสินค้าหรือสัญลักษณ์ที่ยกระดับความเป็นชาย เช่น ในยุคการล่าอาณานิคม ผู้หญิงพื้นเมืองมักถูกถ่ายรูปแบบเป็นโพสท์การ์ดเพื่อจำหน่ายให้แก่ ทหารเจ้าหน้าที่ แยกและนักท่องเที่ยวต่างชาติส่งกลับไปยังบ้านเพื่อให้เห็นว่าตนในฐานะเจ้าอาณานิคมเข้าไปปกครองที่ใด ภาพของหญิงพื้นเมืองในโพสท์การ์ดนั้นแสดงถึงความเป็นตะวันออก ในขณะเดียวกันกลุ่มต่อต้านเจ้าอาณานิคมก็ใช้ภาพพวกนี้ในการแสดงอัตลักษณ์ของตนเองและชาติ ในสายตาของกลุ่มต่อต้านผู้หญิงในภาพถูกใช้ประโยชน์จากเจ้าอาณานิคมทำให้เขาหรือชายใดก็ตามในฐานะนักชาตินิยมจำเป็นที่จะต้องลุกขึ้นปกป้องเกียรติของผู้หญิงพื้นเมืองเหล่านี้ ซึ่งไม่ว่าจากทางใดก็ตาม ผู้หญิงถูกทำให้กลายเป็นเครื่องมือของผู้ชายในการที่จะพิสูจน์ความเป็นชายแทบทั้งสิ้น ไม่เพียงเท่านั้น ผู้หญิงที่ถูกปกครองโดยเจ้าอาณานิคมถูกใช้เสมือนเป็นวัตถุทางเพศสำหรับชายชาวต่างชาติ บ้างก็แต่งงานกับชาวต่างชาติเพื่อให้ชาวต่างชาติเข้ามาทำธุรกิจหรือลงหลักปักฐานในชาติอาณานิคมได้ บ้างก็เป็นคนใช้หรือพี่เลี้ยงให้ครอบครัวชาวต่างชาติ การที่ผู้หญิงอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าอาณานิคมส่วนหนึ่งเป็นการช่วยหล่อเลี้ยงความรู้สึกเคารพตนเองของชายในชุมชนที่สูญเสียไปตั้งแต่เจ้าอาณานิคมเข้ามายึดครองประเทศของตน³⁰²

ผู้หญิงของกองทัพเอง เช่น ภรรยาของทหาร ทหารหญิง พยาบาล หรือแรงงานหญิงของกองทัพ ก็ได้รับผลกระทบจากการรักษาความมั่นคงแห่งชาติเช่นกัน ผู้หญิงที่สมรสกับทหารต้องเผชิญกับอุปสรรคและความกดดันในเรื่องความคาดหวังและความต้องการของสังคมที่จะเห็นพวกเธอใน

³⁰¹ Al-Ali, Sadig, N., Pratt, N. C., & Enloe, C. H. (2009). *What Kind of Liberation? : Women and the Occupation of Iraq*. Berkeley: University of California Press, 74-80.

³⁰² Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 89-92.

ฐานะภรรยา (ที่ดี) ของกองทัพ (military wife) ในฐานะภรรยาของกองทัพผู้หญิงเหล่านี้ตกอยู่ภายใต้ อำนาจของรัฐมากกว่าผู้หญิงทั่วไป พวกเขาต้องรู้จักจัดการและปรับตัวกับการย้ายตามสามีไป ประจำการยั้งที่ต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการดูแลตัวเองและครอบครัวเมื่อสามีไม่อยู่ ผู้หญิงที่สมรสกับ ทหารถูกทำให้เป็น “นางฟ้าของบ้าน” (angels of the house)³⁰³ และได้รับแรงกดดันว่าจะต้อง สามารถเป็นผู้ช่วยให้กับสามีของพวกเขาได้ และพวกเขายังถูกคาดหวังว่าจะสามารถตอบสนองความ ต้องการทางเพศของผู้เป็นสามีได้ตลอดเวลาที่เขาต้องการ ซึ่งนี่อาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้อัตราความ รุนแรงในครอบครัวทหารมีแนวโน้มที่จะสูงกว่าในครอบครัวพลเรือนและส่วนใหญ่มักจะไม่มีการ รายงาน อีกทั้งในฐานะภรรยาของกองทัพที่เปรียบเสมือนครอบครัวใหญ่ (The military is a family)³⁰⁴ ผู้หญิงเหล่านี้ตกอยู่ภายใต้อำนาจปิศาจปีศาจทั้งจากสามีของพวกเขาเองและจาก ผู้บังคับบัญชาของสามีด้วย นั่นทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน มิตรภาพ หรือ ภาวะผูกพัน ทางสังคม ถูกผูกโยงเข้ากับระบบสายบังคับบัญชาของกองทัพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้³⁰⁵

ในส่วนของการทหารหญิง หลังสงครามเย็นหลาย ๆ รัฐบาลมีการยกเลิกการเกณฑ์ทหาร นักยุทธศาสตร์ความมั่นคงต้องปรับนโยบายเพื่อให้มีผู้หญิงเข้ามาทำงานในกองทัพ แต่อัตราการ เพิ่มขึ้นของการทหารหญิงในงานประจำการ (active duty) ของฐานทัพเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2 ในช่วง สงครามเวียดนามและเพิ่มเป็นร้อยละ 14.5 ในปี 2011 ที่สหรัฐอเมริกาถอนฐานทัพออกจากอิรัก สำหรับ ทหารหญิงการเมืองเรื่องเพศในฐานทัพมีลักษณะแตกต่างไปจากการเมืองเรื่องเพศในสังคมอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็น เรื่องชนชั้น เชื้อชาติ ในขณะที่จำนวนหญิงผิวสีในสหรัฐอเมริกายังมีเพียงร้อยละ 12 แต่ทหารหญิงผิวสี กลับมีจำนวนร้อยละ 26.9 ของจำนวนทหารหญิงทั้งหมดซึ่งเป็นอัตราที่มากที่สุดของทหารหญิง ทั้งนี้ กระทรวงกลาโหมของสหรัฐฯได้เปิดประเภทและตำแหน่งงานรองรับทหารหญิงมากขึ้นแต่นั้นไม่ได้ หมายความว่า การที่มีผู้หญิงเข้าไปทำงานในองค์กรที่ยึดถือความเป็นชายเป็นสภาวะตั้งแต่นั้นจะ สามารถเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กรได้ แม้ว่าการกีดกันทางเพศในที่ทำงานจะลดลงแต่สิ่งที่ เพิ่มขึ้นก็คือการที่ทหารหญิงถูกล่วงละเมิดทางเพศจากเพื่อนร่วมงานชายและโดยเฉพาะการถูกล่วง ละเมิดจากผู้บังคับบัญชาที่ตำแหน่งสูงกว่า อย่างไรก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากทหารหญิงถูกล่วงละเมิด ทางเพศคือพวกเขาเลือกที่จะเงียบเพราะเธอไม่มีความศรัทธาในระบบสายการบังคับบัญชาว่าจะให้ ความเป็นธรรมกับพวกเขาได้³⁰⁶ ทั้งนี้จากการสำรวจของกระทรวงกลาโหมของสหราชอาณาจักร เปิดเผยว่า 1 ใน 4 ของผู้หญิงภายในกองทัพอังกฤษมีรายงานว่าต้องเผชิญกับพฤติกรรมก้าวร้าวของ

³⁰³ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 159.

³⁰⁴ Ibid, 161.

³⁰⁵ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 46-47; Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 156.

³⁰⁶ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 151-55.

เพื่อนร่วมงานชาย และจำนวนผู้หญิง 1 ใน 7 คนมีการเอ่ยถึงความอึดอัดใจกับกระบอกขายเป็นใหญ่ ภายในที่ทำงาน และกว่าครึ่งหรือมากกว่า 4000 คนจากจำนวนทหารหญิงของกองทัพเห็นว่ากองทัพของสหราชอาณาจักรมีปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ในขณะที่ผลจากการวิจัยกลุ่มรายงานว่าทหารชายไม่คิดว่าเรื่องเหล่านี้คือปัญหา³⁰⁷ ส่วนในสหรัฐฯระหว่างร้อยละ 43 ถึง ร้อยละ 60 ของบุคลากรที่เป็นทหารหญิงมีประสบการณ์การถูกล่วงละเมิดหรือเผชิญความรุนแรงทางเพศ ส่วนในช่วงสงครามอ่าวทหารผ่านศึกหญิงของสหรัฐฯ ร้อยละ 90 ได้รายงานว่าพวกเขาประสบกับการคุกคามบ่อยครั้งในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่และประมาณร้อยละ 37 มีรายงานว่าถูกข่มขืนมากกว่า 1 ครั้ง ส่วนในช่วงสงครามอิรัก ในปี 2004 และ 2005 กระทรวงกลาโหมได้รับรายงานเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศของทหารหญิงจำนวน 2,374 กรณี และจากการศึกษาของกรมทหารผ่านศึกพบว่าร้อยละ 75 ของการถูกล่วงละเมิดทางเพศของทหารหญิงไม่ได้รับการรายงาน³⁰⁸

ยุทธศาสตร์และนโยบายด้านความมั่นคงไม่ได้สร้างให้ผู้หญิงของฝ่ายตรงข้ามกลายเป็นเหยื่อในช่วงสงครามเท่านั้น สงครามไม่ได้เป็นการต่อสู้เฉพาะผู้ชายและผู้หญิงก็ไม่ได้ไร้เดียงสา ในหลาย ๆ ครั้งที่เราเห็นผู้หญิงลุกขึ้นมาจับอาวุธ ต่อสู้ หรือแม้กระทั่งใช้ความรุนแรง นักสตรีนิยมเหตุผลว่าผู้หญิงที่มีความรุนแรงก็คือคนที่มีความรุนแรง ผู้ซึ่งเหมือนกับทุกคนมีความรุนแรง ผู้หญิงเป็นหนึ่งในคนที่มีส่วนร่วมในความรุนแรงในเวทีการเมืองโลก ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะ นักรบ กลุ่มกบฏ หรือกลุ่มก่อการร้ายทั่วโลก เฉกเช่นผู้ชายผู้หญิงก็มีความสามารถในการกระทำความรุนแรงและผูกพันอยู่กับความรุนแรงทางการเมืองด้วยหลายเหตุผล ไม่ว่าจะเป็เหตุผลส่วนตัว การป้องกันตัว หรือเป็นพันธสัญญา³⁰⁹ เอ็นโลยกตัวอย่างการต่อสู้ของหญิงเวียดนามเมื่อครั้งทำสงครามต่อต้านฝรั่งเศสที่เป็นเจ้าอาณานิคมในปี 1945-1954 และการต่อสู้ของกลุ่มชาตินิยมในเวียดนามกับสหรัฐฯ ในช่วง 1960-1975 พิธีภักดิ์ของผู้หญิงเวียดนามแสดงภาพของผู้หญิงเวียดนามในช่วงสงครามให้ผู้ชมเห็นว่าในขณะที่มือของหญิงสาวคนหนึ่งกำลังอุ้มลูก มืออีกข้างของเธอนั้นถือปืนไรเฟิลไว้ ในขณะที่หญิงชราที่ออกไปเก็บของป่าก็คอยเป็นผู้ให้สัญญาณกับกลุ่มต่อต้านว่ามีกองทัพของศัตรูอยู่ในละแวกนั้นหรือไม่ ในทางหนึ่งภาพเหล่านี้แสดงให้การใช้กำลังและการต่อสู้ของผู้หญิง แต่อีกทางหนึ่งภาพเหล่านี้แสดงให้เห็น

³⁰⁷ Maley, J. (2006, 26 May). *Sexual Harassment Rife in Armed Forces*. *Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/uk/2006/may/26/gender.military>

³⁰⁸ Whitworth, S. (2008). Militarized Masculinity and Post-Traumatic Stress Disorder. In J. L. Parpart & M. Zalewski (Eds.), *Rethinking the Man Question: Sex, Gender and Violence in International Relations*. London: Zed Books, 119-20.

³⁰⁹ Gentry, C. E., & Sjoberg, L. (2015). *Beyond Mothers, Monsters, Whores : Thinking About Women's Violence in Global Politics*. London: Zed Books, 2-3.

เห็นว่าการต่อสู้ของหญิงเวียดนามดำเนินควบคู่ไปกับบทบาทหน้าที่ของการเป็นหญิง ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องเลือกและไม่ต้องการเลือกระหว่างความเป็นแม่กับความเป็นนักรบ³¹⁰ หรือจริง ๆ แล้วพวกเธอเลือกไม่ได้เลยจำเป็นที่จะต้องเป็นทั้งสองอย่าง การสร้างภาพและยกย่องผู้หญิงที่ “มือก็ไกวดาบก็แกว่ง” คือการโฆษณาให้ผู้หญิงปรารถนาหรือจำยอมแบกรับภาระที่เพิ่มขึ้น จากที่เคยเลี้ยงลูก ดูแลบ้าน ดูแลครอบครัว พวกเขาต้องออกมาถือปืนต่อสู้กับกองทัพต่างชาติที่เป็นศัตรูโดยที่ยังต้องทำหน้าที่แม่และภรรยาภายในบ้านเหมือนเดิม การลุกขึ้นจับอาวุธของผู้หญิงไม่ได้ทำให้เธอทิ้งใครไว้ข้างหลังต่างจากผู้ชายที่เมื่อเวลาออกไปต่อสู้พวกเขาสามารถละทิ้งครอบครัว ลูก และภรรยาไว้เบื้องหลังได้ นี่เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงกระบวนกรยุทธธาภิวัตน์หรือกระบวนกรผลิตซ้ำที่ถูกทำให้เป็นเรื่องของทหารส่งผลต่อผู้หญิงในการเป็นผู้แบกรับภาระทั้งภายในพื้นที่ส่วนตัวและในพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่สาธารณะนั้นไม่ได้หมายถึงตลาด สถานประกอบการ หรือที่ทำงานเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงสนามรบซึ่งเคยถูกสงวนไว้ว่าเป็นพื้นที่ของนักรบชายโดยเฉพาะด้วย

ภาพที่ 2 ภาพโฆษณาชวนเชื่อในเวียดนามเหนือที่แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในช่วงสงครามเวียดนาม

ผลกระทบของสงครามต่อชีวิตของผู้หญิงยังคงเกิดขึ้นต่อเนื่องแม้ว่าสงครามจะสิ้นสุดลงในช่วงแรกหลังสงครามสิ้นสุดเป็นช่วงเวลาวิกฤตของกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดได้แก่ผู้หญิง เมื่อหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล โรงไฟฟ้า โรงนม โรงงานผลิตน้ำ ฯลฯ ถูกทำลายโดยยังไม่ได้มีการสร้างขึ้นใหม่ เป็นผลให้ผู้คนเริ่มตายจากการขาดสารอาหาร โรคภัยไข้เจ็บ ไม่เพียงเท่านั้น จากรายงานของที่ปรึกษาในหน่วยงานบริการครอบครัวและศูนย์ที่พักพิงของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายในสหรัฐพบว่าความรุนแรงภายในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นเมื่อแรงงานชายถูกเลิก

³¹⁰ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 197-98.

จ้างจากบริษัทหรือโรงงานผลิตอาวุธสงคราม แรงงานชายจำนวนหนึ่งในโรงงานผลิตอาวุธสงครามทำงานภายใต้ความเชื่อที่ว่า การสร้างอาวุธ เครื่องบินรบ ปืน รถถัง เป็นงานที่แสดงออกถึงความเป็นชาย แต่เมื่อสงครามจบและโรงงานเลิกจ้างหรือปิดตัวลงทำให้แรงงานชายเหล่านี้เกิดความตึงเครียดจากการสูญเสียข้อยืนยันความเป็นชายของตนเอง³¹¹ นั่นหมายความว่าวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญกับความรุนแรงภายในครัวเรือน³¹²

อย่างไรก็ดี เอ็นโลไม่ได้มองผู้หญิงในฐานะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม หรือผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายความมั่นคงเพียงอย่างเดียว เอ็นโลพยายามจะอธิบายให้เห็นว่า อะไรหรือใครที่ทำให้ผู้หญิงและความเป็นหญิงตกเป็นเหยื่อ? อย่างไร? ใครได้ประโยชน์จากการที่ผู้หญิงตกเป็นเหยื่อ? ใครได้ประโยชน์จากผู้หญิงและความเป็นหญิงในแง่ของความมั่นคง? การจะตอบคำถามเหล่านี้ได้ เอ็นโลยืนยันว่าผู้ศึกษาจะต้องให้ความสนใจและศึกษาชีวิตของผู้หญิงอย่างจริงจัง

6.3 เรื่องความมั่นคงระหว่างประเทศคือเรื่องส่วนตัว (The international security is personal)

ความมั่นคงระหว่างประเทศคือเรื่องส่วนตัว ดัดแปลงมาจากประโยคสรุปในงานของเอ็นโลที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือเรื่องส่วนตัว ประโยคดังกล่าวคือข้อโต้แย้งหลักในงานของเอ็นโลที่เสนอว่าการเมืองระหว่างประเทศต้องพึ่งพาชีวิตส่วนตัว เช่นกันกับที่ความมั่นคงระหว่างประเทศดำรงอยู่ได้ด้วยเรื่องส่วนตัว เอ็นโลศึกษาเรื่องส่วนตัวจากการศึกษาชีวิตประจำวันของผู้หญิงเพราะเธอเชื่อว่าหากเราให้ความสนใจชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงอย่างจริงจังมีเราจะสามารถเห็นกระบวนการของการสร้างความเป็นหญิงและความเป็นชายในทางการเมืองได้³¹³ ชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงนั้นไม่ใช่ชีวิตที่โดดเดี่ยวหากแต่เป็นชีวิตที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนและสรรพสิ่งรอบตัวเธอ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชาย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้หญิงด้วยกันเอง ความสัมพันธ์ภายในที่ทำงาน เป็นต้น การศึกษาชีวิตของผู้หญิงจะทำให้เราเห็นว่าความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากโครงสร้างทางเพศสภาพ โครงสร้างที่ผู้ชายในฐานะผู้ปกป้องเป็นผู้ที่อยู่เหนือกว่าผู้หญิงซึ่งเป็นผู้ที่ควรได้รับการปกป้อง โครงสร้างที่ให้อำนาจและอภิสิทธิ์แก่ผู้ชายและความเป็นชายมากกว่านี้เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงระดับการเมืองโลก การศึกษาชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงจะนำเราไปสู่การพิจารณาการทำงานของอำนาจว่าทำงานอย่างไร ใครเป็นผู้ใช้และได้ประโยชน์จากการใช้อำนาจในการกำหนดและรักษาโครงสร้างทางเพศสภาพนั้นไว้

³¹¹ Enloe, C. (1993). *The Morning After*, 49.

³¹² Enloe, C. (2013). *Seriously! Investigating Crashes and Crises as If Women Mattered*, 116.

³¹³ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 4.

จากการศึกษาของเอ็นโล ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโลศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศผ่านชีวิตของผู้หญิงที่มีสายสัมพันธ์และความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานความมั่นคงอย่างกองทัพของรัฐ ข้อเสนอของเอ็นโลได้แก่ กองทัพหรือฐานทัพในต่างประเทศที่ทำหน้าที่รักษาความมั่นคงของรัฐจะสามารถดำรงอยู่ได้ต้องพึ่งพากลุ่มคนที่เอ็นโลเรียกว่าผู้ติดตามค่าย (camp followers)³¹⁴ ซึ่งได้แก่ผู้หญิงของกองทัพ (base women) ผู้หญิงเหล่านี้เป็นเงื่อนไขในการดำรงอยู่ของกองทัพและเป็นหนึ่งในปัจจัยที่กำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายด้านความมั่นคงของรัฐ อีกทั้งกองทัพยังต้องอาศัยการแบ่งแยกลำดับชั้นและการเหยียดกันระหว่างผู้หญิงเหล่านี้เพื่อความมั่นคงของกองทัพ เช่น การอยู่ภายใต้ครอบครัวใหญ่ที่ชื่อว่ากองทัพ ภรรยาทหารต้องคอยสอดส่องและคัดค้านนักเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพหรือนักสตรีนิยมหญิงที่ถูกมองว่าเป็นอันตรายต่ออาชีพการงานของสามีและกองทัพ ทหารหญิงต้องดูแลลูกหญิงขายบริการกับบทบาทในการสงเคราะห์ดูแลทหารชาย เป็นต้น หลักฐานเชิงประจักษ์ที่รัฐพยายามควบคุมชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงเหล่านี้ได้แก่การใช้อำนาจในการกำหนดนโยบาย ข้อปฏิบัติ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงการรณรงค์รณรงค์ทางความคิดเพื่อให้เป็นไปตามครรลองและธำรงไว้เพื่อความมั่นคงระหว่างรัฐปิตาธิปไตย โดยเอ็นโลเรียกกระบวนการที่พยายามควบคุมชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงเหล่านี้ว่ากระบวนการยุทธธาภิวัตน์

แม้ว่าจะจะเป็นประเด็นความมั่นคงระหว่างประเทศ แต่ผู้วิจัยเห็นว่าเราสามารถทำความเข้าใจแนวทางการศึกษาและข้อเสนอที่เกี่ยวกับประเด็นความมั่นคงระหว่างประเทศของเอ็นโลได้โดยมองผ่านกรอบแว่นตาของทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม ในทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมผู้หญิงคือแรงงานในกระบวนการผลิตซ้ำที่มีหน้าที่ในการผลิตแรงงานเพื่อป้อนเข้าสู่สายการผลิตของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งถ้าหากเรามองประเด็นความมั่นคงผ่านทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม ผู้หญิงก็จะเป็นแรงงานที่คอยผลิตแรงงานเข้าสู่กองทัพที่เปรียบเสมือนโรงงานผลิตสินค้าที่มีชื่อว่าความมั่นคงของรัฐผ่านกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ โดยแรงงานหญิงที่วันนี้ถูกแบ่งออกด้วยกันเป็น 4 ประเภท ตามตารางที่ 2 ซึ่งในลำดับถัดไปผู้วิจัยจะอธิบายถึงบทบาทของแรงงานหญิงแต่ละประเภทที่ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตซ้ำแรงงานด้านความมั่นคงภายใต้กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ โดยเรียงลำดับจาก แรงงานหญิงในพื้นที่ส่วนตัวที่ไม่ได้รับค่าจ้างและได้รับค่าจ้างขึ้นก่อนเพื่อให้ผู้ศึกษาได้เห็นภาพบทบาทของผู้หญิงภายในครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นทหารหรือเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง และตามด้วยการอธิบายถึงแรงงานหญิงในพื้นที่สาธารณะทั้งที่รับค่าจ้างและไม่รับค่าจ้างเพื่อให้เห็นว่าบทบาทของแรงงานหญิงในฐานะผู้ผลิตซ้ำเป็นสิ่งที่ติดตัวพวกเธอแม้ว่าพวกเธอจะออกไปทำงานนอกบ้านหรือทำงานที่ได้ชื่อว่าเป็นงานของผู้ชาย และบทบาทดังกล่าวได้ส่งเสริมและธำรงไว้ซึ่งระบอบปิตาธิปไตยอย่างไร

³¹⁴ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?* 1.

6.3.1 แรงงานหญิงในพื้นที่ส่วนตัวที่ไม่ได้รับค่าจ้าง

ภรรยาทหารกับความมั่นคงของกองทัพและรัฐ

เมื่อกล่าวถึงเรื่องส่วนตัวภาพแรกที่ผุดขึ้นมาให้ความคิดของผู้วิจัยคือภาพของบ้าน ผู้ชาย ผู้หญิงที่อยู่กันเป็นครอบครัว ชีวิตสมรสเป็นประเด็นหนึ่งที่นักสตรีนิยมให้ความสนใจเพราะประเด็นการสมรสมักก่อให้เกิดปัญหากับผู้ร่างนโยบายความมั่นคงที่มีค่านิยมชายเป็นใหญ่ ในทางตรงกันข้าม การสมรสก็เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างหญิง ชาย เด็ก สินทรัพย์ หญิงอื่น และรัฐ³¹⁵ นักสตรีนิยมอย่างแมรี โวลสตันคราฟท์, “ซีโมน เด โบว์ว, โจเซฟิน บัตเลอร์ (Josephine Butler) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า สายสัมพันธ์ภายในชีวิตสมรสและครอบครัวเป็นเสาหลักสำคัญในการดำรงโครงสร้างของระบอบปิตาธิปไตยของรัฐ³¹⁶ จากที่กล่าวไปบ้างแล้วว่าผู้หญิงที่สมรสหรือมีคนรักเป็นทหารต้องเผชิญกับความกดดันและความคาดหวังจากกองทัพและรัฐบาลว่าการเป็นภรรยาที่ดีของทหารจะช่วยส่งเสริมหน้าที่การงานของสามีซึ่งจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพของกองทัพและความมั่นคงของรัฐ³¹⁷ แบบอย่างพื้นฐานของการเป็นภรรยาทหารที่ดีที่กองทัพปรารถนาได้แก่ ภรรยาที่ดีต้องตระหนักได้ว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับตัวเธอและความเป็นอยู่ที่ดีของครอบครัวมาจากการที่สามีทหารของเธอประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ภรรยาที่ดีต้องตระหนักว่าเธอไม่ใช่เป็นแค่ภรรยาของสามีแต่เป็นภรรยาของกองทัพ ภรรยาที่ดีคือผู้ที่ตระหนักว่าหน้าที่ของเธอในการดูแลสามีเป็นหน้าที่ที่แสดงถึงความรักชาติ (patriotic duty) ภรรยาที่ดีจะตระหนักได้ว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ภายในกองทัพนั้นมาจากเหตุผลทางด้านความมั่นคงของรัฐ ภรรยาที่ดีจะตระหนักได้ว่าผลประโยชน์และสวัสดิการจากกองทัพคือหลักประกันความมั่นคงและการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และภรรยาที่ดีคือผู้ที่สามารถจัดการเรื่องภายในบ้านและเป็นแม่ที่ดีของลูก ๆ ได้โดยไม่ต้องเป็นภาระของสามี เป็นต้น³¹⁸

การจะทำให้ภรรยาทหารยอมรับและตระหนักถึงบทบาทภรรยาทหารที่ดีนั้นกองทัพต้องเอาใจและทำให้พวกเธอรู้สึกสบายที่ได้อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่กองทัพจัดไว้ให้ ซึ่งสภาพแวดล้อมที่วุ่นวายมีส่วนสนับสนุนหน้าที่และบทบาทของภรรยาทหารในการดูแลครอบครัวและทหารผู้เป็นสามี เพื่อให้พร้อมที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ด้านความมั่นคงเพื่อชาติ ในที่นี้เมื่อพิจารณาจากทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม ภรรยาของทหารเปรียบเสมือนผู้ที่รับผิดชอบในการผลิตพลังแรงงานนอกเหนือสายพานการผลิตซึ่งในที่นี้คือทหารของกองทัพ การส่งเครื่องใช้ไฟฟ้าไปให้ฐานทัพนอกสหรัฐฯในช่วงสงคราม

³¹⁵ Enloe, C. (2017). *The Big Push*, 87.

³¹⁶ Ibid, 91.

³¹⁷ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 46-47.

³¹⁸ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 162-63.

เย็นเป็นตัวอย่างเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่ากองทัพต้องการให้กระบวนการผลิตข้าพลังแรงงานที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวของทหารดำเนินไปอย่างไม่ติดขัด³¹⁹ ทุกวันนี้กองทัพของสหรัฐฯใช้ระบบทหารอาสา การจะทำให้ให้ผู้ชายอยู่ในกองทัพและทำให้พวกเขาเห็นว่าการเป็นทหารเป็นอาชีพที่มีเกียรติ กองทัพรู้ว่าต้องทำให้ผู้หญิงของทหารมีความสุข ดังเช่นวลีที่ว่า “เมื่อภรรยามีความสุข ชีวิตก็มีความสุข” (Happy wife, happy life) เช่นเดียวกับทุนนิยม กองทัพเข้าใจถึงความสำคัญกระบวนการผลิตข้าพลังทางสังคมที่จะทำให้ให้กลไกของกองทัพเป็นไปอย่างราบรื่น

ในปัจจุบันกองทัพสหรัฐฯให้สิทธิของทหารและครอบครัวในการซื้อสินค้าโดยไม่ต้องจ่ายภาษีในร้านค้าสวัสดิการของกองทัพ³²⁰ และกองทัพยังมอบสิทธินี้ให้กับทหารและครอบครัวของทหารต่างชาติหรือทหารแลกเปลี่ยนที่ไปทำงานหรือศึกษาวิชาทหารที่สหรัฐฯด้วย ผู้วิจัยเองเคยได้ใช้สิทธิดังกล่าวครั้งเมื่อตามบิดาไปศึกษาวิชาทหารที่สหรัฐฯในปี 2006 การได้ไปเห็นและมีประสบการณ์ด้วยตนเองครั้งนั้นทำให้เข้าใจข้อเสนอของเอ็นโวลได้ดียิ่งขึ้น เพราะร้านค้าสวัสดิการที่กองทัพจัดให้ทหารและครอบครัวนั้นไม่ใช่เป็นแค่ร้านสะดวกซื้อเล็ก ๆ แต่เทียบเท่ากับห้างสรรพสินค้าย่อม ๆ ภายในกองทัพ ราคาของสินค้านอกจากจะถูกกว่าร้านค้านอกกองทัพแล้วทหารและครอบครัวยังสามารถซื้อได้โดยไม่ต้องเสียภาษี สิ่งที่น่าประหลาดใจในตอนนั้นแต่ไม่แปลกใจในตอนนี่คือบทสนทนาในห้องที่จัดให้ภรรยาทหารต่างชาติมาพบปะกันทุกวันอังคาร เมื่อเหล่าภรรยาถูกถามว่าพวกเขาประทับใจอะไรมากที่สุดในการติดตามสามีทหารมาศึกษาต่อในครั้งนี้ คำตอบที่ภรรยาหลายคนตอบคือการได้ไปจับจ่ายซื้อของในร้านค้าสวัสดิการ ซึ่งก็ไม่แปลกใจอีกว่าทำไมฐานทัพอเมริกันทั้งในและต่างประเทศตั้งแต่ขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ส่วนมากจะมีพิมพ์เขียวและระบบแฟรนไชส์เดียวกัน อีกทั้งยังได้รับการออกแบบให้เป็น "เมืองอเมริกัน" ในเขตชานเมืองพร้อมความสะดวกสบายที่จำเป็นทั้งหมด³²¹

³¹⁹ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 142.

³²⁰ Ibid, 144.

³²¹ Gillem, M. L. (2007). *America Town: Building the Outposts of Empire*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.

ภาพที่ 3 ร้านค้าสวัสดิการของกองทัพบกและกองทัพอากาศ (Army and Air Force Exchange Service: AAFES) ในฐานทัพของกองทัพอากาศสหรัฐในเมืองโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น

อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพและภรรยาทหารไม่ได้เป็นความสัมพันธ์ที่ราบรื่นเสียทีเดียวนัก ปัญหาการหย่าร้างของครอบครัวทหารส่งผลต่อภาพลักษณ์ของกองทัพเมื่อผู้หญิงกลุ่มหนึ่งที่เป็นทั้งภรรยาและอดีตภรรยาออกมาเรียกร้องในสิ่งที่พวกเธอเห็นว่าไม่เป็นธรรม การหย่าร้างกับสามีทหารทำให้พวกเธอต้องแบกภาระในสิ่งที่กองทัพเคยจัดสรรไว้ให้เป็นสวัสดิการของครอบครัวทหาร มุมมองของผู้หญิงที่เห็นว่าประเด็นดังกล่าวไม่เป็นธรรมเพราะที่ผ่านมาในระหว่างที่ชีวิตสมรสของพวกเธอยังอยู่ พวกเธอดูแลสามีจนก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ประคับประคองสามีที่กลับมาจากสนามรบพร้อมบาดแผลทางร่างกายและจิตใจ อุทิศตนทำงานที่ไม่ได้รับค่าจ้างของกองทัพ แต่เมื่อถึงวันที่ต้องหย่าร้างพวกเธอไม่ได้สูญเสียแค่สามีแต่ยังเสียสวัสดิการด้านต่าง ๆ เช่น บ้าน การรักษาพยาบาล ส่วนลดในร้านค้าสวัสดิการ นั่นทำให้ในเวลาต่อมารัฐบาลมีการสั่งการให้กองทัพเปลี่ยนกฎเกณฑ์สำหรับภรรยาและอดีตภรรยาของทหาร แต่อย่างไรก็ตามกองทัพเริ่มเห็นแล้วว่าภรรยาทหารมีโอกาที่จะเป็นตัวปัญหา ดังนั้นกองทัพจึงพยายามจัดการกับปัญหาโดยการปรับมโนทัศน์ที่ใช้ในการสร้างฐานทัพในต่างแดนฐานทัพแบบใหม่ขึ้นมาเรียกว่า เดอะ ลิลี่ แพด (the lily pad) ลักษณะของลิลี่ แพด ได้แก่ ที่พักอาศัยไม่ใช่ที่พักเขตชานเมือง ไม่มีสนามหญ้า ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสันทนาการต่าง ๆ เช่น ดิสโก ลานโบว์ลิ่ง หรือสนามกอล์ฟให้ทหารได้ผ่อนคลาย และที่สำคัญคือไม่มีภรรยา³²² สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมองว่าภรรยาทหารเป็นปัญหาดังนั้นการตัดภรรยาออกคือการแก้ปัญหาที่ง่ายและเร็วที่สุด

³²² Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 145-46.

จากตัวอย่างที่กล่าวไปน่าจะพอที่จะอนุมานได้ว่ากองทัพไม่ได้มองว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและชีวิตคู่ของทหารเป็นแค่เรื่องภายในครอบครัวหรือเรื่องส่วนตัว แต่เรื่องดังกล่าวสามารถส่งเสริมศักยภาพของกองทัพและความมั่นคงของชาติ ในทางกลับกันหากครอบครัวของทหารมีปัญหาในสายตาของผู้บังคับบัญชาปัญหาภายในครอบครัวก็อาจจะขยายกลายเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของรัฐที่กองทัพต้องพยายามตัดไฟตั้งแต่ต้นลม การที่รัฐและกองทัพใช้อำนาจในการจัดการและควบคุมชีวิตสมรสของทหารหมายความว่าความมั่นคงของรัฐและศักยภาพของกองทัพต้องพึ่งพาความราบรื่นในชีวิตสมรสของทหารและผู้ที่จะทำให้ชีวิตสมรสหรือชีวิตส่วนตัวภายในบ้านของทหารก็คือหญิงอันเป็นที่รักของพวกเขา แต่ทั้งนี้ไม่ใช่ผู้หญิงทุกคนที่สมรสกับทหารจะกลายเป็นภรรยาทหารที่ดีอย่างที่กองทัพคาดหวังไว้ และเมื่อกองทัพเริ่มมองว่าพวกเขาอาจจะกลายเป็นภัยคุกคามภายในกองทัพ วิธีการที่ง่ายที่สุดคือการตัดพวกเธอออกเสียตั้งแต่แรก

6.3.2 แรงงานหญิงในพื้นที่ส่วนตัวที่ได้รับค่าจ้าง

หญิงขายบริการกับกระบวนการยุทธศาสตร์ชีวิต

เมื่อเรื่องในพื้นที่ส่วนตัวไม่ได้เป็นแค่เรื่องส่วนตัว รัฐและกองทัพตระหนักดีว่าเรื่องส่วนตัวสามารถส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการทำงานหรือการปฏิบัติการกิจ กองทัพจึงให้ความสำคัญกับชีวิตสมรสของทหารโดยการยกย่องบรรดาแม่บ้านที่ปรนนิบัติดูแลสามีผู้เป็นทหารและประพฤติตนตามครรลองของกองทัพ ทั้งนี้เมื่อทหารต้องไปปฏิบัติการกิจหรือไปประจำการในฐานทัพต่างแดนที่ไม่สามารถพาครอบครัวและภรรยาไปด้วยได้ กองทัพจึงพยายามที่จะทำให้ทหารอยู่ดีมีสุขเหมือนตอนที่พวกเขามีบ้านอยู่กับครอบครัว แม้ว่ากองทัพจะจัดสรรปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่กิน ที่อยู่ที่หลับ ที่นอน ให้แก่ทหารอย่างเพียงพอ กองทัพก็ตระหนักดีว่าทหารในฐานะมนุษย์ไม่ใช่เครื่องจักรที่ต้องการเติมพลังแค่การได้กินอยู่หลับนอน พวกเขามีความต้องการเพศที่ต้องการจะปลดปล่อยตามธรรมชาติ ดังนั้นกองทัพจึงต้องหาวิธีการที่จะทำให้ทหารได้ผ่อนคลายความตึงเครียดภายในร่างกายที่อาจจะส่งผลกระทบต่อปฏิบัติการกิจ

การปฏิรูปกองทัพในทศวรรษที่ 1860 ถึง 1870 มีแนวคิดที่ว่าทหารจะเป็นผู้ชายที่แท้จริงทหารต้องได้รับการตอบสนองความต้องการทางเพศ การทำภรรยาหรือหญิงอันเป็นที่รักทำให้ความต้องการข้อนี้ของทหารไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ แต่ผู้บังคับบัญชาก็เห็นว่ากิจกรรมที่จะปลดปล่อยความต้องการทางเพศของทหารมีหลายรูปแบบและกิจกรรมทางเพศบางรูปแบบก็สามารถกลายเป็นภัยคุกคามต่อประสิทธิภาพของกองทัพได้ เช่น รูปแบบความสัมพันธ์หรือกิจกรรมทางเพศแบบเพศเดียวกัน (homosexual) ในสายตาของผู้บังคับบัญชาการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศเดียวกันในทางใดทางหนึ่งจะทำให้ผู้ชายดูเป็นชายน้อยลงและอาจจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการ

เป็นนักรบเพื่อชาติ ในทางตรงกันข้ามผู้บังคับบัญชาที่เกรงว่าการที่ทหารจะไปมีสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้ามจะส่งผลต่อความจงรักภักดีของทหารต่อชาติบ้านเมืองเช่นเดียวกับสุขภาพของทหารที่อาจจะอ่อนแอลงจากการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สภาพการณ์ระหว่างทางเลือกที่ส่งผลเสียทั้งคู่นี้ทำให้กองทัพพยายามที่จะหาทางว่าจะทำอย่างไรที่จะทำให้ทหารในกองทัพได้รับการตอบสนองความต้องการทางเพศที่เพียงพอและความสัมพันธ์ทางเพศนั้นจะไม่ส่งผลต่อปฏิบัติการและภารกิจของกองทัพ³²³

ในช่วงเวลาสงคราม หลังสงคราม หรือในช่วงสันติสุข เรื่องทางเพศและกองทัพมีความเกี่ยวพันกันอย่างต่อเนื่อง ความคิดหรือคติในการจัดการเรื่องทางเพศกับความเป็นทหารเป็นสิ่งที่กำหนดระเบียบทางสังคมภายในกองทัพโดยเฉพาะฐานทัพในต่างประเทศกับชีวิตของผู้หญิงที่อยู่ในเมืองนั้น เมื่อทหารต้องเดินทางหรือไปประจำการในต่างแดนในทางหนึ่งพวกเขาก็คือนักท่องเที่ยวในที่ที่ไป นักท่องเที่ยวที่ต้องการที่จะผ่อนคลายและมีประสบการณ์แปลกใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับหญิงบริการเป็นความสัมพันธ์บนพื้นฐานของการปกครอง หญิงบริการโดยเฉพาะในต่างประเทศมีบทบาทในการค้าเงินความเป็นชายของทหารต่างชาติและสร้างภาพลักษณ์ทหารต่างชาติในฐานะผู้พิทักษ์และผู้ปกป้อง ทหารเองก็เรียกร้องและคาดหวังความยินยอมหรือความจำนนจากหญิงบริการ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงอำนาจของทหารเหนือร่างกายของผู้หญิงในท้องถิ่น อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลและอำนาจทางการเมืองของสหรัฐอเมริกาในระบบระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น การเผชิญหน้าภายใต้เรื่องเพศระหว่างทหารอเมริกันและหญิงสาวชาวฝรั่งเศสในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การรับรู้ของทหารจีไอสหรัฐฯต่อเรือนร่างและเพศส่งผลต่อการประเมินเรื่องเพศในเชิงลบ ทหารจีไอรู้สึกประหลาดใจเมื่อเห็นว่าผู้ชายฝรั่งเศสจะปัสสาวะที่ไหนเมื่อไรก็ได้โดยที่ผู้หญิงฝรั่งเศสเองก็ไม่ได้รู้สึกอะไรและยังโบกมือทักทายกันเป็นปกติ อีกทั้งทหารอเมริกันยังตกตะลึงกับความอดทนอดกลั้นของชาวฝรั่งเศสที่มีต่อศิลปะที่โป๊เปลือยและการแสดงออกทางเพศที่รุนแรงของหญิงบริการ นั่นทำให้ทหารอเมริกันเริ่มหมกมุ่นกับทัศนคติทางเพศของชาวฝรั่งเศสและพวกเขาเริ่มมองว่าผู้หญิงฝรั่งเศสสามารถเรียกมา “ใช้บริการ” เป็นเรื่องง่ายเพียงแค่พวกเขากระดิกนิ้ว และราคาสำหรับการซื้อบริการนั้นมีค่าเท่ากับบุหรี่ปริมาณเพียงซองเดียว³²⁴

เอ็นโลกล่าว่าการสำรวจการค้าประเวณีในพื้นที่ที่มีฐานทัพไปประจำการมีความสำคัญ 5 ประการ ประการแรกได้แก่การที่ชีวิตประจำวันของผู้หญิงในบริเวณนั้นได้รับผลทั้งทางตรงและ

³²³ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 22-23.

³²⁴ Roberts, M. L. (2013). *What Soldiers Do: Sex and the American GI in World War II France*. Chicago: The University of Chicago Press, 54.

ทางอ้อมจากสถาบันทหาร ประการที่สอง ความคาดหวังและจินตนาการของผู้ชายที่มีต่อตัวผู้หญิงเป็นตัวกำหนดการมีส่วนร่วมของแต่ละฝ่ายในการค้าประเวณี ประการที่สาม นโยบายของกองทัพเกี่ยวกับการซื้อบริการทางเพศของทหารเป็นสิ่งที่สะท้อนคุณลักษณะความเป็นชายที่เหมาะสมต่อภารกิจของกองทัพ ประการที่สี่ นโยบายต่อเรื่องทางเพศของกองทัพเป็นตัวกำหนดนโยบายต่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศพันธมิตร ประการสุดท้าย การให้ความสนใจต่อนโยบายเรื่องเพศของกองทัพต่างชาติจะช่วยให้เราเข้าใจว่าทำไมนักต่อสู้ในขบวนการชาตินิยมถึงให้ความสนใจนโยบายเรื่องเพศของทหารต่างชาติมากกว่าการค้าประเวณีภายในรัฐโดยคนในรัฐของตัวเอง³²⁵ เอ็นโลธบายประเด็นนี้โดยยกตัวอย่างเรื่องผ่านมาตรการทางด้านสุขอนามัยและการควบคุมโรคระบาด ในปี 1864 รัฐสภาชายล้วนของสหราชอาณาจักรได้ตรากฎหมายการควบคุมโรคระบาดเพื่อดูแลสุขอนามัยของทหารในกองทัพผ่านการควบคุมสุขอนามัยและร่างกายของผู้หญิงขายบริการโดยเฉพาะในพื้นที่ที่กองทัพเรือและกองทหารรักษาการณ์ประจำอยู่อย่างเช่นเมือง โคลเชสเตอร์ (Colchester) และพอร์ตส์เมาท์ (Portsmouth)³²⁶ สหรัฐฯเองก็ใช้มาตรการเดียวกันเมื่อครั้งส่งฐานทัพไปประจำในเกาหลีใต้ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยสหรัฐฯได้กดดันให้รัฐบาลเกาหลีใต้ออกมาตรการทางด้านสุขอนามัยและบังคับใช้กับผู้หญิงขายบริการชาวเกาหลีใต้นั้น เช่น การตรวจโรคและตรวจสุขภาพหญิงขายบริการสัปดาห์ละ 2 ครั้ง³²⁷ นอกจากนั้นการระบาดของโรคเอดส์ในระดับโลกในช่วงทศวรรษที่ 1990 ได้ทำให้นานาประเทศหันมาใช้วิธีการกำหนดมาตรการสุขอนามัยโดยมีกฎหมายการควบคุมโรคติดต่อของอังกฤษปี 1864 เป็นต้นแบบ ความพยายามในการควบคุมเรื่องทางเพศของผู้หญิงในระดับโลกโดยการโยนภาระให้กับผู้หญิงบริการถูกขับเคลื่อนภายใต้ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงบริการคือกลุ่มคนที่แพร่ไวรัสเชชไอวี (HIV) และ ความต้องการทางเพศของผู้ชาย (sex drive) โดยเฉพาะทหารที่ต้องจากบ้านจากคนรักเป็นเรื่องธรรมชาติ ดังนั้นการที่ผู้ชายไปซื้อบริการทางเพศจากผู้หญิงบริการจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้³²⁸

ในมุมมองของผู้วิจัย กฎหมายและมาตรการด้านสุขอนามัยคือหลักฐานที่ยืนยันว่ากองทัพและรัฐให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางเพศของทหาร โดยรัฐมองว่าสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงของทหารที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติภารกิจขึ้นอยู่กับร่างกายของหญิงบริการที่ทหารมีความสัมพันธ์ทางเพศ และมาตรการดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกรณีของสหรัฐฯและเกาหลีใต้เห็นได้ชัดว่าเกาหลีใต้มองว่าความมั่นคงของรัฐขึ้นอยู่กับการณ์อยู่ของ

³²⁵ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 51.

³²⁶ Ibid, 54; Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 157-58.

³²⁷ Moon, K. H. S. (1997). *Sex Among Allies: Military Prostitution in U.S./Korea Relations*, Chapter 3.

³²⁸ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 71.

ฐานทัพสหรัฐฯ ในประเทศ รัฐบาลเกาหลีจึงต้องออกมาตรการทางด้านสุขอนามัยที่บังคับใช้เฉพาะหญิงบริการชาวเกาหลีในแง่หนึ่งเพื่อให้สหรัฐฯมั่นใจว่าผู้หญิงบริการไม่ใช่ภัยคุกคามของกองทัพและทหารอเมริกันจะปลอดภัยจากโรคติดต่อ ในอีกแง่หนึ่งเกาหลีได้ก็จะมีหลักประกันด้านความมั่นคงว่ากองทัพสหรัฐฯจะยังคงอยู่และทหารอเมริกันจะมีสุขภาพที่แข็งแรงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของเกาหลีได้ด้วย นอกจากนี้การดำเนินนโยบายด้านสุขอนามัยให้สอดคล้องกับความมั่นคงของชาติแล้ว เกาหลีได้ยังได้สร้างความคิดให้หญิงบริการรู้สึกภูมิใจว่างานของพวกเธอเป็นเสมือนทูตส่วนบุคคลที่สานสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ ดังนั้นหากเราให้ความสนใจและศึกษาชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงบริการกับทหารผ่านทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมเราจะเห็นว่าผู้หญิงบริการเหล่านี้ทำหน้าที่แทนภรรยาหรือคนรักของทหารต่างชาติในการให้บริการทางเพศ งานบริการของพวกเธอเป็นงานที่ช่วยลดความต้องการทางด้านร่างกายและอารมณ์ที่กองทัพไม่สามารถจัดหาให้ได้ (อย่างเป็นทางการ) แม้ว่าพวกเธอจะต้องออกมาทำงานนอกบ้านและได้รับค่าตอบแทน แต่บทบาทงานของพวกเธอคือการทำหน้าที่แทนผู้หญิงที่อยู่ในครัวเรือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมองว่าหญิงบริการคือแรงงานหญิงในกระบวนการยุทธศาสตร์ที่ทำงานในพื้นที่ส่วนตัว (ของทหาร) และได้รับค่าตอบแทนที่ช่วยให้ชีวิตของทหารภายในกองทัพหรือฐานทัพต่างแดนอยู่ดีมีสุขและมีความพร้อมที่จะปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเต็มศักยภาพ

ช่องและสถานบริการทางเพศเปรียบเสมือนมรดกที่ฐานทัพต่างชาติทิ้งไว้หลังจากสงครามสิ้นสุดลง ในช่วงหลังสงครามเวียดนามภูมิภาคเอเชียกลายเป็นที่อุตสาหกรรมการค้าประเวณีเติบโตอย่างรวดเร็ว ผู้หญิงเอเชียถูกเอาเปรียบทางเพศจากการร่วมมือกันระหว่างแนวคิดของทหารกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การขยายตัวของกองทัพและการพัฒนาของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกลุ่มทุนต่างประเทศที่ได้รับความชอบธรรมจากรัฐบาลท้องถิ่นที่อยากจะได้เงินทุนเพื่อปราบปรามกลุ่มต่อต้านภายในประเทศ³²⁹ ไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่กระบวนการยุทธศาสตร์นี้ได้ปูทางให้กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางเพศ กองทัพไทยกลายเป็นหนึ่งในผู้เล่นคนสำคัญในอุตสาหกรรมการค้าประเวณีในช่วงสงครามเย็น³³⁰ การท่องเที่ยวของไทยเติบโตจากการที่สหรัฐฯขยายฐานทัพเข้ามาในประเทศ สหรัฐฯสร้างฐานทัพส่วนมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและสร้างฐานทัพระเบิดเพื่อใช้ในการจู่โจมเวียดนามและกัมพูชา ส่วนในทางภาคใต้ทะเลและชายหาดของไทยได้กลายเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวในเครื่องบิน³³¹ และในกรุงเทพฯเป็นที่รู้จักดีในหมู่ทหารต่างชาติว่าถ้าหากต้องการหากิจกรรมทางเพศเพื่อการผ่อนคลายพวกเขาต้อง

³²⁹ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 37.

³³⁰ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 70.

³³¹ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 42-43.

ไปที่พัฒนาพงษ์ ในหนังสือเรื่อง Bananas, Beaches, and Bases: Making Feminist Sense of International Politics เอ็นโลกล่าวถึงพัฒนาพงษ์ในสถานะสถานที่ที่เป็นจุดหมายของชายและทหารต่างชาติที่ต้องการจะซื้อบริการทางเพศ รัฐบาลไทยในช่วงทศวรรษที่ 1980 ยึดเอาการท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศ ถึงแม้ในปี 1960 รัฐบาลไทยจะออกพระราชบัญญัติห้ามการค้าประเวณีในปี 1960 แต่หลังจากนั้น 6 ปีได้มีการตัดข้อห้ามนั้นออกโดยการผ่านร่างกฎหมายสถานบันเทิงที่เปิดช่องว่างให้ร้านอาหาร ร้านกาแฟสามารถทำการค้าประเวณีได้ นั่นทำให้ในช่วงต้นทศวรรษ 1980 มีการประเมินว่ากรุงเทพฯมีร้านนวด 119 แห่งร้านตัดผมและร้านนวด 119 ร้าน ไนท์คลับ 97 แห่ง ชอง 248 แห่งและร้านอาหารดิสโก้ 394 แห่งซึ่งขายบริการทางเพศให้แก่ลูกค้าชาย³³² หลังจากมีการออกพระราชบัญญัติสถานบันเทิง ในปี 1969 ริค เมนาร์ด (Rick Menard) อดีตนักบินประจำกองทัพอากาศของสหรัฐฯได้เปิดสปอร์ตคลับแห่งแรกชื่อว่า กรองด์ ปรีซ์ (Grand Prix) บนถนนพัฒนาพงษ์ซึ่งต่อมากลายเป็นสถานบันเทิงชื่อว่า กรองด์ ปรีซ์ บาร์ ภายในบาร์มีการเปิดเพลงผ่านตู้เล่นเพลงแล้วให้ผู้หญิงขึ้นไปเต้นบนเวที เมื่อตำรวจได้เข้าตรวจค้นและแจ้งข้อหาเมนาร์ดว่าเขาไม่มีใบอนุญาตประกอบสถานบันเทิง เมนาร์ดได้ให้การปฏิเสธว่ากรองด์ ปรีซ์ บาร์เป็นแค่ร้านอาหารที่เปิดเพลง ส่วนผู้หญิงที่ขึ้นไปเต้นพวกเธอขึ้นไปเต้นเอง หลังจากนั้นเองด้วยเหตุผลดังกล่าวและช่องว่างทางกฎหมาย บาร์อะโกโก (a go go bar) จึงได้ถือกำเนิดขึ้น

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัยได้ลงไปสำรวจพัฒนาพงษ์และศึกษาประวัติความเป็นมาผ่านพิพิธภัณฑ์พัฒนาพงษ์แล้วพบว่า พัฒนาพงษ์ไม่ได้เป็นแค่แหล่งรวมสถานบันเทิงและการค้าประเวณี ช่วงสงครามเย็นพัฒนาพงษ์เคยเป็นที่ตั้งของบริษัทต่างชาติในไทย เช่น บริษัทน้ำมันคาลเท็กซ์ (Caltex) บริษัทน้ำมันเชลล์ (Shell) สำนักงานของสายการบินแอร์ฟรานซ์ (Air France) และ แพนแอม (Pan Am) เป็นต้น คุณเกรียงศักดิ์ คะศรีทอง เจ้าหน้าที่และผู้บรรยายประจำพิพิธภัณฑ์พัฒนาพงษ์ซึ่งในอดีตเคยทำงานเป็นล่ามให้กองทัพสหรัฐฯในช่วงสงครามเวียดนามได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าพัฒนาพงษ์นอกจากจะเป็นที่สังสรรค์ของทหารอเมริกันแล้วยังเคยเป็นศูนย์บัญชาการลับของหน่วยข่าวกรองของสหรัฐฯ (Central Intelligence Agency: CIA) เจ้าหน้าที่หน่วยข่าวกรองหรือที่รู้จักกันในนามว่ากลุ่มเนคไทดำ เสื้อเชิ้ตขาว (black tie, white shirt) ใช้การมาสังสรรค์และการมาเที่ยวผู้หญิงเป็นฉากบังหน้าในการมาประชุมลับในแต่ละครั้ง คุณเกรียงศักดิ์ยังบอกกับผู้วิจัยอีกว่าไม่มีใครสงสัยผู้หญิงบริการพวกนี้ ไม่มีใครคิดว่าผู้ชายจะใช้กระโปรงของผู้หญิงเป็นที่ซ่อนตัว สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าความมั่นคงของรัฐไม่ได้พึ่งพิงเฉพาะร่างกายของผู้หญิงบริการในการเป็นที่ระบายนความเครียดของทหารในกองทัพ แต่รัฐยังใช้

³³² Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 73.

ประโยชน์จากความเป็นหญิงของผู้หญิงบริการที่คนทั่วไปมักจะมองว่าไม่มีความเกี่ยวข้องประเด็นความมั่นคงในการดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงอีกด้วย

ภาพที่ 4 เจ้าหน้าที่หน่วยข่าวกรองที่มาพบปะกันในบาร์แห่งหนึ่งย่านพัฒน์พงษ์

ภาพที่ 5 อาคารพาณิชย์ในซอยพัฒน์พงษ์ที่ในอดีตเคยเป็นบาร์อะโกโกและเป็นฐานปฏิบัติการลับของหน่วยข่าวกรองสหรัฐฯ ปัจจุบันกลายเป็นร้านพิซซ่าและโรงแรมขนาดเล็ก

6.3.3 แรงงานหญิงในพื้นที่สาธารณะที่ไม่ได้รับค่าจ้าง

อาสาสมัครภายในกองทัพ

ความมั่นคงของรัฐที่ขึ้นอยู่กับความมั่นคงทางการทหารและเสถียรภาพของกองทัพนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายความมั่นคง ความสามารถของทหาร และเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเสถียรภาพภายในกองทัพหรือฐานทัพต่าง ๆ ด้วย การจัดระเบียบภายในกองทัพไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากทหารภายในกองทัพเท่านั้นเพราะในกองทัพเองก็เหมือนกับชุมชนกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้มีแค่ทหารแต่ประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายทางเชื้อชาติ ชนชั้น หน้าที่การงาน สมาชิกภายในกองทัพก็เหมือนกับสมาชิกในครอบครัวและสังคมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการจะจัดระเบียบภายในกองทัพนอกจากจะต้องอาศัยกฎเกณฑ์แล้วยังต้องอาศัยการบูรณาการจากผู้ที่มาจากสาขาอาชีพอื่น ๆ ด้วย เช่น แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา เจ้าหน้าที่ด้านสวัสดิการ เป็นต้น

จากการศึกษาของเอนโล ผู้วิจัยพบว่าแรงงานหญิงในพื้นที่สาธารณะที่ไม่ได้รับค่าจ้างที่เอนโลกล่าวถึงได้แก่ กลุ่มแม่บ้านอาสาสมัครภายในกองทัพหรือในฐานทัพต่างแดนของรัฐที่ช่วยให้ชีวิตของทหารและผู้คนภายในฐานทัพมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ในที่นี้เอนโลยกตัวอย่างการดำรงอยู่ของกองทัพสหราชอาณาจักรที่ต้องพึ่งพา อาสาสมัคร พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งส่วนมากเป็นผู้หญิงของสมาคม Soldiers, Sailors and Air Force Association: SSAFA กับ แพทย์ จิตแพทย์ เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ เจ้าหน้าที่ครอบครัว เจ้าหน้าที่ภาคทัณฑ์ซึ่งส่วนมากเป็นผู้ชายเพื่อจัดการกับปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นภายในกองทัพ SSAFA ก่อตั้งขึ้นในปี 1885 ท่ามกลางเจ้าหน้าที่ผู้หญิงที่ทำงานใน SSAFA ส่วนมากจะเป็นภรรยาของทหารหรือเจ้าหน้าที่ภายในกองทัพ ผู้หญิงอาสาสมัครเหล่านี้ถูกทำให้เชื่อว่าพวกเธอเหมาะสมกับตำแหน่งอันมีเกียรตินี้เพราะพวกเธอคือผู้หญิง พวกเธอคือชนชั้นกลาง และพวกเธอเป็นคนในที่รู้ถึงปัญหาชีวิตภายในกองทัพดีกว่าคนภายนอก³³³ สำหรับผู้วิจัยแล้วผู้หญิงเหล่านี้จึงเปรียบเสมือนผู้ผลิตซ้ำพลังแรงงานของกำลังพลเพื่อให้พวกเขาสามารถออกไปปฏิบัติหน้าที่ผู้รักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐในระบบระหว่างประเทศ ไม่เพียงเท่านั้น ภรรยาและคนรักของทหารไม่ได้เป็นแรงงานที่ผลิตซ้ำที่อยู่แต่ภายในครอบครัวของตัวเองเพราะสำหรับกองทัพแล้วพวกเธอ คือแรงงานราคาถูกรหรือในบางครั้งคือแรงงานที่ไม่มีค่าตอบแทนที่นอกจากจะต้องรับผิดชอบงานภายในครอบครัวและเป็นภรรยาที่ดีตามความคาดหวังของกองทัพแล้ว พวกเธอยังต้องทำงานให้กับกองทัพในฐานะอาสาสมัคร บทบาทดังกล่าวส่งผลให้กองทัพหรือฐานทัพในต่างแดนสามารถดำรงอยู่ในฐานะชุมชนที่พึ่งพาตัวเองได้ (self-

³³³ Enloe, C. (1983). Does Khaki Become You?, 62-63; Enloe, C. (2000). Maneuvers, 166.

sufficient community)³³⁴ งานอาสาสมัครที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนนี้ได้ฝึกเหล่าภรรยาทหารไว้กับกองทัพแม้ว่าสามีของพวกเธอจะไปประจำการที่ฐานทัพต่างแดนซึ่งนั่นส่งผลให้กองทัพที่พวกเธอทำงานให้ยังสามารถดำรงความเป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ต่อไป³³⁵ ในปี 1980 การเพิ่มขึ้นของอัตราทหารในกองทัพที่สมรสกับพลเรือนนำมาซึ่งปัญหาความรุนแรงภายในครอบครัวของทหารในกองทัพ แต่เจ้าหน้าที่ใน SSAFA เช่น พยาบาลและนักสังคมสงเคราะห์ก็ไม่ได้มีอำนาจในการตัดสินใจในการแก้ปัญหา ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจคือผู้บังคับบัญชาสูงสุดประจำกรมกองนั้น ๆ³³⁶

6.3.4 แรงงานหญิงในพื้นที่สาธารณะที่ได้รับค่าจ้าง

ทหารหญิงกับการดำรงอยู่ของแนวคิดชายเป็นใหญ่ในกองทัพ

ข้อสังเกตประการหนึ่งเมื่อกล่าวถึงเรื่องสงครามและความมั่นคงได้แก่ ไม่ว่าในรัฐหรือสังคมจะมีวัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสังคม หรือบทบาททางเพศสภาพของปัจเจกที่แตกต่างกันเพียงใด พอเป็นเรื่องของสงครามความแตกต่างที่มีอยู่เหล่านั้นดูจะอันตรายหายไป³³⁷ สงครามมักจะกลายเป็นเรื่องของผู้ชายเสมอไม่ว่าสงครามจะเกิดขึ้นที่ไหนหรือเมื่อใด นั่นหมายความว่าผู้หญิงมักจะถูกผลักออกหรือไม่ถูกนับว่าเกี่ยวข้องในสงครามและประเด็นความมั่นคงของรัฐ บทบาทของผู้หญิงที่มักจะถูกคาดหวังจากสังคมคือบทบาทของภรรยา คนรัก มารดาที่รอคอยเหล่าชายชาติทหารที่ไปออกรบกลับมาและพร้อมที่จะรักษาบาดแผลของพวกเขาจากสงคราม ผู้หญิงไม่ได้ถูกมองว่าการเป็นทหารคือหน้าที่ของพวกเธอ³³⁸ แม้แต่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การรับผู้หญิงเข้าเป็นทหารเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีที่ผู้ชายจากกลุ่มชาติพันธุ์หรือเชื้อชาติที่แตกต่างกันไม่สามารถสนองความต้องการของกองทัพได้ แต่เมื่อสงครามจบลงทหารหญิงเหล่านี้ก็จะถูกผลักให้กลับไปสู่ครัวเรือนเช่นเดิม³³⁹ แต่หลังจากการสิ้นสุดของสงครามเย็นและการยกเลิกการเกณฑ์ทหารในหลายประเทศทำให้จำนวนของทหารหญิงที่ประจำการในกองทัพของแต่ละประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี 2005 กองทัพของออสเตรเลียและสหราชอาณาจักรมีจำนวนทหารหญิงประจำกองทัพเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13 จากร้อยละ 10 ในรัสเซียหลังสงครามเย็นกองทัพก็เริ่มรับผู้หญิงเข้าเป็นทหารประจำการโดยในปี 2003 มีทหารหญิงประจำการกองทัพรัสเซียจำนวนร้อยละ 10 ประเทศที่มีทหารหญิงในกองทัพมากที่สุดคือร้อยละ 24

³³⁴ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 48; Enloe, C. (2014b). *Bananas, Beaches, and Bases*, 145.

³³⁵ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 61-62.

³³⁶ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 167.

³³⁷ Goldstein, J. S. (2001). *War and Gender*, 9.

³³⁸ Carter, A. (1998). Should Women Be Soldiers or Pacifists? In L. A. Lorentzen & J. Turpin (Eds.), *The Women and War Reader*. Albany, NY: New York University Press, 33.

³³⁹ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 123.

แก่ นิวซีแลนด์ เยอรมนี แคนาดา และฝรั่งเศส ตามมาด้วยแอฟริกาใต้ที่มีจำนวนทหารหญิงประจำกองทัพ ร้อยละ 21 ส่วนในสหรัฐอเมริกาอัตราส่วนของทหารหญิงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 จากร้อยละ 2 ในช่วงสงครามเวียดนามเป็นร้อยละ 15 ในปี 2004 ซึ่งเป็นช่วงที่สหรัฐฯ บุกเข้าอิรัก³⁴⁰

ในหลาย ๆ ประเทศที่มีการยกเลิกการเกณฑ์ทหารหันมาเปิดรับผู้หญิงเป็นทหารโดยให้ความสนใจหญิงสาวในวัยเรียนที่กำลังศึกษาช่วงมัธยมปลายและมหาวิทยาลัยเพราะกองทัพสมัยใหม่จำเป็นต้องพึ่งพาความรู้ความสามารถในทางวิชาการและมีทักษะทางคณิตศาสตร์ อีกทั้งในปัจจุบันหลายประเทศมีอัตราของผู้หญิงที่สำเร็จการศึกษาทั้งในระดับมัธยมและอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น³⁴¹ ในทศวรรษที่ 1990 กระทรวงกลาโหมของสหรัฐฯ ได้จัดโปรแกรมอบรมเจ้าหน้าที่กองหนุนรุ่นเยาว์ (Junior Reserve Officer Training Corps: JROTC) โดยการจัดกิจกรรมและการให้ความรู้ไปควบคู่กับการเรียนการสอนภายในโรงเรียนโดยไม่มีข้อแลกเปลี่ยน ต่างกับโครงการอบรมเจ้าหน้าที่กองหนุน (Reserve Officer Training Corps: ROTC) ที่ผู้เข้าร่วมโครงการต้องเป็นทหารหลังจากจบการศึกษา เป้าหมายของ JROTC คือการสร้างทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับกองทัพให้แก่เยาวชนเพื่อที่ว่าพวกเขาจะได้เข้าร่วมกองทัพในอนาคต แดเนียล กรีน (Danielle Green) คือทหารหญิงที่ผ่านโปรแกรม JROTC และเข้าประจำการในกองทัพสหรัฐฯ ในวัย 26 เพราะเธอเห็นว่ากองทัพจะสามารถให้ในสิ่งที่เธอและครอบครัวต้องการได้³⁴²

การเพิ่มขึ้นของจำนวนทหารหญิงในกองทัพในแง่หนึ่งดูเหมือนว่าผู้หญิงจะได้รับโอกาสในการทำงานมากขึ้น แต่อันที่จริงแล้วกองทัพยังคงสงวนงานบางประเภทและตำแหน่งงานในบางพื้นที่ไว้ให้เฉพาะทหารชายซึ่งได้แก่การต่อสู้ในสนามรบ (combat) กล่าวอีกทางหนึ่งคือหน้าที่ของทหารหญิงในกองทัพถูกจำกัดไว้กับงานที่เป็นการสนับสนุนหรือไม่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ (non-combat) โดยตรงเท่านั้น³⁴³ โดยเอ็นโลได้ยกตัวอย่างเรื่องราวของแดเนียลต่อว่า หลังจากแดเนียลเข้าประจำการในกองทัพสหรัฐฯ เธอถูกส่งไปประจำการภายใต้ภารกิจเพื่อมนุษยชนในช่วงสงครามอิรัก ตำแหน่งของแดเนียลคือการเป็นพลปืน (gunner) โดยหน้าที่ของเธอคือการเฝ้าระวังหน่วยรถหุ้มเกราะ ระหว่างปฏิบัติหน้าที่เธอถูกจู่โจมด้วยระเบิดมือถึงจนได้รับบาดเจ็บและกลายเป็นผู้พิการทุพลภาพในเวลา

³⁴⁰ Enloe, C. (2010). *Nimo's War, Emma's War*, 157-59.

³⁴¹ Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 84-85.

³⁴² Enloe, C. (2010). *Nimo's War, Emma's War*, 151-52.

³⁴³ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 138; Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 83;

Enloe, C. (2010). *Nimo's War, Emma's War*, 160.

ต่อมา แดเนียลถือเป็นทหารหญิงชาวอเมริกันคนแรกในสงครามอิรักที่ได้รับบาดเจ็บจนทุพพลภาพ³⁴⁴ กระนั้นการบาดเจ็บของเธอก็ไม่ได้ถูกจัดว่าเป็นบาดเจ็บพลจากการต่อสู้เพราะตำแหน่งของเธอถูกนิยามไว้ว่าเป็นฝ่ายสนับสนุน เช่นเดียวกับกับทหารหญิงที่ถูกสังหารในสงครามอ่าวและทหารหญิงที่เสียชีวิตในอิรักและอัฟกานิสถานก็ไม่ได้ถูกจัดว่าเป็นการเสียชีวิตจากการต่อสู้³⁴⁵

โดยรวมแล้วทหารหญิงเป็นสิ่งที่ดีสำหรับกองทัพในแง่ของการจัดหากำลังพลให้มีมากพอต่อความจำเป็นของกองทัพ การเปิดรับผู้หญิงเข้าเป็นทหารยังช่วยปรับปรุงภาพลักษณ์ของกองทัพว่าไม่ได้เลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง แต่ในทางตรงกันข้ามกองทัพไม่ได้ดีสำหรับผู้หญิง กองทัพไม่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง รวมทั้งการตัดสินใจเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามาในกองทัพก็ไม่ใช่เหตุผลจากแนวคิดของสตรีนิยม กองทัพเปิดรับผู้หญิงเพื่อทดแทนผู้ชายที่พยายามหนีหรือหลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหาร เพื่อทดแทนจำนวนอาสาสมัครชายที่น้อยลง เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์การเป็นรัฐที่ทันสมัย และเป็นประชาธิปไตย เพื่อทดแทนตำแหน่งและงานในฝ่ายสนับสนุน เช่น งานเสมียน งานประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ชายได้ทำงานที่เป็นภารกิจหลักของกองทัพจริง ๆ เป็นต้น³⁴⁶ ตัวอย่างเช่น การเปิดรับผู้หญิงเข้าร่วมกองกำลังป้องกันประเทศของญี่ปุ่นมาจากเหตุผลที่ไม่ใช่เหตุผลของสตรีนิยม ไม่ว่าจะเป็เหตุผลทางด้านภาพลักษณ์ ที่ต้องการให้ประเทศดูทันสมัยและเป็นประชาธิปไตยโดยเริ่มจากปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the elimination of all forms of discrimination against women) แต่ในช่วงแรกกองทัพเปิดโอกาสให้ผู้หญิงเข้ามาทำงานในฐานะพยาบาลวิชาชีพเท่านั้น เหตุผลทางด้านสถิติที่เกิดจากการที่ผู้ชายญี่ปุ่นเริ่มหันไปเลือกงานในภาคพลเรือนมากกว่ากองทัพและทำให้กองทัพโดยเฉพาะกองทัพอาสาสมัครที่ยกเลิกการเกณฑ์ทหารอย่างญี่ปุ่นขาดกำลังพล กองทัพญี่ปุ่นจึงเริ่มเปิดโอกาสให้ผู้หญิงมากขึ้นโดยเปิดรับทหารหญิงในตำแหน่งงานฝ่ายสนับสนุน เป็นต้น³⁴⁷

หากมองเพียงผิวเผินบทบาทของทหารหญิงในฐานะแรงงานที่ได้รับค่าจ้างในที่สาธารณะดูเหมือนจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงก้าวออกมาจากพื้นที่ส่วนตัวและหลุดพ้นจากงานด้านการสงเคราะห์ดูแลแรงงานในกระบวนการผลิตซ้ำ แต่หากมองให้ลึกลงไปการกำหนดบทบาทหน้าที่ของทหารหญิงในกองทัพยังคงมีความไม่เท่าเทียมกับทหารชายโดยเฉพาะงานในด้านการรบและในพื้นที่

³⁴⁴ Enloe, C. (2010). *Nimo's War, Emma's War*, 157-58.

³⁴⁵ Ibid, 161.

³⁴⁶ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 280.

³⁴⁷ Sato, F., & Enloe, C. (2010b). Why Have the Japanese Self-Defense Forces Included Women?

The State's "Nonfeminist Reasons". In S. Shigematsu & K. L. Camacho (Eds.), *Militarized Currents* (NED - New edition ed.). University of Minnesota Press, 251-276.

ของสมรภูมิ การนิยามว่าอะไรคือการต่อสู้และอะไรไม่ใช่การต่อสู้คือการแบ่งแยกความเป็นชายและความเป็นหญิงภายในกองทัพ กองทัพและรัฐพยายามที่จะสงวนหน้าที่และพื้นที่ของการต่อสู้ไว้ให้เฉพาะทหารชาย อย่างเช่น ในสหรัฐฯ แม้ว่าหลังจากสงครามอ่าวและผลจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยม กองทัพเริ่มเปิดตำแหน่งให้ทหารหญิงมากขึ้นรวมถึงตำแหน่งนักบินรบด้วย แต่กระนั้นหน่วยรบพิเศษเช่น หน่วยซีลของกองทัพเรือ (Navy Seal) หรือ หน่วยปฏิบัติการพิเศษที่หนึ่งสังกัดเดลต้า (Delta Force) ยังคงถูกสงวนไว้เฉพาะทหารชาย³⁴⁸ เอ็นโลอธิบายว่าการแบ่งงานตามเพศสภาพภายในกองทัพนั้นเกิดจากความกังวลใจว่าการปรากฏตัวของทหารหญิงจะทำให้แก่นที่ผูกโยงกับความเป็นชายของสถาบันทหารดูอ่อนแอลงไป ซึ่งถ้าหากค่านิยมความเป็นชายอันเป็นวัฒนธรรมองค์กรของกองทัพถูกทำให้เจือจางลงไป สิ่งที่จะเกิดตามมาได้แก่ศักยภาพของทหารในฐานะผู้ใช้กำลังจะดูไม่มีประสิทธิภาพ และอาจจะทำให้ชายหนุ่มไม่สนใจที่จะเป็นทหารอีก³⁴⁹ ดังนั้นกองทัพจึงจำเป็นต้องจัดบทบาทหน้าที่ของทหารหญิงไม่ให้กระทบต่อการพิสูจน์ความเป็นชายของทหารชาย เพราะการจัดสรรบทบาทและหน้าที่ให้กับทหารหญิงและชายเป็นการรักษาเสถียรภาพของกองทัพและหมายถึงความมั่นคงของรัฐเช่นกัน การกำหนดบทบาทหน้าที่ของทหารหญิงที่เกี่ยวข้องกับการดูแลหรือการเป็นฝ่ายสนับสนุนทหารชายจึงเป็นวิธีการที่จะไม่ให้ความสามารถของผู้หญิงมากระทบหรือสั่นคลอนความเชื่อที่ว่าผู้ชายคือผู้ที่เหนือกว่า เพราะหากความเป็นชายชาติที่พิสูจน์ได้จากการต่อสู้ในสนามรบถูกท้าทายจากผู้หญิงที่มีความสามารถในการต่อสู้ก็อาจจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและกองทัพที่ยังมองว่าการต่อสู้ในสมรภูมิเป็นเรื่องเฉพาะของผู้ชาย ในทางกลับกันบทบาทของทหารหญิงที่ตกเป็นรองได้ช่วยส่งเสริมและต่ออายุให้กับระบอบปิตาธิปไตยภายในกองทัพเพราะบทบาทดังกล่าวยังทำให้รัฐ ผู้นำในกองทัพ และทหารชายดำรงความเชื่อที่ว่าหน้าที่ในการจัดการกับภัยคุกคามและการต่อสู้ในสงครามเป็นเรื่องของผู้ชาย ทหารหญิงมีบทบาทเป็นเพียงตัวประกอบที่ทำให้ทหารชายสามารถปฏิบัติการกิจในสนามรบได้เต็มศักยภาพ ดังนั้นบทบาทของทหารหญิงในฐานะฝ่ายสนับสนุนก็ไม่ต่างอะไรจากบทบาทของผู้หญิงในกระบวนการผลิตซ้ำ ผู้หญิงในกระบวนการผลิตซ้ำมีหน้าที่ในการผลิตหรือเติมพลังแรงงานในสายการผลิตฉันใด ทหารหญิงภายในกองทัพก็มีหน้าที่ผลิตความเป็นชายชาติทหารที่ต้องต่อสู้ในสมรภูมิจนนั้น

³⁴⁸ Enloe, C. (2010). *Nimo's War, Emma's War*, 161.

³⁴⁹ Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 85.

พยาบาลกองทัพกับการดูแลรักษากองกำลังความมั่นคงของรัฐ

พยาบาลคือแรงงานหญิงที่ได้รับค่าจ้างในพื้นที่สาธารณะอีกกลุ่มหนึ่งที่ปรากฏในงานของเอ็นโวล และด้วยอาชีพพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการรักษา ดูแล ทำให้บทบาทของพยาบาลเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมหรือกระบวนการยุทธศาสตร์ภายในกองทัพ การรักษาทางการแพทย์เป็นส่วนหนึ่งในแผนของกองทัพและภารกิจในช่วงสงคราม การรักษาทางการแพทย์เป็นกระบวนการที่ช่วยให้กองทัพสูญเสียกำลังพลในการปฏิบัติการกิจน้อยลง เพราะความพ่ายแพ้ในสงครามอาจจะเป็นราคาที่ต้องจ่ายถ้าหากกองทัพต้องตัดทหารที่ได้รับบาดเจ็บออกจากสนามรบหรือปล่อยให้พวกเขาตายโดยไม่รักษา อย่างไรก็ตามในช่วงก่อนกลางศตวรรษที่ 19 บทบาทของผู้หญิงในฐานะพยาบาลของกองทัพยังไม่ปรากฏขึ้นเพราะพวกเขาเป็นกลุ่มคนที่มาจากชนชั้นล่างของสังคมที่มีฐานะยากจนและถูกรวมเข้ากับกลุ่มของผู้ติดตามของค่ายทหาร อีกทั้งในเวลานั้นพยาบาลยังไม่ถูกนับเป็นอาชีพที่บุคลากรต้องผ่านการฝึกอบรมโดยเฉพาะและยังถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่อยู่ต่ำกว่าคนทำ ความสะอาด นั่นจึงทำให้ในแง่หนึ่งผู้หญิงที่มีหน้าที่ดูแลด้านสุขภาพเป็นอิสระจากกองทัพมากกว่าที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ งานวิจัยของเอ็นโวลที่ผ่านมากล่าวถึงความก้าวหน้าของพยาบาลในกองทัพในแต่ละช่วงประวัติศาสตร์ที่ช่วยสนับสนุนภารกิจของกองทัพที่ส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐ ซึ่งความก้าวหน้าเอ็นโวลพยายามจะนำเสนอในที่นี้เป็นความก้าวหน้าที่มีความสัมพันธ์อย่างซับซ้อนกับกระบวนการยุทธศาสตร์³⁵⁰

สงครามไครเมีย (Crimean War) ที่เกิดขึ้นในช่วง 1853-1856 ถือเป็นจุดเปลี่ยนทางความคิดเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการกำลังพลของหลายกองทัพในฝั่งตะวันตก บทเรียนจากสงครามในครั้งนี้ทำให้กองทัพตระหนักได้ว่าการดูแลรักษาพยาบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพของกองทัพ นั่นทำให้ผู้หญิงในฐานะพยาบาลเริ่มเข้ามามีบทบาทในกองทัพมากกว่าการเป็นเพียงผู้ติดตาม ทั้งนี้กองทัพไม่ได้ถอดบทเรียนได้โดยง่าย ผู้ที่มีบทบาทในการปฏิรูปกองทัพในครั้งนั้นได้แก่ ฟลอเรนซ์ ไนติงเกล (Florence Nightingale) เธอได้พุ่งเป้าการปฏิรูปไปที่ทหารชายและกลุ่มแพทย์ระดับสูงให้ยอมรับการปฏิรูปและทำให้พยาบาลกลายเป็นวิชาชีพ ข้อเสนอของไนติงเกลได้ทำทนาย 1) อำนาจหน้าที่ของศัลแพทย์ประจำกองทัพ 2) ความจำเป็นทางด้านสุขอนามัย โภชนาการ และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาและฟื้นฟูทหารที่ได้รับบาดเจ็บ 3) แนวคิดของศัลแพทย์ในกองทัพและเจ้าหน้าที่พลเรือนที่มองว่าทหารไม่มีความต้องการทางด้านปัญญาและจิตวิญญาณของตัวเอง และ 4) ระบอบปิศาจไพลของกองทัพที่ลดฐานะให้ผู้หญิงเป็นแค่ผู้ติดตาม แต่ทั้งนี้ไนติงเกลไม่ได้เอ่ยถึงกลุ่มผู้หญิงที่อยู่ในชนชั้นล่างที่เป็นกลุ่มที่ทำงานอย่างหนักในการให้การ

³⁵⁰ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 92-93; Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 199.

รักษาพยาบาลแก่กองทัพและพลเรือน ในดิงเกลไม่ได้ทำลายโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นลำดับชั้นในกองทัพ ไม่ได้ตั้งคำถามกับการขยายจักรวรรดิ หรือไม่ได้สงสัยโครงสร้างทางเพศที่ทำให้การเป็นทหารของผู้ชาย และการเป็นผู้รักษาพยาบาลของผู้หญิงถูกมองเป็นเรื่องธรรมชาติ อย่างไรก็ตามการปฏิรูปการรักษาพยาบาลในกองทัพประสบความสำเร็จเพราะเธอรู้จักคนในระบบราชการ และในช่วงหลังสงครามในดิงเกลได้ขยายการรณรงค์การปฏิรูปเพื่อปรับเปลี่ยนนโยบายสาธารณะ เธอกลายเป็นคนสำคัญในการคัดเลือกหญิงสาวจากชนชั้นกลางเข้าสู่อาชีพพยาบาลพลเรือนและปฏิรูประบบบุคลากรในโรงพยาบาล³⁵¹

การปฏิรูปการรักษาพยาบาลในช่วงสงครามและหลังสงครามไครเมียได้กลายเป็นต้นแบบในการจัดการและดูแลกำลังพลในช่วงสงครามของกองทัพในช่วงให้กับกองทัพในประเทศอื่น อย่างเช่นในช่วงศตวรรษที่ 19 หลังจากสงครามกลางเมืองในสหรัฐฯ สิ้นสุดลง เจ้าหน้าที่ในสหรัฐฯ ได้ศึกษานวัตกรรมทางการแพทย์ของกองทัพสหราชอาณาจักรในช่วงสงครามไครเมียเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในกองทัพ เพราะเนื่องจากสงครามกลางเมืองทำให้เกิดการขาดแคลนของกำลังพลที่เป็นทหารชายและจากการประเมินการขยายตัวของงานบริการรักษาพยาบาลกองทัพต้องพึ่งพาผู้หญิงมากขึ้น อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาเดียวกันก็ได้เกิดการปฏิวัติเพื่อการปลดปล่อยของผู้หญิง ผู้หญิงต้องการที่จะออกจากพื้นที่ส่วนตัวมาสู่ที่สาธารณะประกอบกับความต้องการของกองทัพที่ต้องการแรงงานหญิงเพิ่ม จึงเป็นเรื่องที่เข้าใจผิดได้ง่ายว่าใครคือผู้หญิงของกระบวนการยุทธศาสตร์และใครคือผู้หญิงของกระบวนการปลดปล่อย ประเด็นดังกล่าวส่งผลต่อความคิดของเจ้าหน้าที่ในกองทัพเรื่องการคัดเลือกผู้หญิงเข้าทำงาน หญิงหม้ายหรือหญิงที่นทีกจะเป็นที่ต้องการและได้รับการยอมรับมากกว่าจากเจ้าหน้าที่ชาย และได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าคอยควบคุมพยาบาลเด็กสาว ในขณะที่สาวรุ่น โสด และมีแนวโน้มที่จะแต่งงานจะถูกจับตามองเรื่องแรงจูงใจในการทำงานและความรักชาติ การรักษาพยาบาลในช่วงสงครามกลางเมืองได้ทำลายสังคมนอเมริกันเกี่ยวกับศักยภาพและการทำงานของผู้หญิงในที่สาธารณะกับบทบาทในพื้นที่ส่วนตัวที่เป็นเรื่องชีวิตความเป็นผู้หญิงที่น่าเคารพ และสถานการณ์ดังกล่าวยังเปิดเผยลำดับชั้นในโครงสร้างความสัมพันธ์ของผู้หญิงด้วยกันเอง อย่างเช่น ความไม่พอใจของพยาบาลสาวทำให้พวกเธอเริ่มต่อต้านและแสดงความโกรธต่อพยาบาลสาวที่ถือผู้เป็นหัวหน้าโดยอ้างว่าตารางงานและกฎระเบียบที่จุกจิกนั้นลดทอนความศักยภาพและการพัฒนาของพวกเธอ³⁵²

³⁵¹ Enloe, C. (2019). Wounds: Militarized Nursing, Feminist Curiosity, and Unending War. *International Relations*, 33(3), 393-412.

³⁵² Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 207-08.

เชื้อชาติและผิวสีเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่กองทัพให้ความสำคัญในการคัดเลือกผู้หญิงที่จะมาเป็นพยาบาล ผู้หญิงผิวสีแอฟริกัน-อเมริกันได้มีบทบาทในการดูแลรักษาทหารในกองทัพสหรัฐฯ ครั้งแรกในสงครามระหว่างสเปนและสหรัฐฯ นายพลจอร์จ เอ็ม สเติร์นเบิร์ก (George M. Sternberg) ศัลยแพทย์ประจำกองทัพได้ขอให้มีการส่งพยาบาลทั้งพยาบาลหญิงอเมริกันผิวขาวและพยาบาลหญิงผิวสีแอฟริกัน-อเมริกันเข้าไปช่วยทำการดูแลรักษาทหารทั้งที่ได้รับบาดเจ็บและป่วยจากโรคประจำถิ่นในแถบแคริบเบียน แต่พยาบาลหญิงทั้งผิวขาวและผิวสีที่อาสาสมัครเหล่านี้ยังไม่ได้รับการบรรจุให้เป็นบุคคลากรของกองทัพ จนกระทั่งในปี 1901 ความพึงพอใจของสมาชิกวุฒิสภาต่อคุณภาพการของพยาบาลในช่วงสงคราม จึงได้อนุมัติให้จัดตั้งหน่วยรักษาพยาบาลของกองทัพแต่กองทัพยังคงเปิดรับแต่ผู้หญิงผิวขาว ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 สภาภาคอเมริกาใต้มีมติที่จะรับผู้หญิงผิวสีเข้าเป็นพยาบาลแต่ถูกคัดค้านจากศัลยแพทย์ระดับสูงของกองทัพ แต่นั่นไม่ได้ทำให้ผู้หญิงผิวสีล้มเลิกการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครประจำกองทัพ³⁵³ กระทั่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ผู้หญิงผิวสีได้เข้าร่วมกับกองทัพอย่างเป็นทางการ ไม่ใช่เพราะกองทัพเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อผู้หญิงผิวสีแต่เป็นเพราะการเคลื่อนไหวและการลอบบี้ของพยาบาลผิวสีของฝั่งพลเรือน ทั้งนี้หลังจากที่พยาบาลผิวสีเข้าร่วมกับกองทัพอย่างเป็นทางการไม่ได้หมายความว่า จะเป็นจุดสิ้นสุดของการเหยียดสีผิวเพราะพวกเธอได้รับหน้าที่ให้ดูแลเฉพาะทหารผิวสีเท่านั้น จนกระทั่งสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 พวกเธอประสบความสำเร็จในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิของพยาบาลซึ่งทำให้พยาบาลทุกผิวสีและเชื้อชาติมีสิทธิเท่าเทียมกัน³⁵⁴

ในด้านหนึ่งเป็นที่เห็นได้ชัดว่ากองทัพต้องพึ่งพาพยาบาลหญิงในการดูแลและผลิตซ้ำกองกำลังทหารที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติการกิจ เช่นเดียวกับที่แรงงานหญิงในภาคเศรษฐกิจได้ผลิตซ้ำพลังแรงงานเพื่อป้อนแรงงานกลับเข้าสู่สายพานการผลิต แต่ในพื้นที่ของความสามารถในการเป็นผู้รักษาพยาบาลเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการสนับสนุนภารกิจของกองทัพ กองทัพต้องมั่นใจได้ว่าการเปิดให้ผู้หญิงเข้ามาในกองทัพจะไม่กลายเป็นภัยคุกคามภายในกองทัพเสียเอง ดังนั้นกองทัพจึงต้องคอยสอดส่อง ควบคุม และจัดตำแหน่งแห่งหนให้กับพยาบาลหญิง การให้รางวัลเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่กองทัพใช้ในการควบคุมแรงงานหญิงกลุ่มนี้ เช่น การที่กองทัพการสร้างแนวคิดและโฆษณาถึงประสบการณ์ที่ผู้หญิงจะได้รับเมื่อพวกเธอรับใช้กองทัพ การได้มีทักษะที่ต้องได้รับการอบรมและฝึกฝนโดยเฉพาะ และโอกาสในการเห็นโลกเมื่อพวกเธอต้องร่วม

³⁵³ Ibid, 210-11.

³⁵⁴ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 102-04; Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 210-15.

เดินทางไปกับกองทัพ³⁵⁵ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวทำให้ผู้หญิงยอมที่จะถูกกดขี่ภายใต้โครงสร้างยูติธรรม เพื่อแลกกับโอกาสที่เป็นเสมือนรางวัลที่พวกเขาไม่เคยได้จากการอยู่ในพื้นที่ส่วนตัว

นอกจากการศึกษาความก้าวหน้าของพยาบาลหญิงผ่านประวัติศาสตร์แล้ว งานวิจัยล่าสุดของเอ็นโลยังนำเสนอพยาบาลหญิงในฐานะนักคิดทางการเมืองที่ประสบการณ์และมุมมองของพวกเธอที่มีต่อบาดแผลและผู้ที่ได้รับบาดเจ็บอันจะส่งผลต่อการกำหนดนโยบายทางด้านความมั่นคงของรัฐ โดยเอ็นโลได้กล่าวไว้ว่า

“สิ่งที่ฉันไม่ได้ทำในการสำรวจบทบาทของผู้หญิงก่อนหน้านี้ในฐานะพยาบาลในช่วงสงคราม คือการพิจารณาว่าพยาบาลทหารหญิงคิดอย่างไร เรื่องนี้ไม่เคยสะกิดใจฉันเลยว่าผู้หญิงที่เปลี่ยนผ้าพันแผลของทหารที่ได้รับบาดเจ็บด้วยเสียงปืนใหญ่หรือแบกแขนขาที่เปื้อนเลือดของทหารไปที่เตาเผาของโรงพยาบาลกำลังคิดเรื่องสงคราม เรื่องนี้ไม่เคยสะกิดใจให้ฉันสงสัยอย่างจริงจังเลยว่าสิ่งที่พวกเขาทำไม่ว่าจะเป็นความพยายามที่จะลดไข้ผู้ป่วยทหารชายหรือเขียนจดหมายให้ผู้ป่วยชายที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส พวกเขา กำลังสร้างความคิดของตัวเอง ความคิดเกี่ยวกับทหาร เกี่ยวกับความรักชาติ เกี่ยวกับความเป็นชาย เกี่ยวกับความเจ็บปวดเกี่ยวกับชาติ เกี่ยวกับสันติภาพ หรือเกี่ยวกับความยุติธรรม พยาบาลทหารในฐานะนักทฤษฎีการเมือง? ไม่เคยสะกิดใจฉันเลย”³⁵⁶

ในบรรดากลุ่มผู้หญิงที่มีความเกี่ยวข้องกับกองทัพ พยาบาลในยามสงครามคือกลุ่มคนที่อยู่ใกล้ชิดกับบาดแผล (จากสงคราม) มากที่สุดไม่ว่าจะเป็น กระดูกแตก ปอดเสียหายจากแก๊ส ตาที่มองไม่เห็น เลือดหนองที่ไหลซึม ฯลฯ พวกเขาเห็นอย่างใกล้ชิดว่าอาวุธสงครามที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นทำอะไรมนุษย์ด้วยกันบ้าง และนั่นทำให้บาดแผลและผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากสงครามเป็นเรื่องการเมืองที่ว่าเป็นเรื่องการเมืองก็เพราะรัฐและผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายใช้พลังและทรัพยากรในการที่จะทำให้บาดแผลและผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากสงครามล่องหน หรือถ้าหากไม่สามารถทำได้อย่างน้อยบาดแผลเหล่านั้นก็ต้องถูกถักทอให้เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับการรักษาและฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของทหาร แต่ทั้งนี้ในสงครามผู้ที่ได้รับบาดเจ็บไม่ได้มีเฉพาะทหาร ประชาชนมากมายต่างสูญเสียและบาดเจ็บจากสงครามด้วยกันทั้งนั้นแต่บาดแผลของพลเรือนกลับไม่ถูกนับว่าเป็นบาดแผลของสงคราม การที่จะลดภาระเรื่องบาดแผลและผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากสงคราม รัฐและกองทัพต้องอาศัยการสร้างมายาคติให้แก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ มายาคติที่ว่านี้ได้แก่หลังจากสงครามจบลงทหารควร “กลับไปหาครอบครัว” รัฐและกองทัพจะต้องพึ่งพาผู้หญิงในฐานะแม่ ภรรยา และคนรัก เพื่อทำหน้าที่ดูแลทหาร

³⁵⁵ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 211.

³⁵⁶ Enloe, C. (2019). *Wounds: Militarized Nursing, Feminist Curiosity, and Unending War*, 398.

ผ่านศึกที่ได้รับบาดเจ็บ³⁵⁷ ซึ่งนั่นหมายความว่ากองทัพภายใต้ค่านิยมความเป็นชายแท้จริงแล้วก็มี ความเปราะบาง จำเป็นต้องได้รับการเลี้ยงดูอุปถัมภ์และคำจูนจากผู้หญิงในแต่ละบทบาทที่รวมถึง บทบาทของพยาบาลในกองทัพด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดการมองทหารหญิงและพยาบาลหญิงภายในกองทัพในงานของเอ็นโโล ผ่านแว่นตาของทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมทำให้เราเห็นได้ว่า แม้ว่าทหารหญิงและพยาบาลหญิงจะเป็นแรงงานที่ได้รับค่าจ้างและมีบทบาทอยู่ในพื้นที่สาธารณะ แต่หน้าที่หลักของพวกเธอยังคงเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมที่อยู่ในพื้นที่ส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นการเป็นฝ่ายสนับสนุนของทหารหญิงที่นอกจากจะช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการกิจประสบความสำเร็จ หรือ การเป็นผู้ดูแลรักษาเหล่าทหารที่ได้รับบาดเจ็บจากสงครามเพื่อให้ทหารเหล่านั้นสามารถกลับไปปฏิบัติหน้าที่ได้หรืออย่างน้อยก็ ไม่เป็นอุปสรรคต่อกองทัพ การควบคุมบทบาทหน้าที่ของแรงงานหญิงเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า บทบาทหน้าที่ของพวกเธอส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐ และในเมื่อหน้าที่ในพื้นที่สาธารณะของพวกเธอยังคงเกี่ยวข้องกับบทบาททางเพศสภาพในพื้นที่ส่วนตัวจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ของเพศสภาพที่ผู้หญิงตกเป็นรองเป็นตัวกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ทั้งในระดับครัวเรือน สังคม รัฐ และในระดับระหว่างประเทศ

6.4 บทสรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยขอสรุปว่าแนวทางการศึกษาความมั่นคงระหว่างประเทศของซินเธีย เอ็นโโลคือการศึกษากำหนดนโยบายและการดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงระหว่างประเทศผ่านประสบการณ์และชีวิตของผู้หญิง การให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจังทำให้เราเห็นว่าความมั่นคงระหว่างประเทศเกิดขึ้นจากการที่รัฐและกองทัพใช้กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ในการครอบงำทางความคิดและการกำหนดความหมายของความเป็นหญิงและความเป็นชาย กระบวนการยุทธธาภิวัตน์คือกระบวนการที่ตัดสินใจโดยคนเฉพาะกลุ่มที่มีอำนาจซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้ชายและให้ค่ากับความเป็นชายที่เหนือกว่า ถึงแม้ว่ากระบวนการยุทธธาภิวัตน์จะให้อภิสิทธิ์ความเป็นชายและส่งเสริมระบอบพิตาทิปไต แต่กระบวนการดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทั้งความเป็นหญิงและความเป็นชายถูกครอบงำ ให้ความหมาย และได้รับการยอมรับจากทั้งพลเรือนและเจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบ กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ไม่ได้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเองหรือเกิดขึ้นในช่วงข้ามคืน แต่กระบวนการยุทธธาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่ต้องผ่านการตัดสินใจและเป็นไปทีละขั้นทีละตอนเฉกเช่นเดียวกันกับ กระบวนการโลกาภิวัตน์ กระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ กระบวนการขัดเกลากองทัพสังคมนิยม เป็นต้น

³⁵⁷ Ibid, 401-405.

กระบวนการยุทธศาสตร์ในแง่หนึ่งคือกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคม แตกต่างกันตรงที่ทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมมุ่งอธิบายกระบวนการผลิตซ้ำในภาคเศรษฐกิจ แต่กระบวนการยุทธศาสตร์คือกระบวนการผลิตซ้ำที่เกิดขึ้นในภาคความมั่นคง การมองสงครามและความมั่นคงระหว่างประเทศผ่านทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมจะทำให้เราเห็นว่า ทหารในกระบวนการยุทธศาสตร์ไม่ต่างอะไรกับแรงงานในภาคการผลิตและกองทัพหรือรัฐก็เปรียบเสมือนกับนายทุนที่เป็นผู้กำหนดและดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงและการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะในช่วงสงครามหรือสันติภาพ ทั้งนี้จุดร่วมของกระบวนการยุทธศาสตร์และกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมคือการกำหนดให้ผู้หญิงเป็นแรงงานผู้ทำหน้าที่ผลิตซ้ำ โดยแรงงานหญิงในภาคเศรษฐกิจเป็นผู้ผลิตซ้ำพลังงานแรงงานให้แก่แรงงานเข้าสู่ตลาด ในขณะที่ภาคความมั่นคงผู้หญิงก็เป็นแรงงานในการผลิตซ้ำกำลังของทหารและรักษากองกำลังของรัฐที่ให้ค่ากับความเป็นชายเหนือความเป็นหญิง

กระบวนการยุทธศาสตร์ทำให้ปรากฏการณ์ด้านความมั่นคงระหว่างประเทศส่งผลถึงเรื่องส่วนตัว แนวทางการศึกษาของเอ็นโลทำให้เราเห็นว่าผู้หญิงได้รับผลกระทบจากการดำเนินยุทธศาสตร์และนโยบายด้านความมั่นคงอย่างไร เช่น การตกเป็นเหยื่อของสงครามที่ถูกทหารกระทำชำเรา การต้องรับภาระดูแลและหาเลี้ยงครอบครัวเมื่อสามีของบิดาถูกเกณฑ์ไปทำสงคราม การตกเป็นผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน การตกเป็นเหยื่อความรุนแรงภายในครอบครัวหลังจากสงครามสิ้นสุดลง เป็นต้น ในมุมมองของผู้วิจัย การที่เอ็นโลนำเสนอผู้หญิงในฐานะผู้ได้รับผลกระทบก็เพื่อที่จะปูทางให้ผู้อ่านหรือผู้ที่ศึกษางานของเธอเห็นภาพรวมโดยทั่วไปก่อนที่จะนำไปสู่ข้อโต้แย้งหลักอันได้แก่ ชีวิตประจำวันหรือเรื่องภายในพื้นที่ส่วนตัวส่งผลต่อความมั่นคงระหว่างประเทศ กระบวนการยุทธศาสตร์คือการทำให้อะไรก็ได้รวมถึงเรื่องความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างหญิงชายกลายเป็นเรื่องของทหาร การทำให้เรื่องใด ๆ กลายเป็นเรื่องของทหารนั้นแสดงว่าเรื่องดังกล่าวผูกโยงและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ยกตัวอย่างเช่น ชีวิตสมรสสามารถกลายเป็นเรื่องของทหารได้เมื่อผู้หญิงในฐานะคนรักหรือภรรยาของทหารต้องพึ่งพากองทัพในการสร้างหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว เมื่อผู้หญิงตระหนักถึงสิทธิของตนเองน้อยกว่าความก้าวหน้าในหน้าที่การของสามีผู้เป็นทหาร การค้าประเวณีกลายเป็นเรื่องของทหารและความมั่นคงได้เมื่อรัฐต้องหาทางให้ทหารในต่างแดนได้รับการตอบสนองความต้องการทางเพศที่เพียงพอ

แนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของเอ็นโลสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองและการให้คำอธิบายที่มีต่อปรากฏการณ์ในการเมืองโลกเพียงด้านเดียวของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักโดยเฉพาะทฤษฎีสัจนิยมที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงของกองทัพในฐานะความมั่นคงของรัฐเหนือกว่าภัยคุกคามประเภทอื่น เอ็นโลไม่ได้ปฏิเสธเสียทีเดียวว่าความมั่นคงของกองทัพคือความมั่นคงของรัฐ แต่เอ็นโลพยายามชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพของทหารและศักยภาพของ

กองทัพที่ส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐในระบบระหว่างประเทศนั้นไม่ได้เกิดจากกองทัพเพียงฝ่ายเดียว รัฐและกองทัพต้องพึ่งพาองค์ประกอบอื่น ๆ ในการคงไว้ซึ่งเสถียรภาพภายในกองทัพโดยองค์ประกอบที่สำคัญที่เอ็นโหลหมายถึงได้แก่โครงสร้างความสัมพันธ์ของชายและหญิงที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องในพื้นที่ส่วนตัว หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือเรื่องส่วนตัวหรือโครงสร้างความสัมพันธ์ของชายและหญิงที่ถูกทำให้เข้าใจว่าไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ แท้ที่จริงแล้วคือสิ่งที่ส่งผลต่อความมั่นคงของกองทัพ รัฐ และส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐในเวทีระหว่างประเทศ

บทที่ 7

ข้อวิพากษ์และคุณูปการของซินเธีย เอ็นโลต่อวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กรณีศึกษา: แนวทางการศึกษาเพศสภาพในสาขาวิชาความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศของไทย

7.1 ข้อวิพากษ์ต่อแนวคิดของซินเธีย เอ็นโล

ถึงแม้เอ็นโลจะได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้บุกเบิกแนวทางการศึกษาสตรีนิยมในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และผลงานของเธอก็มีคุณูปการต่อการศึกษาการเมืองโลก แต่ทั้งนี้พบว่าบางประเด็นและบางกรณีที่เอ็นโลยกขึ้นมาอธิบายนั้นยังมีบางจุดที่ไม่ชัดเจนและกลายเป็นข้อวิพากษ์

1) ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้ศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้วิจัยพบว่าการทำงานวิจัยของเอ็นโลในช่วงแรกค่อนข้างมีอุปสรรคเนื่องจากแนวทางการศึกษาของเอ็นโลศึกษาผู้หญิงในฐานะตัวแสดงในระบบระหว่างประเทศไม่เคยปรากฏในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักมาก่อน ถึงแม้เอ็นโลจะพยายามทำให้ผู้อ่านหรือผู้ศึกษาเห็นภาพว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศภายใต้กระบวนการผลิตซ้ำทางสังคมส่งผลอย่างไรต่อการเมือง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างประเทศ เพื่อที่จะพอให้เราคาดการณ์ในอนาคตได้บ้าง แต่นั่นนำมาสู่ข้อวิพากษ์ที่ว่าเอ็นโลไม่ได้เสนอแนะทางออกหรือแนวทางแก้ไขปัญหาว่าควรทำอย่างไรต่อไปหรือบางทีแนวทางแก้ไขปัญหของเอ็นโลที่เราารู้จักกันตั้งแต่แรกก็คือการหลีกเลี่ยงสงคราม?³⁵⁸ ทั้งนี้การจะบอกว่าแนวทางแก้ปัญหาคืออะไรได้นั้นต้องพิจารณาก่อนว่าผู้เขียนนำเสนอว่าปัญหาที่ต้องการแก้คืออะไร ในทัศนะของผู้วิจัยแม้ว่าเอ็นโลจะให้ความสำคัญกับแนวทางการศึกษาและระเบียบวิธีวิจัยของฝั่งสตรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกโดยเฉพาะผู้หญิงมากกว่า³⁵⁹ แต่การศึกษาของเธออยู่ในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ในการศึกษากระแสหลักไม่ได้มองว่าบุคคลทั่วไปมีบทบาทในฐานะตัวแสดงของระบบระหว่างประเทศ ถึงแม้เอ็นโลจะไม่ได้โต้แย้งหรือวิพากษ์แนวคิดทฤษฎี ตำราหรือนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักโดยตรงดังเช่นที่ทิกเนอร์วิพากษ์ทฤษฎีลัทธิ

³⁵⁸ Geiser, L. (2010). Review: Nimo's War, Emma's War: Making Feminist Sense of the Iraq War by Cynthia Enloe *Middle East Report*, No. 256, RED SEA ROLLING.

³⁵⁹ Schouten, P. & Dunham, H. (2012). *Theory Talk* #48.

นิยมของมอร์แกนธอ หรือที่สโจเบิร์กได้พยายามวิพากษ์การศึกษาความมั่นคงระหว่างประเทศ อีกทั้งการนำเสนองานวิจัยของเอ็นโลก็ไม่ได้เขียนออกมาเป็นงานเชิงวิชาการที่เต็มไปด้วยศัพท์แสงเฉพาะในทางวิชาการ ซึ่งนั่นอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ที่ศึกษาของเอ็นโลโดยเฉพาะนักวิชาการและนักศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่คุ้นเคยกับภาษาทางวิชาการรู้สึกเข้าถึงหรือทำความเข้าใจกับงานของเอ็นโลได้ไม่มากเท่าที่ควร แต่กระนั้นดูเหมือนว่าตัวเอ็นโลเองก็ไม่ได้คิดว่างานของเธอจะเป็นส่วนหนึ่งในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เธออาจไม่ได้ต้องการที่จะได้รับความสนใจจากนักวิชาการกระแสหลักเธอจึงไม่ได้เลือกที่จะเขียนงานออกมาในลักษณะของตำรา เธอเพียงแค่อยากจะเขย่าหรืออุกให้เราคิดว่าสิ่งที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาเป็นเช่นนั้นจริงหรือไม่?³⁶⁰

อย่างไรก็ดี เอ็นโลก็ได้แสดงให้เห็นว่าปัญหาของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักคือการอธิบายจากมุมมองของผู้ชายเพียงฝ่ายเดียวและไม่ยึดถือการมีอยู่ของผู้หญิง ดังนั้นหากปัญหาของการศึกษาอยู่ที่การครอบครองพื้นที่ของผู้ชาย ทางออกก็ต้องเรียกร้องและทวงคืนพื้นที่ดังกล่าวมาให้ผู้หญิงบ้าง ข้อเสนอของเอ็นโลที่ปรากฏในหนังสือเกือบจะทุกเล่มตั้งแต่ปี 1983 เป็นต้นมา (เพราะก่อนหน้านี้เธอก็ยอมรับว่าเธอมองข้ามผู้หญิงในฐานะตัวแสดงในระบบ) ที่ว่า เราต้องให้ความสำคัญกับชีวิตของผู้หญิงอย่างจริงจัง เพราะการหันไปมองผู้หญิงอย่างพิถีพิเคราะห์จะทำให้เราเห็นว่าเมื่อกล่าวถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือของรัฐ หรือสงครามหรือความขัดแย้ง ปรากฏการณ์เหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นมาอย่างไม่มีที่มาที่ไป และกระบวนการตัดสินใจของรัฐและผู้มีอำนาจไม่ได้เพียงแค่อิงอยู่บนพื้นฐานของการเมืองระดับสูง (high politics) เพียงอย่างเดียว แต่กระบวนการตัดสินใจในการวางแผน กำหนดยุทธศาสตร์ และดำเนินนโยบาย เป็นกระบวนการที่ผ่านการคิดวิเคราะห์ลงไปในระดับความสัมพันธ์และชีวิตส่วนตัวของปัจเจกโดยเฉพาะผู้หญิง ดังนั้นการให้ความสำคัญกับชีวิตของผู้หญิงและความสัมพันธ์ของพวกเขาอย่างจริงจังจึงเป็นทั้งข้อเสนอและจุดเริ่มต้นไปสู่ทางออกของปัญหาทั้งหมด

การยึดครองพื้นที่ของผู้ชายไม่ได้เกิดขึ้นแค่ในแวดวงการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เอ็นโลมองว่าแนวคิดชายเป็นใหญ่หรือระบอบปิตาธิปไตยคือระบบระหว่างประเทศ ระบอบดังกล่าวได้ยึดครองพื้นที่ในการผลิตความรู้ คำอธิบาย แนวคิด ความเชื่อ ที่ก่อร่างโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ความเป็นชายอยู่เหนือความเป็นหญิงโดยมีกระบวนการยุทธาทิวัตน์เป็นกระบวนการที่คอยขับเคลื่อนและค้ำยันให้ระบอบดังกล่าวคงอยู่และปรับตัวไปกับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคแต่ละสมัย ดังนั้นในทัศนะของผู้วิจัยหากปัญหาของเอ็นโลคือการที่ผู้หญิงถูกกดทับด้วยระบอบปิตาธิปไตยในระดับระหว่างประเทศโดยภายใต้กระบวนการทำให้เป็นทหาร เอ็นโลก็ได้เสนอทางออกของปัญหานี้

³⁶⁰ Ibid

ไว้แล้วก็คือการรื้อถอนกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ (demilitarization)³⁶¹ อย่างไรก็ตาม หากกระบวนการยุทธธาภิวัตน์คือกระบวนการที่เกิดขึ้นทีละขั้นทีละตอน การถอนทำลายก็ต้องใช้เวลาในการดำเนินการทีละขั้นทีละตอนอย่างค่อยเป็นค่อยไปเช่นกัน แต่ทั้งนี้เอ็นโลก็สารภาพว่ายังไม่มีใครรวมถึงตัวเธอด้วยที่เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่ากระบวนการยุทธธาภิวัตน์ทำงานอย่างไร เท่าที่ผู้วิจัยสังเกตได้นั้นนอกจากการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงจะเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการยุทธธาภิวัตน์แล้ว การใช้ภาษาก็มีส่วนในการทำให้เกิดความตระหนักรู้ว่าประเด็นปัญหา ปรากฏการณ์ หรือบทบาทหน้าที่ของปัจเจก เหล่านี้ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐ เช่น การยกย่องผู้หญิงที่สนับสนุนให้ลูกชายเป็นทหารในช่วงสงครามว่าเป็น “มารดาผู้รักชาติ” การยกย่องหญิงสาวที่ออกไปทำงานนอกบ้านว่าเป็น “ลูกสาวกตัญญู” การยกย่องชายที่ออกไปทำศึกสงครามว่าเป็น “ชายชาติตรี” หรือแม้กระทั่งในเหตุการณ์โรคระบาดของไวรัสโควิด-19 (Covid-19) ในปี 2020 เอ็นโลก็ได้ชักชวนให้เราสังเกตการใช้ภาษาที่เป็นภาษาของทหารในการจัดการกับภัยคุกคามด้านสาธารณสุขที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธหรือการจัดกระบวนทัพใด ๆ เช่นคำว่า แนวหน้า (on the front lines) บนรากฐานของสงคราม (on a war-footing) ระดมพล (rallying the troops) การรับมือกับศัตรู (taking on the enemy) สมรภูมิ เป็นต้น ภาษาของทหารเหล่านี้เปรียบเสมือนเมสเสจที่ได้รับการหล่อเลี้ยงในแปลงเพาะของเรื่องเล่าและสัญลักษณ์ และการนำภาษาเหล่านี้มาใช้ในสภาวะการณ์ด้านสาธารณสุขที่ไม่เกี่ยวข้องกัยุทธวิธีของทหารเปรียบเสมือนกับการใส่ปุ๋ย ขยายพันธุ์ให้เมสเสจดังกล่าวเติบโตได้ในทุกสภาพ ดังนั้นการจะรื้อถอนกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ไม่ใช่แค่การตะโกนใส่โทรทัศน์หรือหน้าจออิเล็กทรอนิกส์ แต่เราต้องกระตุ้นหรือวันที่จะรื้อถอนคลังคำศัพท์ภายในสมองของเราด้วย³⁶² ข้อเสนอแนะอีกประการของเอ็นโลในการรื้อถอนกระบวนการยุทธธาภิวัตน์คือทำให้ความสำคัญกับเรื่องของผู้หญิงเพราะเรื่องของผู้หญิงถูกทำให้เป็นเรื่องปกติหรือเป็นเรื่องขี้ปะติ๋วจนแทบไม่ได้รับความสนใจ แต่อันที่จริงแล้วการกดทับเรื่องของผู้หญิงนั้นต้องใช้ทั้งอำนาจและวิธีการที่แยบยล ในการให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจังในทางหนึ่งคือการที่เอ็นโลพยายามจะบอกกับผู้ที่ศึกษางานของเธอว่าพวกเขาและเธอจำเป็นต้อง “ฉลาดขึ้น”³⁶³ ฉลาดขึ้นจากความสงสัยและการตั้งคำถามที่ขยายความคิดของเราไปเรื่อย ๆ ฉลาดขึ้นเมื่อความสงสัยของเราทำให้เรารู้สึกกลัดกลุ้มไม่สบายใจเมื่อเห็นโครงสร้างที่ไม่

³⁶¹ Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 137.

³⁶² Enloe, C. (2020). Pulling My Covid-19 Language Out of the Trenches. In *The Quarantine Files: Thinkers in Self-Isolation*. Retrieved from https://lareviewofbooks.org/article/quarantine-files-thinkers-self-isolation/#_ftn8

³⁶³ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, xiv.

ยุคธรรมของโลก ฉลาดขึ้นเมื่อเรามองโลกตามความเป็นจริงอย่างพินิจพิเคราะห์ เช่นนั้นแล้วเราจะค่อย ๆ เห็นกระบวนการทำงานของกระบวนการยุทธศาสตร์³⁶⁴

2) จุดเด่นของเอ็นโโลที่เป็นที่พูดถึงและได้รับการอ้างอิงจากนักวิชาการหลายท่านได้แก่ การถามคำถามที่สะท้อนวงการการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อันได้แก่ ผู้หญิงอยู่ที่ไหน? และคำถามที่ขยายต่อมาจากนั้นอีกหลายคำถาม เช่น อะไรหรือใครทำให้ผู้หญิงอยู่ ณ ที่แห่งนั้น? เธอไปอยู่ตรงนั้นด้วยตัวเองหรือด้วยใครใช้อำนาจ? พวกเขาไปอยู่ตรงนั้นในฐานะอะไร? ใครได้ประโยชน์จากการมีอยู่ของผู้หญิง? เป็นต้น นอกจากคำถามแล้วเอ็นโโลยังเสนอกรอบในการวิเคราะห์ที่สำคัญให้แก่ผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันได้แก่การศึกษาชีวิตประจำวันของผู้หญิงทั่วไป และพยายามผลักดันให้ผู้ศึกษาใช้ความสงสัยใคร่รู้แบบสตรีนิยมเพื่อขยายมุมมองต่อปรากฏการณ์ในทางการเมืองระหว่างประเทศ อันที่จริงกรอบในการวิจัยที่เอ็นโโลนำเสนอไม่ได้เป็นเรื่องใหม่หากผู้อ่านเคยศึกษางานด้านสตรีศึกษา แนวคิดสตรีนิยม แนวคิดทางสังคมวิทยาและมนุษยวิทยามาก่อน แต่สำหรับผู้ศึกษาแต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะหากศึกษาแต่ทฤษฎีกระแสหลัก แนวทางการศึกษาของเอ็นโโลกลายเป็นเรื่องใหม่ในกระแสการศึกษา คำถามและกรอบการวิจัยของเธอถือว่าประสบความสำเร็จในการดึงความสนใจผู้ศึกษาการเมืองระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ดีแล้วแต่ เอ็นโโลยังมีปัญหาเรื่องการอธิบายรายละเอียดและยกตัวอย่างกรณีศึกษา จึงยังทำให้มีผู้วิพากษ์ข้อเสนอของเธอในหลาย ๆ ประเด็น ยกตัวอย่างเช่น จากข้อเสนอในงานของเอ็นโโลที่ความเป็นหญิงและความเป็นชายอันก่อให้เกิดโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศของผู้หญิงและผู้ชายเป็นตัวแปรในการขับเคลื่อนพฤติกรรมของรัฐในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ข้อเสนอฉายภาพให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของระบบระหว่างประเทศกับโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศเป็นความสัมพันธ์ที่มีลำดับชั้น โดยโครงสร้างทางเพศสภาพเป็นเสมือนฐานรากของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การกำหนดหรือการใช้อำนาจในการจัดการโครงสร้างทางเพศโดยผู้มีอำนาจจะส่งผลโดยตรงต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามสิ่งที่เอ็นโโลไม่ได้กล่าวถึงในงานของเธอคืออิทธิพลของสังคมที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ เช่น การเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มนักสตรีนิยมที่ต่อต้านสงคราม³⁶⁵ ทั้งนี้แม้เอ็นโโลจะไม่ได้อธิบายอิทธิพลของสังคม แต่เอ็นโโลก็ได้อธิบายประเด็นการสิ้นสุดของสงครามไว้ว่าเป็นกระบวนการที่ถูกผูกโยงเข้ากับโครงสร้างทางเพศ กระบวนการสิ้นสุดของสงครามต้องพึ่งพาการให้ความหมายความเป็น

³⁶⁴ Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism*, 137.

³⁶⁵ Ford, Nancy G. (2001). Review: *Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives* by Cynthia Enloe. *The Journal of Military History*, 65, 1175-1176.

หญิงและความเป็นชายในการประคับประคองรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิงและระหว่างชายหรือหญิงกับรัฐ³⁶⁶

ในเรื่องของการกำหนดคุณค่า เอ็นโลอธิบายการกำหนดคุณค่าผ่านกระบวนการยุทธศาสตร์วิวัฒน์โดยผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดคุณค่าคือรัฐ นายทุน กองทัพ ซึ่งจะให้อภิสิทธิ์และคุณค่าของความเป็นชายเหนือกว่าความเป็นหญิง เอ็นโลไม่ได้กล่าวถึงความพยายามของผู้หญิงที่จะสร้างคุณค่าบางอย่างขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับผู้ชายและความเป็นชาย เช่น ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 กลุ่มนักสังคมสงเคราะห์อเมริกันที่ส่วนมากเป็นผู้หญิงพยายามที่จะรณรงค์ให้ทหารเห็นโทษของสุรา การพนัน และการค้าประเวณี และเสนอทางเลือกให้ทหารหันมาออกกำลังกาย อ่านหนังสือ เสพดนตรี ซึ่งนั่นหมายความว่าผู้หญิงเองก็มีบทบาทในการกำหนดคุณค่าทางสังคมให้กับกองทัพ³⁶⁷ หรืออาจกล่าวได้ว่าจริง ๆ แล้วผู้หญิงก็มีส่วนในการกำหนดคุณค่าให้ผู้ชายและความเป็นชายเช่นกัน สำหรับเอ็นโลผู้หญิงมีบทบาทเป็นเพียงผู้รับและส่งต่อคุณค่าทางสังคมที่ถูกกำหนดมาจากผู้ชายเท่านั้น เช่น การที่ผู้เป็นแม่ส่งต่อคุณค่าเรื่องความรักชาติให้กับลูกชายด้วยการสนับสนุนให้พวกเขาไปเป็นทหารร่วมรบเป็นต้น หรือในเวลาเดียวกันเราอาจกล่าวได้ว่าเอ็นโลได้แฝงนัยยะบางประการให้ผู้ศึกษาคิดตามว่าความทับซ้อนของแต่ละบทบาททำให้ผู้หญิงเผชิญกับอุปสรรคและความยากลำบากที่จะประสบความสำเร็จในแต่ละหน้าที่ได้ในเวลาเดียวกัน ผู้หญิงถูกบีบคั้นให้เลือกระหว่างการจะเป็นพลเมืองเต็มขั้นหรือลูกสาวกตัญญู ระหว่างการเป็นผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จในอาชีพของตัวเองหรือภรรยาของทหารหรือนักการทูตที่ส่งเสริมหน้าที่การงานของสามี ระหว่างการมองเห็นตัวเองในฐานะนักเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านสงครามหรือพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยไปวัน ๆ โดยไม่ได้คิดอะไร แต่สิ่งที่เอ็นโลไม่ได้บอกเราให้ชัดเจนคือในเมื่อผู้หญิงเป็นผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของระบอบปิตาธิปไตย หากอำนาจปิตาธิปไตยสามารถกำหนดตำแหน่งให้กับหญิงและชายสามารถเข้าไปแทรกแซงหรือพัวพันกับชีวิตส่วนตัวของปัจเจก หากอำนาจทางเพศที่วันนี้แพร่กระจายไปทั่วในทุกระดับของสังคมตั้งแต่ในบ้านไปจนถึงเวทีระหว่างประเทศ เราจะสามารถหลุดพ้นจากโครงสร้างทางอำนาจนี้ได้อย่างไร

ไม่เพียงเท่านั้น ถึงแม้ผู้วิจัยจะพบว่าเอ็นโลกล่าวอยู่หลายครั้งว่ากระบวนการยุทธศาสตร์วิวัฒน์ให้อภิสิทธิ์กับความเป็นชาย แต่ก็มีผู้วิพากษ์ว่าเอ็นโลไม่ได้อธิบายให้เห็นภาพได้ชัดว่ากระบวนการดังกล่าวสร้างความได้เปรียบและความเหนือกว่าให้กับความเป็นชายอย่างไร เช่นเดียวกันกับที่เอ็นโลไม่ได้อธิบายให้ชัดว่าการที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลให้การสนับสนุนบทบาททางเพศสภาพของชาย

³⁶⁶ Enloe, C. (1993). *The Morning After*, 13-14.

³⁶⁷ Ford, Nancy G. (2001). Review: Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives by Cynthia Enloe, 1175-1176.

และหญิงนั้นก็มีผลต่อเป้าหมายของกองทัพอย่างไร³⁶⁸ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่ากรณีที่เอ็นโบลกพร่องที่อธิบายเรื่องการควบคุมโครงสร้างทางเพศสภาพส่งผลต่อเป้าหมายของกองทัพอย่างไรนั้น เป็นเพราะเอ็นโบลมองว่ากระบวนการยุทธธาภิวัตน์ไม่ได้เป็นกระบวนการที่จะถูกทำให้เห็นได้ง่าย กระบวนการดังกล่าวไม่ได้มีรูปแบบตายตัวแต่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์แม้กระทั่งผู้หญิงที่ตกอยู่ในกระบวนการยุทธธาภิวัตน์ก็ไม่ได้ตระหนักว่าตนเองตกเป็นเหยื่อของกระบวนการแต่พวกเขากำลังได้รับโอกาสบางอย่างที่เธอไม่เคยได้ ซึ่งการที่กระบวนการยุทธธาภิวัตน์ให้ประโยชน์กับผู้หญิงบางกลุ่มในบางช่วงเวลาจึงเป็นเรื่องไม่ยากที่จะตรวจสอบว่าเป้าหมายหรือผลสุดท้ายในการจัดโครงสร้างทางเพศของกองทัพคืออะไร³⁶⁹ เช่นเดียวกับการที่จะตอบอย่างตรงไปตรงมาได้ว่ากระบวนการยุทธธาภิวัตน์และการให้ความหมายของความเป็นหญิงและความเป็นชายให้อภิสิทธิ์กับความเป็นชายอย่างไร

นอกจากนี้ในการยกประเด็นปัญหาประกอบงานวิจัยก็มีผู้วิพากษ์ว่าแต่ละประเด็นที่เอ็นโบลยกมาประกอบในงานของเธอมีความแตกต่างกันและการกำหนดกรอบของช่วงเวลาก็กว้างเกินไปเลยทำให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนเมื่อเวลาผ่านไป³⁷⁰ เช่น กองทัพต่างชาติต้องการการต้อนรับดูแลจากหญิงบริการ ในอดีตเยอรมันตะวันตกช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองก็มีช่องอยู่ในละแวกฐานทัพสหรัฐฯ แต่ในปัจจุบันหลังจากการทำลายกำแพงเบอร์ลินและเยอรมันกลายเป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจก็ไม่ปรากฏว่ามีช่องอยู่รอบฐานทัพต่างชาติอีก ในขณะที่ประเทศในแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่นเกาหลีใต้ แม้ว่าจะพัฒนาจนกลายเป็นประเทศที่ทันสมัยแต่ก็ยังมีช่องปรากฏอยู่ในละแวกฐานทัพ สิ่งที่เปลี่ยนไปคือหญิงบริการที่เดิมเป็นผู้หญิงในพื้นที่แต่ในปัจจุบันได้กลายเป็นผู้หญิงจากประเทศกำลังพัฒนาในเอเชีย ซึ่งหมายความว่าทำให้บริการทางเพศแก่กองทัพตั้งอยู่บนปัจจัยของเชื้อชาติด้วย³⁷¹ อย่างไรก็ตามก็ดีจากการศึกษาผลงานของเอ็นโบลผู้วิจัยพบว่าเอ็นโบลมีการทบทวนและเพิ่มความเข้มข้นให้กับประเด็นปัญหาที่เคยกล่าวถึงในงานวิจัยในอดีต เช่น เอ็นโบลกล่าวถึงการใช้อภิสิทธิ์โรดติดต่อกันในอดีตที่รัฐบาลอังกฤษในปี 1864 กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมการแพร่ของโรคที่เกิดจากการค้า

³⁶⁸ Snider, C. J. (July, 2001). Snider on Cynthia Enloe, 'Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives' and Enloe, 'Maneuvers. The International Politics of Militarizing Women's Lives'. *H-Women*.

³⁶⁹ Enloe, C. (2000). *Maneuvers*, 298.

³⁷⁰ Snider, C. J. (July, 2001). *Snider on Cynthia Enloe*.

³⁷¹ Moon, S. (2015). Sexual Labor and the Military Empire: Comparative Analysis of Europe and East Asia. In D. E. Bender & J. K. Lipman (Eds.), *Making the Empire Work: Labor and United States Imperialism*. NYU Press, 137-38

ประเวณีโดยการบังคับใช้กฎหมายนี้เฉพาะหญิงบริการ และเมื่อเวลาผ่านไปเอ็นโกล์ก็ยังคงกล่าวถึงประเด็นเดียวกันเมื่อเกิดการระบาดของโรคเอดส์ในช่วงทศวรรษที่ 1990 การที่รัฐและกองทัพยังคงยึดการกำหนดกฎหมายควบคุมโรคติดต่อโดยมีอังกฤษเป็นต้นแบบนั้นเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ว่าคำอธิบายในอดีตของเอ็นโกล์ยังคงใช้ได้ และเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าเอ็นโกล์มีการติดตามความเปลี่ยนแปลงอยู่บ้าง

อีกประเด็นที่มีผู้วิพากษ์วิจารณ์งานของเอ็นโกล์ที่อาจจะเกิดจากความไม่เข้าใจว่า “ผู้หญิงทั่วไป” ที่เอ็นโกล์หมายถึงในงานวิจัยนั้นหมายถึงใครบ้าง เพราะเอ็นโกล์ไม่ได้อธิบายโครงสร้างหรือลำดับชั้นของความเป็นหญิงและความเป็นชายที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งความสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงทำให้เอ็นโกล์ย้ำความมีจุดยืนร่วมกันของผู้หญิง เธอจึงไม่ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทับซ้อนระหว่างผู้หญิงที่อยู่ในตำแหน่งที่แตกต่างและมีประสบการณ์ที่ต่างกัน (และบางครั้งขัดแย้งกัน)³⁷² ในประเด็นนี้จากการศึกษางานวิจัยของเอ็นโกล์ ผู้วิจัยพบว่าผู้หญิงธรรมดาหรือผู้หญิงทั่วไปที่เอ็นโกล์หมายถึงส่วนมากคือผู้หญิงที่เป็นชนชั้นกลางลงไปจนถึงระดับชนชั้นกรรมกรเท่านั้น นั่นก็เพราะเอ็นโกล์เห็นว่าผู้หญิงอย่าง ฮิลลารี คลินตัน, มารี รอบินสัน (Mary Robinson), แองเจล่า เมอร์เคล และผู้หญิงคนอื่น ๆ ที่อยู่ในระดับผู้นำก็มีประเด็นทางเพศของตัวเองที่จะเล่า (หรือตั้งใจที่จะไม่เล่า) และการศึกษา สืบสวน และวิเคราะห์แบบสตรีนิยมก็ยืนยันอย่างชัดเจนว่ามีผู้หญิงอีกมากมายที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากกว่าผู้หญิงในระดับผู้นำที่มีชื่อเสียง ผู้หญิงนับล้านคือตัวแสดงในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และส่วนมากผู้หญิงเหล่านี้ไม่ใช่ผู้หญิงในระดับชนชั้นนำ³⁷³

3) ในประเด็นเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ เอ็นโกล์กล่าวถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศที่ความเป็นชายอยู่เหนือความเป็นหญิงเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการแบ่งงานตามเพศสภาพและเกิดการจัดหมวดหมู่ของอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเบาอย่างเช่น การผลิตเสื้อผ้า รองเท้า อาหาร กระเป๋า ผู้ประกอบการจะนิยมจ้างแรงงานหญิงเพราะนายจ้างเข้าใจว่างานดังกล่าวเป็นงานของผู้หญิงโดยธรรมชาติ ในขณะที่อุตสาหกรรมหนักอย่างเช่น การผลิตยานพาหนะ เครื่องจักร ถูกจัดให้เป็นงานของแรงงานชายเนื่องจากนายจ้างเห็นว่าแรงงานชายเหมาะกับงานที่ใช้ทักษะและความสามารถขั้นสูง กระนั้นสิ่งที่เอ็นโกล์เห็นว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เจ้าของธุรกิจและโร่งงานนิยมจ้างแรงงานหญิงคือ “ราคาค่าแรง” ของแรงงานหญิงที่ถูกกว่าแรงงานชาย โดยเธอได้อธิบายว่ากำหนดหน้าที่ให้กับแรงงานตามเพศก็ไม่ได้ตายตัวเสมอไป หากนายจ้างเห็นว่าแรงงานชายเป็นปัจจัย

³⁷² Dagtas, S. (2006). Book Review: The Curious Feminist: Searching for Women in a New Age of Empire. *Journal of International Women's Studies*, 8(1). <https://vc.bridgew.edu/jiws/vol8/iss1/24>

³⁷³ Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases*, 5.

ในการเพิ่มต้นทุนการผลิต หรือหากงานประเภทใดที่สามารถใช้แรงงานราคาถูกแทนที่เทคโนโลยีราคาแพง นายจ้างหรือเจ้าของโรงงานก็พร้อมที่จะแทนที่แรงงานชายและเทคโนโลยีราคาแพงนั้นด้วยแรงงานหญิงที่ราคาถูกกว่า³⁷⁴ กล่าวอีกทางหนึ่งคือ สำหรับเอ็นโกลแล้วการแบ่งงานตามเพศสภาพไม่ได้เป็นเงื่อนไขสำคัญเท่ากับต้นทุนของผู้ประกอบการ ฉะนั้นแล้วโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศยังเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศอยู่หรือไม่? ทำไมในบางประเทศค่าแรงของแรงงานทั้งชายและหญิงจึงเท่ากัน? ทำไมในบางประเทศแม้ว่าค่าจ้างแรงงานหญิงจะถูกกว่าแต่ผู้ประกอบการยังเลือกที่จะจ้างแรงงานชาย? และทำไมในบางครั้งนายจ้างเลือกที่จะจ้างแรงงานหญิงที่ราคาแพงมากกว่าแรงงานชายราคาถูก?

ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการทำความเข้าใจเรื่องความเป็นหญิงความเป็นชายมีส่วนสำคัญในการทำ ความเข้าใจเศรษฐกิจโลก งานวิจัยของ เทรี คาราเวย์³⁷⁵ อธิบายทัศนะเรื่องเพศสภาพของนายจ้าง นายทุน ผู้ประกอบการ ที่เกี่ยวข้องกับการจ้างแรงงาน เธออธิบายว่าการแบ่งงานตามเพศตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าความเป็นเหตุเป็นผลทางเศรษฐศาสตร์นั้นขึ้นอยู่กับทัศนะของนายจ้างต่อการผลิตและการควบคุมแรงงานผ่านมุมมองด้านเพศสภาพ โดยได้ยกตัวอย่างการจ้างงานของโรงงานในอินโดนีเซีย ที่จากการวิจัยพบว่าในโรงงานที่เกี่ยวข้องกับงานไม้ เชื้อเพลิง ถ่านหิน เครื่องยนต์ พบว่ามีแรงงานหญิงน้อยกว่าร้อยละ 30 ในขณะที่โรงงานสิ่งทอและรองเท้ามีจำนวนแรงงานหญิงถึง ร้อยละ 78 จากสถิติคาราเวย์จึงสรุปว่าเมื่อนายทุนต้องการที่จะเลือกคนให้เหมาะกับงาน (put the right man on the right job) นายทุนจะให้ความสำคัญกับเพศสภาพมากกว่าราคาค่าแรงของแรงงาน ภายใต้ความเชื่อที่ว่า “อะไรคืองานของผู้หญิง?” เช่น ผู้หญิงเหมาะกับงานที่ต้องการความละเอียดอ่อน เจ้าของโรงงานผลิตเครื่องแต่งกายจึงเลือกจ้างแรงงานหญิงมากกว่าแรงงานชาย ในขณะที่ความเชื่อที่ว่า “อะไรคืองานของผู้ชาย?” เช่น งานของผู้ชายคืองานหนักที่ต้องใช้แรงกายและทักษะขั้นสูง เจ้าของโรงงานผลิตรถยนต์จึงเลือกที่จะจ้างแรงงานชายมากกว่า ทั้งนี้ไม่สำคัญว่าแรงงานหญิงและชายจะมีลักษณะตามที่กล่าวไปหรือไม่เพราะการตัดสินใจทั้งหมดอยู่ที่ว่านายทุนหรือนายจ้างเชื่อว่าคุณลักษณะของแรงงานหญิงชายเป็นเช่นนั้น

ไม่เพียงเท่านั้น การที่เอ็นโกลให้ความสำคัญกับราคาค่าแรงของแรงงานหญิง ทำให้เกิดความย้อนแย้งเมื่อเธอก้าวถึงแรงงานภายในครัวเรือน อย่างเช่น แม่บ้าน พี่เลี้ยงเด็ก ที่ส่วนมากแรงงานเป็นแรงงานหญิง แม้เธอพยายามจะอธิบายให้เห็นว่าแรงงานหญิงต่างตัวคือแรงงานราคาถูกที่ผู้หญิง

³⁷⁴ Ibid, 226-27.

³⁷⁵ Caraway, T. (2007). *Assembling Women: The Feminization of Global Manufacturing*. New York: Cornell University Press.

ชนชั้นกลางยุคใหม่ใช้เพื่อแก้ปัญหาการรับภาระที่เพิ่มขึ้นทางเมื่อพวกเขาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แต่เอ็นโลไม่ได้อธิบายถึงปัจจัยทางเพศสภาพที่ทำให้แรงงานหญิงต่างดาวเหล่านี้ได้รับการว่าจ้าง เอ็นโลให้ความสำคัญกับราคาค่าแรงของแรงงานที่ถูกกดต่ำมากกว่าที่จะเน้นย้ำทักษะ ความเชื่อ ค่านิยมของนายจ้างที่มองว่าแรงงานหญิงเหมาะกับงานภายในครัวเรือนมากกว่าแรงงานชาย

4) นอกจากข้อวิพากษ์ของผู้อื่นแล้ว ในส่วนของผู้วิจัยที่ได้ศึกษางานของเอ็นโลมาสักระยะ พบว่าสิ่งที่ผู้วิจัยยังรู้สึกติดค้างในงานของเอ็นโลคือการที่เธอไม่ได้กล่าวถึงชีวิตส่วนตัวของผู้ชายที่อาจจะถูกกดทับจากระบบอุปถัมภ์ไทย แม้ว่าเอ็นโลจะกล่าวถึงผู้ชายที่ถูกกดทับบ้าง โดยได้ยกตัวอย่างของชายชาวเซอร์เบียที่เข้าร่วมกับกองกำลังชาตินิยมเพื่อพิสูจน์ความเป็นชาย³⁷⁶ แต่เอ็นโลไม่ได้กล่าวถึงประสบการณ์และชีวิตของผู้ชายที่อาจจะต้องเผชิญปัญหาในลักษณะเดียวกันกับที่ผู้หญิงหรือผู้ชายที่ต้องมีบทบาทและหน้าที่ในกระบวนการผลิตซ้ำ เช่น ผู้ชายที่เป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยว ผู้ชายที่เป็นพ่อบ้านแล้วให้ภรรยาออกไปทำงานนอกบ้านแทน หรือการที่รัฐมีนโยบายส่งเสริมให้ผู้ชายมีส่วนร่วมกับการภายในบ้านมากขึ้น เช่น กฎหมายที่ให้นายจ้างอนุญาตให้ผู้ชายลาเลี้ยงดูบุตรได้ เป็นต้น แนนอนว่าหัวใจหลักในงานของเอ็นโลคือผู้หญิง แต่ผู้วิจัยเห็นว่าหากเราลองหันไปมองผู้ชายโดยเฉพาะผู้ชายที่มีบทบาทในกระบวนการผลิตซ้ำ (ที่นอกเหนือจากการเป็นเจ้าของอสุจิ) น่าจะทำให้เราได้เห็นภาพของการเมืองระหว่างประเทศที่กว้างขึ้น

สำหรับผู้วิจัย การศึกษาผลงานของเอ็นโลเป็นเสมือนการเปิดโลกอีกด้านของการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่างานของเอ็นโลเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของผู้ที่สนใจแนวทางของสตรีนิยมในการเมืองระดับโลก ในต่างประเทศเช่นจีน เอ็นโลเปรียบเสมือนผู้บุกเบิกและปูทางให้สตรีนิยมเดินเข้ามาในวิชาการเมืองระหว่างประเทศตามที่ได้กล่าวไว้ในบทแรกของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ หากใครต้องการศึกษาสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้วไม่ได้ศึกษางานของเอ็นโลก็อาจจะถือว่าเขาผู้นั้นยังไม่ได้ศึกษาจริง ๆ ส่วนในไทย ผู้วิจัยพบว่าแนวทางของสตรีนิยมของการศึกษาเพศสภาพยังไม่เป็นที่นิยมในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากนัก ไม่ใช่แค่ไม่ถูกกำหนดให้เป็นรายวิชา แต่ในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้นของแต่ละมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนก็ให้พื้นที่กับสตรีนิยมและการศึกษาเพศสภาพน้อยมาก ซึ่งในลำดับถัดไปผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงคุณูปการของเอ็นโลที่ยังพอมิในการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยที่เรียกได้ว่าแม้จะไม่มากเท่าในต่างประเทศแต่ก็ถือว่ายังพอปรากฏอยู่บ้าง

³⁷⁶ Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 99-10.

7.2 เส้นทางการศึกษาเพศสภาพในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

การศึกษาการเมืองหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมและพฤติกรรมของตัวแสดงต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรัฐและไม่ใช่อรัฐที่มีลักษณะข้ามรัฐข้ามพรมแดนในการศึกษาปรากฏการณ์ในระบบระหว่างประเทศเครื่องมือที่จะช่วยให้เราเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นั้นได้แก่ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทฤษฎีในฐานะเครื่องมือที่ว่าจะทำหน้าที่เสมือนเลนส์ของแว่นตาที่เราจะเลือกใส่เพื่อมองไปยังปรากฏการณ์ โดยแต่ละทฤษฎีที่เราเลือกมาใช้จะทำให้เราเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ในทางการเมืองระหว่างประเทศแตกต่างกันไป เหมือนกับเลนส์ของแว่นตาที่มีสีต่างกันทำให้เรามองเห็นโลกในสีที่ต่างกันไปตามเลนส์ที่เราเลือกใส่ ประเภทของทฤษฎีในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหา และกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์³⁷⁷ ตัวอย่างของกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาได้แก่ เช่น ทฤษฎีสัจนิยม ทฤษฎีสัจนิยมใหม่ ทฤษฎีเสรีนิยม ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ ส่วนตัวอย่างของกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ กลุ่มทฤษฎีมาร์กซิสม์ ทฤษฎีวิพากษ์ ทฤษฎีสตรีนิยม เป็นต้น ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาดังอยู่บนสมมติฐานที่ว่ารัฐคือองค์ประกอบที่การเปลี่ยนแปลงไม่ได้เกิดขึ้นจากรากฐานเดิมของรัฐ การเปลี่ยนแปลงของรัฐมีขึ้นมีลงจากพฤติกรรมของรัฐที่เกิดขึ้นภายในกรอบที่ถูกจำกัด ในขณะที่ทฤษฎีวิพากษ์มองว่าการเปลี่ยนแปลงของรัฐเกิดจากรากฐานทางประวัติศาสตร์ ในขณะที่กลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ได้แย้งกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาว่าไม่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์และรากเหง้าของรัฐ กลุ่มทฤษฎีแก้ปัญหาก็แย้งว่ากลุ่มทฤษฎีวิพากษ์โหยหาความเป็นอุดมคติมากเกินไปจนละเลยความเป็นจริงที่กำลังเป็นปัญหาในปัจจุบัน³⁷⁸ ในอีกทางหนึ่งกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ก็วิจารณ์ว่ากลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาย่อมจะแก้ปัญหาที่มีความสำคัญเฉพาะต่อรัฐหรือกลุ่มทุน หากรัฐและทุนไม่ได้ระบุว่าจะประเด็นใดเป็นปัญหาเท่ากับว่าประเด็นปัญหานั้นไม่ได้มีความสำคัญมากพอที่จะได้รับการแก้ไข กลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ยังวิจารณ์อีกว่าประเด็นที่ถูกยกขึ้นมาเป็นปัญหานั้นส่วนมากไม่ใช่ปัญหาที่แท้จริงแต่เป็นประเด็นที่สานรับกับประโยชน์ของรัฐและกลุ่มทุนในขณะที่ปัญหาที่แท้จริงยังไม่ได้ได้รับการแก้ไข³⁷⁹ ในเชิงโครงสร้างกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาย่อมจะรักษาสภาพหรือโครงสร้างที่เป็นอยู่ในขณะที่กลุ่มทฤษฎีวิพากษ์พยายามจะทำลายและรื้อถอนโครงสร้างหรือสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ ยกตัวอย่างเช่น ทฤษฎี

³⁷⁷ Cox, R. W. (1981). Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Millennium*, 10(2), 126-155. doi:10.1177/03058298810100020501

³⁷⁸ Moolakkattu, J. (2009). Robert W. Cox and Critical Theory of International Relations. *International Studies*, 46, 439-456.

³⁷⁹ จิตตภัทร พูนขำ (บรรณาธิการ) (2561). ไม่มีความสมานฉันท์ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ? การศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในประเทศไทยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ :กรุงเทพฯ ., 65.

มาร์กซิสม์พยายามที่จะล้มล้างระบบทุนนิยมและสร้างรัฐและชุมชนขึ้นใหม่ ทฤษฎีหลังอาณานิคมนิยมพยายามที่จะหยุดการเหยียดเชื้อชาติและทำลายลัทธิจักรวรรดินิยม ส่วนสตรีนิยมนั้นต้องการที่จะรื้อถอนระบอบปิตาธิปไตยเพื่อสร้างความเท่าเทียมทางเพศ เป็นต้น

ถึงกระนั้นก็เป็นที่ยอมรับว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้ความสำคัญกับกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาในฐานะการศึกษากระแสหลักมากกว่ากลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ นั่นก็เพราะวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีจุดกำเนิดและเติบโตขึ้นจากการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ของสหรัฐฯ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเติบโตภายใต้บริบทดังกล่าวทำให้การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมโลกแบบอเมริกันกลายเป็นแนวทางที่มีอิทธิพลต่อวงการการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบอเมริกันนั้นมีลักษณะที่จะแสวงหาความรู้ที่มีความเที่ยงตรงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความเป็นพลวัตและคาดการณ์ไม่ได้ โดยการประยุกต์ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพราะเชื่อว่าแนวทางวิทยาศาสตร์จะสามารถผลิตความรู้และให้คำตอบที่จะนำไปปฏิบัติได้ ด้วยเหตุนี้ทำให้ความรู้ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ได้จากการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์กลายเป็นความรู้ที่มีกลิ่นไอของความเป็นอเมริกันผสมอยู่³⁸⁰ กลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาที่เติบโตจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบอเมริกันที่มีเป้าหมายเพื่อแสวงหาความราบรื่นในการทำงานของระบบระหว่างประเทศ³⁸¹ และพยายามสร้างระเบียบวิธีวิจัยและใช้แนวทางการศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อให้องค์ความรู้ที่ได้นั้นได้รับความน่าเชื่อถือ กลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาจึงยังคงเป็นกลุ่มทฤษฎีกระแสหลักที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศจนถึงปัจจุบัน

แนวคิดเพศสภาพและแนวคิดสตรีนิยมซึ่งเป็นแนวคิดในกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ได้ก้าวเข้าสู่อาณานิคมของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกิดจากการที่นักวิชาการเริ่มตั้งคำถามกับทฤษฎีของสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ไม่สามารถทำนายหรือให้คำอธิบายการสิ้นสุดของสงครามเย็นได้ จึงเกิดการถกเถียงทางทฤษฎีระลอกที่ 3 (third debate) ขึ้น ซึ่งเป็นการถกเถียง ระหว่างนักวิชาการฝ่ายปฏิฐานนิยม และนักวิชาการหลังยุคปฏิฐานนิยม³⁸² หลักสูตรสตรีศึกษาหรือสตรีกับการเมืองเริ่มถูกบรรจุในมหาวิทยาลัยในคณะทางสังคมศาสตร์ สมาคมรัฐศาสตร์อเมริกันได้นำแนวคิดสตรีนิยมเข้ามาในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ซึ่งนั่นถือได้ว่าเป็นป้อมปราการ

³⁸⁰ Pitipat, S. (2007). *International Relations: Development and Progress of Knowledge*, 11-14.

³⁸¹ Moolakkattu, J. (2009). *Robert W. Cox and Critical Theory of International Relations*, 439-456.

³⁸² Tickner, J. Ann & Sjoberg, L. (2011). *Feminism and International Relations: Conversation about Past, Present and Future*. New York: Routledge, 9.

สำคัญเพราะเป็นแหล่งผลิตความรู้ทางรัฐศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสหรัฐ³⁸³ และการตีพิมพ์หนังสือเรื่อง Bananas, Beaches, and Bases: Making Feminist Sense of International Politics ในทศวรรษที่ 1990 ถือเป็นกาเปิดพื้นที่ในการศึกษาเรื่องเพศสภาพและสตรีศึกษาทั้งในประเด็นเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศซึ่งเอ็นโกลได้เสนอแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยการใช้ความสงสัยแบบสตรีนิยมในการศึกษาชีวิตประจำวันและประสบการณ์ของผู้หญิง³⁸⁴

การจัดการเรียนการสอนประเด็นเพศสภาพในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นความท้าทายเพราะในหลายกรณีอาจารย์ในคณะหรือสาขาวิชาดังกล่าวต้องให้เหตุผลว่าการศึกษาประเด็นทางเพศสภาพมีความจำเป็นหรือคุณูปการต่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างไร ความจำเป็นที่ว่านี้หมายถึงแนวทางการศึกษาเพศสภาพจะมีประโยชน์ต่อการศึกษาประเด็นหลักในความสัมพันธ์ประเทศ เช่น ประเด็นเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ประเด็นความมั่นคง หรือ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างไร³⁸⁵ การให้เหตุผลถึงความจำเป็นในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นมุมมองของนักวิชาการหรืออาจารย์ที่สอนวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีต่อแนวทางการศึกษาเพศสภาพได้ว่า เพศสภาพไม่ใช่ตัวแปรหลักในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ปัจเจกที่ถูกกำหนดด้วยเพศสภาพไม่ใช่ตัวแสดงในระบบระหว่างประเทศ ประเด็นทางเพศไม่ได้เป็นรากฐานสำคัญของโครงสร้างอำนาจในระบบระหว่างประเทศ เพศสภาพเป็นเพียงประเด็นรองในประเด็นที่ใหญ่กว่าหรือสำคัญกว่าอย่างประเด็นเศรษฐกิจและความมั่นคง ประเด็นทางเพศเป็นเพียงกระแสรองหรือทางเลือกสำหรับผู้สนใจเฉพาะกลุ่ม ประเด็นทางเพศไม่ใช่เรื่องที่คุณศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทุกคนต้องรู้ ความพยายามในการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของประเด็นเพศสภาพในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยการจัดแผนการสอนและการคัดเลือกหนังสือหรือบทความประกอบการสอนให้นักศึกษาที่เต็มไปด้วยข้อถกเถียงทางวิชาการในเชิงทฤษฎีระหว่างทฤษฎีกระแสหลักในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและทฤษฎีในกลุ่มสตรีนิยมและเพศ และการมุ่งอธิบายถึงเพศในฐานะตัวแปรในระบบระหว่างประเทศ ส่งผลต่อความสนใจของนักศึกษาในชั้นเรียนเพราะนักศึกษาไม่ได้มองเพศสภาพจากมุมของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และไม่ได้สนใจข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นในสาขาวิชา³⁸⁶

³⁸³ Enloe, C. (2007a). *Feminism*, 107-08.

³⁸⁴ Yesiltas, O. (2020). Essay by Ozum Yesiltas, Texas A&M University-Commerce *H-Diplo ROUNDTABLE XXI-39 A Teaching Roundtable : Teaching Gender in IR*.

³⁸⁵ Auchter, J. (2020). Essay by Jessica Auchter, University of Tennessee Chattanooga *H-Diplo ROUNDTABLE XXI-39 A Teaching Roundtable : Teaching Gender in IR*.

³⁸⁶ Ibid

แนวทางการศึกษาของกลุ่มสตรีนิยมคือความพยายามหิบบกเรื่องของผู้หญิงขึ้นมาถกเถียงกันบนเวทีสาธารณะ การศึกษาเพศสภาพหรือสตรีศึกษาในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคือความพยายามที่จะทำให้เห็นว่าเรื่องของผู้หญิงมีความสำคัญในระดับระหว่างประเทศเช่นกัน ดังนั้นแผนการสอนในชั้นเรียนจึงควรที่จะเป็นการชี้ให้นักศึกษาเห็นว่าเราจะสามารถใช้แนวทางของสตรีนิยมในการอธิบายปรากฏการณ์ในทางการเมืองระหว่างประเทศได้อย่างไรมากกว่าการให้ความสำคัญกับข้อถกเถียงทางทฤษฎี การให้ความสำคัญกับสตรีนิยมหรือแนวทางการศึกษาเพศสภาพมากกว่าข้อถกเถียงจะทำให้ นักศึกษามีมุมมองต่อปรากฏการณ์ที่แตกต่างไปจากการศึกษาทฤษฎีกระแสหลัก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งนี้น่าจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้งานของเอ็นโโลได้รับการยอมรับในฐานะผู้บุกเบิกการศึกษาเรื่องเพศและผู้หญิงในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ งานของเธอยังมีอิทธิพลต่อการสอนวิชาหรือหัวข้อเพศสภาพในทางการเมืองระหว่างประเทศเพราะงานของเอ็นโโลให้ความสำคัญกับการนำเสนอเรื่องราวในชีวิตหรือประสบการณ์ของผู้หญิงและการใช้มุมมองสตรีนิยมในการอธิบายปรากฏการณ์หรือประเด็นในทางการเมืองระหว่างประเทศ³⁸⁷มากกว่าการสร้างข้อถกเถียงทางทฤษฎี แต่ก็เชื่อว่าเอ็นโโลจะไม่ให้ความสำคัญกับข้อถกเถียงดังกล่าวเสียเลย เธอกล่าวถึงข้อถกเถียงทางทฤษฎีอยู่บ้างในบทความทางวิชาการ³⁸⁸ ส่วนในหนังสือของเธอเองนั้นกล่าวถึงเฉพาะข้อยืนยันที่ว่าทำไมการศึกษาชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงจึงสำคัญในการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศ ส่วนเนื้อหาส่วนใหญ่ในหนังสือของเอ็นโโลจะเกี่ยวกับประเด็นในทางการเมืองระหว่างประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเอ็นโโลไม่ได้ตั้งใจแต่แรกว่าจะผลิตตำราทางวิชาการแต่ต้องการจะผลิตหนังสือที่มีเนื้อหาวิชาการที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่าย

7.3 คุณูปการของเอ็นโโลต่อการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทย

วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเริ่มก่อตัวขึ้นภายใต้ร่มเงาของคณะรัฐศาสตร์ทั้งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง³⁸⁹ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่ศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสหรัฐฯ เริ่มขยายตัวและได้รับความสำคัญ เป้าหมายของการเรียนการสอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยนั้น กุสุมา สนิทวงศ์ ได้ให้ทัศนะไว้ว่ามีอยู่ 2 เป้าหมายหลักด้วยกัน เป้าหมายแรกเพื่อให้นิสิตนักศึกษาเรียนรู้วิถีวิเคราะห์และเข้าใจสภาพปัญหาที่อยู่รายล้อมตน ในประเด็นนี้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปรียบเสมือนเป็น

³⁸⁷ Ibid, Yesiltas, O. (2020). Essay by Ozum Yesiltas, Texas A&M University-Commerce *H-Diplo ROUNDTABLE XXI-39 A Teaching Roundtable : Teaching Gender in IR.*

³⁸⁸ Enloe, C. (2007a). *Feminism.*

³⁸⁹ Prasirtsuk, K. (2009). *Teaching International Relations in Thailand*, 83.

ศาสตร์ในการศึกษาสังคมและวัฒนธรรม ส่วนเป้าหมายประการที่สองนั้นก็เพื่อเป็นการเตรียมความรู้และความพร้อมให้แก่ผู้ที่จะไปประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะผู้ที่เข้าไปทำงานในกระทรวงต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ทำให้วิชาหลักของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคแรก ๆ นั้นจึงประกอบไปด้วยวิชาการเมืองระหว่างประเทศ ประวัติศาสตร์การทูต เศรษฐกิจระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ องค์กรระหว่างประเทศ และการศึกษาอาณาบริเวณ แต่ในปัจจุบันพบว่าในมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อย่างเช่น คณะรัฐศาสตร์ของทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สัดส่วนวิชาทางการทูตมีจำนวนลดลง ในขณะที่วิชาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาในทางระหว่างประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เช่น วิชาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของมนุษย์ โลกาภิวัตน์ เป็นต้น³⁹⁰

อย่างไรก็ดี แม้จะมีการขยายขอบเขตของการเรียนการสอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยที่กว้างขึ้น แต่ก็ยังปฏิเสธไม่ได้ว่าอิทธิพลของทฤษฎีกระแสหลักยังคงครอบครองพื้นที่ส่วนมากในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีสัจนิยม เนื่องจากไทยเป็นประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสงครามเวียดนาม อีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องข้อพิพาทดินแดนกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างกัมพูชา ทำให้ประเด็นความมั่นคงและความอยู่รอดของรัฐกลายเป็นประเด็นหลักในการศึกษาของนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อีกแนวทางหนึ่งก็คือการศึกษาแบบประวัติศาสตร์ก็เป็นที่ยอมรับใช้ในการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาพื้นที่เฉพาะ นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยส่วนมากในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยมุ่งศึกษานโยบายต่างประเทศของแต่ละประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบทวิภาคี³⁹¹

ส่วนการศึกษาศาสตร์นิยามไทยนั้น การศึกษาส่วนมากจะเป็นการศึกษาภายใต้ร่มของสังคมศาสตร์ เช่น วิชาประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และรัฐศาสตร์ เป็นต้น ในประเทศไทยมีหลักสูตรสตรีศึกษา 2 แห่งที่ตั้งขึ้นเป็นสถาบันทางการศึกษา หลักสูตรแรกคือ หลักสูตรสตรี เพศสถานะ และเพศวิถีวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แห่งที่สองคือ ภาควิชาและศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นอกเหนือจากการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาแล้ว ยังมีบริการอบรมหลักสูตรอาสาสมัครนักกฎหมายผู้หญิงให้กับผู้นำ

³⁹⁰ ศุภมิตร ปิติพัฒน์ .2553). *สภาวะเป็น คือ ของ-อยู่-IR*, 65-66.

³⁹¹Prasirtsuk, K. (2009). *Teaching International Relations in Thailand*, 96-97.

ชุมชนและผู้ทำงานกับผู้หญิงได้มีความรู้เรื่องกฎหมายสิทธิผู้หญิง³⁹² ส่วนในสาขารัฐศาสตร์ที่เป็นร่วมของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นวิชาที่ศึกษาเรื่องเพศสภาพหรือสตรีนิยมมักจะอยู่ในสาขาการเมืองการปกครองและ/หรือแนวคิดทางการเมือง อย่างเช่น วิชาเพศสภาพกับการเมืองของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สอนโดย ศ.ดร.ไชยันต์ ไชยพร ก็อยู่ภายใต้ภาควิชาปกครอง โดยเนื้อหาหลักของวิชานี้เป็นการศึกษาผู้หญิงในประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง ส่วนวิชาทฤษฎีการเมืองแนวสตรีนิยม และวิชาสัมมนาสตรีกับการเมือง ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สอนโดย รศ.ดร. ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ก็อยู่ภายใต้ภาควิชาปกครองเช่นกัน

การศึกษาเรื่องของผู้หญิงหรือเรื่องเพศสภาพยังคงเป็นประเด็นชายขอบในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแม้ในสหรัฐฯที่ถือเป็นแหล่งในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็ตาม งานวิจัยทางด้านเพศสภาพและสตรีนิยมในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมักจะถูกวิพากษ์จากนักวิชาการกระแสหลักเสมอโดยเฉพาะในประเด็นระเบียบวิธีวิจัยที่มีความแตกต่างกัน ในไทยเอง การศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้ความสำคัญกับรัฐ ส่วนรายวิชาย่อยก็จะเป็นประเด็นที่ให้ความสำคัญกับรัฐ เช่น ความมั่นคงระหว่างประเทศ เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ นโยบายต่างประเทศ หรือการศึกษาอาณาบริเวณในประเด็นความสัมพันธ์กับไทย เช่น ยุโรปศึกษา เอเชียศึกษา เป็นต้น เพศสภาพหรือสตรีนิยมไม่เคยถูกยกสถานะขึ้นมาเป็นสาขาย่อยในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทย³⁹³ ถึงแม้จะมีรายวิชาปรากฏให้เห็นในบางหลักสูตรแต่ก็ไม่ได้มีการเรียนการสอนจริงในทุกภาคการศึกษา ในบางมหาวิทยาลัยที่มีวิชาเพศสภาพหรือสตรีนิยมในการเมืองระหว่างประเทศ สถานะของวิชาก็เป็นเพียงวิชาเลือกเสรี หรือแม้แต่ตำราความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นภาษาไทยที่ส่วนมากจะมีบททฤษฎีในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ทฤษฎีสัจนิยม ทฤษฎีเสรีนิยม ทฤษฎีมาร์กซิส เป็นตัวชูโรง แต่เท่าที่สำรวจตำราความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อย่างเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของเชิดชาย เหล่าหล้าที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2510³⁹⁴ ตำราความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้นของ ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ แห่ง

³⁹² ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ) .2560). *แนวคิดสตรีนิยมและขบวนการทางสังคมของผู้หญิงในประเทศไทยวิเคราะห์ผู้มี : ส่วนเกี่ยวข้อง ข้อถกเถียงและยุทธศาสตร์* เข้าถึงจาก <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/thailand/13364-20170526.pdf>.

³⁹³ *International Relations as a Discipline in Thailand: Theory and Sub-fields*. (2019). Chanintira na Thalung, Soravis Jayanama, & J. Poonkham (Eds.). London: Routledge.

³⁹⁴ เชิดชาย เหล่าหล้า) .2510). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง³⁹⁵ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของดำรงรัตน์ รัตนรังสี³⁹⁶ เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช³⁹⁷ แม้กระทั่งตำราชื่อดังที่ตัวผู้วิจัยและเพื่อนนิสิตนิยมอ่านและอ้างอิงอย่าง โลกร่วมสมัย:ตอบคำถามของคนรุ่นใหม่ทั้งเล่ม 1³⁹⁸ และ 2³⁹⁹ ของประทุมพร วัชรเสถียร และตำราความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเล่มล่าสุดชื่อ โลกในศตวรรษที่ 21: กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของจุลชีพ ชินวรรณโน⁴⁰⁰ หรือในตำราชื่อ International Relations as a Discipline in Thailand: Theory and Sub-fields⁴⁰¹ ที่เป็นตำราภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับการศึกษาและสถานะของการศึกษาและสาขาย่อยในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็ไม่พบบทที่กล่าวถึงประเด็นทางเพศและผู้หญิงและภายในหนังสือเล่มนี้มีคำว่าเพศสภาพปรากฏเพียง 1 คำเท่านั้น เท่าที่พบในบางเล่มอย่างเช่นหลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม⁴⁰² จากคณะสังคมศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีการกล่าวถึงทฤษฎีสตรีนิยมไว้แต่ก็เป็นเพียงเกริ่นนำสั้น ๆ เท่านั้น กล่าวได้ว่า ประเด็นเรื่องเพศสภาพและผู้หญิงยังจัดว่าเป็นประเด็นชายขอบที่ได้รับความสนใจน้อยมากในแวดวงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทย

นอกจากตำราความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภาษาไทยแล้ว ตัวชีวิตอีกประการได้แก่จำนวนภาควิชาหรือสาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เปิดสอนในไทย จากการสำรวจมหาวิทยาลัยรัฐบาล⁴⁰³ ที่มีคณะ ภาควิชา หรือสาขาวิชารัฐศาสตร์ทั้งหมด 34 แห่ง มีเพียง 13 แห่งเท่านั้นที่เปิดสอนวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และในมหาวิทยาลัย 13 แห่งมีเพียง 2 แห่งที่มีวิชาเพศสภาพหรือสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ผู้สอนวิชาเพศสภาพหรือสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (IR feminists) เท่าที่ผู้วิจัยได้สำรวจพบว่าหากนับจากงานสอนและผลงานทางวิชาการ IR feminists ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยมีเพียง

³⁹⁵ ศีโรตม์ ภาคสุวรรณ. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น Introduction to International Relations Ps120 (Ps220).

³⁹⁶ ดำรงรัตน์ รัตนรังสี. (2531). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*.

³⁹⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. (2527). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*.

³⁹⁸ ประทุมพร วัชรเสถียร. (2548). *โลกร่วมสมัย.ตอบคำถามของคนรุ่นใหม่* :

³⁹⁹ ประทุมพร วัชรเสถียร. (2557). *โลกร่วมสมัย 2: ตอบคำถามคนรุ่นใหม่ใครรู้*.

⁴⁰⁰ จุลชีพ ชินวรรณโน. (2557). *โลกในศตวรรษที่ 21: กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*.

⁴⁰¹ International Relations as a Discipline in Thailand: Theory and Sub-fields. (2019).

⁴⁰² จุฑาทิพย์ คล้ายทับทิม. (2551). *หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*.

⁴⁰³ นับเฉพาะหลักสูตรปริญญาตรี ข้อมูล ณ วันที่ 1 มี .ค.2556

รศ. สรวิต ชัยนามเพียงท่านเดียว ส่วนหลักสูตรการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจหลักสูตรการเรียนการสอนสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของ มหาวิทยาลัยทั้งหมด 5 แห่ง ด้วยกันได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยดูว่า ภายใต้วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น (Intro to IR) หรือ ทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศ (Theories of International Relations) ที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีของแต่ละมหาวิทยาลัยนั้นมี เนื้อหาเกี่ยวกับเพศหรือสตรีนิยมอยู่บ้างหรือไม่ และภายในสาขาหรือภาคความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศของคณะรัฐศาสตร์หรือสังคมศาสตร์ในแต่ละมหาวิทยาลัยมีวิชาที่ว่าด้วยเรื่องของเพศสภาพ หรือสตรีในการเมืองหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Gender in International Relations) หรือไม่? ถ้ามี งานวิจัยและแนวทางของซินเจีย เอ็นโล มีอิทธิพลต่อการกำหนดการเรียนการสอน อย่างไร?

วิชา มหาวิทยาลัย	จุฬาลงกรณ์	ธรรมศาสตร์	เกษตรศาสตร์	รามคำแหง	ศรีนคริน ทรวิโรฒ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เบื้องต้น	√	√	√	x	√
เพศสภาพ/สตรีนิยมใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	√	√	x	x	√
อื่น ๆ			√	x	√

ตารางที่ 3 ผลการสำรวจบทความของซินเจีย เอ็นโลที่ปรากฏในแผนการสอนวิชาความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศเบื้องต้น วิชาเพศสภาพหรือสตรีในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และวิชาอื่น ๆ
ในภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของมหาวิทยาลัยทั้ง 6 แห่ง

จากการสำรวจพบว่าในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้นหรือวิชาทฤษฎี
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของมหาวิทยาลัยทั้ง 5 แห่งมีเนื้อหาของแนวคิดเพศสภาพหรือสตรีนิยม
ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่ 4 แห่ง มีเพียงมหาวิทยาลัยรามคำแหงเท่านั้นที่ไม่มีแนวคิดเรื่อง
เพศหรือสตรีนิยมอยู่ในแผนการสอนและไม่ได้มีการกล่าวถึงในชั้นเรียน ส่วนมหาวิทยาลัยอีก 3 แห่ง
ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นม
ีการเรียนการสอนแนวคิดเรื่องเพศและสตรีนิยมในชั้นเรียนโดยใช้เวลากับหัวข้อนี้ทั้งหมดอยู่ที่
ประมาณ 1-3 ชั่วโมงตลอดภาคการศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าในแผนการสอนของมหาวิทยาลัย
ทั้ง 3 แห่งไม่ได้ระบุไว้โดยตรงว่าคาบเรียนไหนเป็นการเรียนหัวข้อเรื่องเพศและสตรีนิยมใน
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หัวข้อดังกล่าวจะอยู่ภายใต้หัวข้อทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ซึ่งในมหาวิทยาลัยบางแห่งได้กำหนดหัวข้อของทฤษฎีสตรีนิยมไว้ในกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์อีกทีหนึ่ง ส่วนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยวิชาความรู้เบื้องต้นในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกลุ่มการเรียนที่ 1 ผู้สอนกล่าวถึงเพศและสตรีนิยมเพียง 1 ครั้งหรือไม่เกิน 3 ชั่วโมง ส่วนในกลุ่มการเรียนที่ 2 และ 3 ให้ความสำคัญในการประเด็นเพศสภาพและสตรีนิยมมากกว่า 1 ครั้งหรือมากกว่า 3 ชั่วโมง ส่วนวิชาเพศสภาพหรือสตรีนิยมในการเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบันมีเปิดสอนเป็นวิชาเลือกที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ หลักสูตรควรรัฐศาสตร์บัณฑิตสาขาวิชาการเมืองและการระหว่างประเทศ (ภาคภาษาอังกฤษ) ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในวิชาความรู้เบื้องต้นทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่ามีชั่วโมงการเรียนการสอนเรื่องทฤษฎีสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภายใต้หัวข้อทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยใช้ระยะเวลา 3 ชั่วโมงจากชั่วโมงเรียนทั้งหมด 45 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 6.6 และไม่พบว่ามีกำหนดบทความในประเด็นทางเพศและสตรีนิยมให้หนังสืออ่านประกอบการเรียน แต่จากการสัมภาษณ์ผศ.ดร.ไพฑูริ กิตติเสรีชัย ผู้เป็นผู้สอนเพิ่มเติม อาจารย์ผู้สอนได้บอกกับผู้วิจัยว่าเนื้อหาที่ใช้ในการสอนหลัก ๆ แล้วจะมาจากนักวิชาการด้านสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 4 ท่านที่ผู้สอนกล่าวว่าเป็นเหมือนผู้บุกเบิกแนวคิดสตรีนิยมให้วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อันได้แก่ เจ แอน ทิกเนอร์, วี สไปล์ ปิเตอร์สัน, คริสทีน ซิลเวสเตอร์ (Christine Sylvester) และ ซินเธีย เอ็นโล และที่ไม่สามารถลงรายละเอียดการสอนได้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาและผู้สอนเห็นว่าจะมีการลงรายละเอียดประเด็นเรื่องเพศและสตรีนิยมเพิ่มเติมในรายวิชาอื่นอยู่แล้ว เช่น เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ แต่ไม่ได้มีวิชาเพศสภาพหรือสตรีนิยมในการเมืองระหว่างประเทศแยกออกมาเป็นวิชาหลักหรือวิชาเลือก

เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ถึงแม้จะมีการกล่าวถึงเรื่องเพศและสตรีนิยมในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้นแต่ก็ไม่ได้กำหนดรายชื่อหนังสือหรือบทความให้หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนึ่งในอาจารย์ผู้สอนของวิชาดังกล่าวให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า ในรายวิชาดังกล่าวประเด็นเรื่องเพศและสตรีนิยมจะใช้การบรรยายเพียงสั้น ๆ 1-3 ชั่วโมงโดยไม่ได้ลงรายละเอียดมากนัก เพราะผู้สอนไม่ได้เชี่ยวชาญเรื่องสตรีนิยมและไม่ค่อยรู้จักนักวิชาการด้านสตรีนิยมรวมถึงซินเธีย เอ็นโลด้วย เนื้อหาที่ใช้ในการสอนจะมาจากตำรารวมทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของต่างประเทศ ส่วนในวิชาอื่น ๆ อย่างเช่น วิชาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ หรือวิชาความมั่นคงระหว่างประเทศมีการกล่าวถึงประเด็นทางเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่บ้างแต่เป็นในลักษณะของการให้หนังสืออภิปรายแสดงความคิดเห็น ไม่มีการบรรยายและไม่ได้กำหนดหนังสือหรือ

งานวิจัยให้หนังสืออ่านเพิ่มเติม ทั้งนี้ผู้สอนเห็นว่าประเด็นเรื่องเพศและสตรีนิยมมีวิชาเลือกที่เปิดสอนอยู่แล้ว ได้แก่ วิชาสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

ส่วนในคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถูกแบ่งออกเป็น 2 หลักสูตร ได้แก่หลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิตภาคปกติที่มีการเรียนการสอนด้วยภาษาไทย กับ หลักสูตรควรัฐศาสตร์บัณฑิตสาขาวิชาการเมืองและการระหว่างประเทศ (ภาคภาษาอังกฤษ) หรือที่รู้จักกันในนามโครงการ BIR (Bachelor of Political Science Program in Politics and International Relations) ซึ่งเป็นหลักสูตรแรกในประเทศไทยที่จัดการเรียนการสอนวิชารัฐศาสตร์เป็นวิชาภาษาอังกฤษ จากการสัมภาษณ์ ผศ.ดร.จิตตภัทร พูนขำ ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนในวิชาความรู้เบื้องต้นทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของทั้ง 2 หลักสูตรให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า ในวิชาความรู้เบื้องต้นทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของทั้ง 2 หลักสูตร การศึกษาเพศสภาพและสตรีนิยมจะปรากฏในทีในชั้นเรียนที่อ.จิตตภัทรเป็นผู้สอน โดยผู้สอนได้ให้เวลากับแนวคิดเรื่องเพศและสตรีนิยม 3 ชั่วโมงหรือ 1 คาบเรียน ในขณะที่ชั้นเรียนอื่นในวิชาเดียวกันไม่มีชั่วโมงการเรียนการสอนเรื่องเพศสภาพ ส่วนวิชาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีเปิดสอนเป็นวิชาเลือกในกลุ่มวิชาโท เฉพาะในหลักสูตรภาคภาษาอังกฤษซึ่งวิชาดังกล่าวได้รับการบรรจุลงในหลักสูตรตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ อ.จิตตภัทรได้ให้ทัศนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยในการกำหนดรายวิชาดังกล่าวว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศหรือวัฒนธรรมในการทำงานของบรรดาอาจารย์ในคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีผลต่อการกำหนดรายวิชาวิชา ความเคารพในความสามารถและความเชี่ยวชาญของอาจารย์แต่ละท่านทำให้การจัดหลักสูตรและแผนการสอนมีความหลากหลาย อีกทั้งปัจจัยด้านสถานะของความเป็นสาขาวิชาของโครงการ BIR ทำให้เส้นแบ่งในการจัดการองค์ความรู้เลือนลางลงไป แม้ว่าหัวใจของโครงการคือ การศึกษาการเมืองระหว่างประเทศแต่การกำหนดอาจารย์ผู้สอนที่เหมาะสมกับรายวิชาทำให้เกิดสิ่งที่อ.จิตตภัทรเรียกว่า “การข้ามสาขาวิชา” (transdisciplinary) อย่างเช่น ในวิชาสันติภาพศึกษาและเพศสภาพศึกษาเบื้องต้น (Introduction to Peace Studies and Gender Studies) อาจารย์ผู้สอนคือ รศ.ดร. ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาปกครอง ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญอีกประการที่ทำให้การศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ถูกคัดค้านหรือโต้แย้งนั้นก็เพราะวิชาดังกล่าวเป็นเพียงวิชาเลือกที่ไม่ได้กระทบวิชาบังคับที่ยังคงเป็นพื้นที่ของทฤษฎีกระแสหลักในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สำหรับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ในกลุ่มแรกที่สอนโดย ผศ.ดร. อธิวิทย์ สุพทุทธิกุล ไม่พบว่าประเด็นเรื่องเพศสภาพหรือทฤษฎีสตรีนิยมปรากฏอยู่ในแผนการสอน แต่จากการสัมภาษณ์อ.อธิวิทย์เกี่ยวกับหลักการในการเลือกบทความและหนังสือให้ผู้เรียนอ่านผู้สอนบอกกับผู้วิจัยว่า ผู้สอนเลือกหนังสือและบทความที่อ่าน

ง่ายประกอบกับตำราดั้งเดิมเช่นของ เคนเนธ วอลทซ์ สลับกันไปในแต่ละปี ส่วนในเรื่องการสอน ทฤษฎีเพศสภาพหรือสตรีนิยมผู้สอนได้กล่าวถึงแนวคิดสตรีนิยมเพียงคร่าว ๆ ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีวิพากษ์เพื่อต้องการที่จะให้ผู้เรียนเห็นว่ากลุ่มของทฤษฎีวิพากษ์ถกเถียงกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักอย่างไร ผู้สอนยังกล่าวต่อไปว่าเหตุที่ผู้สอนให้ความสำคัญกับทฤษฎีกระแสหลักมากกว่าทฤษฎีกระแสรองเพราะผู้สอนเห็นว่าผู้เรียนจำเป็นที่จะต้องรู้ทฤษฎีกระแสหลักก่อนในขั้นต้นแล้วถึงจะสามารถไปต่อยอดทฤษฎีกระแสรองในขั้นต่อไปได้

ในกลุ่มการเรียนที่ 2 และ 3 สอนโดย ดร.กัลยา เจริญยิ่ง และ รศ. สรวิต ชัยนาม ตามลำดับ จากการสำรวจแผนการสอนพบว่ากลุ่มที่ 2 และ 3 นี้ใช้แผนการสอนเดียวกันซึ่งแผนการสอนดังกล่าวมีลักษณะแตกต่างไปจากแผนการสอนในกลุ่มแรก กล่าวคือ แผนการสอนในกลุ่มการเรียนที่ 2 และ 3 จะให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ในการเมืองโลกในขณะที่กลุ่มการเรียนที่ 1 ให้ความสำคัญกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากกว่า อ.สรวิตให้ทัศนะว่าเราไม่สามารถทำความเข้าใจการเมืองโลกได้เพียงการทำความเข้าใจทฤษฎี ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะทฤษฎีกระแสหลักเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้วก่อนหน้านั้นที่ปราศจากทฤษฎีมนุษย์ เราทำความเข้าใจโลกหรือการเมืองโลกอย่างไร? ดังนั้นทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงไม่สามารถและต้องไม่ใช่ช่องทางเดียวที่จะทำให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองโลก นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ากลุ่มการเรียนที่ 2 และ 3 ยังให้พื้นที่กับแนวคิดเพศสภาพและสตรีนิยมมากถึง 3 ครั้งหรือกว่า 9 ชั่วโมงของจำนวนชั่วโมงเรียนทั้งหมด มากกว่ากลุ่มการเรียนที่ 1 และมากกว่าชั้นเรียนในมหาวิทยาลัยอื่นที่ผู้วิจัยสำรวจ

นอกจากนี้ในภาคความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังเปิดสอนวิชาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Gender in IR) ซึ่งเริ่มเปิดสอนครั้งแรกในปีการศึกษาที่ 2560 วิชาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถือกำเนิดขึ้นจากการผลักดันของอ.สรวิต ผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนประจำวิชาดังกล่าว อาจารย์ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่าการผลักดันให้ทางภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปิดสอนวิชาดังกล่าวไม่ใช่เรื่องที่ยุงยากเพราะหัวหน้าภาควิชาเป็นผู้เปิดกว้างที่เปิดโอกาสให้อาจารย์ในภาควิชาได้สอนในสิ่งที่แต่ละคนมีความเชี่ยวชาญและสนใจ แต่ในทางหนึ่งการผลักดันวิชาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ยังถือว่าเป็นวิชากระแสรองทำได้โดยไม่ยุ่งยากอาจจะเป็นเพราะวิชาดังกล่าวถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มวิชาเลือกเสรี หากจะผลักดันให้วิชานี้กลายเป็นวิชาบังคับอาจารย์เห็นว่าอาจจะมิมีขั้นตอนหรือข้อเรียกร้องในการให้เหตุผลด้านความจำเป็นที่มากขึ้นว่าอะไรคือความจำเป็นที่จะต้องกำหนดให้วิชาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นวิชาบังคับ?

จากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์ในห้องเรียนเป็นเวลาเกือบ 1 ภาคการศึกษา พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนในวิชาเพศสภาพและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นการบรรยาย และการอภิปรายร่วมกันของนิสิตภายในชั้นเรียน โดยผู้สอนได้แบ่งเนื้อหาในการเรียนออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกจะเป็นเนื้อหาโดยรวมที่เกี่ยวกับการอธิบายปรากฏการณ์ในทางการเมืองระหว่างประเทศ การให้คำนิยามหรือคำอธิบายประเด็นต่าง ๆ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านแนวทางการศึกษา เรื่องเพศสภาพและแนวคิดสตรีนิยม ส่วนที่สองคือเนื้อหาที่เป็นการศึกษาหรืองานวิจัยเชิงลึกของ นักวิชาการสตรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากหลายสำนัก หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิง ในบางครั้งผู้สอนได้สอดแทรกเนื้อหาของการศึกษาความลื่นไหลทางเพศ (Queer study) และการศึกษาความเป็นชาย (Masculinity study) เข้าไปด้วย ในการเลือกบทความของผู้สอนให้นิสิต อ่านนั้นผู้สอนพิจารณาจากความยาวของบทความที่นิสิตต้องอ่านภายใน 1 สัปดาห์อยู่ที่ 25-40 หน้า และเลือกบทความที่ใช้ภาษาไม่ยากจนเกินไป อีกทั้งผู้สอนพยายามที่จะผสมผสานระหว่างบทความ หรือหนังสือที่ถือว่าเป็นงานคลาสสิกและงานวิจัยใหม่ ๆ เพื่อให้นิสิตได้เห็นพัฒนาการและข้อถกเถียง ของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวิชา ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าในแผนการสอนของวิชาดังกล่าวจากบทความทั้งหมด 21 เรื่องผู้สอนเลือกบทความของเอ็นโล 4 เรื่องหรือคิดเป็นร้อยละ 19 ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้สอนให้ เหตุผลว่าที่เลือกบทความของเอ็นโลมากกว่านักวิชาการท่านอื่นเพราะส่วนมากผู้สอนอ่านงานของ เอ็นโลและเห็นว่าเธอเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดสตรีนิยมในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประกอบกับ ลักษณะงานเขียนของเอ็นโลที่แม้ว่าจะเป็งานที่มีเนื้อหาทางวิชาการแต่ภาษาที่ใช้ในงานของเธอนั้น ไม่ยากจนเกินไปเพราะเป้าหมายของเอ็นโลคือการเขียนเพื่อให้คนทั่วไปได้อ่านและเข้าใจได้ บทความ ของเอ็นโลจึงเหมาะที่จะให้นิสิตที่ยังคงมีกำแพงทางภาษาได้อ่านศึกษา

จากที่กล่าวไปทั้งหมด ผู้วิจัยสรุปได้ว่าซินเธีย เอ็นโลมีคุณูปการต่อการศึกษาเรื่องเพศสภาพ และสตรีนิยมในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยอยู่บ้าง ทั้งในแง่ของการเป็นที่รู้จักในแวดวง ผู้ที่สนใจเรื่องเพศและสตรีนิยม และในแง่ของผู้มีอิทธิพลทางความคิดแก่นักวิชาการ อาจารย์ และ นักวิจัยในประเด็นตามที่ได้กล่าวไป แต่กระนั้นสำหรับผู้ที่ไม่ได้สนใจแนวคิดเรื่องเพศหรือสตรีนิยม ไม่ว่าจะอยู่ในสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือไม่นั้น ในแวดวงการศึกษาไทยเอ็นโลยังไม่ ค่อยเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางนัก ต่างจากนักวิชาการกระแสหลักอย่างเช่น เคนเนธ วอลทซ์ หรือ มอร์แกนธอ ที่เป็นรู้จักอย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการ อาจารย์ นิสิตนักศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าการที่เอ็นโลไม่เป็นที่รู้จักไม่ใช่เพราะงานของเธอ แต่เป็นเพราะ ประเด็นเรื่องเพศและสตรียังคงเป็นเรื่องกระแสรอง กลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาที่ยังคงครองพื้นที่ใน การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยเหตุผลที่ว่าทฤษฎีดังกล่าวถูกมองว่าเป็นรากฐานและ ต้นตอของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้สอนส่วนมากมองว่าหากนิสิตนักศึกษายังไม่มี ความ

เข้าใจกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาที่ถูกจัดให้เป็นทฤษฎีกระแสหลักแล้วก็จะไม่สามารถวิพากษ์ได้อย่างถูกต้อง หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ต้องพึ่งพิงการดำรงอยู่ของกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหา เพราะกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์เติบโตจากการวิพากษ์แนวคิดทฤษฎีที่มีมาก่อน ฉะนั้นหากปราศจากกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาเป็นรากฐานก็จะไม่เกิดกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ กลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ที่รวมถึงแนวคิดเรื่องเพศและสตรีนิยมจึงยังถูกจัดให้เป็นเพียงการศึกษากระแสรองในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

7.4 ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย: ความจำเป็นของแนวทางการศึกษาเพศสภาพในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของเอ็นโลผู้วิจัยพบว่า ถึงแม้เอ็นโลจะนำเสนอแนวคิดเรื่องเพศที่เป็นกระแสรองและถูกจัดอยู่ในกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์แต่ข้อเสนอของเอ็นโลไม่ได้พึ่งพิงกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาในการวิพากษ์หรือสร้างข้อโต้แย้ง ข้อโต้แย้งของเอ็นโลคือข้อเสนอที่เอ็นโลเสนอขึ้นมาใหม่โดยยึดโยงกับทฤษฎีสตรีนิยมมากกว่าทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เธอไม่ได้ใช้เวลาในการโต้แย้งว่าระบบระหว่างประเทศไม่ได้มีความเป็นอนาธิปไตยในขณะที่เธอเสนอว่าระบบระหว่างประเทศคือเวทีขนาดใหญ่ของระบอบปีตาธิปไตย เธอใช้เวลาในการยืนยันว่าผู้หญิงคือตัวแสดงที่สำคัญในระบบระหว่างประเทศมากกว่าจะใช้เวลาในการโต้แย้งว่าทำไมรัฐไม่ใช่และไม่ควรเป็นตัวแสดงหนึ่งเดียวในระบบระหว่างประเทศ อีกทั้งรัฐของเอ็นโลไม่ใช่แค่รัฐที่เกิดจากนิยามของรัฐชาติสมัยใหม่แต่เป็นรัฐที่ดำรงอยู่ได้ด้วยโครงสร้างความสัมพันธ์แบบชายเป็นใหญ่ อำนาจอธิปไตยที่รัฐยึดถือว่าเป็นอำนาจสูงสุดไม่ได้การันตีว่ารัฐจะสามารถทำอะไรได้ตามใจชอบ รัฐจำเป็นต้องพึ่งพาโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงในการแสดงพฤติกรรมหรือดำเนินนโยบายทั้งภายในรัฐเองและในระบบระหว่างประเทศ แม้เธอกล่าวถึงผลกระทบที่ผู้หญิงได้รับจากการดำเนินนโยบายของรัฐอยู่บ้างแต่ข้อเสนอหลักของเธอคือผู้หญิงนี่เองที่เป็นรากฐานคอยค้ำยันโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในรัฐที่เป็นปัจจัยของความสำเร็จในการดำเนินนโยบาย นั่นจึงทำให้เธอเน้นย้ำอยู่เสมอว่าการให้ความสำคัญกับเรื่องราว ประสบการณ์ ชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงอย่างจริงจังจะทำให้เห็นการดำรงอยู่ของสิ่งอื่นผ่านการกดทับชีวิตของผู้หญิงตั้งแต่ระดับครัวเรือนไปจนถึงระดับโลก

หากข้อเสนอของเอ็นโลในการแก้ปัญหาในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่กดทับผู้หญิงคือการรื้อถอนกระบวนการผลิต การรื้อถอนกระบวนการยุทธศาสตร์วิวัฒน์ การรื้อถอนระบอบปีตาธิปไตยโดยการห้ามชี้แจงที่จะตั้งคำถามในเชิงของสตรีนิยมต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา⁴⁰⁴ ดังนั้น

⁴⁰⁴ Enloe, C. (2017). *The Big Push*, 165.

หากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ทฤษฎีกระแสหลักถูกผลิตและถ่ายทอดจากฐานความรู้ และประสบการณ์ของผู้ชายเป็นส่วนมาก พื้นที่ทางการศึกษานี้ก็ควรจะเป็นอีกที่หนึ่งที่ควรถูกรื้อถอน โดยมีแนวคิดเรื่องเพศและสตรีนิยมเป็นเครื่องมือที่จะช่วยปลดปล่อยผู้หญิงจากการถูกกดทับในเชิงโครงสร้าง ข้อเสนอจากงานของเอ็นโกลจึงเปรียบเสมือนกับการรื้อถอนแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เอ็นโกลได้พิสูจน์ให้เราเห็นแล้วว่าเราสามารถศึกษาการเมืองระหว่างประเทศผ่านชีวิต ประสบการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงได้โดยไม่ต้องเริ่มต้นจากรัฐและไม่ต้องพึ่งพา ฐานความรู้จากกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาที่เป็นกระแสหลัก การเมืองระหว่างประเทศไม่ใช่แค่เรื่อง ระหว่างรัฐหรือผู้มีอำนาจแต่เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับชีวิตส่วนตัว กิจวัตรประจำวัน ความเชื่อ ค่านิยมที่เป็นตัวกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของชายหญิง ถึงกระนั้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบเดิมที่เน้นกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาจะยังมีประโยชน์ในฐานะองค์ความรู้ต่อไปหรือไม่ ในเชิงญาณวิทยาขึ้นอยู่กับว่าเราให้ความสำคัญกับทฤษฎีในฐานะอะไร หากเราให้ความสำคัญกับทฤษฎีในฐานะเสื้อคลุม (sweater) ที่เราจะหยิบมาใส่เมื่อต้องการและถอดออกเมื่อเมื่อใช้เสร็จ ทฤษฎีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็กลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาหรือกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์จะมีคุณูปการในฐานะเครื่องมือที่สามารถ จะหยิบมาใช้และวางลงเมื่อใดก็ได้ แต่ถ้าเราให้ความสำคัญกับทฤษฎีในฐานะผิวหนัง (skin) ที่ไม่สามารถสวมและถอดเมื่อไรก็ได้ ทฤษฎีไม่ใช่เครื่องมือที่สามารถหยิบแล้ววางได้ แต่ทฤษฎีคือสิ่งที่ยืนยันวิธีการในการมองโลกและการแสวงหาองค์ความรู้ของตัวเอง⁴⁰⁵ หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือเราจะให้คุณค่าทฤษฎีเป็นเสมือนแว่นตาที่เราใส่หรือนัยน์ตาที่ทำให้เราเห็นโลก ทั้งนี้ประเด็นเรื่องคุณค่าของทฤษฎีไม่ได้หยุดอยู่แค่ญาณวิทยา เพราะหากพิจารณาในเชิงภววิทยา การเกิดขึ้นของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่หลากหลายนั้นเกิดขึ้นเพราะความไม่สมบูรณ์ของโลกหรือไม่?⁴⁰⁶ และเมื่อโลกไม่ใช่สิ่งสมบูรณ์แบบจึงทำให้ไม่มีทฤษฎีใดที่จะอธิบายโลกนี้ได้อย่างครอบคลุม และนั่นจึงทำให้ทฤษฎีไม่ได้ถูกหรือผิด ทฤษฎีไม่ได้เป็นเพียงข้อพิสูจน์สมมติฐาน แต่ทฤษฎีเป็นจินตนาการของโลกที่ยังไม่ปรากฏขึ้นจริง ทฤษฎีเป็นแสงนำทางหรือตัวกระตุ้นให้เกิดความปรารถนา ความคิดใหม่ ๆ ความเป็นไปได้ของการเกิดใหม่ จินตนาการใหม่⁴⁰⁷ หรือการตีความโลกใหม่ ซึ่งการตีความใหม่นั้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและในทางกลับกันถ้าเราอยากจะทำอะไรก็จะต้องตีความใหม่

⁴⁰⁵ Furlong, P., & Marsh, D. (2010). A Skin Not a Sweater: Ontology and Epistemology in Political Science. *Theory and Methods in Political Science*. doi:10.1007/978-0-230-36664-0_10

⁴⁰⁶ จิตตภัทร พูนขำ (บรรณาธิการ) (2561). 'ไม่มีความสมานฉันท์ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ? การศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทย, 61.

⁴⁰⁷ Brown, W. (2005). *Edgework: Critical Essays on Knowledge and Politics*. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 80.

ด้วย เช่นนั้นหากเราอยากจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความสัมพันธ์ของชายหญิงที่เป็นรากฐานของระบบระหว่างประเทศและปลดปล่อยผู้หญิงจากการถูกกดขี่ของระบอบชายเป็นใหญ่ เราจำเป็นต้องตีความโลกของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเสียใหม่ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงจำเป็นต้องถูกรื้อและเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยเข้าใจดีว่าการเปลี่ยนแปลงไม่สามารถทำได้แบบพลิกฝ่ามือ เราจึงควรเริ่มจากการให้พื้นที่และเวลาแก่แนวทางการศึกษาที่ถูกทำให้เข้าใจว่าเป็นกระแสรองมากขึ้น อย่างเช่น การกำหนดให้ทฤษฎีสตรีนิยมหรือแนวคิดเรื่องเพศเป็นรายวิชาบังคับสำหรับนิสิตนักศึกษาในภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเปิดรับนักวิชาการสตรีนิยมเข้ามาเป็นผู้สอนหรือเป็นผู้วิจัยในวงการการศึกษามากขึ้น รวมถึงการให้ทุนการศึกษาสนับสนุนแก่นิสิตนักศึกษาและอาจารย์ในการศึกษาต่อ เป็นต้น ผู้วิจัยเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่าการเปิดพื้นที่ให้แนวทางการศึกษาดังกล่าวจะสร้างคุณประโยชน์และเปลี่ยนโฉมให้แก่วงการการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในไทยได้เป็นอย่างมาก

บทที่ 8

บทสรุป

“โลกคือสิ่งที่ถูกสร้างอยู่ทุกเมื่อเชื่อกัน แนวคิดหรือข้อปฏิบัติของความเป็นหญิงและความเป็นชาย ประกอบกับความพยายามในการควบคุมชีวิตของผู้หญิงคือจุดศูนย์กลางของกระบวนการสร้างโลก”⁴⁰⁸

ซินเธีย เอ็นโล

โลกคือสิ่งที่ถูกสร้างจากความเชื่อ ความเชื่อที่ว่าโลกคือสถานที่ที่อันตราย ความเชื่อที่ว่าธรรมชาติของมนุษย์เห็นแก่ตัว ความเชื่อดังกล่าวทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ถูกมองว่าเป็นเสมือนการต่อสู้แต่ไม่ใช่มนุษย์ทุกคนที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ต่อสู้ ผู้ที่ได้เชื่อว่าเป็นผู้ต่อสู้ ผู้พิทักษ์ นักรบ หรือผู้ที่ให้ความปกป้องคุ้มครอง จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ที่แข็งแกร่งกว่า รอบรู้กว่า รู้จักโลกภายนอกมากกว่า ใช้ความคิดและเหตุผลมากกว่าอารมณ์ การกำหนดนิยามผู้ชายที่ดีและผู้หญิงที่ดีมีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดบทบาทว่าใครควรจะเป็นผู้พิทักษ์และใครควรจะเป็นผู้ที่ถูกปกป้องรักษา ผู้หญิงที่ดีควรอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ในขณะที่ผู้ชายที่ดีหรือชายชาติควรจะไปผจญภัย การที่ผู้หญิงจะไปไหนมาไหนคนเดียวทำให้เธอถูกมองว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ดีเป็นหญิงที่น่าเคารพ ในทางตรงกันข้ามหากผู้ชายไม่ออกไปเผชิญโลกกว้างนอกบ้านก็จะถูกมองว่าไม่มีความเป็นลูกผู้ชาย ความเชื่อดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดที่ทางให้กับชายหญิงที่ว่าพื้นที่ของผู้ชายอยู่นอกบ้าน พื้นที่ของผู้หญิงอยู่ในบ้าน และ อะไรคือความเป็นหญิง อะไรคือความเป็นชาย งานในครัวเรือน การดูแลบ้าน เลี้ยงดูบุตรหลาน ทำอาหาร และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานในครัวเรือนถูกกำหนดให้เป็นเรื่องของผู้หญิง ถึงแม้ว่ากิจกรรมนั้นจะเกิดขึ้นนอกครัวเรือนกิจกรรมดังกล่าวก็จะถูกกำหนดให้เป็นเรื่องของผู้หญิง ในขณะที่การออกไปผจญภัย การเดินทาง การสู้รบ การออกไปทำงานนอกบ้านถูกกำหนดให้เป็นเรื่องของผู้ชาย การกำหนดบทบาทดังกล่าวนำไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์ที่ผู้ชายอยู่เหนือกว่า ผู้หญิงได้รับการสถาปนาให้เป็นผู้พิทักษ์เพราะเป็นผู้ที่แข็งแกร่งกว่า เห็นโลกกว้างกว่า มีทักษะต่าง ๆ มากกว่า ในขณะที่ผู้หญิงคือผู้ที่ได้รับการปกป้องเพราะใช้ชีวิตอยู่แต่ในครัวเรือน ไม่มีความรู้ ชาติ ทักษะ และอ่อนแอ รูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดจากความเชื่อที่ว่าผู้ชายเป็นต่อและผู้หญิงเป็นรองนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในครัวเรือนแต่เกิดขึ้นในทุกระดับของสังคมตั้งแต่ในบ้านไปจนถึงเวทีของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

⁴⁰⁸ Enloe, C. (2014). Bananas, Beaches, and Bases, 35.

แนวทางการศึกษาเพศสภาพในบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของซินเธีย เอ็นโล คือความพยายามในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ทางเพศสภาพที่สัมพันธ์ต่อการเมืองโลก โดย เอ็นโลได้ยกเอาประสบการณ์ของผู้หญิงในฐานะผู้ถูกกดขี่เพื่อท้าทายและแก้ไขรากฐานของภววิทยา ญาณวิทยา และวิธีวิทยาในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในทางภววิทยาเอ็นโลชี้ให้เราเห็นถึงความสภาวะความเป็นจริงหรือสิ่งที่มีอยู่จริงในระดับระหว่างประเทศที่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักไม่เคยกล่าวถึงอันได้แก่ เพศสภาพ ระบุอบปีตาธิปไตย และความสัมพันธ์ส่วนตัว กล่าวคือ เพศสภาพคือสิ่งที่มีอยู่จริง เพศสภาพไม่ใช่แค่เรื่องทางกายภาพแต่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดขึ้นจากความเชื่อที่ว่าผู้หญิงควรอยู่ในบ้าน ผู้ชายควรอยู่นอกบ้าน ผู้หญิงจึงต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากผู้ชาย ความเชื่อดังกล่าวเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ทางสังคมของชายและหญิง นั้นหมายความว่าหากเพศสภาพเป็นเรื่องของความสัมพันธ์แล้วนั้นความสัมพันธ์ใด ๆ ก็ตามก็ย่อมเป็นเรื่องของเพศสภาพ ดังนั้นสรรพสิ่งและการดำรงอยู่ของสิ่งต่าง ๆ ถูกกำหนดโดยเพศสภาพแทบทั้งสิ้น

โครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศสภาพที่ยกให้ผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิงก่อให้เกิดระบอบปีตาธิปไตย เอ็นโลมองว่าระบอบปีตาธิปไตยหรือระบอบชายเป็นใหญ่คือสภาพความเป็นจริงทางสังคมที่เกิดขึ้นในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ระดับรัฐ และระดับระหว่างประเทศ ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก รัฐถือเป็นตัวแสดงโดยธรรมชาติ แต่เอ็นโลพยายามชี้ให้เห็นว่ารัฐไม่ได้เกิดขึ้นและมีพฤติกรรมตามธรรมชาติ โครงสร้างของรัฐเกิดขึ้นจากแนวคิดและความเชื่อเรื่องเพศสภาพเป็นพื้นฐาน ความเชื่อที่ว่านี้ได้จัดวางตำแหน่งแห่งที่ให้กับความเป็นหญิงและความเป็นชายภายในรัฐ และให้อภิสิทธิ์กับผู้ชายในการตัดสินใจเรื่องสาธารณะมากกว่าเพราะพื้นที่สาธารณะคือพื้นที่ที่ถูกครอบครองโดยผู้ชายหรือความเป็นชาย การตัดสินใจในฐานะของรัฐหรือการแสดงพฤติกรรมของรัฐคือการแสดงออกถึงความเป็นชายในระดับรัฐ ไม่เพียงเท่านั้น แนวคิดที่ว่ารัฐที่ชอบธรรมคือรัฐที่สามารถปกป้องและให้ความมั่นคงแก่ประชาชนภายในรัฐ รัฐที่ชอบธรรมจึงต้องเป็นรัฐที่มีกองกำลังในการปกป้องชาติบ้านเมือง ผู้ชายในฐานะที่สังคมเชื่อว่าเป็นผู้พิทักษ์โดยธรรมชาติจึงมีหน้าที่ในการปกป้องชาติบ้านเมืองและนั่นหมายความว่า การดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐอยู่ภายใต้พื้นฐานของความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิง การที่ความเป็นชายได้รับอภิสิทธิ์เหนือกว่าความเป็นหญิงในการกำหนดพฤติกรรมของรัฐทำให้กล่าวได้ว่ารัฐมีสภาพการดำรงอยู่ในรูปแบบของระบอบปีตาธิปไตย และไม่เพียงรัฐเท่านั้นที่อยู่ภายใต้ระบอบปีตาธิปไตย ข้อเสนอสำคัญในงานของเอ็นโลคือระบบระหว่างประเทศคือเวทีขนาดใหญ่ของระบอบปีตาธิปไตยคือข้อเสนอที่ท้าทายการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่อธิบายว่าระบบระหว่างประเทศมีลักษณะของความเป็นอนาธิปไตย เอ็นโลไม่ได้ปฏิเสธเรื่องสภาพอนาธิปไตยของระบบระหว่างประเทศ

แต่ปรากฏการณ์ในระบบระหว่างประเทศไม่ได้เกิดขึ้นเพราะการไม่มีอำนาจศูนย์กลางคอยควบคุมเพียงอย่างเดียว รัฐในระบบระหว่างประเทศแสดงพฤติกรรมบางอย่างเพื่อพิสูจน์ถึงความเป็นใหญ่ที่ความเป็นชายนั้นถูกเชื่อมโยงกับรัฐและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านสงครามและการต่อสู้ในทางกลับกันสงครามระหว่างรัฐก็เป็นตัวกำหนดความเป็นชายชาติของรัฐ⁴⁰⁹ กองทัพคือตัวแทนความเป็นชายของรัฐ สงครามระหว่างรัฐเปรียบเสมือนเวทีประลองกำลังความ แข็งแกร่ง แต่ทั้งนี้กองทัพไม่ได้เป็นสถาบันที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศ องค์ประกอบที่ช่วยให้กองทัพเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้คือกำลังพลซึ่งการที่จะได้มาซึ่งกำลังพลนั้นเต็มไปด้วยเงื่อนไข ไม่ว่าจะเป็นการทำให้สังคมเชื่อว่าการเข้าร่วมกองทัพเพื่อต่อสู้คือวิถีของชายชาติที่ต้อปกป้องบ้านและครอบครัว การสร้างและรักษากำลังพลผ่านกระบวนการผลิตซ้ำ เช่น ให้กำเนิด การเลี้ยงดู ดูแลรักษาพยาบาล การดูแลกำลังพลของกองทัพเช่นเรื่อง เสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย ที่จะไม่เป็นภาระต่อกองทัพเอง ทั้งนี้เอ็นโลสรุปได้สรุปไว้ว่ากระบวนการได้มาซึ่งกำลังพลเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศสภาพ ผู้หญิงมีความจำเป็นสำหรับกองทัพในฐานะผู้หญิงตามเพศสภาพ ผู้หญิงในฐานะผู้ได้รับการปกป้องจากผู้ชาย ผู้หญิงในฐานะแม่หรือภรรยาของทหาร ผู้หญิงในฐานะแรงงานที่คอยผลิตปัจจัยที่จำเป็นต่อกองทัพโดยไม่กระทบกับกำลังพล หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือกองทัพของรัฐในระบบระหว่างประเทศที่ต่อสู้กันเพื่อพิสูจน์ความเป็นเจ้าต้องพึ่งพาระบบอุปถัมภ์โดยในการควบคุมผู้หญิงผ่านแนวคิด ความเชื่อ และโครงสร้างทางสังคมที่ถูกกำหนดขึ้นจากความเป็นหญิงและความเป็นชาย⁴¹⁰

ข้อเสนอประการสุดท้ายของเอ็นโลในเชิงภววิทยา ได้แก่ การดำรงอยู่ของชีวิตและความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้หญิงคือสิ่งที่มีอยู่จริงและการดำรงอยู่นั้นไม่ได้รับความสำคัญก็เป็นเรื่องจริงเช่นกัน ชีวิตของผู้หญิงไม่ได้รับความสนใจอย่างจริงจังมากนักเพราะผู้คนต่างพากันคิดว่าอะไรก็ตามที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงไม่ได้สำคัญหรือส่งผลกระทบต่ออันใหญ่หลวงอะไรนัก ความเชื่อนี้ได้ฝังในรากของระบบอุปถัมภ์โดยที่มีสมมติฐานว่าผู้หญิงโดยพื้นฐานแล้วเป็นผู้พึ่งพิง⁴¹¹ เอ็นโลให้ความสำคัญกับผู้หญิงในฐานะตัวแสดงระหว่างประเทศ⁴¹² โดยการศึกษาวิถีชีวิตของผู้หญิงทั่วไปในฐานะแหล่งของข้อมูลและความรู้ผ่านชีวิตหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างตัวผู้หญิงกับผู้อื่นและบทบาทของผู้หญิงในการเป็นผู้ผลิตซ้ำทางสังคม ชีวิตของผู้หญิงที่ดำรงอยู่โดยไม่ได้รับความสำคัญและถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องไร้สาระ ในทางหนึ่งเป็นสิ่งที่คอยรองรับและค้ำยันระบบอุปถัมภ์โดยในระบบระหว่างประเทศ เช่น ภรรยาของนักการทูตเป็นผู้ช่วยสร้างบรรยากาศในการเจรจาทางการทูต

⁴⁰⁹ Hooper, C. (2001). *Manly States*, 81.

⁴¹⁰ Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?*, 211-12.

⁴¹¹ Enloe, C. (2013). *Seriously! Investigating Crashes and Crises as If Women Mattered*, 11.

⁴¹² Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist*, 5.

ภรรยาของทหารเป็นผู้ดูแลสามีทหารของพวกเธอที่เป็นกำลังพลของกองทัพ ผู้หญิงบริการทางเพศที่คอยให้ความผ่อนคลายลดความเครียดแก่ทหารในต่างแดน เป็นต้น

ลำดับต่อมาในทางญาณวิทยา อันได้แก่ แนวทางในการศึกษาและแยกแยะว่าอะไรคือเรื่องจริงหรืออะไรคือความรู้ หรือเราจะสามารถหาความรู้ได้อย่างไร จากใคร และที่ไหน ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักเรามักจะพบว่า รัฐ คือหน่วยการวิเคราะห์ที่ผู้ศึกษาหรือนักวิจัยใช้ในการหาความรู้ ส่วนในงานของเอ็นโโลผู้วิจัยพบว่าเอ็นโโลได้เสนอแหล่งที่มาของความรู้ขึ้นมาใหม่ซึ่งไม่เคยปรากฏในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก ได้แก่ ผู้หญิง และสรรพสิ่งทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ การศึกษาผู้หญิงและชีวิตความสัมพันธ์ของพวกเธอในฐานะแหล่งความรู้คือการเปิดเผยการทำงานของกระบวนการสร้างและให้นิยามความเป็นชายและความเป็นหญิง โดยศึกษาถลกลงไปว่านิยามดังกล่าวได้กำหนดที่ทางให้กับผู้หญิงอย่างไร และผู้หญิงรู้สึกอย่างไรกับตำแหน่งแห่งที่นั้นของตนเอง เอ็นโโลเริ่มต้นศึกษาหาความรู้จากผู้หญิงทั่วไปและให้ความสนใจพื้นที่ในการวิจัย 2 พื้นที่ไปพร้อม ๆ กันได้แก่ พื้นที่ภายในครัวเรือนของครอบครัวทหาร และ พื้นที่ในโรงงานผลิตสินค้าส่งออก⁴¹³ และได้ขยายพื้นที่ในการศึกษาชีวิตและความสัมพันธ์ของผู้หญิงที่เกิดขึ้นตามสถานที่ทั่วไปที่เราอาจจะคิดไม่ถึงว่ามีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ร้านทำผม⁴¹⁴ นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าเอ็นโโลเป็นหนึ่งในนักวิชาการคนแรก ๆ ที่ให้ความสนใจสรรพสิ่งหรือเรื่องทั่วไปที่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยในฐานะแหล่งของความรู้ แต่เอ็นโโลก็สามารถพิสูจน์ให้เราเห็นได้ว่าพลวัตทางเพศสภาพในการเมืองระหว่างประเทศซ่อนตัวอยู่ในสิ่งธรรมดาทั่วไปที่เราอาจจะนึกไม่ถึงมาก่อน เช่น ผลไม้ รองเท้ากีฬา เสื้อผ้า อาหารกระป๋อง การท่องเที่ยว เป็นต้น เพราะการศึกษาชีวิตและความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้หญิง (หรือผู้ชาย) ไม่ได้สร้างความสัมพันธ์เฉพาะกับมนุษย์ด้วยกันเอง แต่ผู้หญิงมีความสัมพันธ์หรือเรื่องราวที่เราสามารถศึกษาผ่านพื้นที่และวัตถุสิ่งของทั่วไปได้ ซึ่งนั่นเท่ากับว่าสรรพสิ่งที่รายล้อมผู้หญิงและเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตประจำวันก็สามารถเป็นแหล่งที่มาของความรู้ได้เช่นกัน

ในด้านวิธีวิทยา เอ็นโโลเองได้อ้างว่าเธอใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลาย เพราะการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งไม่สามารถให้คำตอบได้เพราะสิ่งที่ศึกษาคือโลกและความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความซับซ้อน ระเบียบวิธีวิจัยที่เอ็นโโลใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์หาทฤษฎี การสัมภาษณ์ และการวิจัยทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้การมีพื้นฐานของนักวิชาการทางด้านการเมืองเปรียบเทียบได้ทำให้

⁴¹³ Enloe, C. (2013). *Seriously! Investigating Crashes and Crises as If Women Mattered*, 42.

⁴¹⁴ Enloe, C. (2010). *Nimo's War, Emma's War*, 19.

เอ็นโโลให้ความสนใจความซับซ้อนที่เกิดขึ้นภายในรัฐซึ่งต่างจากนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่ให้ความสำคัญกับรัฐในฐานะตัวแสดงหลักเท่านั้น⁴¹⁵

เอ็นโโลใช้การนำเสนอผลงานแบบเล่าเรื่องและใช้ภาษาที่ไม่ยากต่อการทำความเข้าใจมากนัก เพราะจุดมุ่งหมายในการเขียนหนังสือแต่ละเล่มของเธอไม่ใช่การผลิตตำราแต่คือการทำให้นักหนังสือที่มีเนื้อหาทางวิชาการสามารถเข้าถึงผู้อ่านทั่วไปที่ไม่ใช่แค่นักวิชาการหรือนักศึกษา ซึ่งนั่นอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ที่ศึกษางานของเอ็นโโลโดยเฉพาะนักวิชาการและนักศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่คุ้นเคยกับภาษาทางวิชาการรู้สึกเข้าถึงหรือทำความเข้าใจกับงานของเอ็นโโลได้ไม่มากเท่าที่ควร และดูเหมือนตัวเธอเองก็ไม่ได้คิดว่างานของเธอจะเป็นส่วนหนึ่งในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เธอไม่ได้ต้องการที่จะได้รับการให้ความสนใจจากนักวิชาการกระแสหลักเพราะเธอไม่ได้เลือกที่จะเขียนงานของเธอออกมาในลักษณะของตำรา เธอเพียงแค่อยากจะสะกิดให้ผู้อ่านเห็นว่าสิ่งที่เราคิดว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาว่าแท้จริงแล้วมันเป็นอย่างนั้นจริงหรือไม่?⁴¹⁶ และจากรูปแบบการนำเสนองานโดยใช้การพรรณนาที่ไม่ได้เสนอกรอบแนวคิดหรือทฤษฎีทำให้เราไม่มีข้อยืนยันที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าเอ็นโโลอธิบายพลวัตทางเพศสภาพและปรากฏการณ์ในทางการเมืองระหว่างประเทศผ่านแนวคิดหรือทฤษฎีอะไร อีกทั้งเอ็นโโลเองก็ไม่เคยประกาศว่าเธอสมทานแนวคิดของเธอตามสตรีนิยมกลุ่มไหน และไม่ว่าเอ็นโโลจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดของเอ็นโโลมีกลิ่นไอของทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคม กล่าวคือเราสามารถทำความเข้าใจงานของเอ็นโโลผ่านทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมที่มองผู้หญิงในฐานะผู้ผลิตซ้ำผ่านโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้คนและสรรพสิ่งในบริบททางการเมืองระหว่างประเทศ และทฤษฎีการผลิตซ้ำทางสังคมเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงและอำนาจที่ควบคุมผู้หญิงภายใต้ระบอบชายเป็นใหญ่เช่นเดียวกับที่เอ็นโโลพยายามอธิบายอำนาจของระบอบปิตาธิปไตยที่ควบคุมโครงสร้างสัมพันธ์ของชายหญิงในทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยเอ็นโโลพยายามบรรยายให้ผู้ศึกษาของเธอเห็นว่ารัฐใช้อำนาจในการจัดการโครงสร้างความสัมพันธ์ของประชากรที่เป็นหนึ่งในองค์ประกอบพื้นฐานของอำนาจรัฐ การจัดการโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายมีผลต่อความอยู่รอดของรัฐและระบบระหว่างประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจการเมืองและความมั่นคง

แนวทางการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศของจีนเฉีย เอ็นโโลคือการศึกษาปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจการเมืองโลกผ่านประสบการณ์และชีวิตของผู้หญิง การให้ความสำคัญกับผู้หญิงอย่างจริงจังทำให้เราเห็นว่าความเป็นหญิงและความเป็นชายคือตัวแปรตั้งต้นที่ขับเคลื่อน

⁴¹⁵ Schouten, P. & Dunham, H. (2012). *Theory Talk #48*.

⁴¹⁶ Ibid

เศรษฐกิจการเมืองโลกแบบปิตาธิปไตย เอ็นโวลศึกษาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวผ่านชีวิตผู้หญิงในฐานะแรงงาน โดยแบ่งแรงงานออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ แรงงานที่ทำงานในพื้นที่สาธารณะและได้รับค่าจ้าง แรงงานที่ทำงานในพื้นที่สาธารณะแต่ไม่ได้รับค่าจ้าง แรงงานที่ทำงานในพื้นที่ส่วนตัวและได้รับค่าจ้าง แรงงานที่ทำงานในพื้นที่ส่วนตัวแต่ไม่ได้รับค่าจ้าง ทั้งนี้ผู้หญิงหนึ่งคนสามารถรับบทบาทแรงงานหญิงได้มากกว่า 1 บทบาท เช่น ผู้หญิงอาจจะรับจ้างเป็นแรงงานทั่วไปในเวลากลางวันและกลับมารับบทบาทแม่และเมียซึ่งถือเป็นแรงงานในบ้านที่ไม่ได้ค่าจ้างในช่วงหลังเลิกงาน เป็นต้น เอ็นโวลพยายามจะชี้ให้เห็นว่าแรงงานหญิงเป็นตัวแสดงที่สำคัญในเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ทั้งในฐานะกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐและกลุ่มที่ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศผ่านกระบวนการผลิตซ้ำทางสังคม กล่าวคือ

ผู้หญิงคือแรงงานสำคัญในระบบเศรษฐกิจโลกเพราะผู้หญิงคือแรงงานที่แบกรับภาระทั้งในกระบวนการผลิตและกระบวนการผลิตซ้ำ กล่าวคือ ผู้หญิงคือแรงงานฝีมือราคาถูกในกระบวนการผลิตที่นายทุนเคลื่อนย้ายทุนไปหาโดยมีรัฐเป็นผู้สนับสนุนการกดราคาค่าแรงเพื่อต้อนรับการลงทุนจากบริษัทต่างชาติ เอ็นโวลไม่ได้ปฏิเสธว่าผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำจากรัฐและนายทุน แต่จุดเริ่มต้นที่ทำให้รัฐและนายทุนพยายามจัดการกับแรงงานหญิงคือเพศสภาพและความเป็นหญิงของพวกเธอที่ไม่ว่าจะเป็น ความเป็นหญิงคือความเป็นแม่ ความเป็นหญิงคือความเป็นเมีย ความเป็นหญิงคือความเป็นลูกสาว ความเป็นหญิงที่กิจกรรมและงานภายในบ้านคือภาระหน้าที่ของพวกเธอ ความเป็นหญิงคือความสามารถทางด้านงานฝีมือที่ต้องใช้ความละเอียดประณีตโดยธรรมชาติ เป็นต้น รัฐและนายทุนใช้ความเป็นหญิงเหล่านี้ในการจัดการกับแรงงานหญิงที่ออกจากบ้านมาทำงานโดยการมอบหมายงานที่สอดคล้องกับสิ่งที่คนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นเรื่องธรรมชาติของผู้หญิง เช่น การเย็บผ้า งานบริการ งานดูแลความสะอาดภายในบ้านหรือสำนักงาน พี่เลี้ยงเด็ก ผู้ดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น หน้าที่ของผู้หญิงที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องธรรมชาติเหล่านี้เป็นข้ออ้างที่ทำให้นายทุนสามารถกำหนดค่าจ้างของแรงงานหญิงได้ในอัตราที่ต่ำ อนึ่งการที่ผู้หญิงออกจากบ้านมาทำงานนั้นเป็นเรื่องที่ย้อนแย้งต่อมโนทัศน์ของความเป็นผู้หญิงที่ดีที่น่าเคารพต้องอยู่กับเหย้าเฝ้าบ้านเพื่อรอออกเรือน ดังนั้นรัฐจึงต้องหาวิธีที่จะทำให้ผู้หญิงเดินออกจากบ้านเข้าสู่ตลาดโดยไม่สร้างผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมแบบปิตาธิปไตยมากนัก ทั้งนี้รัฐใช้วิธีการสร้างและครอบงำความคิดเห็นในสังคมเกี่ยวกับผู้หญิงที่ดึกดำบรรพ์ ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงที่ดีคือลูกสาวที่กตัญญูที่รู้จักออกไปทำงานเพื่อช่วยเหลือพ่อแม่และครอบครัว ผู้หญิงที่ออกไปทำงานยังคงเป็นผู้หญิงที่ดีและน่าเคารพเพราะถึงพวกเธอจะอยู่ห่างไกลสายตาของพ่อแม่ แต่ก็ยังมีนายจ้างหรือผู้คุมคนงานเป็นผู้ดูแลความประพฤติและการันตีได้ว่าแรงงานหญิงเหล่านี้ยังเป็นกลุ่มที่เหมาะสมและพร้อมที่จะออกเรือนในอนาคต นั่นหมายความว่าตราบไคที่รัฐยังสามารถกล่อมเกล่าให้หญิงสาวและครอบครัวเชื่อได้ว่าการเป็นลูกสาวและว่าที่ภรรยาในอนาคตที่ดีคือการออกไปทำงาน

นอกบ้านเพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัว トラバドที่หญิงสาวเหล่านี้มองตัวเองในฐานะแม่และเมียมากกว่าความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย รัฐและนายทุนก็จะยังสามารถหาประโยชน์จากแรงงานหญิงสาวราคาถูกเหล่านี้ได้ต่อไป

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้หญิงออกมาทำงานนอกบ้านไม่ได้ปลดปล่อยพวกเธอจากภาวะภายในบ้าน หลังเวลาทำงานผู้หญิงยังคงต้องกลับมารับผิดชอบงานภายในบ้าน นั่นทำให้แรงงานหญิงคือแรงงานที่ต้องรับภาระ 2 ทาง กล่าวอีกทางคือนอกจากมดลูกที่ยึดโยงผู้หญิงให้อยู่ภายใต้กระบวนการผลิตซ้ำแล้ว ความเป็นหญิงที่สังคมสร้างขึ้นคืออีกสิ่งที่ยึดโยงไม่ให้ผู้หญิงหลุดพ้นจากกระบวนการผลิตซ้ำ แม้ว่าผู้หญิงจะเดินออกไปสู่พื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นพื้นที่ของความเป็นชาย ความพยายามในการครอบงำความคิดเรื่องผู้หญิงที่น่าเคารพและพร้อมที่จะเป็นแม่บ้านแม่เรือนเมื่อพวกเธอสมรสเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่ารัฐไม่ต้องการให้ผู้หญิงออกจากพื้นที่ของกระบวนการผลิตซ้ำ เพราะนอกจากรัฐยังต้องพึ่งพามดลูกของผู้หญิงในการผลิตประชากรที่จะมาเป็นแรงงานในอนาคตแล้ว รัฐยังต้องการให้ผู้หญิงดูแลประชากรเหล่านี้ให้เติบโตมาเป็นประชากรที่มีคุณภาพของรัฐรวมถึงประชากรผู้สูงอายุที่จะเป็นภาระของรัฐโดยการผลักให้เรื่องเหล่านี้กลายเป็นเรื่องส่วนตัวภายในครอบครัว นายทุนเองก็ไม่ต้องการรับผิดชอบเรื่องส่วนตัวของแรงงานหญิงเพราะนั่นเท่ากับการเพิ่มต้นทุนการผลิต การย้ายฐานการผลิตคือหลักฐานที่พิสูจน์ได้ว่านายทุนไม่ต้องการจ่ายค่าแรงที่เพิ่มขึ้นจากสวัสดิการหรือสภาพแรงงานที่ช่วยเหลือแรงงานหญิงที่ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต ผู้หญิงยุคใหม่ที่อยากได้ชื่อว่าเป็นผู้หญิงที่ดีที่ต้องทำงานนอกบ้านและงานในบ้านจึงต้องพยายามแก้ปัญหาเหล่านี้ด้วยตัวเอง ทางออกของผู้หญิงต่อปัญหาดังกล่าวคือการจ้างผู้ช่วยหรือคนรับใช้เพื่อจัดการงานภายในบ้านซึ่งผู้ที่ถูกมองว่าเหมาะสมต่องานประเภทนี้ก็คือผู้หญิงด้วยกันเอง การจ้างแรงงานหญิงต่างตัวราคาถูกกลายเป็นความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของหญิงชนชั้นกลางที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ยิ่งผู้หญิงสามารถแก้ปัญหาการแบกรับภาระ 2 ทางได้มากเท่าไร เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศก็จะสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นมากเท่านั้น ทั้งนี้อาจจะกล่าวได้ว่าพลวัตของเศรษฐกิจโลกที่เกิดขึ้นอยู่นี้ไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยต้นทุนที่แท้จริง รัฐ ผู้ประกอบการ และนายทุนข้ามชาติผลักดันต้นทุนของกระบวนการผลิตซ้ำให้กับผู้หญิง หากปราศจากผู้หญิงเป็นผู้แบกรับภาระต้นทุนดังกล่าวรูปแบบและหน้าตาของระบบเศรษฐกิจและการเมืองโลกอาจจะไม่ได้มีหน้าตาแบบที่เรารู้จักกันดีในนามของทุนนิยม

ส่วนในการศึกษาความมั่นคงระหว่างประเทศ เอ็นโโลให้ความสำคัญกับกระบวนการยุทธาทิวัตน์ที่เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการครอบงำทางความคิดและการกำหนดความหมายของความเป็นหญิงและความเป็นชาย กระบวนการยุทธาทิวัตน์คือกระบวนการตัดสินใจโดยผู้มีอำนาจซึ่งส่วนมากจะเป็นผู้ชายและให้ค่ากับความเป็นชายที่เหนือกว่า หรืออาจกล่าวได้ว่ากระบวนการยุทธาทิ

ประเทศกระแสหลักโดยเฉพาะทฤษฎีสัจนิยมที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงของกองทัพในฐานะความมั่นคงของรัฐเหนือกว่าภัยคุกคามประเภทอื่น เอ็นโลไม่ได้ปฏิเสธเสียทีเดียวว่าความมั่นคงของกองทัพคือความมั่นคงของรัฐ แต่เอ็นโลพยายามชี้ให้เราเห็นว่าประสิทธิภาพของทหารและศักยภาพของกองทัพที่ส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐในระบบระหว่างประเทศนั้นไม่ได้เกิดจากกองทัพเพียงฝ่ายเดียว รัฐและกองทัพต้องพึ่งพาองค์ประกอบอื่น ๆ ในการคงไว้ซึ่งเสถียรภาพภายในกองทัพโดยองค์ประกอบสำคัญที่เอ็นโลหมายถึงได้โครงสร้างความสัมพันธ์ของชายและหญิงที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องในพื้นที่ส่วนตัว หรือกล่าวอีกทางหนึ่งคือเรื่องส่วนตัวหรือโครงสร้างความสัมพันธ์ของชายและหญิงที่ถูกทำให้เข้าใจว่าไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองและความมั่นคงระหว่างประเทศ แท้ที่จริงแล้วคือสิ่งที่ส่งผลต่อความมั่นคงของกองทัพ รัฐ และส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐในเวทีระหว่างประเทศ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เอ็นโลพยายามที่จะเปิดเผยถึงอคติทางเพศที่ฝังรากอยู่ในหลักคิดและการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่ส่งผลต่อการศึกษา การสร้างความรู้ การให้คำนิยาม และมุมมองต่อองค์ประกอบหรือสภาวะการณ์ต่าง ๆ ในที่ดำรงอยู่ในการเมืองระหว่างประเทศ อีกทั้งยังพยายามชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างการศึกษาคือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่พยายามจะยึดโยงกับความเป็นวิทยาศาสตร์กับการศึกษาตามแนวทางสตรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์และความสัมพันธ์ของผู้หญิง ซึ่งความแตกต่างนี้ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าแนวทางของสตรีนิยมที่ไม่มีความเป็นวิทยาศาสตร์นั้นไม่น่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตามเอ็นโลโต้แย้งว่าแนวทางของสตรีนิยมจะทำให้ผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเห็นโลกในอีกมุมมองหนึ่งที่ไม่ได้รับความสนใจ โลกของความสัมพันธ์ที่ถูกจัดให้เป็นเรื่องส่วนตัวที่แท้จริงแล้วรัฐไม่อาจละเลยเพราะโลกส่วนตัวของผู้หญิงนั้นมีความสัมพันธ์กับการเมืองโลกอย่างไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ หรืออาจจะกล่าวอีกทางได้ว่า หากต้องการที่จะทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้อย่างรอบด้านผู้ศึกษาไม่ควรที่จะเพิกเฉยต่อมุมมองของสตรีนิยม

ในทัศนะของผู้วิจัยการศึกษาเพศสภาพในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ควรเป็นเพียงการศึกษากระแสรองที่ทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนความรู้หรือทฤษฎีกระแสหลักในวิชาการเมืองหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การศึกษาเพศสภาพหรือสตรีนิยมไม่ได้มีประโยชน์แค่เป็นการเพิ่มมิติของคำอธิบายเกี่ยวกับประเด็นดั้งเดิม อย่างเช่น เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ ความมั่นคงระหว่างประเทศ สงครามและสันติภาพ หรือระบบระหว่างประเทศ การศึกษาเพศสภาพและสตรีนิยมถูกทำให้เป็นการศึกษากระแสรองเพราะองค์ความรู้และข้อโต้แย้งของสตรีนิยมสร้างความปั่นป่วน ก่อกวน และความรู้สึกไม่สบายใจกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบเดิม เช่น ข้อเสนอที่ว่าผู้หญิงคือตัวแสดงในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้สร้างความกระอักกระอ่วนให้กับผู้ที่ไม่เคยคิดหรือให้ความสำคัญกับผู้หญิงในระบบระหว่างประเทศมาก่อน

คำถามของนักสตรีนิยมทำให้เราเห็นผู้หญิงในฐานะผู้หญิง ผู้ชายในฐานะผู้ชาย เห็นว่าองค์ประกอบในระบบระหว่างประเทศถูกกำหนดด้วยเพศสภาพ ได้เห็นในสิ่งที่ที่เคยถูกมองข้าม ได้ยินได้ฟังในเรื่องที่ไม่เคยรู้มาก่อน ได้เข้าใจว่าเรื่องส่วนตัวคือเรื่องการเมืองระหว่างประเทศและการเมืองระหว่างประเทศคือเรื่องส่วนตัว ได้รู้ว่าเศรษฐกิจโลกและกระบวนการยุทธศาสตร์วิวัตน์ต้องฟังฟังกระบวนการผลิตซ้ำที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายแบกรับ ได้เห็นกระบวนการทำงานที่ทำให้เรื่องของผู้หญิงกลายเป็นเรื่องของธรรมชาติหรือเป็นเรื่องไร้สาระที่ไม่ต้องสนใจ และการเสนอข้อโต้แย้งในการรื้อถอนกระบวนการเหล่านี้ด้วยการการผลักดันให้เราใช้การตั้งคำถามและข้อสงสัยแบบนักสตรีนิยม สิ่งเหล่านี้ก่อแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบเดิมเป็นอย่างมาก มากเสียจนกระตุ้นให้เราตั้งคำถามว่าในฐานะอาจารย์เราจะกลับไปสอนความรู้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบเดิมได้อย่างไร? ในฐานะนักวิจัยด้านสังคมศาสตร์เราจะยังสามารถละลายประเด็นทางเพศสภาพเหมือนเช่นที่ผ่านมาได้หรือไม่?

แม้ว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะมีความหลากหลายและมีความเป็นสหวิทยามากขึ้นอีกทั้งยังเปิดพื้นที่ให้กับประเด็นทางเพศสภาพและผู้หญิงมากขึ้น แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าการศึกษาประเด็นดังกล่าวจะสามารถมาเทียบชั้นหรือตีเสมอการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักเดิมได้ ทฤษฎีที่ยังคงยึดครองพื้นที่ของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือจำเป็นต้องรู้ (have to know) คือกลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็น สัจนิยม สัจนิยมใหม่ เสรีนิยม และเสรีนิยมใหม่ ส่วนเพศสภาพและสตรีนิมนอกจากจะยังคงเป็นแนวคิดชายขอบในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ว การเพิ่มแนวคิดดังกล่าวเข้าไปในรายวิชาเพียงเพราะเป็นแนวคิดที่ถ้ารู้ก็ดี (nice to know) ไม่ได้หมายความว่าเป็นการให้ความสำคัญกับชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงอย่างจริงจังตามที่เ็นได้เสนอ เช่นนั้นแล้วประเด็นที่น่าสนใจคือแล้วเราควรจัดวางเพศสภาพและสตรีนิยมไว้ในตำแหน่งใดในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ? ในมุมมองของผู้วิจัยเห็นว่าเรายังคงสามารถศึกษากลุ่มทฤษฎีกระแสหลักและทฤษฎีสตรีนิยมไปพร้อม ๆ กันในฐานะองค์ความรู้ทั่วไปโดยไม่จำเป็นต้องละทิ้งทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง และจัดสรรเวลา พื้นที่และทรัพยากรในการผลิตและเผยแพร่องค์ความรู้ที่วุ่นวายเท่า ๆ กัน แต่กระนั้นความได้เปรียบของแต่ละทฤษฎีอยู่ที่ว่าใครจะช่วงชิงพื้นที่ในการสร้างความประทับใจครั้งแรกได้ก่อนกัน หากข้อเสนอของเอ็นโกลไม่ได้ยึดโยงกับองค์ความรู้ของทฤษฎีกระแสหลัก เช่นนั้นแล้วเราควรเริ่มศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากจุดไหน การศึกษากลุ่มทฤษฎีการแก้ปัญหาที่เป็นกระแสหลักเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยังคงจำเป็นอยู่หรือไม่ หรือเราสามารถศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้โดยเริ่มจากมุมมองของเพศสภาพและสตรีนิยมเหมือนที่เอ็นโกลได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าสามารถทำได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรแก้ว จันทภาษา. (2550). *การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)*. จาก <https://home.kku.ac.th/korcha/int3.html>
- กาญจนา แก้วเทพ. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตตภัทร พูนขำ (บรรณาธิการ). (2561). *ไม่มีความสมานฉันท์ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ? การศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฬาทิพย์ คล้ายทับทิม. (2551). *หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จุลชีพ ชินวรรณโณ. (2557). *โลกในศตวรรษที่ 21: กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2555). *สตรีศึกษา สตรีนิยม*. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.
- เชิดชาย เหล่าหล้า. (2510). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. พระนคร: ศรีไทยการพิมพ์.
- ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ. (2560). *แนวคิดสตรีนิยมและขบวนการทางสังคมของผู้หญิงในประเทศไทย: วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อถกเถียงและยุทธศาสตร์*. จาก <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/thailand/13364-20170526.pdf>
- ดำรงรัตน์ รัตนรังสี. (2531). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์.
- ทิม ดันน์. (2560). *ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: สาขาวิชาและความแตกต่างหลากหลาย*. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- ประทุมพร วัชรเสถียร. (2548). *โลกร่วมสมัย: ตอบคำถามของคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- ประทุมพร วัชรเสถียร. (2557). *โลกร่วมสมัย 2: ตอบคำถามคนรุ่นใหม่ใครรู้*. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2560, 28 พฤศจิกายน 2560). *ยุทธธาภิวัตน์ (Militarization)*. *มติชนออนไลน์*. จาก https://www.matichon.co.th/article/news_744952.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2527). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2545). *สตรีนิยม: ขบวนการอุดมคติแห่งศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- คีโรตม์ ภาคสุวรรณ. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น Introduction to International*

- Relations Ps120 (Ps220)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศุภมิตร ปิติพัฒน์. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ : พัฒนาการและความก้าวหน้าขององค์ความรู้*. ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภมิตร ปิติพัฒน์. (2553). สภาวะเป็น-อยู่-คือ ของ IR. ใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล (บรรณาธิการ), *รัฐคดี วิถีโลก 60 ปี ไชยวัฒน์ คำชู*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรวิศ ชัยนาม. (2555). *จากการปฏิวัติถึงโลกาภิวัตน์ ความรู้เบื้องต้นการเมืองโลกเชิงวิพากษ์ผ่านสื่อภาพยนตร์*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.

ภาษาอังกฤษ

- Acker, J. (2004). Capitalism and Globalization. *Critical Sociology*, 30(1), 17–41.
- Aggestam, K., & Towns, A. E. (2018). Gendering Diplomacy and International Negotiation. In P. Sharp & D. Lee (Eds.), *Diplomacy and International Relations*. UK: Palgrave Macmillan.
- Al-Ali, Sadig, N., Pratt, N. C., & Enloe, C. H. (2009). *What Kind of Liberation? : Women and the Occupation of Iraq*. Berkeley: University of California Press.
- Anderson, T. L. (2016). Drug Use and Gender. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/0ea0/a751199b0f1f7724b9e008baae26fe0abcac.pdf>
- Anne-Hilsdon. (1995). *Madonnas and Martyrs: Militarism and Violence in the Philippines*. Sydney: Allen and Unwin.
- Arendt, H. (2014). *On Violence*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Arruzza, C., Bhattacharya, T., & Fraser, N. (2019). *Feminism for the 99 Percent: A Manifesto*. London, New York: Verso.
- Auchter, J. (2000). Essay by Jessica Auchter, University of Tennessee Chattanooga. In H-Diplo ROUNDTABLE XXI-39, *A Teaching Roundtable: Teaching Gender in IR*. Retrieved from <https://hdiplo.org/to/RT21-39>
- Bandarage, A. (1984). Women in Development: Liberalism, Marxism and Marxist-Feminism. *Development and Change*, 15.
- Baylis, J. (2011). International and Global Security. In S. Smith, J. Baylis, & P. Owens (Eds.), *The Globalization of World Politics*. United States: Oxford University Press.

- Beauvoir, S. D. (1989). *The Second Sex*. New York: Vintage Books.
- Bhattacharya, T. (2017a). How Not to Skip Class: Social Reproduction of Labor and the Global Working Class. In T. Bhattacharya (Ed.), *Social Reproduction Theory: Remapping Class, Recentering Oppression*. London: Pluto Press.
- Bhattacharya, T. (2017b). Introduction. In T. Bhattacharya (Ed.), *Social Reproduction Theory: Remapping Class, Recentering Oppression*. London: Pluto Press.
- Bhattacharya, T. (2017c). *What Is Social Reproduction Theory?* Retrieved from <https://marxismocritico.com/2017/10/17/what-is-social-reproduction-theory/>
- Birgitta, N., & Towns, A. E. (2018). Where Are the Female Ambassadors? Gender and Status Hierarchies in Ambassador Postings. In A. E. Towns & K. Aggestam (Eds.), *Studies in Diplomacy and International Relations*: Palgrave Macmillan.
- Brooks, E., Lundeen, S., & Smith, R. T. (2012). Conversation About Cynthia Enloe's Nimo's War, Emma's War. *International Feminist Journal of Politics*, 14(2), 290-305. Retrieved from doi:<https://dx.doi.org/10.1080/14616742.2012.673788>.
- Brown, W. (2005). *Edgework: Critical Essays on Knowledge and Politics*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Caraway, T. (2007). *Assembling Women: The Feminization of Global Manufacturing*. New York: Cornell University Press.
- Carr, E. H. (1939). *The Twenty Year's Crisis*. London: Macmillan.
- Carter, A. (1998). Should Women Be Soldiers or Pacifists? In L. A. Lorentzen & J. Turpin (Eds.), *The Women and War Reader*. Albany, NY: New York University Press.
- Carver, T. (2017). *Cynthia Enloe*. In B. Evans & T. Carver (Eds.), *Histories of Violence: Postwar Critical Thought*. London: Zed Books.
- Chanter, T. (2006). *Gender: Key Concepts in Philosophy*. London: Continuum International Publishing Group.
- Chin, C. (1998). *In Service and Servitude. Foreign Domestic Workers and Malaysian "Modernity" Project*. New York: Columbia University Press.
- Cohn, C. (1987). Sex and Death in the Rational World of Defense Intellectuals. *Signs*, 12(4), 687-718.
- Cohn, C. (2006). Motives and Methods: Using Multi-sited Ethnography to Study US National Security Discourses. In B. A. Ackerly, M. Stern, & J. True (Eds.), *Feminist*

- Methodologies for International Relations*. UK: Cambridge University Press, 92.
- Cox, R. W. (1981). Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory. *Millennium: Journal of International Studies*, 10(2), 126-155. Retrieved from doi:<https://dx.doi.org/10.1177/03058298810100020501>.
- Crane, G. T., & Amawi, A. (1991). *The Theoretical Evolution of International Political Economy*. New York: Oxford University Press.
- Crispin, J. (2017). *Why I Am Not a Feminist: A Feminist Manifesto*. Brooklyn: Melville House.
- Cynthia Enloe Award. (2017). *The International Feminist Journal of Politics*. Retrieved from <http://www.ifjjournal.org/cynthia-enloe-award.php>.
- D'Amico, F. (1998). Feminist Perspective on Women Warriors. In L. A. Lorentzen & J. Turpin (Eds.), *The Women and War Reader*. Albany, NY: New York University Press.
- Dagtas, S. (2006). Book Review: The Curious Feminist: Searching for Women in a New Age of Empire. *Journal of International Women's Studies*, 8(1).
- Detraz, N. (2012). *International Security & Gender*. Cambridge: Polity Press.
- Detraz, N. A. (2010). The Genders of Environmental Security. In L. Sjoberg (Ed.), *Gender and International Security: Feminist Perspectives*. New York: Routledge.
- Dyvik, S. L., Selby, J., & Wilkinson, R. (2017). Introduction: Asking Questions of, and About, IR. In S. L. Dyvik, J. Selby, & R. Wilkinson (Eds.), *What's the Point of International Relations*. New York: Routledge.
- Eaton, H., & Lorentzen, L. A. (2020). *Ecofeminism: An Overview*. Retrieved from <http://www.wloe.org/what-is-ecofeminism.76.0.html>.
- Engels, F. (1884). *Origins of the Family, Private Property, and the State*. Retrieved from <https://www.marxists.org/archive/marx/works/1884/origin-family/ch02d.htm>.
- Enloe, C. (1980). *Police, Military and Ethnicity: Foundation of State Power*. New Brunswick (USA) and London (UK): Transaction Books.
- Enloe, C. (1983). *Does Khaki Become You?: The Militarisation of Women's Lives*. London: Pluto Press Limited.
- Enloe, C. (1993). *The Morning After: Sexual Politics at the End of the Cold War*. California: University of California Press.

- Enloe, C. (2000). *Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives*. London, England: University of California Press.
- Enloe, C. (2004). *The Curious Feminist: Searching for Women in a New Age of Empire*. Berkeley; Los Angeles; London: University of California Press.
- Enloe, C. (2007a). Feminism. In M. Griffiths (Ed.), *International Relations Theory for the Twenty-First Century: An Introduction*. New York: Routledge.
- Enloe, C. (2007b). *Globalization & Militarism: Feminists Make the Link*. USA: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Enloe, C. (2010). *Nimo's War, Emma's War: Making Feminist Sense of the Iraq War*. London: University of California Press.
- Enloe, C. (2013). *Seriously! Investigating Crashes and Crises as If Women Mattered*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches, and Bases: Making Feminist Sense of International Politics*, (2nd ed.). California: University of California Press.
- Enloe, C. (2017). *The Big Push: Exposing and Challenging the Persistence of Patriarchy*. Oakland; California: University of California Press.
- Enloe, C. (2019). Wounds: Militarized Nursing, Feminist Curiosity, and Unending War. *International Realities*, 33(3), 393-412.
- Enloe, C. (2020). Pulling My Covid-19 Language out of the Trenches. In *The Quarantine Files: Thinkers in Self-Isolation*. Retrieved from https://lareviewofbooks.org/article/quarantine-files-thinkers-self-isolation/#_ftn8.
- Ford, Nancy G. (2001). Review: Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives by Cynthia Enloe. *The Journal of Military History*, 65, 1175-1176.
- Furlong, P., & Marsh, D. (2010). A Skin Not a Sweater: Ontology and Epistemology in Political Science. *Theory and Methods in Political Science*. Retrieved from [doi:https://dx.doi.org/10.1007/978-0-230-36664-0_10](https://dx.doi.org/10.1007/978-0-230-36664-0_10).
- Geiser, L. (2010). Review: Nimo's War, Emma's War: Making Feminist Sense of the Iraq War by Cynthia Enloe In *Middle East Report, No. 256, RED SEA ROILING*. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/40985242>
- Gentry, C. E., & Sjoberg, L. (2015). *Beyond Mothers, Monsters, Whores : Thinking About Women's Violence in Global Politics*. Retrieved from

<http://ezproxy.car.chula.ac.th/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=1051094&site=eds-live>

- Gillem, M. L. (2007). *America Town: Building the Outposts of Empire*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.
- Gilpin, R. (1987). *The Political Economy of International Relations*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Gold, T. (2012, 22 May). No Longer in Your Side. *The Guardian*.
- Goldstein, J. S. (2001). *War and Gender: How Gender Shapes the War System and Vice Versa*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
- Haan, N. M., & de, L. (2018). Gender, Nation, and Nationalism. In R. Persaud & A. Sajed (Eds.), *Race, Gender, and Culture in International Relations: Postcolonial Perspectives*. London: Routledge.
- Hansen, L. (2015). Ontologies, Epistemologies, Methodologies. In L. J. Shepherd (Ed.), *Gender Matters in Global Politics*. New York: Routledge.
- Hartsock, N. (1983). *Money, Sex, and Power: Toward a Feminist Historical Materialism*. Boston: Northeastern University Press.
- Hooper, C. (2001). *Manly States: Masculinities, International Relations, and Gender Politics*. New York: Columbia University Press.
- Hypermasculinity and #Metoo: Backlash and Hurdles in Feminist Movements. (2019). *Journal of International Affairs*, 72.
- International Relations as a Discipline in Thailand: Theory and Sub-Fields*. (2019). In C. n. Thalang, S. Jayanama, & J. Poonkham (Eds.). London: Routledge.
- Jaquette, J. (1984). Power as Ideology: A Feminist Analysis. In J. H. Stiehm & D. Ferry (Eds.), *In Women's Views of the Political World of Men*. NY: Transnational Publishers.
- Jha, M. R. (2016). The Global Beauty Industry: Colorism, Racism, and National Body. In F. W. Twine (Ed.), *Framing 21st Century Social Issues*. New York: Routledge.
- Jindy, P. J. (1996). *Worlding Women*. New York: Routledge.
- Kaldor, M. (1986). The Global Political Economy. *Alternatives*, 11.
- Keucheyan, R. (2013). *The Left Hemisphere: Mapping Critical Theory Today* (G. Elliott, Trans.). London: Verso.

- Krolokke, Charlotte, & Sorenson, A. S. (2005). Three Waves of Feminism: From Suffragettes to Grrls. In *Contemporary Gender Communication Theories & Analyses: From Silence to Performance*. Thousand Oaks, California: SAGE Publication.
- Kronsell, A. (2006). Methods for Studying Silences: Gender Analysis in Institutions of Hegemonic Masculinity. In B. A. Ackerly, M. Stern, & J. True (Eds.), *Feminist Methodologies for International Relations*. UK: Cambridge University Press.
- Lake, D. A. (2016). White Man's IR: An Intellectual Confession. *Perspective on Politics*.
- Maley, J. (Producer). (26 May, 2006, 5 APR 2020). Sexual Harassment Rife in Armed Forces. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/uk/2006/may/26/gender.military>
- Maley, J. (2006, 26 May). Sexual Harassment Rife in Armed Forces. *Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/uk/2006/may/26/gender.military>
- Mathers, J. (2013). Women and State Military Forces. In C. Cohn (Ed.), *Women and Wars*. Cambridge: Polity.
- Mies, M. (2005). *The Subsistence Perspective*. Retrieved from <https://transversal.at/transversal/0805/mies/en>
- Militarized Currents. (2010). In T. S. s. N. Reasons" (Ed.), *Setsu Shigematsu Keith L. Camacho*: University of Minnesota Press, pp. 251-276.
- Moller, O. a. S. (1989). *Justice, Gender and Family*. New York: Basic Books.
- Moolakkattu, J. (2009). Robert W. Cox and Critical Theory of International Relations. *International Studies*, 46, 439-456.
- Moon, K. H. S. (1997). *Sex among Allies: Military Prostitution in U.S./Korea Relations*. New York: Columbia University Press.
- Moon, S. (2015). Sexual Labor and the Military Empire: Comparative Analysis of Europe and East Asia. In D. E. Bender & J. K. Lipman (Eds.), *Making the Empire Work: Labor and United States Imperialism*: NYU Press.
- Morgenthau, & J., H. (1985). *Politics among Nations* (6th ed.). New York.
- Nagar, C. B. (November 2016). Feminism in International Relations: Conceptual Analysis. *International Journal of Humanities & Social Science Studies*, 3(3), 174-184.
- International Labour Organizarion. *Domestic Workers*. Retrieved from

- <https://www.ilo.org/global/topics/domestic-workers/who/lang--en/index.htm>
- Pitipat, S. (2007). *International Relations: Development and Progress of Knowledge*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Prasirtsuk, K. (2009). Teaching International Relations in Thailand: Status and Prospects. *International Relations of Asia-Pacific*, 9(1).
- Public Sector Cuts Threaten Women's Employment. (2012). *Equal Opportunities Review*.
- Rampton, M. (Ed.) (2015). *Four Wave of Feminism*. Oregon: Pacific University.
- Roberts, M. L. (2013). *What Soldiers Do: Sex and the American Gi in World War II France*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Rodney, W. (1981). *How Europe Underdeveloped Africa* Washington, DC: Howard University Press.
- Rogers, K. (1997). *Ecological Security and Multinational Corporations*. Retrieved from <https://www.sciencebase.gov/catalog/item/5057823be4b01ad7e027fc91>
- Russell, B., & Dickenson, J. (2010). Introduction. In J. Dickenson & B. Russell (Eds.), *Family, Economy & State: The Social Reproduction Process under Capitalism*. Great Britain: Croom Helm.
- Sato, F., & Enloe, C. (2010). Why Have the Japanese Self-Defense Forces Included Women? The State's "Nonfeminist Reasons. In S. Shigematsu & K. L. Camacho (Eds.), *Militarized Currents* (pp. 251-276): University of Minnesota Press.
- Schmidt, Dune, T., & C., B. (2014). Realism. In S. Smith, J. Baylis, & P. Owens (Eds.), *Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Scholz, S. J. (2010). *Feminism: A Beginner's Guide*. England: Oneworld Publication.
- Schouten, P. & Dunham, H. (2012). Theory Talk #48: Cynthia Enloe on Militarization, Feminism, and the International Politics of Banana Boats, *Theory Talks*, <http://www.theorytalks.org/2012/05/theory-talk-48.html> (22-05-2012)
- Shepherd, L. J. (2015). Sex or Gender? Bodies in Global Politics and Why Gender Matters. In L. J. Shepherd (Ed.), *Gender Matters in Global Politics*. New York: Routledge.
- Sjoberg, J., Tickner, A., & Laura. (2011). *Feminism and International Relations*:

- Conversation About Past, Present and Future*. New York: Routledge.
- Sjoberg, L. (2010a). Gendering Power Transition Theory. In L. Sjoberg (Ed.), *Gender and International Security: Feminist Perspective*. New York: Routledge.
- Sjoberg, L. (2010b). Introduction. In L. Sjoberg (Ed.), *Gender and International Security: Feminist Perspectives*. New York: Routledge.
- Snider, C. J. (2001). Snider on Cynthia Enloe, 'Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives' and Enloe. *H-Women*.
- Society, F. (2010). *The Impact of Austerity on Women*. Retrieved from www.fawcettsociety.org.uk
- Stears, J. (2013). *Gender and International Relations*. UK: Polity Press.
- Suneson, G. (2019, 3 Mar). What Are the 25 Lowest Paying Jobs in the Us? Women Usually Hold Them. *USA TODAY*. Retrieved from <https://www.usatoday.com/story/money/2019/04/04/25-lowest-paying-jobs-in-us-2019-includes-cooking-cleaning/39264277/>
- Tammen, Ronald L., Kugler, J., Lemke, D., Stam, A. C. III, Abdollahian, M., Alsharabati, C., Efirid, B., Organski, A. F. K. (2000). *Power Transitions: Strategies for the 21st Century*. London: Chatham House Publishers.
- Teitelman, Mohandesi, S., & Emma. (2017). Without Reserves. In T. Bhattacharya (Ed.), *Social Reproduction Theory: Remapping Class, Recentering Oppression*. London: Pluto Press.
- Tickner, J. A. (1988). Hans Morgenthau's Principles of Political Realism: A Feminist Reformation. *Millennium: Journal of International Studies*, 17(3), 429-440.
- Tickner, J. A. (1992). *Gender in International Relations: Feminist Perspective on Achieving Global Security*. New York: Columbia University Press.
- Tickner, J. A. (2006). Feminism Meets International Relations: Some Methodological Issues. In Brooke A. Ackerly, Maria Stern & Jacqui True (Eds.), *Feminist Methodologies for International Relations*. USA: Cambridge.
- Tickner, J. A. (2014). *A Feminism Voyage through and International Relations*. New York: Oxford University Press.
- Tickner, J. A. (2016). Gender in World Politics. In J. Baylis, S. Smith, & P. Owens (Eds.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*.

- United Kingdom: Oxford University Press.
- Towns, Ann E. & Niklasson, Birrgitta. (2018). Where Are the Female Ambassadors? Gender and Status Hierarchies in Ambassador Postings. In Karin, Aggestam & Towns, Ann E. (Eds.), *Studies in Diplomacy and International Relations*. Palgrave Macmillan, 25-44.
- True, J. (2012). *The Political Economy of Violence against Women*. New York: Oxford University Press.
- Ursel, J. (2010). The State and Maintenance of Patriarchy: A Case Study of Family, Labour and Welfare Legislation in Canada. In J. Dickinson & B. Russell (Eds.), *Family, Economy & State: The Social Reproduction Process under Capitalism*. Great Britain: Croom Helm.
- Vogel, L. (2013). *Marxism and the Oppression of Women: Toward a Unitary Theory*. Leiden, Boston: Brill.
- Waltz, K. (1959). *Man, State and War: A Theoretical Analysis*. New York: Columbia University Press.
- Wesminster, U. (Producer). (2016). How Can You Tell If You're Becoming Militarized? Doing a Feminist Audit by Professor Cynthia Enloe. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=yTuSCKVwGIA>
- Whitworth, S. (2006). Theory and Exclusion: Gender, Masculinity, and International Political Economy. In Richard Stubbs & Geoffrey Underhill (Ed.), *Political Economy and the Changing Global Order* (Third ed.). Don Mills: Oxford University Press.
- Whitworth, S. (2008). Militarized Masculinity and Post-Traumatic Stress Disorder. In J. L. Parpart & M. Zalewski (Eds.), *Rethinking the Man Question: Sex, Gender and Violence in International Relations*. London: Zed Books.
- Wilcox, L. (2010). Gendering the Cult of the Offensive. In L. Sjoberg (Ed.), *Gender and International Security: Feminist Perspectives*. New York: Routledge.
- Yates, M. (2018). *Can the Working Class Change the World?*. New York: Monthly Review Press.
- Yesiltas, O. (2020). Essay by Ozum Yesiltas, Texas a&M University-Commerce. In H-Diplo ROUNDTABLE XXI-39, *A Teaching Roundtable : Teaching Gender in IR*. Retrieved

from <https://hdiplo.org/to/RT21-39>.

Zalewski, M. (2006). Distracted Reflections on the Production, and Refusal of Feminist Knowledge in International Relations. In Brooke A. Ackerly, Maria Stern & Jacqui True (Eds.), *Feminist Methodologies for International Relations*. UK: Cambridge University Press.

Žarkov, D. (2015). Cynthia Enloe: Development & Change. 46(4), 893-912.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ปรีชญา ยศสมศักดิ์
วัน เดือน ปี เกิด	26 มกราคม 2527
สถานที่เกิด	สุพรรณบุรี
วุฒิการศึกษา	คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	589/988 ถ.เจริญสนิทวงศ์ แขวงบางอ้อ เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY